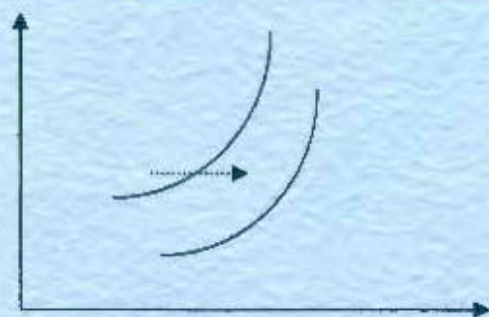

Կ. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ, Հ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, Վ. ԳՅՈՒԼԵՅՅԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԵՐԵՎԱՆ 2005

ՆԱՅԿԱԿԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ

Տնտեսագիտության տնտեսության ամբիոն

**ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ**

Երևան 2005

Նրաբարակության է երաշխավորվել ՀԳԱ
«Տնտեսագիտության տեսության ամբիոնը»

Աշխատանքը պայագրվում է ՀԳԱ
գիտական խորհրդի որոշմամբ՝

Կազմեցին՝

Կ.Գ.Դ. պրոֆեսոր Կ. Ներսիսյան
Կ.Գ.Թ. դասախոս Ն. Հարությունյան
Ավագ դասախոս Վ. Գյուլեցյան

Գրախոսողներ՝

Կ.Գ.Դ. պրոֆեսոր Ա.Ե. Զաքարյան
Կ.Գ.Թ. պրոֆեսոր Լ.Ա. Մարգարյան
Կ.Գ.Թ. դոցենտ Կ.Ս. Վարդանյան

Խմբագիրներ՝

պրոֆ. Կ.Ռ. Ներսիսյան
պրոֆ Բ.Ս. Միրզոյան

Ն 633

Կ.Ներսիսյան, Ն.Հարությունյան, Վ. Գյուլեցյան - Տնտեսագիտության տեսության խնդիրների ժողովածու- Եր. 2005, 204 էջ:

Ուղումնամեթոդական ձեռնարկում բերված տնտեսագիտության տեսության առարկայի թեմաներին վերաբերվող խնդիրներն ու տեսությունները մեծապես կօգնեն ուսանողներին դասընթացի լիարժեք յուրացմանը, ինչպես նաև գործնական-սեմինար պարապմունքների ընթացքում բնականորեն հարցերի խորը ըմբռմանը:

Այն կարող է օգտակար լինել նաև մագիստրոսներին, ասպիրանտներին և դրանով հետաքրքրվողների համար:

Ն $\frac{0601000000}{0173(01)2005}$ 2005 թ.

ԳՄԴ- 65 y7

ISBN 99941-52-05-X

© Ներսիսյան Կ.Ռ., Հարությունյան Ն.Ս., Գյուլեցյան Վ.Մ., 2005թ.

© Հայկական գյուղատնտեսական ակադեմիա, 2005թ.

Երևան 2005

Թեմա 1. Տնտեսագիտության տեսության առարկան

1. Տվեք բացատրություն հետևյալ պնդմանը.

«Տնտեսագիտության տեսությունը պետք է լինի, եթե բոլոր մարդիկ կարողանային անսահմանափակ քանակությամբ սրանով ցանկալի բարիքը»:

2. Որքանով է տեսականորեն հիմնավարված հետևյալ արտահայտությունը. «Յուրաքանչյուրից ըստ իր ունակությունների, յուրաքանչյուրին ըստ իր պահանջմունքների»: Բացատրեք պատասխանը:

3. Աշխատավարձը տալու առաջին օրը դրամարկղի մոտ գոյանում է մեծ հերթ: Պարկերացրեք Ձեզ գլխավոր հաշվապահի փոխարեն: Խորհուրդ կտաք դուք ձեր գանձապահին պատուհանի մոտ փակցնել ցուցանակ հետևյալ տեքստով. «Խնդրում ենք նրանց, ում շտապ դրամ հարկավոր է, մտքենա հաջորդ օրը»:

Ի՞նչ մտածելակերպով դուք կառաջնորդվեք տվյալ հարցին պատասխանելիս:

4. Հանդիսանում է, արդյո՞ք, վարքագիծը ռացիոնալ.

ա) շախմատի օլիմպիադայի հաղթողի, որը բարեգործական նպատակով նվիրաբերել է 50 հազար դոլար մրցանակի կեսը,

բ) անձնավորության, որը օգտագործում է 1 փուլի ծխախոտի՝ սպորտով զբաղվելու փոխարեն

գ) փաղանդավոր դերասանուհու, որը փառքի ծաղկման պահին թողել է գործը և գնացել եկեղեցի:

5. Հարրի Մակկեյը «Ինչպես դիմանալ շնաձկների մեջ» գրքում գրում է. «... ձեռնարկարկրական գործունեությունն իրականացվում է մարդկանց կողմից: Ոչ բոլորն են զբաղվում դրանով, որպեսզի փող վաստակեն: Օրինակ, բոքսի մարզիչը: Ջիլ Կլենսին այդ կապակցությամբ նշել է. «Ես 30 արարուց ավելի զբաղվում եմ բոքսով և ամեն անգամ ձգտում եմ հաղթել, սակայն ոչ թե հարստանալու նպատակով, այլ նրա համար, որ ցանկանում եմ ինչ որ մեկի հետ հարցերս լուծել:

Նշե՛ք ընկերներ, որ տարբեր մարդիկ են իրենց նվիրաբերում ձեռնարկարկրական գործունեությանը»¹:

¹ X. Макней "Как уzelеть среди акул", М., "Экономика", 1991, с. 22

Ձեռներեցության նկարմամբ րովյալ մոտեցումը րևութասական մարդու որ՝ մոդելին է առավելագույնը համապատասխանում:

6. «Եթե քաղաքային տրանսպորտով երթևեկելու վճարները բարձրացնեն կրկնակի, ես աշխատանքի կգնամ ուրքով: Իհարկե, ես կուշանամ աշխատանքից, սակայն դա ինձ համար ավելի էժան կլինի և միննույն ժամանակ ես կշնչեմ առավոտյան մարտի օր»:

Ինչպե՞ս եք կարծում, կարելի է րովյալ վարքագիծը համարել ուցիոնալ:

7. ա) «Ժամանակակից արտադրությունը՝ դա բարդ մեխանիզմ է, որի արդյունավետ գործունեության համար անհրաժեշտ է հզոր կառավարման մարմին, որը կկորդինացնի շուկայական գործունեությունն այնպես, որպեսզի անհատական նախաձեռնության համար սպեղծվեն առավել նպաստավոր պայմաններ:

բ) «Ժամանակակից արտադրությունը՝ դա բարդ համակարգ է՝ հիմնված ինքնակարգավորման սկզբունքի վրա, որը լավ հնարավորություն է՝ տալիս յուրաքանչյուր մարդուն իրացնել իր ունակությունները»:

Այս երկու բնորոշումներից որն է քեյնսյանը և որը դասականը: Դուք որպես ձեռնարկության ղեկավար, որ՝ րեսակետին եք կողմնակից:

8. Դուք ստացել եք այգեգործական նպատակների համար հողամաս և գարնանը մեկնել եք այնտեղ հողը վարելու և ծառեր րակելու: Զեզ հեղնում են նաև մյուս այգեգործները: Ինչ շահ եք դուք հեղապնդում, որն է քաղաքապետարանի նպատակը, որը որոշել է հատկացնել հողամաս այգեգործական նպատակներով:

9. Վայրնի ամերիկյան փիլիսոփա Ալֆրեդ Նորդ Ուայտհեդը իր «Մտքերի արկածներ» գրքում «րնրեսական մարդուն» բնութագրում է այսպես. «Նա հիասքանչ է, որովհետև միշտ և ամեն ինչում կանխադեսելի է: Ոչ միայն նա, այլև նրա հարևանները միշտ գիտեն, թե նա ինչ է ուզում... Նրա պապն ու հայրը ունեին նույն ցանկությունները և նույն ձևով բավարարում էին իրենց պահանջմունքները: Որտեղ էլ առաջանա անբավարարություն, րնրեսական մարդն առաջինը կիմանա, թե ինչն է պակասում և ինչպես բավարարել սպառողին... Այդ բոլորը պարզ է, եթե լավ

մտածենք, նույնիսկ րեսանելի է... Սակայն երբ գործ ենք ունենում սոցիալական համակարգի հետ, որը ենթարկվել է էական փոփոխությունների, մարդկային հարաբերությունները այդ պարզագույն պատկերը պետք է դիտարկել բոլորովին այլ րեսանկյունից»¹:

Այնուամենայնիվ, մենք օգտագործում ենք «րնրեսական մարդու» աքսիոմակոր մոդելը:

10. Ներքոհիշյալ որ իրավիճակն է առավել համապատասխանում «րնրեսական մարդու» մոդելին.

ա) մասնավոր սեփականությունը և բարձր պատրաստվածությունն ապահովվում է մարդու նպատակների իրացումը կատարյալ մրցակցության պայմաններում,

բ) կենտրոնացված կարգավորվող արտադրության և բաշխման համակարգի «մասնիկ»,

գ) մարդն ի վիճակի չէ հասնել իր նպատակին առանց պետության միջամտության, քանի որ վարահ չէ իր վրա և չափից դուրս անգործ է,

դ) վերը նշվածներից ոչ մեկը:

11. Նշվածներից որը՝ և ինչու կապ չունեն րնրեսագիտության րեսության առարկայի բովանդակության հետ.

ա) պահանջմունքների առավելագույն բավարարում,

բ) րնրեսական բարիք,

գ) անսահմանափակ պահանջմունքներ,

դ) անսահմանափակ ռեսուրսներ,

ե) ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործում:

12. Որոշեք պոզիիվ և նորմաիվ մոտեցումները.

ա) «1991-1996թթ. Մ րնրեսության մեջ նկատվել է արտադրության անկում և ինֆլյացիայի բարձր մակարդակ»,

բ) «անհրաժեշտ է մշակել համալիր միջոցառումներ՝ կանխելու արտադրության անկումը և իջեցնելու ինֆլյացիայի մակարդակը»,

գ) «Մ րնրեսության կառուցվածքային վերափոխումն ուղղված է մարդկանց սպառման ծավալների մեծացմանը»,

դ) «Տնրեսության կառուցվածքային վերափոխման իրականացումը նպաստում է մարդկանց հոգեբանության փոփոխմանը, գործազրկության արագ աճին, որն իր հետ կրերի սոցիալական լարվա-

¹ Уайтхед А. „Избранные работы по философии., М. Протресс, 1990, с.491

ծություն, ուստի կառուցվածքային վերափոխումները պետք է իրականացվեն ասֆիճանաբար»:

13. ՆՇ շուկային անցման ժամանակաշրջանում խախտվել է եկամուտների տարբերության օպտիմալ սահմանները: 2003թ.-ին 10% առավել աղքատ և 10% առավել հարուստ բնակչության եկամուտների միջև տարբերությունը կազմել է 23,5 անգամ:

Ձևավորված պայմաններում անհրաժեշտ է մեծացնել հարկային համակարգի դերը տարբեր սոցիալական խմբերի միջև եկամուտների անհավասարաչափ բաշխման հարցի լուծման համար:

Որոշեք վերը նշված իրավիճակներում պոզիտիվ և նորմատիվ տարրերը:

14. Որոշեք, թե ներքոհիշյալ կետերից որն է պարկանում միկրո-տնտեսագիտությանը, որը մակրոտնտեսագիտությանը.

- ա) կառավարությունն իրականացնում է գների ազատականացման քաղաքականություն,
- բ) երկար ժամանակահատվածում տեղումների բացակայությունը նվազեցրել է հացահատիկային մշակաբույսերի բերքավորությունը ՆՇ լեռնային շրջաններում,
- գ) ՆՇ-ում նվազագույն աշխատավարձը կազմում է շուրջ 10 հազ. դրամ,
- դ) հարկային դրույքաչափերի իջեցումը նպաստում է երկրի գործարար ակտիվության աշխուժացմանը,
- զ) ազգային արժույթի փոխարկելիությունն արտաքին տնտեսական գործունեության ազատականացման և տնտեսության բացման տարրերից մեկն է:

15. Ըստ պարմական առաջացման հերթականությամբ տեղադրեք հետևյալ տնտեսագիտական դպրոցները. քեյնսյան, ֆիզիոկրափոններ, մարժինալիզմ, դասական դպրոց, նոր դասական ուղղություն, մերկանտիլիզմ:

Թեմա 2. Տնտեսագիտության տեսության մեթոդը

1. Թվերով նշված յուրաքանչյուր բնորոշմանը տվեք համապատասխան պատասխանը /Ա, Բ, Գ, Դ/.

- 1) եզրահանգման մեթոդ՝ հիմնված փաստերի ընդհանրացման վրա,
- 2) տնտեսագիտության ուղղություն՝ հիմնված գնահատումների վրա, թե ինչպիսին պետք է լինի տնտեսությունը,
- 3) վերացական կառուցվածք, որը տալիս է պարզունակ պատկեր տնտեսական իրականության մասին,
- 4) օբյեկտի հետազոտությունների մեթոդ, որը վերանում է պատահական, ժամանակավոր գծերից և կապերից:
  - Ա. Տնտեսագիտական մոդել
  - Բ. աբստրակցիա
  - Գ. ինդուկցիա
  - Դ. նորմատիվ տնտեսագիտություն

2. Տվեք հարցերի հնարավոր տարբերակները.

- ա) հագուստի նկատմամբ պահանջարկը կմեծանա գների իջեցման դեպքում, եթե դրա հետ միասին չի փոխվում, օրինակ.
- բ) տեսամագնիսիտների պահանջարկը կփոքրանա դրանց գների բարձրացման դեպքում, եթե միաժամանակ անփոփոխ մնան, օրինակ՝...
- գ) ձեր աշխատավարձի բարձրացման հետ կմեծանա Ձեր դրամական պահուստները, եթե անփոփոխ մնան, օրինակ՝...

3. Ո՞ր սկզբունքն է խախտված հետևյալ պնդման մեջ. «Չնայած փոքր հեռուստացույցների գներն իջել են, սակայն դրանց նկատմամբ պահանջարկը չի մեծացել»:

4. Ձեր մտածելակերպով և ամենօրյա փորձից ելնելով, որոշեք, ի՞նչ ֆունկցիոնալ կապ գոյություն ունի՝

- ա) ապրանքի գնի և պահանջարկի մեծության միջև,
- բ) Ձեր դրամական եկամուտների և խնայողությունների միջև,
- գ) Ձեր դրամական եկամուտների և ընթացիկ սպառման ծախսերի միջև,
- դ) վարկային տոկոսադրույքի և վարկային ռեսուրսների նկատմամբ պահանջարկի միջև,

Այս կախվածություններից ո՞րն է ուղիղ, որը հակադարձ համեմատական կապի մեջ: Պատասխանները տալիս հաշվի

ստել եք, արդյո՞ք, «բոլոր մյուս հավասար պայմաններում» սկզբունքը:

5. Զննարկեք հետևյալ կախվածությունները.

- ա) եկամուտ և կրթություն,
- բ) ցածր եկամուտ և բազմազավակություն,
- գ) աշխատավարձի աճը և երկրում գների ընդհանուր մակարդակի աճը,
- դ) շուկայում ապրանքի առաջարկի փոփոխությունը և այդ ապրանքի գնի փոփոխությունը:

Ո՞րն է հանդիսանում պարզապես և որը՝ հետևանք: Կարո՞ղ են պարզապես և հետևանքը փոխել իրենց տեղերը:

6. Ցույց տվեք գրաֆիկական կախվածությունը.

- ա) օդի ջերմաստիճանի և մրսածության հիվանդությունների միջև
- բ) մրսածության և ասպիրինի պահանջարկի միջև:

Քննարկվող երևույթներից ո՞ր դեպքում է դիտարկվում ուղիղ, որում հակադարձ կախվածություն:

7. Պարկերացրեք, որ Դուք երկրի ղեկավարն եք: Որոշում կայացնելիս վերլուծեք ենթադրվող ծախսերը և օգուտները հետևյալ իրավիճակներում.

- ա) թունդ ալկոհոլային խմիչքների արտադրության և իրացման դադարեցում ՆՏ փարածքում,
- բ) արտասահմանյան մեքենաների ներկրման բարձր մաքսավորքերի վերացում,
- գ) «Թեթև» թմրանյութերի օգտագործման օրինականացում /Շղանդիայի օրինակով/:

8. Թվարկվող իրավիճակներից ո՞ր դեպքում է խոսքը գնում սահմանային (տնտեսագիտական իմաստով) մեծության մասին.

- ա) 200 հազ. ավտոմեքենա՝ դա եղած բոլոր ռեսուրսների օգտագործման պայմաններում «Զիլ» գործարանի արտադրանքի թողարկման սահմանն է,
- բ) պաշտոնական կենսամիևիմումը (աղքատության սահմանը) ՆՏ ՎԾ փվյալներով, 2004թ. կազմել է միջինը 26700 դրամ,
- գ) Ձեր չորրորդ կուսությունը, որը դուք պարտաստվում եք օգտագործել ներկայացուցչական նպատակներով,

դ) խնայված գումարը լավ է դնել ոչ թե «Նայխայբանկ», այլ «Նայեկոնոմբանկ»:

9. Որքանո՞վ են ճիշտ հետևյալ եզրահանգումները.

- ա) եթե մեծանա իմ աշխատավարձը՝ դա լավ է ինձ համար: Եթե արհմիությունները բոլոր ոլորտներում ձգտեն բարձրացնել աշխատավարձերը՝ դա լավ է երկրի ամբողջ տնտեսության համար,
- բ) եթե մեկ ձեռներեց իջեցնի իր աշխատողների աշխատավարձը, նրա ծախսերը կկրճատվեն - դա լավ է իր համար: Եթե բոլոր ձեռներեցները վարվեն նման ձևով - դա լավ է երկրի բոլոր խմբերի ձեռներեցներին,
- գ) ես երկրի հարկային օրենսդրությունում գրել եմ սողանցք և չեմ վճարում հարկերը - դա լավ է ինձ համար /ավելացել են իմ եկամուտները/: Երկրի ամբողջ հասուն բնակչությունը հարկային օրենսդրությունում գրել է սողանցք և չի վճարում հարկերը - դա լավ է ամբողջ բնակչության համար:

Թեմա 3. Հասարակության փոփոխական զարգացման հիմնական օրինաչափությունները

1. Գոյություն ունեն, արդյո՞ք, հասարակության ընդհանուր փոփոխական հիմնախնդիրներ՝ ավանդական, շուկայական և վարչահրամայական փոփոխություններում:

Համաձայն ե՞ք դուք հարցի այդպիսի ձևակերպման հետ:

2. ա) «ինչ արտադրել» հիմնահարցն առաջանում է միայն ռեսուրսների սահմանափակության դեպքում և բնորոշ է մասնավոր բիզնեսին,
- բ) «ինչպես արտադրել» հիմնահարցը գոյություն չունի մեծաքանակ աշխատունակ բնակչությամբ հասարակությունում,
- գ) «ում համար արտադրել» հիմնահարցն վարչահրամայական համակարգում արդիական չի համարվում:

Հիմնավորեք Ձեր պատասխանները յուրաքանչյուր կետի համար:

3. Հասարակությունում արտադրության գործոնների առավելագույն օգտագործումը բերում է.

1. բնակչության զբաղվածության մեծացմանը,
2. տեխնոլոգիական առաջընթացի,
3. բարիքների արտադրության ավելացման:

Թվարկեք արտադրության կարևորագույն գործոնները և րվեք միշտ պատասխանը:

4. Քննարկեք գործունեության հետևյալ տեսակները.

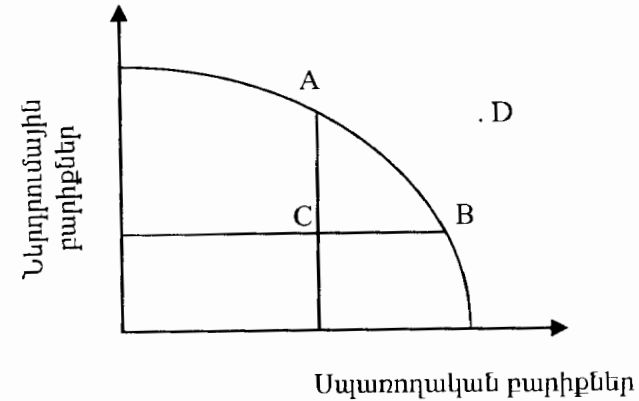
1. ավտոմեքենաների արտադրություն,
2. գրքի հրատարակում,
3. ֆիլմի նկարահանում,
4. առևտրային գործարքի կնքում,
5. արենախոսության պաշտպանություն:

Տվյալ գործունեությունների բոլոր՝ /թե՞ միայն նյութական/ արդյունքներն են, Ձեր կարծիքով, հանդիսանում ազգային հարստության փառքեր:

5. Ռեսուրսների սակավությունը պայմանավորված է մարդկանց անսահմանափակ պահանջմունքներով:

Համաձայն ե՞ք տվյալ հիմնադրույթի հետ: Մեկնաբանեք պատասխանը:

6. Դիտարկեք ներկայացված կորը.

Գծապատկեր 3.1.

Ի՞նչ փոփոխագիտական խնաստ ունեն.

1. A, B, C, D կետերը,
2. ք. տեղաշարժը A-ից՝ B, B-ից՝ C, C-ից՝ A, A-ից՝ D

7. Երկիրն արտադրում է ավտոմեքենաներ և թնդանոթներ

ավտոմեքենաներ	5	4	3	2	1	0
թնդանոթներ	0	7	13	18	22	25

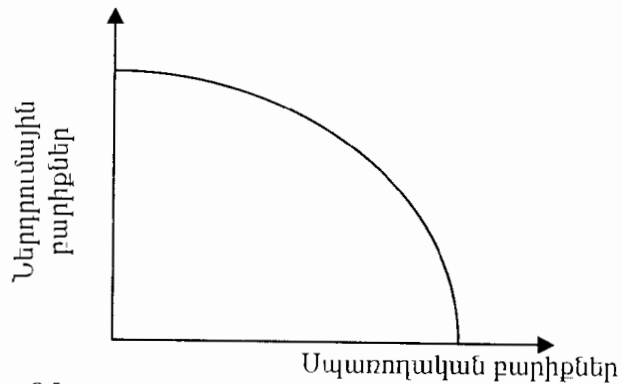
Որոշեք այլընտրանքային ծախսումները.

- ա) լրացուցիչ մեկ մեքենայի,
- բ) լրացուցիչ մեկ թնդանոթի

8. Բենժամին Ֆրանկլինին պատկանում է հետևյալ միտքը՝ «Ժամանակը փող է»:

Տվեք Ձեր մեկնաբանությունը:

9. Բնութագրեր գրաֆիկը

Գծապատկեր 3.2.

Տվեք արտադրական հնարավորությունների կորի տնտեսագիտական բացատրությունը.

Թեմա 4. Ընտրության կոորդինացումը տնտեսվարման տարբեր համակարգերում

1. Դուք մասնակցում եք շուկայական և վարչահրամայական համակարգերի կողմնակիցների հանդիպմանը: Շուկայական համակարգի կողմնակիցները հիմնավորում են, որ «շուկան» միշտ և ամենուր լավագույն տնտեսական համակարգի տեսակն է»: Վարչահրամայական համակարգի կողմնակիցներն առարկում են և պնդում, որ «տնտեսության կենտրոնացված համակարգն արդյունավետ է շուկայականից, քանի որ վերացնում է շուկայի քաոսը և անորոշությունը»¹:

Ձեր կարծիքով, այդ դեպքում ո՞վ է ճիշտ՝ տրանսակցիոն ծախքերի տեսության տեսանկյունից:

2. Ռ. Քոուզը, որը հանդիսանում է տրանսակցիոն ծախքերի տեսության հիմնադիրներից մեկը, իր աշխատություններից մեկում գրել է. «Եթե ինձ խնդրեին ներկայացնել մի տնտեսական համակարգ, որտեղ չկա տրանսակցիոն ծախքեր, ապա ես բացահայտ կնշեի կոմունիստական հասարակությունը»:

Դուք ինչպե՞ս կմեկնարկեիք տվյալ արտահայտությունը:

3. Տնտեսակարգի ո՞ր ձևն է /շուկա, թե հիերարխիա/ բնորոշ ներքոհիշյալ կետերի համար.

- ա) մեքենաների արտադրությունը «Ջեներալ Մոտորս» կորպորացիայի շրջանակներում,
- բ) ընտանիքի ներսում տնային պարտականությունների կատարում,
- գ) Ճապոնիայի ազգային տնտեսության շրջանակներում ավտոմեքենաների արտադրություն,
- դ) պողպատի արտադրությունը ԱՄՆ-ի գործարաններում,
- ե) ՆԳԱ «Տնտեսագիտության տեսության» ամբիոնի գործունեությունը:

4. Ներքոհիշյալ ծախքերից ո՞րը Դուք կվերագրեք տրանսակցիոն ծախքերին.

- ա) Կահույքի ֆաբրիկայի վարձու աշխատողների աշխատավարձի վրա կատարվող ծախքերը,

¹ Coase R. Comments.- Contract Economics: Blackwell Publishers, 1992, p. 73.

- բ) ծախքեր, որոնք կապված են առևտրային ֆիրմայի ապահովության նպատակով հանցագործ խմբավորմանը վճարումների հետ,
- գ) պայմանագրի կողմերից մեկի ֆինանսական իրավիճակի վերաբերյալ տեղեկատվություն ստանալու ծախքեր,
- դ) գործարքը հաստատող նոտարի ծառայության վճարման ծախքեր,
- ե) ֆիրմայի կողմից աշխատակիցների համար բջջային հեռախոսների ձեռքբերման վրա կատարվող ծախքեր:

5. Ձեր հողամասի հարևանը տնկել է արագ աճող և սաղարթախիտ ծառեր, որի արդյունքում ստվեր է ընկնում ձեր հողամասի վրա, որտեղ դուք աճեցնում եք ելակ: Կոնֆլիկտային նման իրավիճակը լուծելու նպատակով դուք կձեռնարկեք հետևյալ գործողությունները.

- ա) կղիմեք դադարան,
- բ) ծառերը փչացնելու համար դրանց արմատների տակ կլցնեք վնասակար նյութեր,
- գ) ազնիվ ձևով կխնդրեք կտրել ծառերը,
- դ) հարևանի հետ կպայմանավորվեք փոխհատուցման մասին, եթե նա կտրի ծառերը կիրառվել է ելակ աճեցնելուց:

Մեփականության իրավունքի տեսության տեսանկյունից ո՞ր կետն է կոնֆլիկտային իրավիճակի լուծման ամենատաքիտն առարկերակը:

6. Պարկերացրեք մի իրավիճակ, որն իրական կյանքում հաճախ է հանդիպում, բազմաբնակարան շենքի 1-ին հարկի բնակիչներն իրենց պատուհանների տակ կանգնող մեքենաների ձայների և բենզինի հոտից հոգնելով, սկսում են ցանկապատել պատուհանների դիմաց գտնվող տարածքները և աճեցնել ծառիկներ: Մեքենաների սեփականատերերն էլ բարկանում են և սկսում կտրել ցանկապատերը և փչացնել ծառիկները:

Ո՞վ է ճիշտ այդ հակամարտությունում: Ինչպե՞ս դուք կքննադրեիք այդ իրավիճակը՝ օգտագործելով «սեփականության իրավունքի առանձնահատկություն» հասկացությունը:

7. Ինչու՞ քաղաքակիրթ աշխարհում քաղաքակիրթ մարդը գողություն չի անում.

- ա) վախենում է քրեական պատասխանատվությունից,
- բ) ենթարկվում է հասարակության սովորություններին,
- գ) դա թույլ չի տալիս նրա ներքին հոգեբանությունը,

- դ) վերը թվարկված կետերը բոլորն էլ ճիշտ են:
Տվե՛ք ճիշտ պատասխանը:

8. Որպես կանոն, 2-5 տարեկան երեխան հասկանում է, որ ուրիշի խաղալիքները չի կարելի վերցնել առանց հարցնելու:

- Որտեղի՞ց նա այդ գիտի.*
- ա) ի ծնե բնագղ է,
- բ) տեղյակ է քաղաքացիական և քրեական իրավունքի հիմունքներին,
- գ) ընտանիքը ներշնչել է նրա վարքագիծը:

9. Տնտեսագիտության բնագավառում Նորբլյան մրցանակի դափնեկիր, ժամանակակից ինստիտուցիոնալիզմի կարևոր ներկայացուցիչներից մեկը՝ ամերիկացի տնտեսագետ Դուգլաս Նորդը, իր զեկույցներից մեկում արտահայտել է հետևյալ միտքը. «Օրինական իրավունքները կարելի է փոխել մեկ օր, իսկ ոչ օրինական իրավունքները սահմանափակում չունեն»¹:
Տվե՛ք Ձեր մեկնաբանությունը:

10. Ժամանակակից ինստիտուցիոնալիզմի ներկայացուցիչներն իրենց աշխատություններում հաճախ ընդգծում են, որ ինստիտուտների կարևորագույն ֆունկցիան՝ տրանսակցիոն ծախքերի տնտեսումն է: Արդյո՞ք, այդ հանգամանքում չկա հակասություն, քանի որ ինստիտուտների գործունեությունն ինքնին ստեղծում է տրանսակցիոն ծախքեր: Օրինակ, պետության գործունեությունը կապված է այնպիսի ծախքերի հետ, ինչպիսիք են՝ օրինապահ մարմինների, դատարանների պահպանությունը և այլն:

¹ Д. Норт. Институциональные изменения. рамки анализа. Вопросы экономики. 1997, N3, с. 10

Թեմա 5. Շուկայական տնտեսության ընդհանուր բնութագիրը

1. Շուկայի առաջացման պայմաններին են վերաբերվում.

- ա) աշխատանքի հասարակական բաժանումը,
- բ) փողի առաջացումը,
- գ) ապրանքարտադրողների տնտեսական տարանջատվածությունը՝ հիմնված մասնավոր սեփականության վրա,
- դ) կենտրոնացված պետությունների առաջացումը,
- ե) փոխանակության ծագումը:

Տվեք ճիշտ պատասխանը:

2. Ուշադիր դիտարկեք հետևյալ պնդումները.

- 1. փակ տնտեսական միավորման մեջ իրականացնում է բարիքի արտադրությունը և սպառումը,
- 2. աշխատանքային գործընթացը հիմնվում է ավանդույթների և սովորույթների վրա,
- 3. արտադրությունը հիմնված է ինչպես սեփականափրոջ անհատական աշխատանքի, այնպես էլ վարձու աշխատուժի կիրառման վրա,
- 4. արտադրության գործընթացն իրականացվում է պարզունակ աշխատանքի գործիքների միջոցով,
- 5. պատրաստի արտադրանքը պատկանում է սեփականափրոջը և նախատեսված է շուկայում ազատ իրացման համար,
- 6. տնտեսական էվոլյուցիան տեղի է ունենում շատ դանդաղ, մասնակի կատարելագործում կարող է իրականացվել դարերի ընթացքում,
- 7. հասարակության արագ տնտեսական առաջընթացն արդյունք է աշխատանքի արտադրողականության բարձր փեմպի և արտադրանքի տեսականու դինամիկ ընդլայնման:

Ձեր կարծիքով որ՞ պնդումներն են բնութագրում բնատնտեսությունը և որ՞ը ապրանքային տնտեսությունը, որ՞ն է դրանց սկզբունքային տարբերությունը:

3. Ներքևում թվարկված կետերից որ՞ը կարելի է դիտարկել որպես շուկայական գործունեություն, որ՞ը՝ ոչ շուկայական.

- ա) գովազդային հայտարարությունները թերթում,
- բ) սննդի պատրաստումը տնային պայմաններում,
- գ) պետության կողմից գործազրկության համար տրվող նպաստները,

- դ) ռազմական տեխնիկայի գնումը պետության կողմից,
- ե) սեփական հողամասում սպառման համար մթերքների արտադրությունը,
- զ) տնամերձ հողամասում վաճառքի համար ելակի աճեցումը:

4. Տրանսակցիոն ծախքերին են վերաբերվում հետևյալ ծախսումները.

- ա) հումքի գնման ծախսերը,
- բ) սարքավորումների գնման ծախսերը,
- գ) գովազդային ծախսերը,
- դ) շենքերի վարձակալման ծախսերը,
- ե) արտադրանքներ մատակարարողների հետ անցկացվող բանակցությունների ծախսերը,
- զ) ձեռնարկության բանվորների և ծառայողների աշխատավարձի վճարման ծախսերը,
- է) ձեր ֆիրմայի գործունեության իրավական շահերը պաշտպանող փաստաթղթերի պահելու ծախսերը:

Տվեք ճիշտ պատասխանը:

5. Դուք հիմնադրել եք իրավաբանական ծառայություններ մատուցող ֆիրմա և պատրաստ եք միջնորդական գործունեության համար ծառայության արժեքի 10 % -ի չափով կատարել ծախսեր: Որ՞ ծախքերին կարող են վերաբերվել նշված ծախսերը:

6. Դուք որոշել եք վաճառել Ձեր հին ավտոմեքենան: Դուք կկատարեք ավտոմեքենայի վաճառքի գործարքը, եթե.

- ա) տրանսակցիոն ծախքերը հավասար են ավտոմեքենայի վաճառքի գնին,
  - բ) տրանսակցիոն ծախքերը փոքր են ավտոմեքենայի վաճառքի գնից,
  - գ) տրանսակցիոն ծախքերը մեծ են ավտոմեքենայի վաճառքի գնից:
- Տվեք ճիշտ պատասխանը:*

7. Ներքևում թվարկված կետերից որ՞ն է վերաբերում տնային տնտեսությանը, բիզնեսին, կառավարությանը.

- ա) ֆիզիկական անձի ընթացիկ հաշիվը բանկում, որն օգտագործվում է անձնական սպառման համար,
- բ) բաժնետոմս ունեցողը,
- գ) անհատական ֆերմերային տնտեսությունը,
- դ) նախարարության պաշտոնյան,

- ե) մեքաղների բորսան,
- զ) բարձրագույն ուսումնական հաստատության դասախոսական անձնակազմը,
- է) Ձեր ընտանիքի բյուջեն,
- ը) բանկում ձեռնարկության ընթացիկ հաշիվը,
- թ) հողի վարձակալը,
- ժ) աշխատանք փնտրող բուհի շրջանավարտը:

8. Ներքոհիշյալ թվարկված բարիքներից որ՞ն է փոփոխական, որ՞ը ոչ փոփոխական.

- ա) օդը, որը դուք շնչում եք,
- բ) ձմռան ձյունը,
- գ) սննդի սառույցը, որն օգտագործվում է ռեստորաններում, սրճարաններում և այլն,
- դ) ձմռանը ճանապարհների սառույցը,
- ե) ձեր ցանկացած հեռու գտնվող աղբյուրի ջուրը,
- զ) սպիտակ կավը, որն օգտագործվում է ճենապակյա սպասքի արտադրության մեջ:

Տվեք ճիշտ և պատճառաբանված պատասխանը:

9. Ներքևում թվարկված իրավիճակներում փողը ի՞նչ ֆունկցիա է իրականացնում.

- ա) ձեր ավանդը բանկում.
- բ) մեքենայի գնումը վարկով,
- գ) բանջարեղենի գնումը շուկայից,
- դ) կրթաթոշակի ստացումը,
- ե) հողակտրի վաճառքը,
- զ) ուսանողական ճաշարանում գնացուցակը:

10. Փողի բացարձակ լիկվիդայնությունը /իրացվելիությունը/ պայմանավորված է.

- ա) դրանցում ոսկու պարունակությունով,
- բ) շրջանառությունում գտնվող փողի քանակով,
- գ) փողի շրջապտույտի արագությունով,
- դ) փրանսակցիոն ծախսերով:

Տվեք ճիշտ պատասխանը:

11. Դուք ունեք կանխիկ 1 մլն. դրամ, իսկ ձեր ընկերը քաղաքամերձ փուն, որը գնահատված է 1 մլն. դրամ: Ու՞ն ունեցվածքն է առա-

վել լիկվիդային և միշտ է արդյոք ունեցվածքի լիկվիդային պահպանումը ռացիոնալ:

12. Ժամանակակից փողի արժեքը որոշվում է.

- ա) դրանում ոսկու պարունակությամբ,
- բ) գների մակարդակով,
- գ) բացարձակ լիկվիդայնությամբ,
- դ) շրջանառության մեջ գտնվող փողի քանակով,
- ե) երկրի ոսկու պահուստներով:

Տվեք ճիշտ պատասխանը:

13. Ցույց տվեք պահանջարկի օրենքի գործողության գրաֆիկական պատկերը:

14. Այլ հավասար պայմաններում սպառողների եկամուտների աճի արդյունքում տեղի է ունենում

- ա) պահանջարկի մեծության աճ,
- բ) պահանջարկի նվազում,
- գ) պահանջարկի մեծության նվազում,
- դ) պահանջարկի աճ:

Տվեք ճիշտ պատասխանը:

15. Առաջարկի կորը կյթեքվի դեպի աջ հեթևյալ պայմաններում.

- ա) եթե բարձրանան ռեսուրսների գները, որոնք օգտագործվում են արտադրության համար,
- բ) ներդրվեն նոր տեխնոլոգիաներ, որոնք բարձրացնում են աշխատանքի արդյունավետությունը,
- գ) ինֆլյացիոն սպասումները:

16. Ենթադրենք, իրական գինը ցածր է հավասարակշռության գնից: Այդ դեպքում.

- ա) պահանջարկի մեծությունը մեծ կլինի առաջարկի մեծությունից,
- բ) պահանջարկի մեծությունը փոքր կլինի առաջարկի մեծությունից,
- գ) պահանջարկը փոքր կլինի առաջարկից,
- դ) առաջարկը փոքր կլինի պահանջարկից:

Տվեք ճիշտ պատասխանը:

17. Մսի պահանջարկի ֆունկցիան ունի հեթևյալ տեսքը.

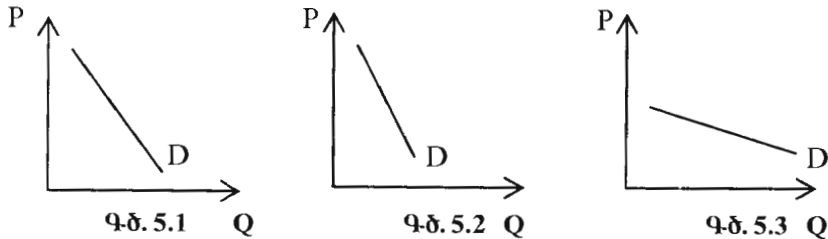
$Q_D = 30 - P$, որտեղ Q_D – մսի պահանջարկի օրական մեծությունն է /կգ/, իսկ P – 1 կգ -ի գինը դոլարով.

Առաջարկի ֆունկցիան ներկայացվում է հեթևյալ հավասարումով. $Q_S = 15 + 2P$, որտեղ Q_S – մսի առաջարկի մեծությունն է /կգ/:

- 1) Գտեք մսի նկատմամբ հավասարակշռված ծավալը և հավասարակշռված գինը: Ցույց տվեք դա գրաֆիկորեն:
- 2) Ինչպիսի՞ իրավիճակ կձևավորվի մսի շուկայում, եթե գինը իջնի մինչև 3 դոլար:

18. Ուշադիր դիտարկեք առաջարկված գրաֆիկները:

Վերլուծելով գրաֆիկները, տվեք հետևյալ հարցերի պատասխանները.

- ա) ի՞նչ է պահանջարկի գնային ճկունությունը,
- բ) ինչպե՞ս է որոշվում պահանջարկի գնային ճկունության գործակիցը,
- գ) պահանջարկի գնային ճկունության ի՞նչ աստիճաններ կարող եք ասել,
- դ) պահանջարկի գնային ճկունության ի՞նչ աստիճաններ են պատկերված 1,2,3 գծապատկերներում:

19. Ձեր կարծիքով, ինչպիսի՞ն է պահանջարկի գնային ճկունությունը հետևյալ ապրանքների համար.

- ա) աղ,
- բ) հաց,
- գ) օճառ,
- դ) ադամանդ,
- ե) մարտի 8-ի ծաղիկներ,
- զ) ծխախոտ,
- է) ավտոմեքենա:

20. Բացատրեք, թե ինչպե՞ս կազդի առաջարկի ճկունությունը համախառն եկամտի մեծության վրա:

21. Գրաֆիկորեն ցույց տվեք կարպոֆիլի առաջարկի ճկունության միջև տարբերությունները կարճ և երկար ժամանակահատվածի համար, բացատրեք, թե ինչո՞ւ են պայմանավորված այդ տարբերությունները:

Թեմա 6. Մրցակցություն և մենաշնորհ

1. Ներքոհիշյալ թվարկումներից ո՞րը չի հանդիսանում կապարյալ մրցակցության պայման.

- ա) շուկա մուտքի ազատություն,
- բ) շուկայից ելքի ազատություն,
- գ) արտադրության տարբերակում,
- դ) գնորդների և վաճառողների մեծ թիվ:

2. Ներքոհիշյալ թվարկումներից ո՞րն է պատկանում միայն կապարյալ մրցակցությանը.

- ա) ֆիրման չունի շուկայական իշխանություն,
- բ) ֆիրման առավելագույնի է հասցնում շահույթը,
- գ) ֆիրման ստանում է շահույթ երկար ժամանակահատվածում:

3. Մենաշնորհային մրցակցությունը բնորոշվում է նրանով, որ.

- ա) ֆիրմաները չեն կարող ազատ մրցել և դուրս գալ շուկայից,
- բ) շուկայում գործում է սահմանափակ թվով ֆիրմաներ,
- գ) շուկայում գործող ֆիրմաները թողարկում են տարբերակված արտադրանքներ:

4. Ճիշտ են արդյո՞ք հետևյալ պնդումները.

- ա) շուկայում ֆիրմաների օլիգոպոլիստական փոխկախվածությունը միշտ բերում է նրան, որ մեկ ֆիրման դառնում է առաջատար՝ ճնշելով մյուսներին (այո, ոչ),
- բ) մոնոպսոնիային բնորոշ է այնպիսի իրավիճակ, երբ շուկայում գործում է մեկ գնորդ (այո, ոչ),
- գ) մոնոպոլիստական մրցակցությունը չի խոչընդոտում նոր ֆիրմաների մուտքը շուկա և ելքը շուկայից (այո, ոչ),
- դ) մոնոպոլիստական մրցակցությանը բնորոշ չէ արտադրանքի ստանդարտիզացիան (այո, ոչ),
- ե) կապարյալ մրցակցության մոդելն այնքան մանրամասն է ուսումնասիրվում տնտեսագետների կողմից, քանի որ իրական շուկաների մեծ մասը գործում է տվյալ մոդելի սկզբունքներով (այո, ոչ),
- զ) դուոպսոնիայի պայմաններում կարգվային համաձայնությունները անհնար են (այո, ոչ),
- է) հակամենաշնորհային քաղաքականությունը կարող է բարելավել երկրի տնտեսական իրավիճակը:

5. Եթե ճյուղում արտադրությունը բաշխված է մի քանի ֆիրմաների միջև, որոնք վերահսկում են շուկան, ապա շուկայի տվյալ կառուցվածքը կոչվում է.

- ա) կապարյալ մրցակցային,

- բ) մենաշնորհապիրական,
- գ) օլիգոպոլիսական,
- դ) գույր մենաշնորհային:

6. Ներքոհիշյալ թվարկվածներից ո՞րն է հանդիսանում միայն մենաշնորհի շուկայի բնութագրողը.

- ա) մեկ վաճառող,
- բ) արտադրանքի փոքր քանակությամբ,
- գ) մեծ հասարակություն ծախքեր,
- դ) զինը հավասար է սահմանային ծախքերին:

7. Շուկա մուտքի և ելքի ազատությունը բնորոշ է միայն.

- ա) գույր մենաշնորհին,
- բ) կադարյալ մրցակցությանը,
- գ) մոնոպոլիսական մրցակցությանը,
- դ) ճիշտ է բ) և գ) պարասխանները:

8. Դասակարգեք նվազող փոփոխական ազատության կարգով մենաշնորհի հետևյալ տեսակները.

- ա) կոնցեռն,
- բ) կարտել,
- գ) փրեսս,
- դ) սինդիկատ,
- ե) կոնգլոմերատ:

Տվե՛ք ճիշտ պատասխան:

9. Կարարյալ մրցակցության պայմաններում գնագոյացումը ոչ կարարյալ մրցակցության պայմաններում գնագոյացումից փոքրվում է նրանով, որ.

- ա) կարարյալ մրցակցության պայմաններում ֆիրման ստիպված է հարմարվել գործող շուկայական գներին, իսկ ոչ կարարյալ մրցակցության պայմաններում նա կարող է «թելադրել» իր գինը,
- բ) կարարյալ մրցակցության պայմաններում ֆիրման ազդեցություն ունի փոքր թվով գործակալների վրա, քան ոչ կարարյալ մրցակցության պայմաններում,
- գ) կարարյալ մրցակցության պայմաններում ֆիրման օգտագործում է գնային խտրականություն, իսկ ոչ կարարյալ մրցակցության պայմաններում՝ ոչ գնային,
- դ) ոչ կարարյալ մրցակցության պայմաններում ֆիրման խթան չունի սահմանելու սահմանային ծախքերից բարձր գին:

Թեմա 7. Աշխատանքի շուկա և աշխատավարձ

1. ա) Աշխատանքի շուկան դա իրարից անկախ մեծ քանակությամբ մարդկանց որակավորված աշխատանքային ծառայությունների առաջարկն է,

բ) աշխատանքի շուկան բնորոշվում է աշխատավարձի վրա որևէ վերահսկողության բացակայությամբ,

գ) աշխատանքի շուկան՝ ձեռնարկատերերի միջև մրցակցությունն է՝ որևէ կոնկրետ փոխակի աշխատանք վարձելու նպատակով:

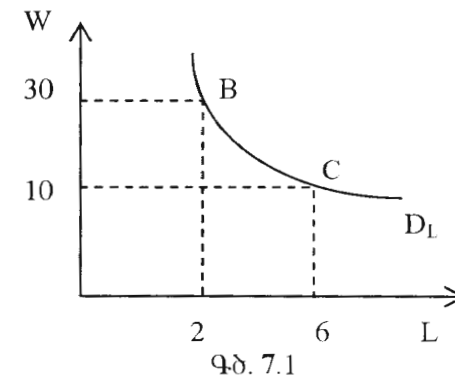
Ձեզ ծանոթ շուկայական կառուցվածքի ո՞ր տեսակն է բնութագրում ա)-գ) կերերը:

2. Ովքե՞ր են կարարյալ մրցակցության աշխատանքի շուկայում առաջարկի և պահանջարկի սուբյեկտները, ովքե՞ր՝ ոչ կարարյալ մրցակցային աշխատանքի շուկայում:

3. Ինչո՞ւ շուկային անցման շրջանում գտնվող երկրներում մեծացավ իրավաբանական ծառայությունների պահանջարկը, արտադրանքի գովազդի մասնագետների պահանջարկը:

4. «Գորգերը թանկ են, քանի որ այն ֆիրման, որն ընդունում է ձեռագործ գորգերի անհատական պատվերներ, գորգագործ վարպետներին փախի է բարձր աշխատավարձ»: Դուք համաձայն ե՞ք գորգերի բարձր գնի այդպիսի բացատրության հետ:

5. Նայեք գծապատկերը և պատասխանեք հետևյալ հարցադրումներին.

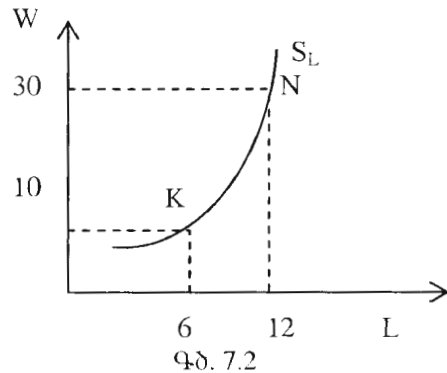

W- իրական աշխատավարձն է,

L- նախատեսվող օգտագործվող աշխատանքի ծավալը.

- 1) Ի՞նչ կախվածություն կա W-ի և L-ի միջև,
- 2) գծագրում ի՞նչն է հանդիսանում կախյալ, ի՞նչը՝ անկախ փոփոխական,
- 3) ո՞ր դեպքում փեղի կունենա աշխատանքի պահանջարկի փեղաշարժ B-ից C կետը:

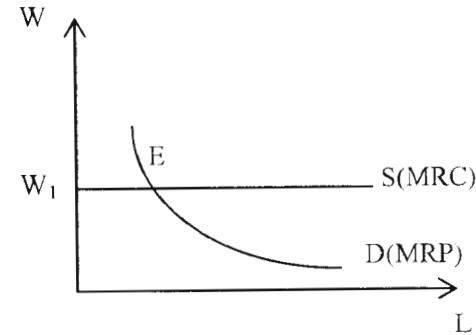
6.

Դիտարկելով գծագրերը, պատասխանեք հետևյալ հարցերին.

- 1) S_L կորը արտահայտում է ճյուղային, թե՛ անհատական աշխատանքի առաջարկը,
  - 2) ինչո՞ւ S_L կորը ունի դրական թեքում,
  - 3) ինչպիսի՞ փոփոխական բացատրություն կարելի է փալ K-ից դեպի N կետ աշխատանքի առաջարկի փեղաշարժին:
7. Ինչո՞ւ ապահովված ընտանիքներում կանայք աշխատում են ոչ լրիվ աշխատանքային օրով կամ էլ ընդհանրապես չեն աշխատում այն դեպքում, երբ նույնիսկ ընտանիքի երեխաների թիվը և փնային աշխատանքների ծավալը չի գերազանցում քիչ ապահովված ընտանիքների նման իրավիճակին: Ո՞ր գործոնն է այսպեղ գերակշռում. փոխարինման արդյունքը, թե եկամտի արդյունքը:
8. Նայեք գծագրեր 7.3-ը և պատասխանեք հետևյալ հարցադրումներին.

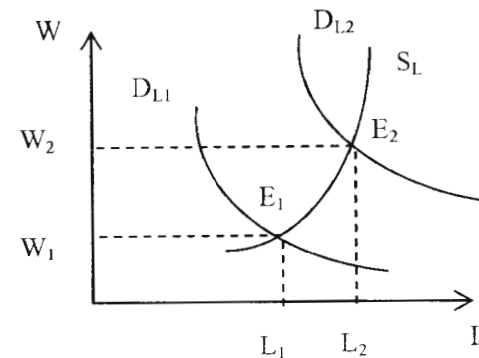
- 1) Ինչպե՞ս կարելի է որոշել աշխատավարձի մակարդակը՝ օգտագործելով աշխատանքի սահմանային արտադրողականության փեսությունը,
- 2) ի՞նչ է ներկայացված գծագրերում. առանձին մրցակից ֆիրմայի, թե՛ բնդհանուր շուկայում առաջարկը և պահանջարկը:

Պձ. 7.3

որպեղ՝ MRC-ն՝ ռեսուրսի վրա կադարվող սահմանային ծախսերն են, MRP-ն՝ աշխատանքի սահմանային արդյունքը՝ դրամական արտահայտությամբ, W-ն՝ աշխատավարձի դրույքը, L-ը՝ աշխատանքի քանակը, E-ն՝ հավասարակշռության կետը:

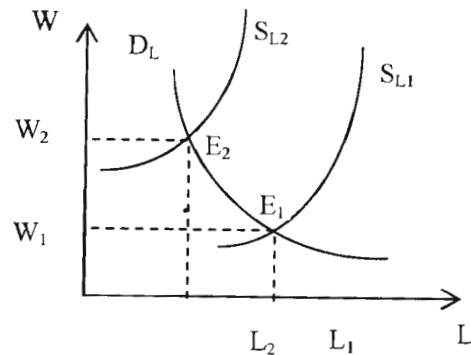
9. Դիտեք գծագրեր 7.4-ը և պատասխանեք առաջադրված հարցերին.

Պձ. 7.4

- ա) Ինչպիսի՞ն կարող է լինել E_1 , E_2 կետերի տնտեսագիտական բացատրությունը,
 բ) ի՞նչ գործոններ կարող են նպաստել D_{L1} կորի դիրքի տեղաշարժին դեպի D_{L2} կորի դիրք:

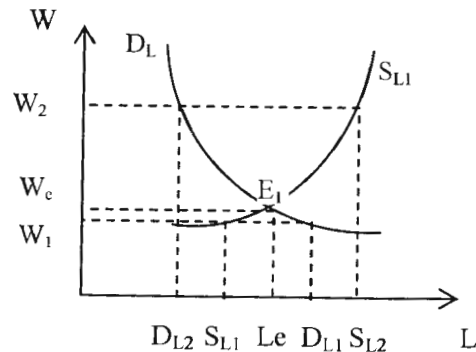
10. Գծապատկեր 7.5-ին նայելով, պատասխանեք հետևյալ հարցերին.

Գծ. 7.5

- 1) Ի՞նչ է նշանակում D_L , S_L կորերի հարման E_1 կետի դիրքի տեղաշարժը դեպի E_2 կետի դիրքը,
 2) ինչպիսի՞ գործոններ կարող են ազդել S_{L1} կորի տեղաշարժին դեպի S_{L2} կորի դիրքը:

11. Նայելով գծապատկեր 7.6-ը, պատասխանեք տրված հարցերին.

Գծ. 7.6

- 1) Ո՞րն է D_L և S_L կորերի հարման տնտեսագիտական իմաստը W_e մակարդակի E կետում,
 2) W_2 մակարդակի դեպքում ո՞րն է $D_{L2}-S_{L2}$ հարվածի տնտեսագիտական բովանդակությունը,
 3) W_1 մակարդակի դեպքում ո՞րն է $S_{L1}-D_{L1}$ հարվածի տնտեսագիտական մեկնաբանությունը:
12. Աշխատանքի շուկայական պահանջարկը որոշվում է $L_D=50-W$ բանաձևով, որտեղ L_D -ն ոգտագործվող աշխատանքի ծավալն է հազար մարդ-օրով, իսկ W -ն աշխատավարձի օրական դրույքաչափը: Աշխատանքի շուկայական առաջարկը որոշվում է $L_S=2W-25$ բանաձևով:

Որոշե՛ք գործազրկության ծավալը (մակարդակը) այն դեպքում, եթե պետությունը սահմանում է աշխատավարձի նվազագույն մակարդակը՝ 30 պայմանական միավոր:

13. Ֆիրման հանդիսանում է որպես մոնոպսոնիա աշխատանքի շուկայում, սակայն չունի մենաշնորհի իշխանություն պատրաստի արտադրանքի շուկայում:

Մրցակից ֆիրմաների համեմատ այդ ֆիրման կարող է.

- ա) վարձել ավելի շատ աշխատողներ և սահմանել ավելի բարձր աշխատավարձ,
 բ) վարձել ավելի քիչ աշխատողներ և սահմանել ավելի ցածր աշխատավարձ,
 գ) վարձել ավելի քիչ աշխատողներ և սահմանել ավելի բարձ աշխատավարձ,
 դ) վարձել շատ աշխատողներ և սահմանել ավելի ցածր աշխատավարձ:

14. Ֆիրմայի նախագահը, հայրնի երաժիշկը կարող է վաստակել տարեկան հարյուր հազարավոր դոլարներ, իսկ սովորական ծառայողը՝ մի քանի անգամ քիչ:

Վերլուծե՛ք այդ տարբերության պատճառները, ձևակերպե՛ք հետևյալ հարցի պատասխանը՝ ի՞նչ գործոններ են ընկած աշխատավարձի դրույքների տարբերակման հիմքում:

15. ԱՄՆ-ում բարձրագույն կրթություն ստացած և միջնակարգ կրթություն ստացած անձանց եկամուտների միջև 5-ապարիկ տարբերություն կա: Վերլուծե՛ք բերված փաստը և ձևակերպե՛ք հետևյալ հարցերի պատասխանը.

- 1) ի՞նչ է «մարդկային կապիտալը»,
 2) ի՞նչ եք հասկանում ներդրումներ «մարդկային կապիտալում» հասկացության տակ:

Թեմա 8. Կապիտալի շուկա և փոկոս

1. Ի՞նչ են ներկայացնում կապիտալի շուկայի և ոչ շուկայի ձևերը: Դա.

- ա) փողերն են,
- բ) հաստիքները,
- գ) պարտքերը,
- դ) ձեռք գիծելիքները, որոնք ձեռք են բերվել ԲՈՒՏ-ում ուսումնառության փուլերին,

2. Արտադրության գործոնների շուկայում ի՞նչ է կապիտալի պահանջարկը.

- ա) փողի նկատմամբ պահանջարկը,
- բ) ֆիզիկական կապիտալի նկատմամբ պահանջարկը,

3. Ի՞նչն է որոշակի բարիքը դարձնում կապիտալ.

- ա) արտաքին փողեր, այդ բարիքի ֆիզիկական ծագումը,
- բ) այդ բարիքի արժեքի նկատմամբ ձեռք սուրյակվելի վերաբերմունքը,
- գ) այդ բարիքի օբյեկտիվ շուկայական գինը,
- դ) այդ բարիքի օգտագործման եղանակը:

4. Ինչո՞ւ ընդհանրապես կապիտալն ունի պահանջարկ:

5. Կապիտալի կարգավորիչի բնորոշման մեջ ինչ դեր ունի ժամանակի գործոնը: Ինչո՞ւ կապիտալը կարելի է բնորոշել փարածության և ժամանակի հետ անբաժան կապի մեջ: Ինչո՞ւ աշխատանք գործուն (նաև մյուս գործոնները) բնորոշելիս այդքան մեծ ուշադրություն չի դարձվում ժամանակի գործոնին, ինչպես նաև սովորական ապրանքների ու ծառայությունների բնութագրմանը:

6. Կապիտալի ծառայության գինը հանդես է գալիս հետևյալ տեսքով.

- ա) կապիտալ բարիքի գին,
- բ) ամորտիզացիա (մաշվածություն),
- գ) վարձակալական վճար,
- դ) բանկային փոկոսադրույք:

Տվեք ճիշտ պատասխան:

7. Մարդը սննդամթերքի մեջ օգտագործում է իր ձեռքով բռնած ձուկ: Մեկ օրում նա կարող է բռնել 10 ձուկ: Մակայն, եթե նա 2 օր փրամադրի ցանց պարաստելու համար, ապա կարող է օրական բռնել 50 ձուկ: Ինչպիսի՞ն է կապիտալի զուտ արտադրողականությունը: Այս օրինակում ի՞նչն է հանդիսանում կապիտալ:

8. «Սոնի» ֆիրմայի հիմնական կապիտալը գնահատված է 30 մլն դոլար: Ծառայության ժամկետը 5 տարի է: Ընդունենք 3 տարի անց տեխնիկական նորարարության արդյունքում նմանատիպ սարքավորումների շուկայական գինը իջավ 20%-ով: Տվյալ իրավիճակում ի՞նչ տեղի կունենա ֆիրմայի հիմնական կապիտալի հետ և ինչպիսի՞ն կլինեն կորուստները:

9. Նաշվե՞ք «Էլեկտրոնիկա» ֆիրմայի հիմնական կապիտալի ամորտիզացիայի նորման և տարեկան ամորտիզացիոն հատկացումների մեծությունը: Սարքավորումների լրիվ ֆիզիկական մաշվածության ժամկետը 8 տարի է, իսկ ներկա պահին դրանց շուկայական արժեքը կազմում է 24 մլն դոլար: Ի՞նչ քաղաքականություն պետք է վարի ֆիրման, եթե մենք ուշադրություն դարձնենք բարոյական մաշվածությանը, որը ըստ մասնագետների, կարող է առաջանալ 4 տարի անց: Ինչի՞ պետք է հավասար լինեն ամորտիզացիայի տարեկան նորման և տարեկան ամորտիզացիոն հատկացումների մեծությունը, որպեսզի ֆիրման կարողանա խուսափել կորուստներից:

10. Ինչպե՞ս կբացատրենք կապիտալի (ֆիզիկական միավորներով) պահանջարկի կորի բացասական թեքումը:

11. Տվեք կապիտալի նվազող եկամտաբերության վերաբերյալ փրամաբանական բացատրությունը հետևյալ իրավիճակում. հաստիքները ավելանան, իսկ աշխատողների թիվը մնա անփոփոխ:

12. Կապիտալի շուկայում առաջարկի սուբյեկտներ են փնային փոխհաշվարկները: Ի՞նչ տեսքով են նրանք դա ներկայացնում.

- ա) հաստիքների և սարքավորումների,
- բ) հողի,
- գ) կառույցների և շինությունների,
- դ) փողի,

- ե) հումքի և նյութերի,
- զ) վերջնական արտադրանքի:

13. Ինչո՞ւ է բացառվում կապիտալի առաջարկի կորի դրական թեքումը (ֆիզիկական արտահայտությամբ):

14. Նախապարվության ժամանակային նորման հավասար է զրոյի: Դա նշանակում է.

- ա) ընթացիկ սպառումից հրաժարվելը փոխհատուցվում է հետագայում սպառման մեծացման,
- բ) ոչ մի դեպքում սպառողը չի հրաժարվի ընթացիկ սպառումից,
- գ) ընթացիկ սպառումից հրաժարվելը ոչ կմեծացնի, ոչ էլ կփոքրացնի սպառումը հետագայում,
- դ) ընթացիկ սպառումից հրաժարվելը կփոքրացնի հետագայում սպառման հնարավորությունը:

15. Ինչպիսի՞ն կլինի նախապարվության ժամանակային նորման, եթե ընթացիկ սպառումը կրճատվելով 10%, սպառողը ցանկանում է 1 տարի անց իր սպառումն ավելացնել 15%-ով: Ենթադրվում է, որ տարեկան եկամուտը հաստատվում է, իսկ արժեզրկման տեմպը հավասար է 0-ի:

16. Տոկոսադրույքի իջեցումը կառաջացնի.

- ա) փոխառու միջոցների, կամ փոխարվական կապիտալի առաջարկի աճ,
- բ) փոխառու միջոցների պահանջարկի աճ,
- գ) փոխառու միջոցների առաջարկի կրճատում,
- դ) փոխառու միջոցների առաջարկի ծավալի աճ,
- ե) փոխառու միջոցների առաջարկի կրճատում,
- զ) փոխառու միջոցների պահանջարկի ծավալի աճ:

Տվեք ճիշտ պատասխան և այն պարզեցրեք զծապարկերով:

17. Հավասարակշռության տոկոսադրույքը կազմում է 5%, որի դեպքում հավասարակշռված փոխառու կապիտալը կազմում է K_1 : Ենթադրենք պետությունը մակրոտնտեսական հիմնախնդիրների լուծման համար սահմանել է տոկոսադրույքը 10%: Ի՞նչ կառաջանա այդ դեպքում փոխառու կապիտալի շուկայում:

Պարզեցրեք դա գրաֆիկորեն:

18. Ենթադրենք, որ տարբեր արտաքին գործոնների ազդեցության ներքո տեղի է ունեցել փոխառու կապիտալի առաջարկի մեծացում՝ K_1 ծավալից մինչև K_2 ծավալ: Ի՞նչ, սկզբնական K_1 ծավալը հանդիսանում էր հավասարակշռված: Ի՞նչ տեղի կունենա տվյալ իրավիճակում հավասարակշռության տոկոսադրույքի, ինչպես նաև փոխառու կապիտալի պահանջարկի և առաջարկի մեծության հետ:

Յույց տվեք դա գրաֆիկորեն:

19. Պետությունը պետական բյուջեի դեֆիցիտը ծածկելու նպատակով դիմել է ներքին փոխառությանը: Այլ հավասար պայմաններում, ինչպես դա կազդի բանկային տոկոսադրույքի և փոխառու կապիտալի հավասարակշռված ծավալի վրա.

- ա) տոկոսադրույքը կմնա անփոփոխ,
- բ) տոկոսադրույքը կբարձրանա,
- գ) տոկոսադրույքը կիջնի,
- դ) փոխառու կապիտալի հավասարակշռված ծավալը կնվազի,
- ե) փոխառու կապիտալի հավասարակշռված ծավալը կմնա անփոփոխ:

Տվեք ճիշտ պատասխան:

20. Հնարավոր է, արդյո՞ք իրավիճակ, երբ իրական տոկոսադրույքը լինի բացասական, բացառելով պատասխանը:

21. Չնայած անվանական տոկոսադրույքը աճել է, սակայն ձեր ավանդի տեսքով պահվող խնայողությունները իրական աճ չեն ունեցել: Ինչպե՞ս կմեկնաբանեք տվյալ իրավիճակը:

22. Ֆիշերի արդյունքի (էֆֆեկտի) էությունը կայանում է հետևյալում.

- ա) ինֆլացիայի մակարդակի 1% բարձրացումը կիջեցնի անվանական տոկոսադրույքը 1%-ով,
- բ) ինֆլացիայի մակարդակի 1% բարձրացումը կբարձրացնի անվանական տոկոսադրույքը 1%-ով,
- գ) ինֆլացիայի մակարդակի 1% բարձրացումը ոչ մի փոփոխության չի ենթարկի տոկոսադրույքը:

Տվեք ճիշտ պատասխան:

Թեմա 9. Հողային ռեսուրսների շուկան և հողային ռենտան

1. Ինչո՞ւմ է փարբերությունը գյուղատնտեսության մեջ հողային ռենտա հասկացության և քվադի ռենտայի միջև, որը ստանում է արդյունաբերությունում գործող որևէ ֆիրմա:
2. Գիտական տեսանկյունից, Դուք գտնում ե՞ք բացարձակ անթերի հերևյալ պնդումները.
  - 1) Աշխատավարձի դրույքի բարձրացումը նպաստում է աշխատանքի առաջարկի ընդլայնմանը:
  - 2) Հողային ռենտայի (վարձակալական վճարի) բարձրացումը նպաստում է հողի առաջարկի ընդլայնմանը:
  - 3) Տոկոսադրույքի բարձրացումը նպաստում է կապիտալի առաջարկի ընդլայնմանը:
3. Աշխատանք և կապիտալ գործոնների առաջարկի և պահանջարկի գրաֆիկական պարկերները ներկայացվում են երկու հատվող կորերով՝ բացասական (պահանջարկ) և դրական (առաջարկ) թեքումով: Ինչպե՞ս Դուք կպարկերե՞ք հավասարակշռության իրավիճակը հողային ռեսուրսների շուկայում: Ինչպիսի՞ն կլինի նրանց թեքումը:
4. Հենրի Զորջի «Առաջընթաց և աղքատություն» գրքի (1879թ.) լույս տեսնելուց հետո փնտրասագիտական մարքի սոցիալիստական շարժման ներկայացուցիչները պնդում էին հողային ռենտայի հարկի 100% սահմանման գաղափարը: Այդ տեսակետի կողմնակիցները պնդում են, որ այդպիսի հարկը չի կրճատի հողի առաջարկը և չի խոչընդոտի փնտրասական գործունեության արդյունավետությունը (ի փարբերություն աշխատավարձի վրա դրված հարկի):

Կարո՞ղ եք Դուք այդ գաղափարները պարկերել հողի առաջարկի և պահանջարկի կորերի հիման վրա: Կփոխվի, արդյո՞ք, այդ դեպքում վարձավճարի մակարդակը, գյուղատնտեսական արտադրանքի գները:
5. Ինչպես հայտնի է, հողակտորները փարբերվում են ինչպես բերրիությամբ, այնպես էլ փեղադիրքով: Տվեք դիֆերենցիալ հողային ռենտայի գրաֆիկական պարկերը՝ օգտագործելով ծախքերի (միջին և սահմանային) կորերը և գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկայում պահանջարկի կորը:

Օրինակ, ինչպիսին կլինի 3 փարբեր բերրիությանը հողակտորների ռենտայի չափը՝ արտահայտված գրաֆիկորեն:

6. Հողակտորի նկատմամբ պահանջարկն աճանցյալ է, մասնավորապես, գյուղատնտեսական արտադրանքների պահանջարկից: Իսկ ինչպիսի՞ն է այդ պահանջարկի ճկունությունն արդյունաբերական զարգացած երկրներում՝ կախված եկամտից: Ինչպիսի՞ն է պահանջարկի ճկունությունը ցածր ազգային եկամուտ ունեցող երկրներում: Ի՞նչ ազդեցություն ունի գյուղատնտեսական ապրանքների պահանջարկը հողային ռենտայի վրա:
7. Օգտագործելի հողերի փարածությունը կազմում է 120 հա: Հողի նկատմամբ պահանջարկը բնութագրվում է $Q=180-3R$ բանաձևով, որտեղ Q - օգտագործվող հողի փարածությունն է հեկտարներով, իսկ R - ռենտայի չափը՝ հազ. դրամ/հա: Բանկային փոկոսադրույքը կազմում է 10% փարեկան:

Որոշե՛ք ռենտայի հավասարակշռված դրույքը և 1 հա հողի գինը:
8. Ֆերմերը կնքել է վարձակալական պայմանագիր հողատնտեսականափրոջ հետ՝ 10 փարի ժամկետով, ընդ որում փարեկան ռենտայի չափը որոշված է 25 հազ. դրամ: Առաջին 3 փարիների մեկտրափով միջոցառումների արդյունքում ֆերմերի եկամուտը աճեց փարեկան 15 հազ. դրամով: Այլ հավասար պայմաններում, կազդի, արդյո՞ք, դա հողային ռենտայի չափի վրա:
9. Հողակտորը արժե 250 հազ. դրամ՝ 10% բանկային փոկոսադրույքի և ինֆլացիայի փարեկան 5% մակարդակի պայմաններում: Ինչպե՞ս կփոխվի այդ հողակտորի գինը (այլ հավասար պայմաններում), եթե բանկային փոկոսադրույքը աճի մինչև 15%, իսկ ինֆլացիայի փարեկան մակարդակը մինչև 10%:
10. Դուք փնտրում եք որոշակի դրամական գումարի: Ձեր առջև բացվում են այդ դրամի օգտագործման փարբեր այլընտրանքային ուղիներ. գնել հողակտոր, դնել բանկ՝ որպես ժամկետային ավանդ, ձեռք բերել սարքավորումներ՝ թողարկելու արտադրանք, որոնք ունեն բարձր պահանջարկ և ապահովում են բարձր եկամուտ:

Ո՞ր դեպքում Ձեր ընտրությունը կուղղեք հողի գնմանը: Տվյալ դեպքում, ի՞նչ տնտեսական ցուցանիշներ եք դուք հաշվի առնում: Ինչպիսի՞ն է հողակտորի գնի որոշման տնտեսական բանաձևը:

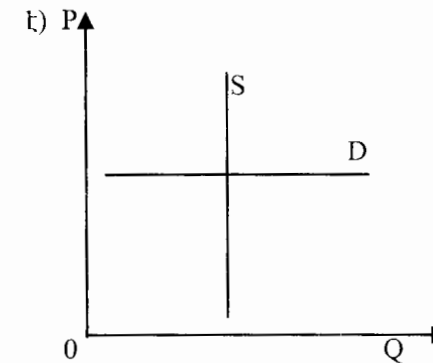
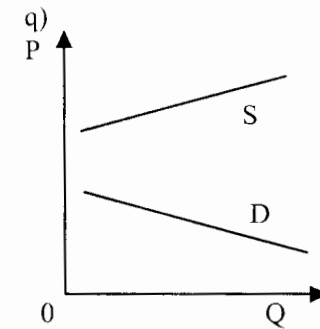
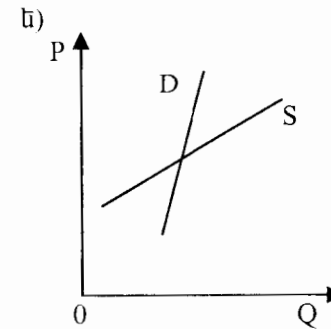
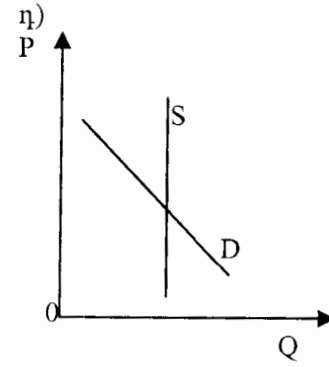
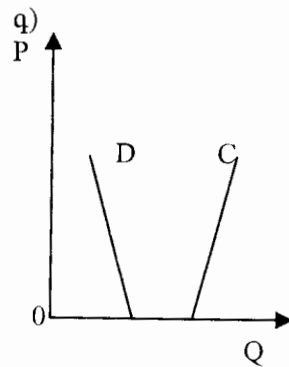
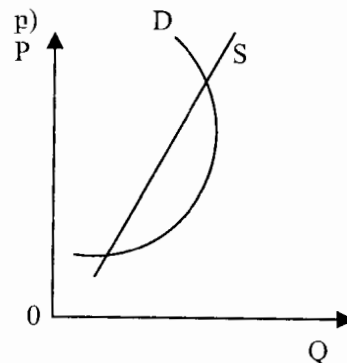
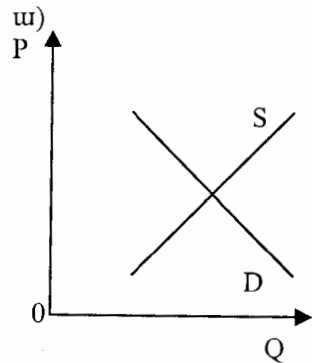
**Թեմա 10. Հոկայական մեխանիզմի
առավելություններն ու թերությունները**

1. Հոկան համարվում է փակ, եթե բարիքի ցանկացած քանակի համար.

- ա) առաջարկի գինը ցածր է պահանջարկի գնից,
- բ) առաջարկի գինը հավասար է պահանջարկի գնին,
- գ) առաջարկի գինը բարձր է պահանջարկի գնից:

2. Պարկերված գծապարկերներից որն է արտահայտում սահմանային հավասարակշռության իրավիճակը.

- ա) «ազաբ բարիքի» շուկայում,
- բ) «չարտադրվող բարիքի» շուկայում:

Գծ. 10.1

3. A ապրանքի նկատմամբ սպառողի պահանջարկի ֆունկցիան ունի հետևյալ տեսքը՝ $Q_d = 6 - P$, իսկ առաջարկինը՝ $Q_s = 8 + P$

- 1. Կառուցեք գրաֆիկ:
- 2. Որոշեք հավասարակշիռ գինը և հավասարակշիռ ծավալը:
- 3. Տվեք առկա շուկայական իրավիճակին տնտեսական գնահատական:

4. 1997 թ.-ի հունիսին Ռուսաստանում կայացավ Ռուսաստանի կառավարությանը պարկանող արտասահմանյան արտադրանքի ավտոմեքենաների առաջին վաճառքը: Վաճառքը կազմակերպվել էր հոլանդական աճուրդի սխեմայով:

- ա) Արդյո՞ք գոյություն ունի նման աճուրդների կազմակերպման այլ սխեմա:
- բ) Եթե այո, ապա ինչո՞ւ է այն տարբերվում հոլանդական աճուրդից:

գ) Տոլանդական աճուրդն անցկացնելիս հաղթող են ճանաչվում.

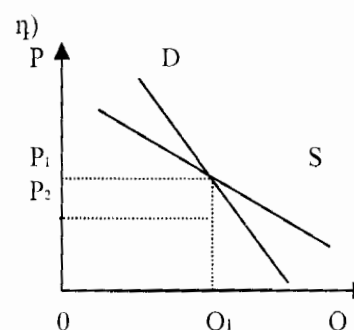
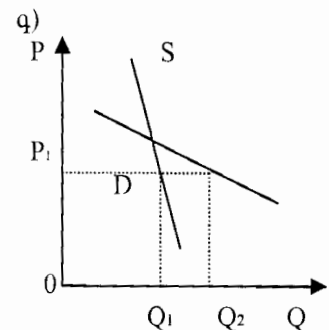
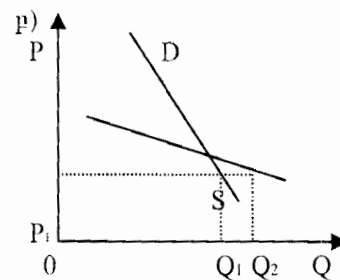
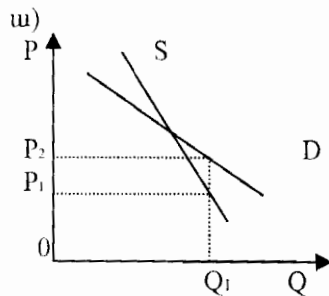
1. գնորդները,
2. վաճառողները,
3. կողմերից ոչ մեկն առավելություն չունի:

Տվեք ճիշտ տարասխան, ցույց տվեք այն գրաֆիկորեն:

5. Ամառային շրջանի նախօրեին գյուղական վայրում էլեկտրաէներգիայի գինը նվազեց և հասավ նոր հավասարակշիռ մակարդակի: Գրաֆիկորեն ցույց տվեք հակադարձ կապի էֆեկտի ազդեցությունը էլեկտրաէներգիայի, էլեկտրասալիկների, գազի (կենցաղային սպառում), գազի բալոնների շուկաներում:

6. Կարո՞ղ է արդյոք հակադարձ կապի էֆեկտը դիտվել շուկայական մասնակի հավասարակշռության ժամանակ:

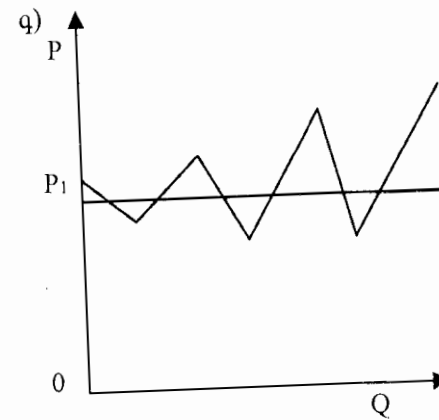
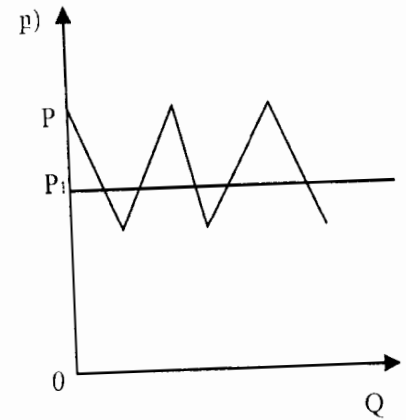
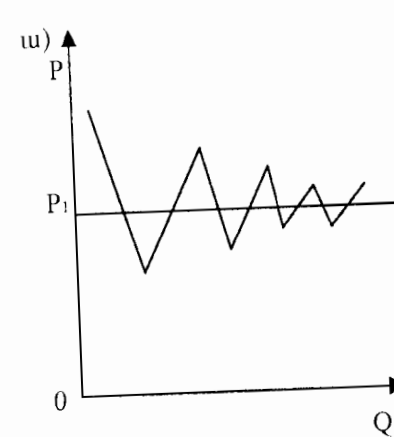
7. Պատկերված գրաֆիկներից որն է արտահայտում Մարշալի կայուն հավասարակշռության իրավիճակը, և որը՝ Վալրասինը:

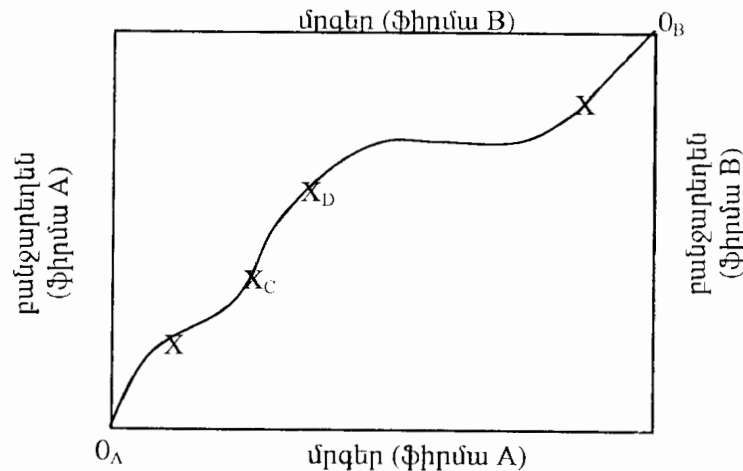
8. Հավասարակշռությունը անկայուն է համարվում, եթե.

- ա) պահանջարկի ճկունությունը մեծ է առաջարկի ճկունությունից,
- բ) պահանջարկի ճկունությունը հավասար է առաջարկի ճկունությանը,
- գ) առաջարկի ճկունությունը մեծ է պահանջարկի ճկունությունից:

9. Ներքոհիշյալ գծապատկերներից որն է արտահայտում շուկայական իրավիճակ, որին բնորոշ է կայուն հավասարակշռությունը:

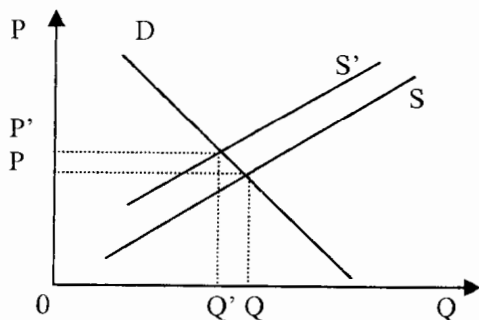
Գծապարկերի վրա պարկերված է գործարքների կորը.

Գործարքը կատարվել է C կետում: Պատասխանեք հետևյալ հարցերին:

- ա) Պարենյոյի գործարքն որքանով է արդյունավետ:
- բ) Այդ գործարքը կլինե՞ր արդյունավետ, եթե կատարված լինե՞ր I կետում:

11. Դիտարկենք գծապարկերը:

Առանց արտաքին էֆեկտները հաշվի առնելու, առաջարկի կորերից ո՞րն է ցույց տալիս ընդհանուր, իսկ ո՞րը նվազեցված ծախսերը: Ինչպիսի՞ միջոցներ կարող է ձեռնարկել կառավարությունը՝ ինտերնալացման կամ միևնույնացման համար:

12. Օգտագործելով բացասական էքստերնալների հասկացությունը, բացատրե՞ք թե ինչո՞ւ Մոսկվայի հյուսիսային թաղամասերի բնակչությունը դեմ էր հյուսիսային ՋԷԿ-ի կառուցմանը:

13. Արդյո՞ք, անվճար կրթությունն ու բժշկությունը բեռ է հասարակության համար: Ինչ կարծիքի եք որքանով են իրենց արդարացնում անվճար ծառայություններն այս բնագավառում թույլ զարգացած երկրներում, որպե՞ղ առկա է բյուջեի զգալի պակասուրդ:

14. Ինչո՞ւ է պետությունը հաճախ ֆինանսական օժանդակություն ցուցաբերում արդյունաբերական նորագույն ճյուղերին, իսկ երբեմն ամբողջովին ֆինանսավորում դրանք:

15. Կառավարությունը նյութական օգնություն է ցուցաբերում բազմազավակ ընտանիքներին, թոշակառուներին, կապարելով որոշակի վճարումներ երեխաներին ու ծերերին: Ցույց տվե՞ք գրաֆիկի վրա, թե դա պահանջարկի և սպառողական ապրանքների արտադրության ի՞նչ փոփոխությունների է բերում:

16. Կառավարությունը խթանում է գյուղատնտեսական մթերքի արտադրությունը՝ արտադրողներին սուբսիդիաներ հատկացնելով: Գրաֆիկի վրա ցույց տվե՞ք, թե ինչպե՞ս կփոխվի առաջարկն ու արտադրությունը, այդ միջոցների իրականացումից հետո:

17. Ինչու է ամբողջ աշխարհում քաղաքային տրանսպորտը գտնվում մոնիցիպալ դոմացիաների հաշվին:

18. Ըստ արտաքին էֆեկտների հասկացության բացատրե՞ք, թե ինչպե՞ս է պատենտավորման համակարգը պաշտպանում գյուտարարին և հետևաբար խրախուսում նրա հետագա ստեղծագործական գործունեությունը:

19. Շվեյցարիայում նախքան սեփական տարածքում սեփական տան շինարարությունը սկսելը, ապագա տան սեփականատերը պետք է փայտե սեպեր խրի այնպես, որպեսզի հարևանները պարկերացում կազմեն նրա չափսերի մասին: Եթե օրենսդրությամբ սահմանված ժամկետի ընթացքում քաղաքապետարան չուղարկվեն նամակներ հարևանների հիմնավորված բողոք-

ներով, ապա փարածքի սեփականատերը կարող է սկսել շինարարությունը: Ինչո՞ւ է բացառվում այդպիսի երկարափն գործընթացը:

20. Թվարկված ո՞ր դեպքերում է հնարավոր հասնել պայմանավորվածության առանց պետության միջամտության, իսկ ո՞ր դեպքերում է պետության միջամտությունն անհրաժեշտ:

- ա) օգոնի շերտի խախտման դեմ պայքարի պրոբլեմի բննարկումը,
- բ) «Յասնայա Պոլյանայի» մոփակայքում գրնվող քիմիական կոմբինատը վնասակար ազդեցություն է թողնում կալվածքների վրա՝ կործանվում են դարավոր ծառեր, բուսականությունը, կալվածական շենքը,
- գ) ձեր փարածքում ավտոփնակ կառուցելիս ձեզ անհրաժեշտ է կտրել ծառը որը աճում է ձեր փարածքին հարակից հողակտորում և փարածքում է՝ իր արմափային համակարգը ձեր հողակտորի վրա,
- դ) Իսսիկ-կուլ լճի ծանծաղացումը նրան սնուցող գետերի ջրերի հավաքման հետևանքով,
- ե) բնակշինարարական կոռպորացիայի անդամներից մեկը իր բնակփարածքը վարձակալության է փվել օֆիսին: Նախորդների ամբողջ առաջացնում է շենքի բնակիչների դժգոհությունը:

21. Ինչո՞ւմ է կայանում Կոուզի գաղափարի կիրառման դժվարությունը Նայասփանի փնտեսական կյանքի վերաբերյալ:

Թեմա 11. Տիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշները և ազգային հաշիվների համակարգը

1. Եթե անվանական ՆԱ-ն բարձրանում է 2,5 անգամ, իսկ դեֆլատորը մնում է անփոփոխ, ինչպե՞ս դա կանդրադառնա իրական ՆԱ-ի վրա:

Բացատրե՛ք ձեր պատասխանը:

2. Ենթադրենք ազգային արտադրանքը ներառում է երկու ապրանք. X և Y. X-ը – սպառողական ապրանք է, Y-ը ինվեստիցիոն ապրանք: Ընթացիկ փարում արտադրվել է 200 միավոր X ապրանք՝ յուրաքանչյուր միավորը 2 դոլար գնով, և 10 միավոր Y ապրանք՝ յուրաքանչյուրը 4 դոլար: Ընթացիկ փարվա վերջում 6 միավոր օգտագործված ինվեստիցիոն ապրանք պետք է փոխարինվի նորերով:

Նաշվե՛ք.

- ա) ՆԱ-ն,
- բ) ԶՊԱ-ն,
- գ) սպառման ծավալը և համախառն ինվեստիցիաների ծավալը,
- դ) գույք ինվեստիցիաների ծավալը:

3. Եթե անվանական ՆԱ-ի ծավալը և գների մակարդակը բարձրացել են, ապա.

- ա) իրական ՆԱ-ն ավելացել է, բայց ավելի քիչ չափով, քան գները,
- բ) իրական ՆԱ-ն ավելացել է, բայց ավելի մեծ չափով, քան գները,
- գ) իրական ՆԱ-ն չի փոխվել,
- դ) իրական ՆԱ-ն կրճատվել է,
- ե) այս ինֆորմացիան հնարավորություն չի տալիս որոշել, թե ինչպես է փոխվել իրական ՆԱ-ն,
- զ) բոլոր նախորդ պատասխանները սխալ են:

4. Դիտարկե՛ք աղյուսակում ներկայացված փվյալները.

Տարի	Անվանական ՆԱ (մլրդ դոլար)	Դեֆլատոր (% 1982=100)	Իրական ՆԱ
1980	1700	50	
1983	2100	70	
1984	3200	100	
1986	4800	120	

Պատասխանեք հետևյալ հարցերին.

- ա) ինչո՞վ է փարբերվում իրական ՆԱ-ն անվանական ՆԱ-ից,
- բ) ինչպե՞ս է հաշվարկվում իրական ՆԱ-ն,
- գ) լրացրե՛ք աղյուսակի վերջին սյունակը:

5. Ենթադրենք, անվանական ՆԱ-ն 480 մլրդ դրամից դարձել է 600 մլրդ դրամ, իսկ ՆԱ-ի դեֆլյատորը՝ 120%-ից 150%: Այս պայմաններում իրական ՆԱ-ի մեծությունը.

- ա) չի փոփոխվի,
  - բ) կբարձրանա,
  - գ) կպակասի,
  - դ) չի կարող հաշվարկվել այս տվյալների հիման վրա:
- Տրված տվյալներ ձեր պատասխանը:*

6. Ենթադրենք անվանական ՆԱ-ն 500 մլրդ դրամից կդառնա 450 մլրդ, իսկ ՆԱ-ի դեֆլյատորը՝ 120%-ից 100%: Այս պայմաններում իրական ՆԱ-ի մեծությունը.

- ա) չի փոփոխվի,
- բ) կբարձրանա,
- գ) կպակասի,
- դ) չի կարող հաշվարկվել այս տվյալների հիման վրա,
- ե) բոլոր նախորդ պատասխանները սխալ են:

7. Տրված են հետևյալ տվյալները.

Տարի	Անվանական ՆԱ (մլրդ դրամ)	Գների մակարդակի ինդեքս %	Իրական ՆԱ
1980	105	121	-
1984	54	91	-
1989	98	100	-

- ա) երեք փարիներից ո՞րն է բազիսայինը,
  - բ) հաշվե՛ք իրական ՆԱ-ն յուրաքանչյուր փարվա համար,
  - գ) ո՞ր դեպքում դուք կկատարե՛ք դեֆլյացիայի, ո՞ր դեպքում ինֆլացիայի գործողություն:
- Պատասխանը տվե՛ք յուրաքանչյուր փարվա համար:*

8. Թվարկված մեծությունից ո՞րը չի ներառվում ՆԱ-ում՝ հաշվարկված ծախսերի գումարով:

- ա) պետական գնումները,
- բ) համախառն ներդրումները,
- գ) $C + L + G$,
- դ) զուտ արտահանումը,
- ե) աշխատավարձը:

9.

Տնտեսական գործընթացի փուլերը	Վաճառքից հասույթ	Միջանկյալ արդյունքի արժեք	Ավելացված արժեք
Նույն	10		
Մանվածք	18		
Մեքաբույս	36		
Գործվածք			
Մեքաբույս կոսպլում	44		

- ա) լրացրե՛ք աղյուսակի դատարկ սյունակները,
- բ) ի՞նչ է կրկնակի հաշվարկը,
- գ) ի՞նչ են նշանակում միջանկյալ և վերջնական արտադրանք կապերգործիաները,
- դ) ո՞րն է վաճառքի ընդհանուր արժեքի և ավելացված արժեքի համադրման իմաստը:

10. Դիտարկե՛ք գործունեության հետևյալ տեսակները.

- ա) մանկապարտեզի ասփարակի աշխատանքը,
- բ) երեխաների դաստիարակումն իր ընտանիքում,
- գ) ցորենի արտադրությունը երկրի մասշտաբով,
- դ) բանջարեղենի աճեցումը տնային խոտմասում տնային օգտագործման նպատակով,
- ե) թմրանյութերի արտադրությունն ու վաճառքը:

Պատասխանեք հետևյալ հարցերին.

- 1) Ինչպե՞ս են արտացոլվում ՆԱ-ի ցուցանիշում թվարկված գործունեության տեսակները:
- 2) Գործունեության թվարկված տեսակներն ի՞նչ են թե՛ բարձրացնում են զուտ տնտեսական բարեկեցությունը:
- 3) Երո՞ք, ՆԱ-ի ցուցանիշը երկրի բարեկեցության ճշգրիտ չափանիշն է:

- ա) դուք ձեռք եք բերել «Լուկոյ» ընկերության ակցիաները,
բ) նախքան ձեր բնակարանը վաճառելը, դուք այն վերանորոգել եք ձեր միջոցներով,
գ) պետությունը գնել է գործարանից 10 ԳԱԶ մակնիշի ավտոմեքենա
դ) կառավարության պաշտոնյաների համար կազմակերպվել է արտասահմանյան ավտոմեքենաների աճուրդային վաճառք,
ե) ուսանողը գնել է փոքրագույնի տեսության խնդիրների նոր ժողովածու:

Թեմա 12. Պեպրոթյան դերը շուկայական տնտեսության մեջ

1. Սպորն թվարկած բարիքներից որ՞ը կհամարեք հասարակական.

- ա) փողոցային լուսավորությունը,
բ) քաղաքային կարգուկանոնի պաշտպանությունը,
գ) մեքենակայանները,
դ) ձիարշավարանները,
ե) թենիսի կորտերը,
զ) հսկողությունը քաղաքային այգիների մաքրություն պահպանելու համար:

2. Ստորև թվարկվածներից ո՞րը հասարակական բարիք է:

- ա) փարոսները,
բ) էլեկտրաէներգիան,
գ) ոսպիկանությունը,
- դ) երկրի պաշտպանությունը,
ե) երկրի մակարդակով
ջրհեղեղների դեմ պայքարը:

3. Ճանապարհային նշանների տեղադրման որոշում է ընդունվում.

Նշան- ների քանակը	Հասարակության ընդհանուր օգույրը (դրամ. միավոր)	Սահմանային օգույրը	Անհատական առա- վելագույն ոգույրը ըստ խմբերի A-60%, B-30%, C-10%
1.	300	-	
2.	500	200	120 60 20
3.	650	150	90 45 15
4.	700	50	60 30 10
5.	750	50	30 15 5
6.	770	20	12 6 2

Յուրաքանչյուր լրացուցիչ նշանի համար սահմանադրված
ծախքեր - 150 միավոր:

- 1) Ինչպիսի՞ն կլինի հասարակության համար արտադրության օպտիմալ ծավալը:
- 2) Նշանների ի՞նչ քանակություն կընտրի բնակչությունը, եթե՝
  - ա) ծախսերը բաշխվում են այնպես, ինչպես օգուտները,
  - բ) ծախսերը խմբերի միջև հավասար են բաշխվում, իսկ օգուտները տրված հարաբերությամբ (60%, 30%, 10%),
  - գ) օգուտները հավասար են բաշխվում, իսկ ծախսերը՝ անհամաչափ (A կատարում է ծախսերի 80%, B և C – 10%):

4. Ո՞ր բարիքներն են պարկանում «մաքուր» կամ «համախառն» հասարակական բարիքներին.

ա). բժշկական ծառայությունը,

բ) բարձրագույն կրթությունը,

գ) պետական սահմանների պաշտպանությունը,

դ) պետության օրենսդրական գործունեությունը:

5. Ինչպես կմեկնաբանեք Ս. Ֆիշերի «Էկոնոմիկա» դասագրքի հե-
տևյալ պնդումը. «Ազգային զբոսայգիները խառն են, որովհետև
այգիներում բնությունը հասարակական բարիք է, ծայրահեղ
դեպքում այնքան ժամանակ, մինչ այգում չափազանց նեղ չլինի»:
Ո՞րն է «նեղի» իմաստը:

6. Ինչո՞ւմ է կայանում «տոմս չունեցողի» խնդիրը: Ինչպե՞ս է այն
կապված հասարակական բարիքների արտադրության հետ:
Բերեք օրինակներ:

7. Կարելի է արդյո՞ք «տոմս չունեցողի» խնդիրը լուծել՝ չկատա-
րելով այն ծառայությունը, որի համար նա վճարել է: Մի՞շտ է
այդպիսի որոշումը բարենպաստ հասարակության համար:

8. Ա. Մարշալը կրթության վրա ծախսերի մասին արտահայտել է
հետևյալ միտքը. «Իսկական փոխադրվածությունը միակարծիք են,
որ այդպիսի ծախսերը փախն են իսկական փոխադրված և
դրանցից հրաժարվելը համարվում է (երկրի շահերից ելնելով)
սխալ և բարոյագուրկ որոշում»:

(Ա. Մարշալ: Տնտեսագիտության սկզբունքները: М. Иоргеце
Универс. 1993. с 104-105)

Պարզաբանե՞լիս լրտ է հիմնված այս պնդումը:

9. Անվանեք ուղիղ ժողովրդական համակարգի փարբերություն-
ները ներկայացուցչականից՝ փրանսակցիոն ծախսերի փոխա-
ման փոխանկյունից:

10. Բացարձեք՝ հասարակական ընտրության փեսության փեսան-
կյունից թե ինչու պետությունը կարող է ընդունել որոշումներ,
որոնք հակասում են հասարակության շահերին:

11. Ինչո՞ւմ է կայանում մասնավոր անձանց և պետական մարմին-
ների որոշում ընդունելու գործընթացի փարբերությունը, որը

պայմանավորված է հասարակական ընտրության փեսության
ուսումնասիրության անհրաժեշտությամբ:

12. «Մտորեն թվարկված բոլոր բարիքները համարվում են հաս-
րակական, քանի որ դրանց հատուկ է միասնական սպառումը»:
Տնտեսագիտության փեսության փեսանկյունից որքանո՞վ է
պնդումը համապատասխանում յուրաքանչյուր կետին:

ա) Ներկայացման դիպումը թափարոնում,

բ) գնացքը էլեկտրական երթուղում (էլեկտրական գնացքը),

գ) ազգային այգիները,

դ) փողոցային լուսավորումը,

ե) ֆուտբոլային խաղերը մարզադաշտում:

13. Մահմանային ծախսերը համազոր են 0-ի՞ հետևյալ բարիքները
գնորդին հասցնելու դեպքում:

ա) օդանավակայան,

բ) խաղող,

գ) հակահոթիռային պաշտպանություն,

ե) փաստաբանական ծառայություններ,

զ) քաղաքապետի կողմից կազմակերպված հրավառությունը:

14. Պետության կարգավորիչ չափագործիքները կոչված են.

ա) նախընտրական շրջանում քաղաքական գործիչների փված խոս-
տումների և այդ խոստումները պրակտիկայում իրականացման
փարբերությամբ,

բ) անհատական և հասարակական շահերի միջև եղած փարբերու-
թյամբ,

գ) ժամանակի ընթացքում կառավարությունը պետք է ճանաչի
մակրոփոխադրված հիմնախնդիրներն և միջոցներ ձեռնարկի
դրանց լուծելու համար,

դ) պետական կարգավորման նպատակների և գործիքների քանակի
չհամընկմամբ:

15. Ֆիասկոն (ձախողումը) կամ պետության սնանկացումը առա-
ջանում է հետևյալ կետերով.

ա) արդյունաբերական արտադրության պարբերական անկմամբ,

բ) կառավարության ոչ բավարար տեղեկատվության պարճառով,

գ) մասնավոր հատվածի արճագանքի նկատմամբ իսկողության
սահմանափակությամբ,

- դ) ներկայացուցչական դեմոկրատական համակարգի անկախ-
րելիությամբ,
ե) առանձին շուկաներում մենաշնորհային գնագոյացումով:

**16. 1986թ. Կոնստանտնուպոլիսի բնագավառում նորեկյան մրցանա-
կակիր Ջեյմս Բյուկենենի, ինչպես նաև Գորթոն Տալլոկի
«Подсчет согласия» գրքում քննարկվել են քաղաքական
որոշումների ընդունման դրույթներ: Նրանց կարծիքով, մար-
դիկ, որոնք շուկայական գործունեությունից բացառվել են
քաղաքական դաշտ, չեն փոխում շուկայում գործող կանոնները,
և ձգտում են օգտագործել պետական բյուրոկրատական կա-
ռուցվածքները՝ սեփական պահանջները բավարարելու համար:**
Ջ. Բյուկենենի ու Գ. Տալլոկը նշում են, որ եթե ֆիրմաները ձգտում
են առավելագույն շահույթ ստանալուն, ապա քաղաքական գործիչ-
ներին պետք է դիմել որպես «առավելագույն ծայերին ձգվողներ»,
իսկ պետական բյուրոկրատական կառուցվածքներին՝ «ծավալների
առավելագույն մեծացմանը ձգվողներ»¹:

*Օգտվելով տվյալ տեքստից տվեք հետևյալ հարցերի
պատասխանները՝*

- 1) Ինչպե՞ս եք Դուք պարկերացնում «Կոնստանտնուպոլիսի» կա-
պիտալիզմի փուլի պետականից դեպի քաղաքական ոլորտ անցի
վերափոխման դեպքում:
- 2) Ինչո՞ւմն է կայանում պետական բյուրոկրատիայի անձնական
շահը:
- 3) Ինչպիսի՞ն է քաղաքական ռենտայի որոնման եռությունը:

¹ Цит. по К. Эклунд. Эффективная экономика. Шведская модель. М. 1991, с. 161.

Թեմա 13. Մակրոտնտեսական հավասարակշռություն. բազային մոդելներ

**1. Որքանո՞վ է օրինաչափ օգտագործել փոխարինման արդյունա-
վերության և եկամտի արդյունավերության կապեգործիքները՝
AD կորի փոխդասավորվածությունը բացատրելիս:**

2. Ներկայալ թվարկված կետերից որ՞ն է ճիշտ և ինչո՞ւ:

Եթե պետական ծախսերը մեծանում են, ապա.

- ա) մեծանում է և ամբողջական պահանջարկը, և ամբողջական առա-
ջարկը,
- բ) ամբողջական առաջարկը կրճատվում է, իսկ ամբողջական պա-
հանջարկը՝ մեծանում,
- գ) ամբողջական պահանջարկը մեծանում է, իսկ ամբողջական առա-
ջարկը չի փոխվում,
- դ) ամբողջական առաջարկը մեծանում է, իսկ ամբողջական պա-
հանջարկը՝ կրճատվում,
- ե) կրճատվում են թե՛ ամբողջական առաջարկը, և թե՛ ամբողջական
պահանջարկը:

Փոփոխությունները ցույց տալ գծապատկերի վրա:

3. Թվարկված կետերից որ՞ն է ճիշտ և ինչո՞ւ:

Եթե անհատական եկամտահարկերը մեծանում են, ապա.

- ա) աճում է և՛ ամբողջական առաջարկը, և՛ ամբողջական պահան-
ջարկը,
- բ) ամբողջական առաջարկը կրճատվում է, իսկ ամբողջական պա-
հանջարկը չի փոխվում,
- գ) կրճատվում է թե՛ ամբողջական առաջարկը, և թե՛ ամբողջական
պահանջարկը,
- դ) ամբողջական պահանջարկը կրճատվում է, իսկ ամբողջական ա-
ռաջարկը չի փոխվում:

Նիւնսալորեք ձեր պատասխանը:

**4. Ինչո՞ւ համախառն պահանջարկի կորի փոխդասավորվածու-
թյունը բացատրելիս, օգտագործվում է իրական, այլ ոչ թե
անվանական դրամական պահուսպը:**

**5. «Քաղաքականությունը, որը ուղղված է համախառն պահանջար-
կի խթանման, միշտ տանում է ինֆլացիայի:» Դուք համաձայն**

եք ԿՈՎՋԱԼ մԻՐՔԻ հԵՄ: ՁԵՐ պԱՐԱՍԽԱՆՆԵՐ հԻՄՆԱՎՈՐԵՔ զՐԱՖԻԿՈՐԵՆ:

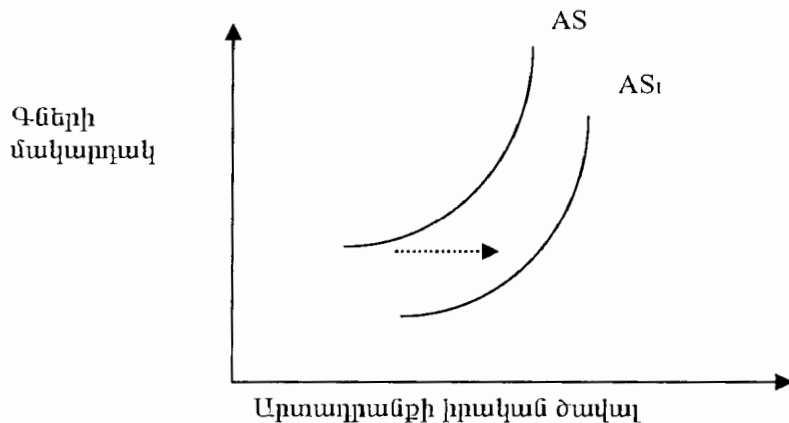
6. Եթե ԿՐԱՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ղՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ հԱՄԱՊԱՐԱՍԽԱՆՈՒՄ Է հԱՄԱԽԱՐՈՆ առաջարկի ԿՐԻ ՔԵՅՆԱՅԱՆ հԱՐՎԱԾԻՆ, հԱՄԱԽԱՐՈՆ պահանջարկի աճը բերում է.

- ա) գների իջեցման և ՆԱԳ-ի ծավալի մեծացմանն՝ իրական արտադարձարմամբ,
- բ) ՆԱԳ-ի ծավալի մեծացմանն իրական արտադարձարմամբ, բայց չի ազդում գների մակարդակի վրա,
- գ) և՛ գների մակարդակի , և՛ ՆԱԳ-ի ծավալի աճին՝ իրական արտադարձարմամբ,
- դ) Գների բարձրացմանը և ՆԱԳ-ի ծավալի կրճատմանն իրական արտադարձարմամբ:

Պարզաբանեք ձեր պատասխանը գրաֆիկորեն:

- 7. ա) Ամբողջական առաջարկի ԿՐԻ ի՞նչ փոխդասավորվածության վրա են պնդում քենսականները: Ինչու՞:
- բ) Նույն հարցը նոր դասականների վերաբերյալ:

8. Ըստ ձեզ ի՞նչ պարճառներ կարող են հանգեցնել հեղեղալ համախառն առաջարկի ԿՐԻ ԿՐԵԼԱՅԱՐԾՄԱՆՆԵՐ:

Գծ 13.1

9. Ինչու՞ քենսականների ԿՐԵՍԱՆԿՅՈՒՆԻԳ գները և աշխարհավարձը առաճական են միայն դեպի բարձրացման կողմը: Ինչու՞ է այդ երևույթը ստացել «արգելանի վի ազդեցություն» անվանումը:

10. Երկրի ԿՐԱՆԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ներդրված կապիտալի «ԱԼՓԱ» ֆունկցիան որոշվում է հեղեղալ հավասարումով, $I=40 + 0,4Y$, իսկ խնայողությունների ֆունկցիան՝ $S= -20 + 16Y$, որպեսզի Y -ը ազգային եկամուտն է: Որոշեք Y -ի հավասարակշռված մակարդակը:

11. Եթե խնայողությունների ֆունկցիան արտադարձարվում է $S= -30 + 0,1Y$ հավասարումով, իսկ ավտոնոմ կապիտալ ներդրումների ծավալը կազմում է 125, ապա ինչպիսին կլինի Y -ի հավասարակշռված մակարդակը:

12. Սպառման ֆունկցիան ունի հեղեղալ ԿՐԵՍՔՐ. $C=100+0,8Y$:

ա) հաշվեք սպառողական ծախսերը (սպառում) և խնայողությունները պահուստները հեղեղալ եկամուտների համար.

Եկամուտ	Սպառում	Խնայողություն
600		
800		
1000		
1200		
1400		

բ) կառուցեք սպառման գծապարկերը,

գ) հաշվարկեք սահմանային ձգվածությունը դեպի սպառումը և սահմանային հակումը դեպի խնայողությունը,

դ) հաշվարկեք ծախսերի մուլտիպլիկատորը

13. Սպառման ֆունկցիան ԿՐԵՎԱԾ Է $C=80 + 0,5Y$ հավասարումով

ա) լրացրեք աղյուսակը,

Եկամուտ	Սպառում	Խնայողություն
0		
100		
200		
300		

բ) կառուցեք սպառման գրաֆիկը,

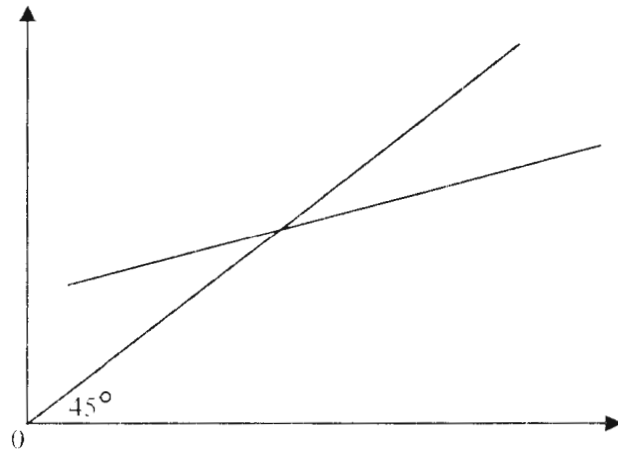
գ) անցկացրեք 45° գիծ: Նաշվարկեք, թե ԿՐԱՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵԿԱՄՔԻ ՈՐ մակարդակներում սպառման ծախսերը հավասար քիչ և շատ են դրա ծավալից:

14. Սպառման ֆունկցիան գրված է հետևյալ հավասարումով.

$$C=100+0.2Y$$

- ա) կառուցեք սպառման գրաֆիկ.
 բ) կառուցեք խնայողության գրաֆիկ.
 գ) որոշեք Y -ի հավասարակշռված ծավալը.
 դ) որոշեք ծախսերի մեծության մուլտիպլիկատորը:

15. Գծ. 13.2-ի վրա պարկերված է հայտնի «քեյնսյան խաչը»:

Գծ. 13.2

Կոորդինատային ո՞ր համակարգում է կառուցված «քեյնսյան խաչը»: Ի՞նչ է նշանակում կիսորդը և նրան հարող խաչը: Այդ կորերից ո՞ր մեկը դուք կարող եք բնութագրել որպես ամբողջական պահանջարկ, և որ մեկը՝ ամբողջական առաջարկ: Ինչու՞:

16. Ինչո՞վ է որոշվում (ինչի՞ց է կախված) ամբողջական ծախսերի կորի թեքությունը դեպի սպառումը:

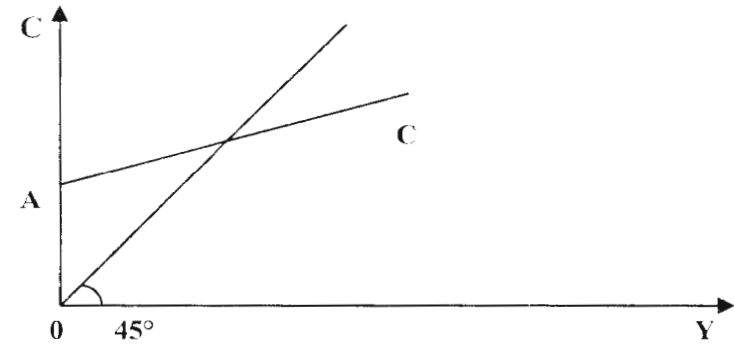
17. Ինչի՞ց է կախված հասարակության ամբողջական խնայողության պահուստի կորի թեքությունը (S կորը):

18. Ինչպիսի՞ կապ գոյություն ունի սպառման և խնայողության գրապարկերների միջև:

- ա) գրաֆիկների թեքության փոխակերպից (ի՞նչ փոփոխություններ կունենա, օրինակ, S կորի թեքության հետ, եթե C կորի թեքությունը փոփոխվի):

- բ) կորերի փոխադասավորվածության փոխակերպից (ի՞նչ փոփոխություններ կունենա S կորի հետ, եթե C կորը փոխադասավորվի վերև կամ ներքև):

19.

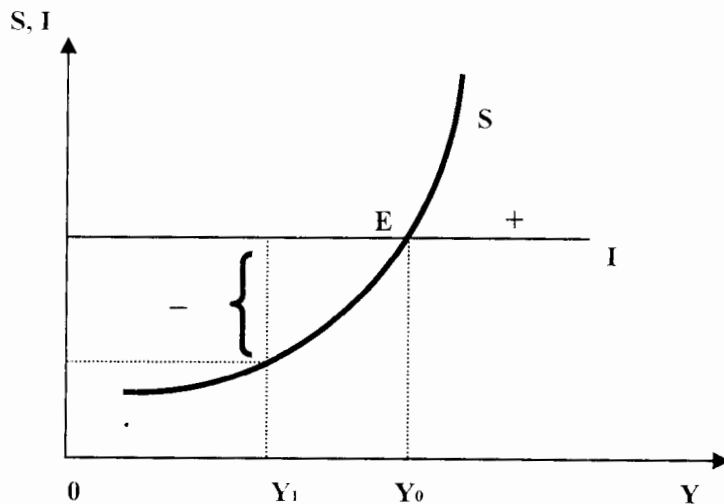
Գծ. 13.3

- ա) ի՞նչ է նշանակում OA հատվածը գծապարկերի վրա: Ինչպե՞ս սպառման ծախսերը կարող են կազմել դրական մեծություն եկամտի 0-ական մակարդակում,
 բ) ի՞նչ գործոններ կարող են դրդել C գծապարկերի վերև կամ ներքև փոխադասվել:

20. Ինչպիսի՞ն պեղք է լինի կապիտալ ներդրումների աճը, եթե $MPS=0.5$, որպեսզի ապահովվի եկամտի աճը 2000 դրամական միավոր է և 1000 միավոր:

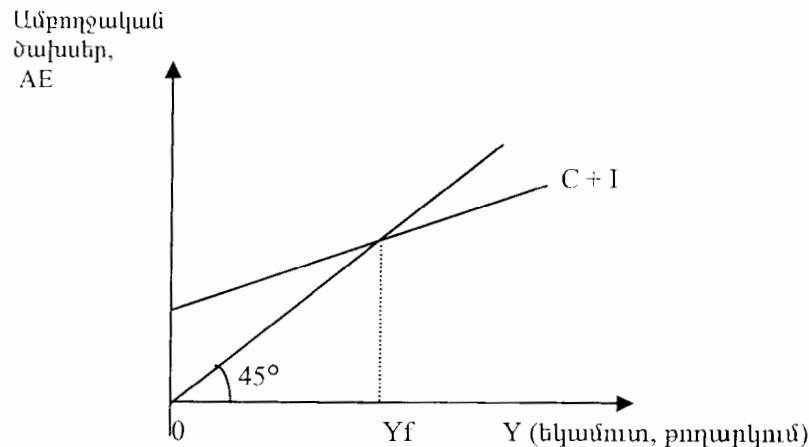
21. X երկրի ՆՆԱ-ն կազմում է 200 մլրդ դոլար: Սպառման սահմանային արժեքը -0.75 : Եթե երկրի կառավարությունը խնդիր է դրել հասնելու ՆՆԱ-ի 400 մլրդ դոլարի մակարդակի, ապա ինչպիսի՞ն պեղք է լինեն ներդրումները:

22. Ինչպե՞ս եք պարկերացնում պլանավորված և փաստացի ներդրումների միջև տարբերությունը: Ինչու՞ է ընդհանրապես առաջանում նման տարբերություն: Այսպես, արտադրության իրական ծավալի Y մակարդակում I կորը գերազանցում է S կորին որոշակի մեծությամբ: Ի՞նչ է նշանակում այդ խզումը: Ինչ են նշանակում (-) և (+) նշանները E կետից թեքվելու դեպքում, որպեսզի ներդրումները հավասար են խնայողություններին:

ՊՃ. 13.4

23. ՊՃ. 13.5-ի վրա պատկերված է մակրոտնտեսական հավասարակշռության իրավիճակ: Ընդ որում, Y_1 նշանակում է լրիվ զբաղվածություն: Միջոց է, արդյո՞ք, $C+I$ կորի և 45° գծի հատման կետը միևնույն ժամանակ նշանակում լրիվ զբաղվածություն:

24. Մակրոտնտեսական հավասարակշռության հիմնախնդիրները գրաֆիկորեն կարելի է ներկայացնել հետևյալ մոդելների օգնությամբ.

- 1) «քեյնսյան խաչի» մոդել.
- 2) «ամբողջական առաջարկի-ամբողջական պահանջարկի» մոդել:
Ինչու՞ն է կայանում այս երկու մոդելների տարբերությունը: Դուս, արդյո՞ք, այդպիսիք ընդհանրապես:

25. Ստորև բերված հաստատումներից ո՞րը դուք կվերագրեիք հետևյալ ներկայացուցիչների կարծիքներին. ա) քեյնսականներին, բ) նոր դասականներին, գ) սրարնցից ոչ մեկին:

- 1) Խնայողությունը դա եկամտի ֆունկցիա է,
- 2) Խնայողությունը դա տոկոսի ֆունկցիա է,
- 3) Ներդրումները եկամտի ֆունկցիա են,
- 4) Ներդրումները տոկոսի ֆունկցիա են,
- 5) Գները և անվանական աշխատավարձը ճկուն են,
- 6) Գները և անվանական աշխատավարձը ճկուն չեն:

26. Ստորև բերված հաստատումներից որ՞ը դուք կվերագրեք

ա) քեյնսականների,

բ) նոր դասականների կարծիքներին:

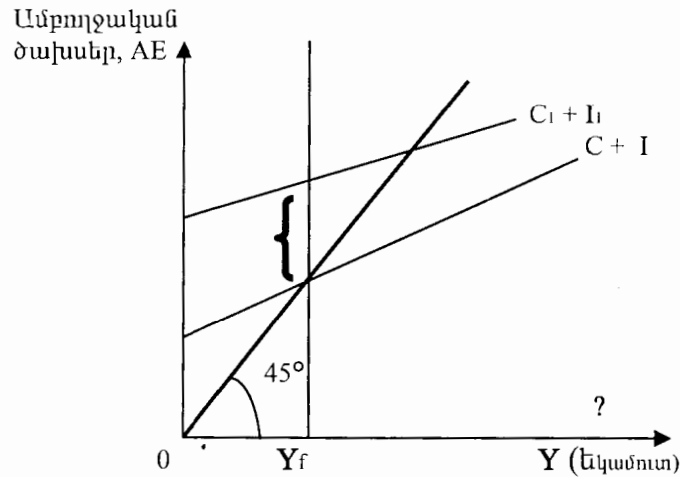
- 1) Խնայողությունները և ներդրումները իրականացնում են տարբեր տնտեսական սուբյեկտներ:
- 2) Խնայողությունները և ներդրումները իրականացնում են միևնույն տնտեսական սուբյեկտներ:

27. Ամբողջական առաջարկի (AS) կորի տարբեր հատվածներում ինչպե՞ս է փոփոխվում մուլտիպլիկատորի էֆեկտը.

- ա) լրիվ զբաղվածությունից հեռու իրավիճակում, այսինքն՝ հորիզոնական հատվածի վրա,
- բ) լրիվ զբաղվածությանը մոտեցող իրավիճակում, այսինքն՝ միջին հատվածում,
- գ) լրիվ զբաղվածության իրավիճակում, այսինքն՝ ուղղահայաց հատվածի վրա:

28. ՊՃ.6 վրա պատկերված է արժեզրկման խզումը (ցույց է տրված ձևավոր փակագծով).

Ի՞նչ է նշանակում արժեզրկման առանցքի վրա Y_F (մակրոտնտեսական հավասարակշռություն լրիվ զբաղվածությամբ) կետը: Y_F կետից հետո՞: Պատասխանը կարող է թվալ շատ հեշտ՝ չէ որ առանցքը արդեն նշանակված է Y -ով: Մտածեք ևս մեկ անգամ, նոր պատասխանեք:

Պժ. 13.6

29. Ինչու՞ այսպես կոչված «խնայողության պարադոքսը» հանդես է գալիս միայն տնտեսության ոչ լրիվ զբաղվածության դեպքում: Ի՞նչ տեղի կունենա, եթե տնտեսության այդպիսի իրավիճակում, որը բնութագրվում է արժեզրկման անկումով, հասարակությունը սկսի ավելի շատ խնայել:

Թեմա 14. Մակրոտնտեսական անկայունություն. շուկայական էկոնոմիկայի զարգացման պարբերականությունը

1. Ունեք հետևյալ տեղեկատվությունը.

Զբաղվածների թիվը՝ 85 մլն մարդ, գործազուրկների թիվը՝ 15 մլն մարդ:

ա) հաշվարկել գործազրկության մակարդակը

բ) մեկ ամիս անց աշխատանք ունեցող 85 մլն մարդկանցից 0,5 մլն-ն ազատվել են աշխատանքից, պաշտոնապես գրանցված գործազուրկներից 1 մլն դադարել են աշխատանք փնտրելուց:

Որոշեք այս դեպքում ինչպիսի՞ն է՝

- (1) զբաղվածների թիվը,
- (2) գործազուրկների թիվը,
- (3) գործազրկության մակարդակը:

2. Օուկենի օրենքի համաձայն գործազրկության փաստացի մակարդակի գերազանցումը նրա բնական մակարդակից 2%-ով, նշանակում է, որ ՆԱ-ի փաստացի ծավալից է կամ իրական ծավալից.

ա) 2%; բ) 4%; գ) 3%; դ) 5% է; ե) շատ ավելի քան 5%; զ) 5%-ից մի քիչ պակաս:

3. Աղյուսակում ներկայացված են աշխատանքային ռեսուրսների և դիտարկվող առաջին ու հինգերորդ տարիներում զբաղվածների մասին տվյալներ (1000 մարդ):

- ա) Հաշվեք գործազուրկների թիվը և գործազրկության մակարդակը առաջին և հինգերորդ տարիներում,
- բ) ինչպե՞ս բացատրել զբաղվածության և գործազրկության միաժամանակյա աճը.

	I տարի	V տարի
Աշխատուժ	82 500	95 300
Զբաղվածություն	80 700	87 000

4. Տնտեսության անկման պատճառով աշխատանքը կորցրած մարդը մտնում է գործազուրկների կատեգորիայի մեջ, ընդգրկվելով՝

- ա) գործազրկության կառուցվածքային ձևի,
- բ) գործազրկության ֆրիկցիոն ձևի,
- գ) գործազրկության պարբերաշրջանային ձևի,
- դ) բոլոր նախորդ պարասխանները սխալ են:

Բացառությամբ գործազրկության բոլոր երեք ձևերի միջև եղած տարբերությունը:

5. Անվանական համախառն ներքին արդյունքը = 750 մլրդ դրամ, գործազրկության բնական մակարդակը = 5%, գործազրկության փաստացի մակարդակը = 9%: Երկրում արտադրանքի ինչպիսի ծավալ չի արտադրվել արտահայտված դրամական միավորով (Օուկենի գործակիցը = 2,5):

6. Ներքոհիշյալ տնտեսական երևույթներից որո՞նք են բնութագրում միջին ժամկետային պարբերաշրջանի փուլի աճը:

- ա) գների աճը,
- բ) գործազրկության աճը,
- գ) արտադրության մակարդակի աճը,
- դ) աշխատավարձի աճը:

7. Դասական տնտեսական պարբերաշրջանի (ճգնաժամ, լճացում, աշխուժացում, աճ) որ փուլին են պատկանում հետևյալ տնտեսական երևույթները:

- ա) գների արագ անկում,
- բ) արտադրության մակարդակի աննկար բարձրացում,
- գ) ապրանքների գերարտադրություն,
- դ) գների անկմա կասեցում, ապրանքային ռեսուրսների կայունացում,
- ե) գների բարձրացում և գործազրկության կրճատում:

8. Ինչո՞վ է տարբերվում վերարտադրության ճգնաժամը որոշակի ապրանքի կամ որոշակի ճյուղի հանդեպ առաջարկի և պահանջարկի միջև եղած հավասարակշռվածությունից:

9. Գործազրկության ո՞ր ձևին են պատկանում հետևյալ դրսևորումները:

- ա) երեխաների խնամքի պատճառով աշխատանքից ազատվելը,
- բ) գերարտադրության ճգնաժամի ժամանակաշրջանում աշխատանքից հեռացումը,

- գ) ուսումը սկսելու պատճառով ազատվելը,
- դ) հանքափորների ազատվելը՝ կապված էներգիայի նոր. այլընտրանքային աղբյուրների օգտագործման հետ:

10. Աքսելերատորը = 2: Հաշվեք ներդրումների ծավալը յուրաքանչյուր t ժամանակաշրջանի համար, հաշվի առնելով, որ 1990-ական թթ. նախորդող ժամանակաշրջաններում Y ծավալը ուներ նույն արժեքը, այսինքն՝ 200 դրամական միավոր:

t	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Y	200	220	300	250	210	270	270	280	310
I									

11. Լրիվ զբաղվածություն հասկացությունը, արդյո՞ք գործազուրկների բացարձակ բացակայություն է նշանակում:

12. Ի՞նչ իմաստով ենք մենք խոսում գործազրկության բնական մակարդակի մասին: Մի՞թե գործազրկությունը դա նորմալ տնտեսական իրավիճակի համար «բնական» երևույթ է:

13. Ինչպիսի՞ն են կառուցվածքային ճգնաժամերի առանձնահատկությունները: Ինչո՞վ են դրանք տարբերվում պարբերաշրջանայինից:

14. Բացառությամբ թե՛ ի՞նչ է հասկացվում տնտեսական պարբերաշրջանի համաչափություն տակ:

15. Ներքոհիշյալ ո՞ր միջոցառումներն է իրականացնում պետությունը՝ անկման փուլում, աճի փուլում:

- ա) հարկադրույթների բարձրացումը,
- բ) փոխադրվական տնտեսադրույթի բարձրացումը,
- գ) պետության ծախսերի մեծացումը,
- դ) ամորֆիզացիոն քաղաքականության իրականացման բնագավառում սահմանափակումներ:

Թեմա 15. Դրամավարկային համակարգը և դրամավարկային քաղաքականությունը

1. Ինչու՞ է արևմտաօտարական անկայունության և/կամ/ արևմտաօտարական քայքայման իրավիճակում տեղի ունենում մասնակի կամ լրիվ վերադարձ դեպի ապրանքային փողի համակարգը:

2. Ոսկերիչներին ընդունված է անվանել առաջին բանկիրներ, քանի որ նրանք որոշակի պարգևավճարով բնակչությունից ի պահ էին ընդունում ոսկի և այլ թանկարժեք իրեր: Ինչու՞մն է, այնուամենայնիվ, կայանում բանկային գործի և պահասենյակի ֆունկցիաների սկզբունքային տարբերությունը:

3. Դիտարկեք դրամային զանգվածի հետևյալ բաղադրիչները

ա) մեքսիկական դրամներ որոնք առկա են Չեզ մոս,

բ) խնայողական բանկում ցպահանջ ավանդ,

գ) Չեզ մոս առկա թողադրամներ,

դ) պեքսիկական պարտավորումներ,

ե) բանկային ընթացիկ հաշվում:

Վերոհիշյալ հոդվածներից որո՞նք ևն մտնում M1, M2 դրամային ագրեգատների մեջ:

4. rr մեծությունը (պահուստի պարտադիր նորման) հավասար է 0,25-ի: Դեպոզիտների ծավալը երկու անգամ գերազանցում է կանխիկ դրամի ծավալը: Հաշվարկեք դրամային մուտքիալիկությունը, հաշվի առնելով կանխիկ դրամը:

5. Ինչի՞ հավասար կլինի դրամային զանգվածի ընդհանուր աճը երկրում, եթե 10% պարտադիր պահուստային նորմաի դեպքում դեպոզիտների սկզբնական աճը կազմել է 200 մլն դոլար:

6. Ենթադրենք երկրում Ա շրջանառության մեջ գտնվում է միայն կանխիկ դրամ: Փողի Բ բազան հավասար է 20 մլրդ դոլարի: Կենտրոնական բանկը մեծացնում է փողի բազան 4 անգամ: Ինչպե՞ս դա կանդրադառնա M (դրամային զանգված) մեծության վրա:

7. Ճիշտ են արդյո՞ք, հետևյալ պնդումները.

ա) «Բանկը 20% պարտադիր պահուստային նորմայի դեպքում ունենալով 1000 դոլարի չափով դեպոզիտներ կարող է նոր փող ստեղծել միայն 200 դոլարի չափով»:

բ) «Որքան փոքր է բնակչության պահանջարկը կանխիկ դրամի նկատմամբ համեմատած բանկային ավանդների հետ, այնքան քիչ նոր փող ստեղծելու բանկերի կարողությունը »:

Պարզաբանեք:

8. Պարտադիր պահուստային նորման 5% է: Ինչպե՞ս կփոխվի փողի առաջարկը, եթե 2 մլն դոլարի չափով փոխափվություն տրամադրվի:

9. Ստանալով բանկից դրամական գումար, Դուք դրա մի մասը վճարել եք այլ անձանց, որոնք իրենց հերթին դրա մի մասը տեղադրել են դեպոզիտային ավանդների տեսքով առևտրային բանկերում, իսկ մի մասը թողել են կանխիկ տեսքով: Վերջին գործողությունը ինչպե՞ս կանդրադառնա բանկային համակարգի դեպոզիտներ ստեղծելու կարողության վրա:

10. Դուք բանկից 1,5 մլն դոլար փոխափվություն եք ստացել: Այնուհետև միևնույն բանկում մեկ այլ կազմակերպության կողմից ավանդ է տրամադրվել 0,5 մլն դոլար: Ի՞նչ տեղի ունեցավ փողի առաջարկի հետ:

11. «Բանկի խնդիրն է հաճախորդների առաջին իսկ պահանջով ապահովվել նրանց կողմից մուտքագրված գումարների հետ վրադարձը, այդ պարտադրով բանկը պետք է ռեզերվում պահի դեպոզիտների գումարի 80-90%»:

«Բանկի խնդիրն է իրականացնել միջոցների արագ շրջանառություն, այդ պարտադրով այն պետք է ռեզերվում պահի դեպոզիտների 1-1,5%-ը»:

Գնահատեք երկու կարծիքները:

12. Ինչու՞ են բանկերը ձգտում պահել նվազագույն ավելցուկային ռեզերվներ: Ինչպե՞ս է ավելցուկային ռեզերվների առկայությունը ազդում բանկերի՝ նոր փող ստեղծելու կարողության վրա: Այդ կապակցությամբ Կենտրոնական Բանկը ինչ կարող է ձեռնարկել պարտադիր պահուստային նորմերի նկատմամբ, եթե տեղի է ունենում ինֆլացիա:

13. Ինչպե՞ս է լիկվիդացության ձգտումը ազդում բանկերի փող ստեղծելու հնարավորության վրա:

14. Պարտադիր պահուստային նորման 2% է: Առևտրային բանկը հենարկական Բանկից գնում է 2 մլն դոլարի պարտավորումներ: Ի՞նչ է տեղի ունենում բանկային դեպոզիտների գումարի հետ:

15. Ա ձեռնարկությանը, որը զբաղվում է կտորեղենի արտադրությամբ, անհրաժեշտ է մոտակա ժամանակներում ձեռք բերել երեք նոր հասարոց 30 մլն դրամ ընդհանուր արժողությամբ, որոնք արտադրում է Բ ձեռնարկությունը: Ներկա դրությամբ Ա ձեռնարկությունը չունի այդ հասարոցները ձեռք բերելու անհրաժեշտ միջոցները, մինչդեռ Բ ձեռնարկությունն ունի ավելցուկային միջոցներ: Դիտարկեք հետևյալ իրավիճակները.

ա) Բ ձեռնարկությունը մուտքագրում է Գ բանկի իր հաշվին 30 դոլար: Ա ձեռնարկությունը Գ բանկից այդ նույն գումարի չափով վարկ է վերցնում:

բ) Բ ձեռնարկությունը Ա ձեռնարկությանը տրամադրում է երեք հասարոցներ՝ վճարման հետաձգման պայմանով:

Ինչպե՞ս են են կաշվում ա) և բ) իրավիճակներում կիրառվող վարկերը:

16. Մտորեն նշված յուրաքանչյուր դեպքի համար վարկային հարաբերությունների ի՞նչպիսի ձևեր են օգտագործվում:

ա) Երիտասարդ ընտանիքը բանկից վարկ է վերցնում մի քանի տարով կահույք ձեռք բերելու համար,

բ) պեպուխությունը պեպական բյուջեի պակասուրդի մի մասի փոխհատուցման նպատակով պեպական պարտավորումներ է թողարկում,

գ) ավտոմեքենաների շարժիչներ արտադրող գործարանը ավտոմեքենա արտադրող գործարանին է տրամադրում իր արտադրանքի որոշ խմբաքանակ՝ վճարման հետաձգման պայմանով,

դ) լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների ներգրավման նպատակով տեքստիլ ձեռնարկությունը թողարկել է բաժնեպատկեր, որոնք ձեռք են բերվում այլ տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից, որոնք պլանով դեպքում հանդես գալով վարկատուների դերում,

զ) և (դ) դեպքերում վարկատուի և պարտապանի դերում հանդես են գալիս ձեռնարկությունները: Այդուհանդերձ, ինչպիսի՞ տարբերություն կա վարկի այդ երկու ձևերի միջև:

17. Ձեզ պատկերացրեք ձեռնարկության տնօրենի դերում: Առաջիկայում Ձեզ անհրաժեշտ է ստանալ մեծ գումար աշխատողների աշխատավարձը վճարելու համար: Ինչպիսի՞ վարկի ձև դուք կնախընտրեք՝ առևտրային, բանկային, միջտնտեսական: Դիմումները ձեր պատասխանը:

18. Ինչու՞, չնայած ամենացածր տարեկան տոկոսադրույքի, որոնք առաջարկում են շվեյցարական բանկերը, բոլորը ձգտում են տեղաբաշխել իրենց միջոցները հենց այդ բանկերում:

19. Ինչպիսի՞ գործառույթ են կատարում վարկային համակարգում մասնագիտացված վարկային, ֆինանսական ինստիտուտները (կենսաթոշակային ֆոնդեր, ներդրումային բանկեր, հիպոթեքային բանկեր և այլն):

20. M_1D փողի տրանսակցիոն պահանջարկը կազմում է 400 մլն դոլար:

ա) լրացրեք աղյուսակը

Տոկոսադրույք, r	փողի պահանջարկի ծավալը (մլրդ դոլար) ակտիվների կողմից, M_2D	Ընդհանուր, M_D
14	30	
13	50	
12	70	
11	90	
10	110	
9	130	
8	150	

բ) M_3 փողի առաջարկը կազմում է 510 մլրդ դոլար: Որոշեք հավասարակշիռ տոկոսադրույքը:

գ) Որոշեք հավասարակշռված տոկոսադրույքի մեծությունը, եթե փողի առաջարկը հասել է մինչև 530 մլրդ դոլարի: Կրճատվել է մինչև 450 մլրդ դոլար:

21. Ինչպե՞ս է ազդում ա) արտադրության ծավալի փոփոխությունը, բ) կրեդիտ քարտերի օգտագործումը փողի տրանսակցիոն պահանջարկի մեծության վրա:

22. Եթե անվանական ՆԱ-ն նվազի, ապա

- ա) փողի նկատմամբ պահանջարկը և ընդհանուր պահանջարկները կմնան անփոփոխ,
  - բ) փողի նկատմամբ պահանջարկը և ընդհանուր պահանջարկները կնվազեն,
  - գ) փողի պահանջարկը կաճի, սակայն փողի նկատմամբ ընդհանուր պահանջարկը կնվազի,
  - դ) կնվազի փողի նկատմամբ պահանջարկը, բայց կաճի ընդհանուր փողի պահանջարկը,
  - ե) կաճեն փողի և՛ պահանջարկը, և՛ ընդհանուր պահանջարկները:
- Ընտրեք ճիշտ պատասխանը և բացատրեք այն:*

23. Ենթադրենք, գործարքների համար փողի պահանջարկը կազմում է անվանական ՆԱ-ի ծավալի 10%-ը, փողի առաջարկը 350 մլրդ դոլար է, իսկ ակտիվների կողմից փողի պահանջարկը սրված է հետևյալ աղյուսակով.

Տոկոսադրույք	Ակտիվների կողմից փողի նկատմամբ պահանջարկ (մլրդ դոլար)
16	100
14	150
12	200
10	250

- ա) Որոշեք հավասարակշռված տոկոսադրույքի մեծությունը, եթե ՆԱ-ն հավասար է 2000 մլրդ. դոլար:
- բ) Ինչպես կփոխվի հավասարակշռ տոկոսադրույքը, եթե ՆԱ-ի միևնույն 2000 մլրդ. դոլար մեծության դեպքում փողի առաջարկը կաճի 350-ից մինչև 400 մլրդ. դոլար:

24. Եթե անվանական ՆԱ-ի ծավալը կազմում է 5000 մլրդ. դոլար, իսկ փողի նկատմամբ պահանջարկը կազմում է 1000 մլրդ. դոլար, ապա.

- ա) փողի ընդհանուր պահանջարկը կազմում է 6000 մլրդ. դոլար,
- բ) յուրաքանչյուր մեկ դոլարի միջին փարեկան շրջանառությունը կազմում է 5 անգամ,
- գ) անհրաժեշտ է մեծացնել փողի առաջարկի մեծությունը,
- դ) անհրաժեշտ է փոքրացնել փողի առաջարկը:

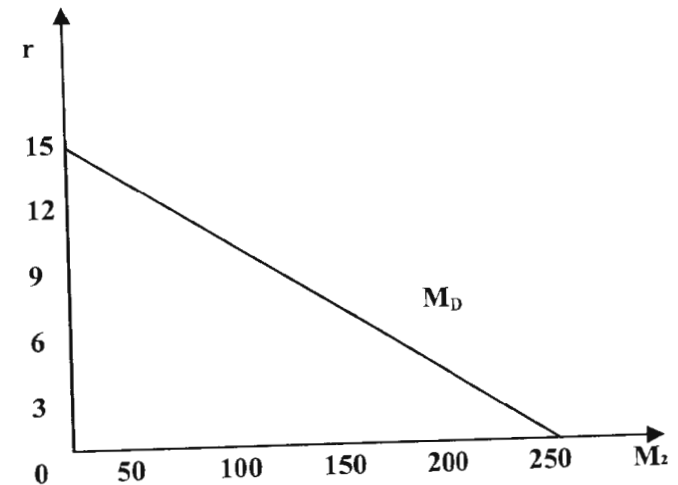
Ընտրեք ճիշտ պատասխանը:

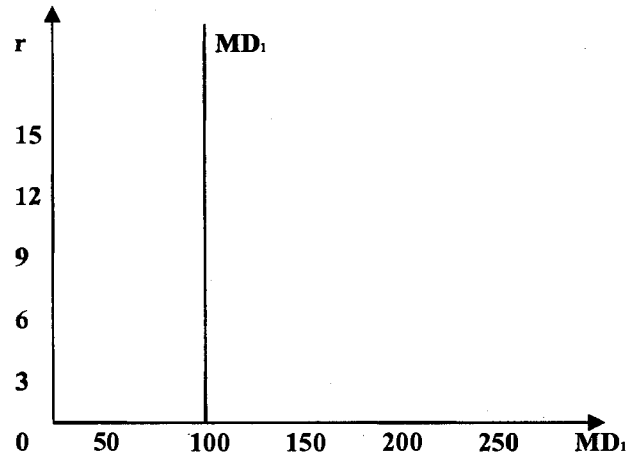
25. Ճիշտ են արդյոք հետևյալ պնդումները:

- ա) «Ակտիվների կողմից փողի նկատմամբ պահանջարկը հակադարձ համեմատական է տոկոսադրույքի մեծությանը»:
- բ) «Ակտիվների կողմից փողի նկատմամբ պահանջարկը հակադարձ համեմատական է անվանական ՆԱ-ի մեծությանը»: Պարզաբանեք:

26. Ինչու՞ մոնեթարիստական մոտեցումներում փողի նկատմամբ պահանջարկի կորը ձեռք է բերում ավելի թեք տեսք եկամտի աճին զուգընթաց:

27. Դիտարկեք ակտիվների կողմից փողի նկատմամբ պահանջարկի գրաֆիկը (փողի նկատմամբ առևտրական պահանջարկ), և փողի նկատմամբ պահանջարկը պահանջարկի գրաֆիկը:

Կառուցեք փողի ընդհանուր պահանջարկի (M_D) գրաֆիկը, և գտեք դրամային շուկայում հավասարակշիռ կետը երբ M_S փողի պահանջարկը հավասար է 200 մլրդ դոլար:

28. Ինչու՞ դրամավարկային քաղաքականության կիրառման ժամանակ առկա է նպատակների երկրնորանք, այսինքն անհանար է միաժամանակ կարգավորել փողի առաջարկը և տոկոսադրույքը (բացառելով գրաֆիկորեն):

29. Բացառելով ինչո՞ւմ է կայանում տնտեսական անկման պայմաններում դրամավարկային քաղաքականության կիրառման մոնետարիստական և քեյնսյան մոտեցումների սկզբունքային տարբերությունները՝ ելնելով փողի շուկայում պահանջարկի և առաջարկի հարաբերակցության մեկնաբանումներից և հաշվի առնելով նպատակների երկրնորանքը:

30. Երկրում առկա է սղանի բավականին բարձր մակարդակ: Անհրաժեշտ է շտապ միջոցներ ձեռնարկել և դանդաղեցնել ինֆլյացիոն գործընթացները: Ի՞նչ կձեռնարկի տվյալ իրավիճակում ԿԲ-ն: Դրամավարկային քաղաքականության ի՞նչ ուղղություններին նախընտրություն կտրվի:

Կան արդյո՞ք որևէ տարբերություններ ԿԲ-ի վարքագծի տեսական սխեմայի և ՆՇ ԿԲ-ի 1992-1995 թթ. բարձր սղանի պայմաններում գործողությունների միջև:

31. Կապված տնական տնտեսական անկման հետ անհրաժեշտ է ձեռնարկել դրամավարկային քաղաքականությունում խթանող միջոցներ: Ի՞նչ ուղղությամբ ԿԲ-ն կկիրառի դրամավարկային քաղաքականության երեք հիմնական գործիքները:

Ի՞նչ դժվարություններ եք տեսնում Դուք սղանի պայմաններում այդ միջոցառումների իրականացման ժամանակ:

32. Եթե փողի առաջարկը և պահանջարկը աճեն, ապա.

- ա) փողի հավասարակշռված քանակը և հավասարակշռված տոկոսադրույքը կնվազեն,
- բ) փողի հավասարակշռված քանակը և հավասարակշռված տոկոսադրույքը կաճեն,
- գ) հավասարակշռված տոկոսադրույքը կաճի, իսկ փողի քանակի փոփոխությունը հնարավոր չէ կանխատեսել,
- դ) փողի հավասարակշռված քանակը կաճի, իսկ հավասարակշռված տոկոսադրույքի փոփոխությունը հնարավոր չէ կանխատեսել,
- ե) անհնար է կանխատեսել փողի քանակի և հավասարակշռված տոկոսադրույքի փոփոխությունները: Բացառելով Ձեր պատասխանը գրաֆիկորեն:

33. Ինչպե՞ս կվարվեիք, լինելով առևտրային բանկի տնօրեն, այն դեպքում, երբ ԿԲ-ն բարձրացնում է հաշվարկային տոկոսադրույքը: Եթե բոլոր առևտրային բանկերի տնօրենները վարվեն միանման, ինչպե՞ս դա կանդրադառնա երկրում ակտիվության վրա: Վարկերի ի՞նչ ձևեր կարող են օգտագործել այդ ժամանակ ձեռնարկությունները՝ նպատակ ունենալով հակազդել վարկի ընդհանուր գնի աճին:

34. Դուք հույս ունեք որ տոկոսադրույքի չափը ապագայում նվազելու է: Ինչպե՞ս կվարվեք այդ իրավիճակում: Եթե տնտեսական սուբյեկտների մեծամասնությունը վարվեն նույն կերպով, ինչպե՞ս դա կանդրադառնա փողի նկատմամբ սպեկուլյատիվ պահանջարկի մեծության վրա:

35. Ինչու՞ տնտեսական սուբյեկտները չնայած «լիկվիդայության ձգտմանը», գերադասում են իրենց միջոցների մի մասը պահել բաժնեմասերի և պարտավորումների տեսքով: Ինչու՞ ֆինանսական ակտիվների կառուցվածքը ժամանակ առ ժամանակ փոխվում է:

36. Ի՞նչ կկատարվի, ըստ մոնետարիստների, եթե չպահպանվի մոնետար կանոնը.

- ա) այն դեպքում, երբ դրամային զանգվածի աճի արագությունը գերազանցի ՆԱԱ-ի աճի արագությունը,
- բ) այն դեպքում, երբ դրամային զանգվածի աճի արագությունը երբեք չգերազանցի ՆԱԱ-ի աճի արագությունը:

37. Ինչու՞ է անհնար հաղթահարել «լիկվիդայնության ծուղակը», կիրառելով միայն դրամավարկային քաղաքականության գործիքները:

Ինչպե՞ս կարելի է դուրս գալ այդ «ծուղակից»:

38. Փողի առաջարկի աճը կհանգեցնի

- ա) IS կորի արագացումը դեպի աջ,
- բ) IS կորի արագացումը դեպի ձախ,
- գ) LM կորի արագացումը դեպի աջ,
- դ) LM կորի արագացումը դեպի ձախ
- ե) երկու կորերի արագացումը դեպի աջ,
- զ) երկու կորերի արագացումը դեպի ձախ:

Բացարկյալ պարագայում գրաֆիկորեն:

39. Եթե ներդրումները շատ զգալուն են փոկոսադրույքի փոփոխության նկատմամբ, ապա.

- ա) IS կորն ավելի թեքված,
- բ) LM կորն ավելի թեք,
- գ) IS կորն ավելի թեք,
- դ) LM կորն ավելի թեքված:

Բացարկյալ պարագայում գրաֆիկորեն:

Թեմա 16. Արժեթղթերի շուկա

1. Նարավոր է արդյո՞ք, առաջնային ֆոնդային շուկայի առկայությունը առանց երկրորդայինի: Կա, արդյո՞ք, դրանց միջև կապ: Եթե ոչ, բացարկյալ ինչու՞, եթե այո, բնութագրեք ինչպիսի՞ն:

2. X ընկերության կանոնադրական կապիտալը կազմված է 2 դոլար արժողությամբ 1 000 000 բաժնեգրություններից: Ընկերությունը բաց է թողել 900 000 բաժնեգրություն, բայց ներկայումս վերագնել է 50 000 բաժնեգրություն:

- ա) շրջանառությամբ մեծ գումարով բաժնեգրությունների քանակությունը որքա՞ն է կազմում,
- բ) միջոցների ինչպիսի՞ առավելագույն ծավալ կարող է մոբիլիզացնել ընկերությունը, եթե բաժնեգրությունները վաճառվում են 4 դոլարով:

3. Թվարկեք պարտավորումների և բաժնեգրությունների միջև հիմնական տարբերությունները:

4. Ինչպե՞ս է կապված էմիսիայի պարտավորումների կարգավիճակը նրա հնարավոր սննդաման մակարդակի հետ: Ինչու՞ են ամենահիմնականում համարվում պետական պարտավորումները: Ինչպիսի՞ն է դրանի և եկամտաբերության միջև կապը:

5. Բաժնեգրական ընկերության համասեփականատերերը կամ վարկապուն համարվում է.

- ա) բաժնեգրություններ գնողը,
- բ) պարտավորումներ գնողը:

6. Որոշեք բաժնեգրությունների ամբողջական եկամտաբերությունը եթե դիվիդենդների նորման կազմում է 4%, իսկ կուրսային արժեքը 1 տարում ավելացել է 5,5%-ով:

7. Որոշեք բաժնեգրության շուկայական գինը, եթե դիվիդենդը 8 դոլար է, իսկ փոկոսադրույքը՝ 4%:

8. Կարող է արդյո՞ք, լինել այնպիսի իրավիճակ, երբ դիվիդենդների նորման երբեք չմնում պարտավորումների փոկոսադրույքի նորմայից, իսկ մարդիկ շարունակում են գնել բաժնեգրություններ: Պարզաբանեք Ձեր պատասխանը:

9. Թողարկվում են պարտապտման 1000 դոլար անվանական արժեքով, 10 տարի ժամկետով՝ 100 դոլար տարեկան եկամտաբերությամբ: Շահավետ է, արդյո՞ք գնել պարտապտման անվանական արժեքով, երբ $r = 5\%, 15\%$:

10. Կտրոնային պարտապտման գինը հավասար է 75%, կտրոնը՝ 15%: Որոշե՞ք պարտապտման ընթացիկ եկամտաբերությունը:

11. Ներդրողը ինչպիսի՞ եկամտաբերություն կստանա մինչև մարումը, եթե նա ձեռք է բերում ՊԿՊ 90% գնով անվանական արժեքի նկատմամբ մարումից 30 օր առաջ:

12. Դիվերը և բրոկերը ֆոնդային բորսայի միջնորդներ են: Կան արդյո՞ք, սկզբունքային տարբերություններ նրանց աշխատանքներում:

13. Տնտեսագիտության տեսությունում ընդունված է տարբերել սպեկուլյատիվ և միջնորդական կապեգորիաները: Ինչպե՞ս դուք կստորաբաժանեք հետևյալ իրավիճակները վերոհիշյալ կապեգորիաների տեսակետից.

- ա) բարձր բերքավորությամբ տարածարջանից ցորենի գնում և վերավաճառք այն տարածաշրջանում, որտեղ եղանակի պայմաններից կախված տեղի է ունեցել հացահատիկի բերքավորության իջեցում:
- բ) շաքարավազի գնում հոկտեմբեր ամսին ցածր գնով՝ հաջորդ տարվա ապրիլին ավելի բարձր գնով վերավաճառելու նպատակով:

14. Հնարավոր է արդյո՞ք, միջնորդականություն եթե արժեթղթերի շուկան գտնվում է երկարատև հավասարակշռության իրավիճակում:

15. Մտորեն բերված կետերից որո՞նք են վերաբերվում ֆոնդային շուկայի տեխնիկական վերլուծության բնութագրին.

- ա) շուկայի բոլոր կարևոր իրադարձություններն արդեն ընդգրկված են ակտիվների գներում,
- բ) անհրաժեշտ է ուսումնասիրել բոլոր նշանակալի քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական գործոնները, որոնք կարող են ազդել ակտիվների գնի վրա,
- գ) այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ է իմանալ վերլուծաբանին՝ դա բացման գներն են, փակման գները, ամենաբարձր և ամենացածր

գները, նվազագույն ուսումնասիրվող ժամանակահատվածում վաճառքի ծավալը,

- դ) Շուկայական ցուցանիշների կանխատեսում վիճակագրական և տնտեսամատյարիկ մեթոդների միջոցով:

16. Մտորեն բերված պնդումներից որո՞նք են վերաբերում ռեֆլեկսիվության հիպոթեզին:

- ա) իրադարձությունների փաստացի ընթացքն արդեն ներ է առնում ֆոնդային շուկայի մասնակիցների մտածելակերպի հետևությունները,
- բ) շուկայական հավասարակշռությունը հանդիսանում է ֆոնդային շուկայի նորմ իրավիճակ,
- գ) շուկայի հիմնարար շարժիչ ուժերը միշտ կարող են շփոթել գների սպեկուլյատիվ աճը,
- դ) շուկան կարող է ազդել սպասվող իրադարձությունների ընթացքի վրա,
- ե) բաժնեպատկերի գները երբեք չեն լինում խեղաթուրված:

Թեմա 17. Պեղծության սոցիալական քաղաքականությունը

1. Ներկայով արվեստների հիման վրա կառուցեք Լորենցի կորը. հաղակ նշեք կետերը, որոնց միջոցով կառուցել եք Լորենցի կորը:

ընտանիքների խմբեր, 20%-ով	եկամուրներ, %-ով
Սպորին	2
Երկրորդ	8
Երրորդ	10
Չորրորդ	15
Վերին	65

Սոցիալական քաղաքականության ոլորտում պեղծության ինչպիսի՞ միջոցառումները կարող են Լորենցի կորը մոտեցնել բացարձակ հավասարության գծին: Բացարձակ անհավասարության գծին:

2. Երաշխավորված նվազագույն եկամուրը կազմում է 8000 դոլար: Նպաստների նվազման գործակիցը կազմում է 50%: Կազմել գրաֆիկ, որը կարպագուլի նեգատիվ եկամտահարկի իմաստը. արագիսի առանցքի վրա աշխատավարձ/դոլար, օրդինատի առանցքի վրա՝ ընդհանուր եկամուրը՝ ներառյալ եկամուրները, դոլար: Պատասխանեք հետևյալ հարցերին.

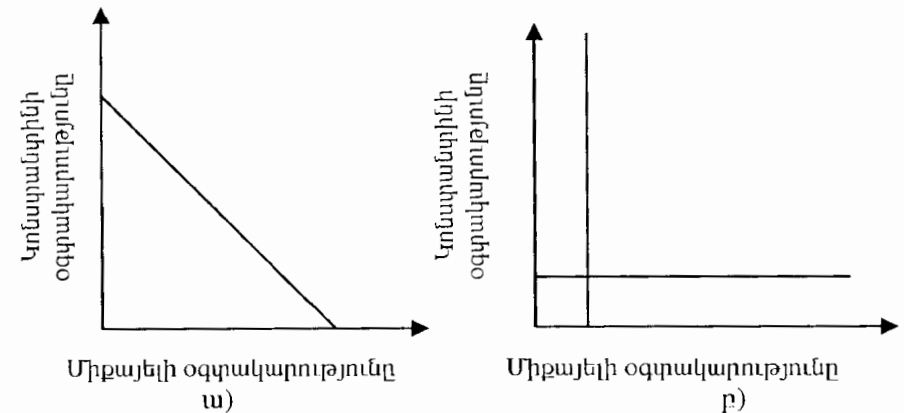
- ինչպիսի՞ն է կոորդինատների առանցքից սկիզբ առնող միջնագծի փոխանակյալ իմաստը՝ նշված խնդրի պայմաններին համաձայն,
- եթե երաշխավորված նվազագույնը նշանակենք Γ -ով, նպաստի նվազման գործակիցը՝ K -ով, աշխատավարձը՝ 3 -ով, ինչպիսի՞ն կլինի բանաձևը, որի համաձայն դուք պետք է կառուցեք ընդհանուր եկամտի (OD) գիծը:
- աշխատավարձի ինչպիսի մակարդակում եկամտահարկը հավասար է 0 -ի,
- նպաստների նվազման գործակցի իջեցման ժամանակ 50 -ից 25% , ավելանում, թե նվազում են աշխատանքի խթանները:

3. «Որքան ցածր է Ջինի գործակիցը, այնքան ավելի վստահ մենք կարող ենք պնդել, որ եկամուրների բաշխումը իրականացվում է կարարյալ մրցակցության պայմաններում»: Նամաձայն եք, արդյո՞ք, Դուք այս պնդման հետ:

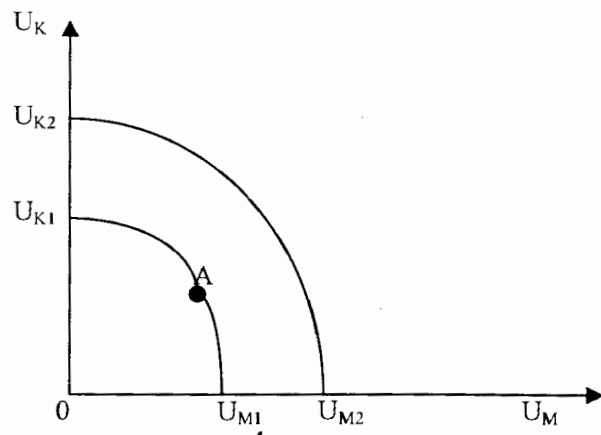
Բացարձակ Ձեր պատասխանը:

4. Ինչպե՞ս կարպագուլի պեղծության սոցիալական քաղաքականությունը Լորենցի կորի վրա, որն ուղղված փրանսֆերտների ավելացմանն անապահով ընտանիքների համար և ավելի ապահովված ընտանիքների խմբերի համար եկամտահարկի դրույքների բարձրացմանը:

5. Սպորն բերված գրաֆիկներից ո՞րն է ներկայացնում եկամուրների արդարացի բաշխման ուրիշիպար մոտեցումը, և ո՞րը ռոուլյան մոտեցումը: Ուրիշիպար մոտեցումը ներկայացնող գրաֆիկի ընտրության ժամանակ, պատասխանեք այն հարցին թե, արդյո՞ք, արվալ դեպքում երկու անհատների մոտ օգտակարության ֆունկցիաները միևնույնն են:

6. Ենթադրենք, ողջ հասարակությունը կազմված է երկու անհատներից՝ և Միքայելից: U_K Արամի օգտակարության ֆունկցիան է, U_M Միքայելի օգտակարության ֆունկցիան: Կորերը U_{K1} , U_{M1} , U_{K2} , U_{M2} (օգտակարության հասած կորերը) ցույց են տալիս այս երկու ֆունկցիաների հնարավոր զուգակցման նշանակությունները: Ցույց տվեք A կետից փոխափոխվելու հասանելի օգտակարության ավելի բարձր կորի հնարավոր բարելավման սահմանները, միևնույն ժամանակ համաձայնեցնելով Պարետո-օպտիմալացման չափանիշով:

խաղի կանոնները, այն հույսով որ կապահովվի ավելի ցանկալի արդյունք»: Այա ինչու՞ ենք մենք շարունակում կիրառել «եկամուրների վերաբաշխման պեղական քաղաքականությունը» արտահայտությունը:

10. Հաճախ ռուսական գրականության մեջ եկամուրների վերաբաշխման խնդիրների շուրջ կարող ենք հանդիպել այն արտահայտությանը, որ անփոխհատույց վճարների (տրանսֆերտի) նպատակը հենց տրանսֆերտն է: Համաձայն եք, արդյո՞ք, այդ մոտեցումների հետ:

7. Կալդոր-Հիքսի փոխհատուցման սկզբունքը նշանակում է, որ փոփոխական մի վիճակից անցումը մյուսին կարող է դիմվել որպես հասարակության վիճակի բարելավում, եթե նրա այն անդամները, որոնց բարեկեցությունը բարձրացել է կարող են փոխհատուցել կորուստները, որը կրում են մյուս անդամները, և դրա հետ մեկտեղ պահպանել բարեկեցության աստիճանը, ծայրահեղ դեպքում ելակետային արդյունքին հավասար: 6-րդ խնդրի գրաֆիկից ելնելով ցույց տվեք բարելավման հնարավոր վիճակները ըստ Կալդոր-Հիքսի չափանիշի:
8. «Եթե գիտաբեխնիկական հեղափոխությունը տանում է աշխատախնայողական տեխնոլոգիաների ներդրմանը, որի արդյունքում կրճատվում են աշխատատեղերը, և համապատասխանաբար, վատանում է նաև իրավիճակը, ովքեր մնացել են առանց աշխատանքի, ապա մենք պետք է ընդունենք այն փաստը, որ ԳՏԱ-ն չի համապատասխանում բարեկեցության բարելավմանն՝ ըստ Պարեյտոյի չափանիշի: Համաձայն եք դուք նման արտահայտության հետ: Ինչպե՞ս կկարողանաիք ձեր պատասխանի մեջ կիրառել 6-րդ հարցի գրաֆիկը:
9. Ինչպես կմեկնաբանեիք ամերիկյան փոփոխագետ Պ. Խեյնեի հետևյալ հաստատումը. «Քանի որ իրականում եկամուրը չի բաշխվում, այն ըստ էության ոչ էլ կարող է վերաբաշխվել... Առավելագույնը, որ կարող է անել պետությունը՝ փոփոխել

Թեմա 18. ԻՆՖԼՅԱՑԻԱՆ ԵՎ ՆԱԿԱԽԻՆՖԼՅԱՑԻՈՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Բերեք գների ոչ ինֆլացիոն օրինակներ:
2. Ինչումն է արտահայտվում ինֆլացիայի «ճնշումը»:
3. Տնտեսագիտության տեսությունում գոյություն ունի «70 մեծության կանոն» հասկացությունը, որը հնարավորություն է տալիս որոշել, թե քանի տարի հետո կունենա գների մակարդակի կրկնապատկում երկրում, հիմք ընդունելով գների բարձրացման ամենամյա տեմպը: Բայց ինչո՞ւ է դա «70 մեծության կանոն» և ոչ թե «100 մեծության կանոն»: Չէ որ կրկնապատկում նշանակում է 100%գների աճ, այլ ոչ թե 70%:
4. Ինչո՞ւմ եք դուք տեսնում չափավոր, քառապորոփ և հիպեր-ինֆլացիաների միջև տարբերությունը: Որո՞նք են դրանց սահմանազատման չափանիշները:
Ինչպիսի՞ն է հիպերինֆլացիայի չափանիշն ըստ Կեյդենի:
5. Գործու՞մ է արդյոք Պիգուի էֆեկտը կառավարության նկատմամբ վստահությունը կորցնելու և նրա դրամավարկային քաղաքականությունը իրականացնելու պայմաններում:
Դիմնավորե՞ք Ձեր պատասխանը:
6. Ինչպես Դուք գրաֆիկորեն կպատկերացնեին պահանջարկի ինֆլացիան և ծախսերի ինֆլացիան AD և AS կորերի օգնությամբ: Վերը նշված ինֆլացիայի երկու տեսակի դեպքում ոչ կողմի վրա են թեքվում այդ կորերը:
7. Ինֆլացիոն գործընթացների բռնկման ժամանակ ի՞նչն է ինչին նախորդում:
ա) դրամական զանգվածի աճը նախորդում է գների աճին,
բ) գները աճը նախորդում է դրամական զանգվածի աճին:
(Նուշում. կրկին անգամ վերլուծե՞ք պահանջարկի ինֆլացիայի և ծախսերի ինֆլացիայի մեխանիզմը):
8. Ո՞ր դեպքում գների (P) աճի տեմպերը կարող են առաջ անցնել թղթադրամի զանգվածի (M) աճի տեմպերից:

9. Եթե անվանական գների առաջարկն ավելացել է 7%-ով, գների մակարդակը՝ 5, իսկ իրական արտադրանքը՝ 4%-ով, ապա որքանո՞վ է փոխվել փողի շրջանառության արագությունը:

10. Ստորև տարբերակներից ո՞րն է ճիշտ և ինչու՞.

- ա) ինֆլացիայի մակարդակի բարձրացման դեպքում մեծանում է մոնետրիզացիայի գործակիցը,
- բ) ինֆլացիայի մակարդակի բարձրացման դեպքում փոքրանում է մոնետրիզացիայի գործակիցը,
- գ) գոյություն չունի ոչ մի կապ ինֆլացիայի մակարդակի և մոնետրիզացիայի գործակցի միջև:

11. Ինֆլացիայի մակարդակի բարձրացման դեպքում.

- ա) փողի պահպանման որպես ակտիվի, ծախքերը իջնում են,
- բ) փողի պահպանման որպես ակտիվի, ծախքերը ավելանում են,
Ընտրե՞ք ճիշտ պատասխանները և հիմնավորե՛ք ձեր ընտրությունը:

12. Պահանջարկի ինֆլացիայի, ինչպես նաև ծախքերի ինֆլացիայի ժամանակ նկատվում է երկրում գների ընդհանուր մկարդակի աճ.

- ա) արդյո՞ք, գոյություն ունի որևէ եղանակ՝ պատասխանելու այդ երկու ինֆլացիայի տարատեսակները,
- բ) ինֆլացիայի ինչպիսի՞ ամենամյա տեմպի դեպքում կարելի է սահմանազատել պահանջարկի և ծախքերի ինֆլացիաները:

13. Ներկյալ անձերի իրական եկամուտների վրա ինչպիսի ազդեցություն կունենա 10%-անոց տարեկան չնախատեսված ինֆլացիան.

- թռչակառու,
- նավթամշակող գործարանի բանվոր, արհմիության անդամ,
- ուսանող,
- մասնավոր ապրանքներով զբաղվող բժիշկ, ապամնաբույժ:

14. Կառավարության ինչպիսի միջոցառումները, Ձեր կարծիքով. կարող են իջեցնել բնակչության ինֆլացիոն սպասումները:

15. 3 անգամ դեպոզիտի ծավալի աճը գերազանցում է դրամային զանգվածի կանխիկ ծավալին, որը հավասար է 4000 դրամային

միավորի: Հաշվարկեք ինֆլացիոն հարկի մեծությունը, եթե ինֆլացիայի տարեկան տեմպը կազմում է 20%, իսկ անվանական հարկի տոկոսադրույքը տարեկան 18%:

16. Ինչպես կապարկերվի «ինֆլացիայի համար Լաֆֆերի կորը», եթե հարկային դրույքի փոխարեն գործի ինֆլացիայի տեմպը, իսկ որպես հարկային բազա հանդես կգան իրական դրամական պահուստները, այսինքն M/P:

17. Ինֆլացիոն հարկի մեծությունը կախված է.

- ա) ֆիզիկական անձանց եկամուտների պրոգնոստիկ հարկադրման դրույքներից,
- բ) ինֆլացիայի տեմպից,
- գ) իրական դրամարկղային մնացորդների վրա բնակչության պահանջարկի մեծությունից,
- դ) իրական ՀՆԱՄ-ի աճի տեմպից:

18. Ձեր կարծիքով, գոյություն ունի, արդյո՞ք, կառավարության մակրոտնտեսական քաղաքականության ինչ-որ որոշակի մեխանիզմներ, որոնք կօգնեն խուսափել «Տանգի- Օլիվերի էֆեկտի» ազդեցությունից:

19. Ֆրանսիայի տնտեսագետ Լ. Սյուրերյուն նշել է. «Հուսալ, որ կարելի է արգելակել ինֆլացիան, սահմանափակվելով գների զսպումից, այնքան անօգուտ է, որքան փորձել իջեցնելու հիվանդի ջերմությունը՝ բլոկադայի ենթարկելով ջերմաչափը»:

Դուք համաձայն ե՞ն այս համոզմունքին, անկախ այն բանից, թե ինֆլացիայի ինչ տիպի մասին է գնում խոսքը:

20. Որոշ տնտեսագետներ ընդգծում են, որ ինֆլացիայի գլխավոր պատճառը քաղաքականությունն է: Այսպես, Մ. Դամբրովսկին, որը եղել է 1989-1990թթ. Լեհաստանի ֆինանսների նախարարի առաջին տեղակալը, պնդում էր. «Յուրաքանչյուր ինֆլացիա առաջին հերթին ունի քաղաքական արմատներ»: Նմանաբանաբար պետք է արտահայտել նաև Ֆ. Հայեկը, Յ. Կորնային և այլք:

Դուք համաձայն ե՞ք այսպիսի պնդման հետ:

21. Գրաֆիկորեն նկարագրեք Ֆիլիպսի երկարաժամկետ կորը:

Ինչպիսի իրավիճակում այն կարող է տեղաշարժվել.

ա) դեպի ձախ,

բ) դեպի աջ:

22. Ինչպե՞ս է արտացոլվում քառաբուլի ինֆլացիան հետևյալ պայմանագրերի ժամանակավոր տնտեսության վրա.

ա) ապրանքների առաքման պայմանագրերի կնքման ժամկետ:

բ) փոխառությունների և ավանդների բացթողման և մարման ժամկետ:

գ) արհմիությունների և գործատուների միջև պայմանագրերի կնքման ժամկետ:

23. Ինչպե՞ս է անդրադառնում ինֆլացիան և հատկապես հիպեր-ինֆլացիան գների կարևորագույն ֆունկցիաների վրա, լինելով օբյեկտիվ ինֆլացիոն ազդակ:

24. Մի շարք տնտեսագետներ ընդգծում են, որ հիպերինֆլացիայից չկա տնտեսական ելք:

Դուք համաձայն ե՞ք այս մտքի հետ:

**Թեմա 19. Նարկաբյուջեարային համակարգ և
հարկաբյուջեարային քաղաքականություն**

1. Ինչո՞ւ ենք ասում, որ պետական բյուջեն հասարակական ընտրության փուլի ցուցադրական հասարակություն է:
Ինչպե՞ս Դուք կմեկնաբանեք հետևյալ արտահայտությունը՝ «Ընդունված բյուջեն՝ միշտ փոխզիջում է»:
2. Պետական ծախսերի ո՞ր փուլերը կարելի է քննարկել դրական էքսպերտիզայի խնդիրների անդրադարձման մեջ և ինչո՞ւ:
3. Ինչո՞ւ II համաշխարհային պատերազմին մասնակցող երկրների պետական կուրակման Խաժինը ազգային եկամտի մեծ մասը տարիներին կորույթ առնեց: Ընդհանրապես ինչպի՞սի հարաբերակցություն ունեն երկրում պետական ծախսերը և իշխանության կենտրոնացման աստիճանը:
4. Ինչպիսի՞ն են հիմնական փորձերությունները պետական բյուջեի և փողական մարմինների բյուջեների ծախսային հոդվածների միջև:
5. Նարկադրման ո՞ր սկզբունքը Դուք խորհուրդ կտայիք օգտագործել.
ա) բազմազավակ ընտանիքների օգնության համար,
բ) ձիաբուծարանների շինարարության համար,
գ) չքավորներին օգնություն ցույց տալու համար,
դ) առողջապահական համակարգի ֆինանսավորման համար,
ե) հակահրդեհային անվտանգության համակարգի ֆինանսավորման համար,
զ) շների զբոսանքի համար հարթակների սարքավորման համար:
6. Որո՞նք են ժամանակակից հարկային համակարգի գործելու մեջ վճարումնակության սկզբունքի օգտագործման հիմնական դժվարությունները:
7. Ներկայի թվարկված հարկերից որո՞նք են վերաբերում ուղիղ հարկերին, որո՞նք անուղղակի հարկերին.
ա) անձնական եկամտային հարկ,
բ) ակցիզներ,

- գ) մաքսադուրքեր,
դ) վաճառքից հարկ,
ե) կորպորացիայի շահույթից հարկ:

8. Անձնական եկամտահարկը և կորպորացիայի եկամտի համար հարկը իր վրա է կրում հիմնական ֆիսկալ բեռնվածությունը (այսինքն՝ հենց այս հարկերի հաշվին է ձևավորվում բյուջեի մուտքերի մեծ մասը): Ինչո՞ւ 1980-ական թվականների վերջերին և 1990-ական թվականների սկզբներին, չնայած բյուջեարային դիֆիցիտների աճին, զարգացած երկրների կառավարություններն անց են կացրել հարկային դրույքաչափի իջեցման և եկամուտների այդպիսի փուլերների հարկադրման ցուցակի կրճատման քաղաքականություն:
9. Ո՞րն է ավելի ճիշդ պատկերացում տալիս հարկային բեռի մասին՝ սահմանային դրույքաչափը, թե՞ միջին հարկադրույքաչափը:

Ինչո՞ւ:

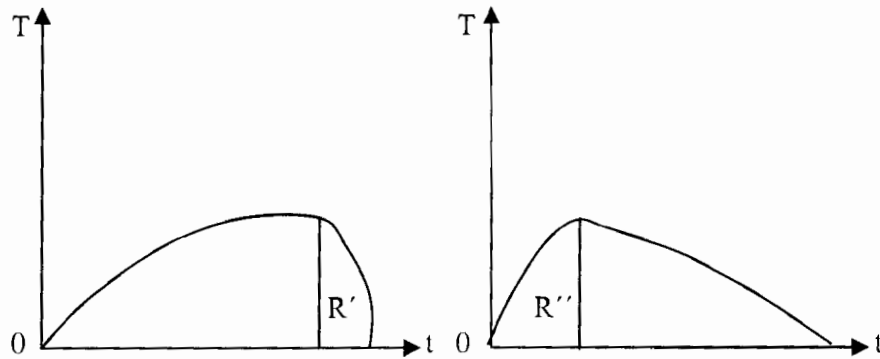
10. Դիտե՛ք հետևյալ տվյալները.

(1) Եկամուտ	(2) Նարկ	(3) Միջին հարկային դրույք	(4) Սահմանային հարկային դրույք
0	0		
50	5		
100	15		
150	30		
200	50		
250	75		

Աղյուսակի տվյալների հիման վրա հաշվարկե՛ք միջին և սահմանային հարկային դրույքաչափերը: Ինչպիսի՞ն է տվյալ հարկը՝ արոգրեսիվ, համամասնական, ռեգրեսիվ:

11. Ինչո՞ւ բյուջեում առավելագույն մուտքը Լաֆֆերի երկարաժամկետ կորի վրա վրա է հասնում ավելի շուտ, քան կարճաժամկետի վրա:
12. Իրական կորը, որը ցույց է տալիս հարկային մուտքերի կախվածությունը հարկադրման դրույքաչափի մեծությունից, կարող է շեղվել Լաֆֆերի իդեալական կորից, որի վրա

հարկային մուրքերի առավելագույն մասը դիտարկվում է հարկաչափի մեծության սահմաններում 30-50%: Այս շեղման նման պատճառների շարքում հաճախ ընդգծվում է փոփոխական սուբյեկտների լավատեսական և հոռեփոխական փրամադրվածությունը: Ինչպե՞ս եք Դուք կարծում, ո՞րն է առաջադրված կորերից ցույց տալիս դիտարկվող կախվածությունը հասարակության լավատեսական փրամադրվածությունում, իսկ ո՞րը՝ հասարակության հոռեփոխական փրամադրվածությունում:

Նկ. 19.1. ա

Նկ. 19.2. բ

t – հարկային դրույքաչափ,
 T – պետական բյուջեի մուրքը,

13. Որքանո՞վ է կիրառելի Լաֆֆերի կորը գործնականում: Որտե՞ղ եք Դուք տեսնում դրա կիրառման ոլորտը:

14. Ինչո՞ւ ընկերությունը՝ մենաշնորհապետը, չի կարող իր հարկային բեռը ամբողջությամբ փոխանցել սպառողներին՝ գների աճի հաշվին: Ինչպիսի՞ սահմանափակումներ գոյություն ունեն:

15. Դուք՝ որպես հողատեր.

ա) պատրաստվում եք վաճառել Ձեր տարածքը,

բ) պատրաստվում եք Ձեր տարածքը վարձակալական հիմունքներով փրամադրել,

Ո՞ր դեպքում Դուք կհարսականացնեք հարկային բեռի փոխադրումը (գույքահարկի) ուրիշի վրա:

Ու՞ն վրա այն կփոխանցվի և ինչպե՞ս:

16. Եթե մենք հեղուկ ենք բյուջեային դեֆիցիտին լրիվ զբաղվածության պայմաններում, ո՞ր բյուջեային դեֆիցիտի մասին դա կվերաբերվի՝ կառուցվածքային, թե՞ պարբերաշրջանային: Ինչ է իրենից ներկայացում փաստացի բյուջետային դեֆիցիտը (մնացորդը):

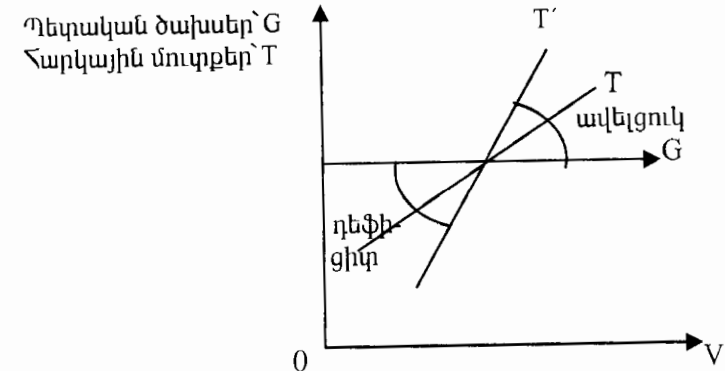
17. Կարելի է, արդյո՞ք, ասել, որ բյուջեային դեֆիցիտի առկայությունը միշտ վնաս է հասցնում երկրի փոփոխական զարգացմանը:

18. Տնտեսական անկման պայմաններում գոյություն ունի բյուջեային դեֆիցիտ: Բյուջեային դեֆիցիտի ֆինանսավորման, ո՞ր միջոցը կլինի ավելի խթանող՝ նոր փողերի թողարկումը, թե բնակչությունից փոխառությունը:

Ինչո՞ւ:

19. Բյուջեի դեֆիցիտի ֆինանսավորման ո՞ր միջոցն է գերազնահատելի օգտագործել ինֆլյացիոն փոփոխությունում: Ինչպիսի՞ հիմնախնդիրների է հանդիպում փոփոխությունը ավելի դեպքում:

20. Դիտեք գծապատկերը:

Նկ. 19.3

Ինչպիսի՞ կապ գոյություն ունի ամուր կայունությունը հարկային փոփոխության ընկալման նկատմամբ (այսինքն՝ ինչ նշանակություն ունի T գծի ուղղաձիգությունը): Ո՞ր գիծն է (T թե T') ավելի ամրու կայությունը:

21. Կարելի է, արդյո՞ք, ամուր կայունությունը դիտարկել որպես հարկաբյուջեւային համակարգի հաջող գործելու պայման: Կա, արդյո՞ք, դիսկրեցին քաղաքականության կիրառման անհրաժեշտությունը:

22. Ինչպիսի՞ հարկաբյուջեւային քաղաքականություն պետք է կիրառել տնտեսական ակնման պայմաններում, ինֆլացիայի պայմաններում:

23. Ինֆլացիայի շրջանում կառավարությունը ձգտում է անցկացնել զսպող հարկաբյուջեւային քաղաքականություն՝

ա) հենվելով պետական հարվածի ընդլայնման վրա,
բ) միաժամանակ կապարելով պետական հարվածի կրճատում:
Ինչպիսի՞ միջոցառումներին նախապատվություն կտրվի (ա) և (բ) մոդելներում:

24. Տնտեսական ակնման ընթացքում կառավարություն անց է կացնում խթանող հարկա-բյուջեւային քաղաքականություն:

Ինչպե՞ս է այդ քաղաքականության արդյունավետությունը կախված գրադվածության մակարդակից (ցույց տվե՞ք գրաֆիկորեն):

25. Ինչո՞ւ առաջարկի տնտեսության կոմնակիցները խթանիչ հարկաբյուջեւային քաղաքականության անցկացնելիս առավել կողմնորոշվում են դեպի հարկերի իջեցումը, քան պահանջարկի տնտեսության կողմնակիցները (քեյնսականները):

Ինչպե՞ս է տնտեսական այդ երկու դպրոցների տեսակներից, հարկերի իջեցումն ադդում բյուջեւային դեֆիցիտի վրա:

26. Ի՞նչն է քեյնսականների տեսակներից ավելի ուժեղ ներգործում տնտեսական իրադրության վրա դիսկրեցիոն հարկա-բյուջեւային քաղաքականության անցկացման դեպքում՝ պետական ծախսերի փոփոխությունը, թե՞ հարկային միջոցառումները:

Ինչո՞ւ:

27. Դիտարկե՞ք պետական բյուջեի հավասարակշռության 3 հնարավոր տարբերակները՝ ամենամյա հավասարակշռություն, հավասարակշռություն պարբերաշրջանի սահմաններում և ֆունկցիոնալ ֆինանսների հայցակարգ: Ինչո՞վ է ֆունկցիոնալ

ֆինանսների հայցակարգը սկզբունքորեն տարբերվում հավասարակշռության առաջին երկու եղանակներից: Պետական բյուջեի հավասարակշռության ո՞ր միջոցն է, ըստ Ձեզ, ավելի ընդունելի:

28. Լրիվ գրադվածության դեպքում կառավարությունը մեծացնում է սոցիալական ծախսերը՝ ի հաշիվ.

ա) բնակչության եկամտահարկի մեծացման,

բ) պետական ներքին պարտքի ավելացման,

Ի՞նչ տեղի կունենա երկրի արտադրողական հզորության հետ՝ երկու դեպքում:

Փորձե՞ք պարասխանել (բ) հարցին՝ հաշվի առնելով, որ կառավարությունը՝

1) ավելացնում է ինվեստիցիոն ծախսերը,

2) տնտեսությունը գործում է ոչ լրիվ գրադվածության պայմաններում:

Թեմա 20. Տնտեսական աճ

1. Տնտեսական աճը ինտենսիվ է, եթե.

- ա) աշխատանքի ավելի շատ ներգրավման արդյունքում մեծանում է ազգային եկամտի ծավալը,
  - բ) ավելանում է վարձու բանվորների աշխատավարձը,
  - գ) աշխատանքի արտադրողականության աճը գերազանցում է զբաղվածների թվաքանակի աճին,
  - դ) մեծանում են կապիտալազինվածության չափերը,
- Ընտրեք ճիշտ պատասխանը:*

2. Տնտեսական աճը չափվում է հետևյալ ցուցանիշներով (տարեկան հարվածով).

- ա) ազգային եկամտի աճի տեմպով,
  - բ) աշխատանքի միջին արտադրողականության աճի տեմպով,
  - գ) աշխատանքի կապիտալազինվածության աճի տեմպով,
  - դ) բնակչության մեկ շնչին ընկնող ազգային եկամտի աճի տեմպով,
  - ե) կապիտալահատուցման աճի տեմպով.
- Ընտրեք ճիշտ պատասխանը*

3. Եթե աշխատանքի կապիտալազինվածությունը աճում է ավելի արագ, քան աշխատանքի արտադրողականությունը, ապա.

- ա) աճում է կապիտալահատուցումը,
  - բ) նվազում է կապիտալահատուցումը,
  - գ) աճում է բնակչության մեկ շնչին ընկնող ազգային եկամտը,
  - դ) մեծանում է երկրի ազգային հարստությունը:
- Գտնել ճիշտ պատասխանը:*

4. Սպառման բաժինը երկրի ազգային եկամտում կազմում է 80%: Կապիտալարտադրությունը հավասար է 5, օգտվելով ե. դոմարի հավասարակշիռ տնտեսական աճի բանաձևից, հաշվարկեք տնտեսության հավասարակշիռ աճի անհրաժեշտ ներդրումների աճի տեմպը:

5. Երկրում ազգային եկամտի խնայողության նույն հավասար է 20%: Արտելերատորը հավասար է 2-ի: Ժամանակաշրջանում $Y^D = Y^S = 140$ մլրդ դոլարի: Ինչպիսի՞ն պետք է լինի Y հավասարակշռված աճի տեմպը: Ինչպիսի՞ն կլինի Y^D և Y^S ծավալը t_1 ժամանակաշրջանում: Ինչպիսի՞ն կլինի ներդրումների

պահանջարկը այդ նույն ժամանակաշրջանում: Հաշվարկների համար օգտագործեք Ռ.Նարոդի տնտեսական աճի մոդելը:

6. Տրված է $y = K^{1/2}$ արտադրական ֆունկցիան: Խնայողության նորման (S) հավասար է 0.4: Ամորտիզացիայի նորման (b), կամ դուրս գրման նորման հավասար է 0.1: Ըստ Ռ. Մոլոուի մոդելի, K -ի որ նշանակության դեպքում տնտեսությունը կգտնվի կայուն վիճակում:

7. Եթե արտադրության բոլոր գործոններն ավելացել են երկու անգամ, ինչպես նաև ազգային եկամուտն է ավելացել երկու անգամ, ապա մենք դիտարկում ենք.

- ա) մասշտաբից ավելացումը,
- բ) մասշտաբից կայուն հապուցումը,
- գ) մասշտաբից նվազող փոխհապուցումը:

8. Տրված է $Y = AK^{0.3}L^{0.7}$ արտադրական ֆունկցիան: A ցուցանիշը (պարամետրը) մեկ տարում մեծացել է 4%-ով, զբաղվածների թվաքանակը՝ 6%-ով, կապիտալը՝ 3%-ով: Որքանո՞վ կավելանա իրական թողարկումը:

9. Տրված է արտադրական ֆունկցիան, որում հաշվի է առնում տնտեսական աճի վրա տեխնիկական առաջընթացի ազդեցությունը:

$$y = K^L L^b e^{rt}$$

Ազգային եկամտի աճի տարեկան տեմպը կազմել է 3.87%, կապիտալի աճի տեմպը՝ 3%, զբաղվածների աճի տեմպը՝ 1.5%, իսկ ազգային եկամտում աշխատանքի կապիտալի բաժինները, համապատասխանաբար կազմում են 0.75 և 0.25:

Որոշեք ինչպիսի՞ն է «տեխնիկական առաջընթաց» կոչվող գործոնի աճի տեմպը:

10. Ստորև բերված կետերից որոնք չեն վերաբերում նորդասականների տնտեսական աճի մոդելների համար բնորոշ նախադրյալներին:

- ա) կատարյալ մրցակցությունը և գների ճկունությունը բոլոր շուկաներում,
- բ) կապիտալարտադրությունը՝ արտադրության գործոնների գների հետ կապ չունեցող գույք տեխնոլոգիական հարաբերակցություն է,

գ) հաշվի է առնվում աճի միայն մեկ գործոն՝ կապիտալի կուտակումը,
դ) Գոյություն ունի արտադրողական գործոնների սահմանային արդյունքների գների հավասարություն:

11. Ինչպե՞ս կփոփոխվի կապիտալազինվածության կայուն մակարդակը, եթե տեղի ունենա բնկչության (ո) աճի տեմպերի ավելացումը:

12. Խնայողությունների (S) նորմայի մեծացումը.

- ա) ոչ մի ազդեցություն չի ունենում երկարաժամկետ ժամանակա-
ընթացում թողարկման աճի տեմպի վրա,
բ) ազդում է թողարկման աճի տեմպի վրա երկարաժամկետ շրջա-
նում,
գ) մեծացնում է թողարկման աճի տեմպը կարճաժամկետ ընթաց-
քում,
դ) երկարաժամկետ շրջանում մեծացնում է կապիտալազինվածու-
թյան մակարդակը և բնակչության մեկ շնչին ընկնող թողարկման
մեծությունը:

Ընտրե՛ք ճիշտ պատասխանների տարբերակները:

**13. «Կուտակման ոսկե կանոնը» Սոլոու ստանդարտ մոդելում, որ-
տեղ հաշվի է առնվում տեխնիկական առաջընթացը և բնակ-
չության աճը, օգտագործվում են հետևյալ բանաձևերը՝**

- ա) $MP_k = n - b$
բ) $MP_k = b + n + g$
գ) $bk = sf(k)$
դ) $(b + n + g)k = sf(k)$

**14. Բնակչության աճի տեմպը հավասար է 2%, ամորտիզացիոն
նորման կազմում է 3%, կապիտալի սահմանային արտադրողա-
կանությունը հավասար է 6.5%: Ինչպիսի՞ն պետք է լինի տեխ-
նիկական առաջընթացի տեմպը (տրված ցուցանիշներով)
որպեսզի ապահայանվի «ոսկե կանոնը»:**

Թեմա 1-ի հարցերի պատասխանները

1. Տվյալ պնդումը ճիշտ է, քանի որ տնտեսագիտության տեսությունն ուսումնասիրում է մարդկանց վարքագիծը՝ սահմանափակ ռեսուրսների պայմաններում և այդ ռեսուրսների առավել արդյունավետ օգտագործման միջոցները:
2. Բացարձակ անհիմն է, քանի որ բոլորի պահանջումների /որոնք անսահման են/ միաժամանակյա բավարարումը ռեսուրսների սահմանափակության պայմաններում անհնար է:
3. Այս հարցին պատասխանելիս պետք է ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքին, որ մարդը փարբեր պայմաններից ելնելով ոչ միշտ է իրեն դրսևորում ռացիոնալ ձևով, ուստի նման ցուցանակ փակցնելը դժվար թե շոշափելի արդյունք կլի:
4. Բոլոր 3 դեպքերում էլ վարքագիծը ռացիոնալ է, քանի որ ռացիոնալ վարքագիծը՝ դա ոչ միշտ է «ճիշտ» և «հանրնդիանուր ընդունված», այլ այն կախված է բոլոր հնարավոր այլընտրանքների մեջ մարդու կարարած ընտրությունից:
5. Քեյնսյան դպրոցի մարդու մոդելն է:
6. Պատասխանը կախված է ուրքով աշխատանքի գնալու դրական և բացասական հարաբերակցությունից:
7. Առաջին բնորոշումը պարկանում է տնտեսական մարդու քեյնսյան մոդելի կողմնակիցներին, երկրորդը՝ դասական:
8. Չմտածելով հասարակության շահերի մասին, հետապնդելով անձնական շահ, մարդն անկախ իր կամքից կարող է գործել հասարակության հետաքրքրությունների շրջանակներում՝ ավելացնելով ամբողջական նյութական հարստությունը:
9. Ցանկացած մոդել միշտ էլ աղքատ է իրական կյանքի համեմատությամբ: Մակայն հենց մոդելավորումն է հնարավորություն տալիս բացահայտել իրական կյանքի երևույթների էական և կայուն կապերը:
10. Ճիշտ պատասխանն է «ա» կետը, քանի որ «տնտեսական մարդու» ժամանակակից մոդելը ենթադրում է անհատի բարձր կուլտուր-կրթական մակարդակ, բավականաչափ տեղեկացվածություն՝ հիմնված ազատության սկզբունքների վրա:
11. Ճիշտ պատասխանն է «դ» կետը:

12. Պոզիտիվ մտքացում է «ա», «զ» կետերը, նորմապիվ՝ «բ», «դ» կետերը:
13. Առաջին հարվածում նշված իրավիճակը պոզիտիվ է, իսկ երկրորդում՝ նորմապիվ:
14. Առաջին հերթին արբերությունը պայմանավորված է քնքեսական վերլուծության մակարդակով: Տիշելով միկրո և մակրո-քնքեսագիտության բաժանելու պայմանները, նշենք որ միկրոքնքեսագիտությանը պարկանում է «բ» կետը, մյուսները պարկանում են մակրոքնքեսագիտությանը:
15. Ճիշտ պարասխանն է՝ մերկանպիլզմ, ֆիզիկրարներ, դասական դարոց, մարժինալիզմ, նոր դասական ուղղություն, քեյնսյան:

Թեմա 2-ի պարասխանները

- 1 -զ, 2-դ, 3-ա, 4-բ
2. ա) ... նորաձևությունը, բ) ...եկամուրները, գ) ... դրամական ծախսերը:
Կարող են լինել այլ պարաձառներ /հնարավոր է արբեր պարասխաններ/:
3. Այսպեղ նկարվում է «այլ հավասար պայմաններում» սկզբունքի խախտում: Տնարավոր է, որ անցել է քվյալ հեռուստացույցների նորաձևությունը, փոխվել են բնակչության նախասիրությունները և եկամուրները:
4. ա) հակադարձ, եթե գինը անկախ փոփոխական է, բ) ուղիղ, եթե եկամուրն անկախ փոփոխական է, գ) ուղիղ, եթե եկամուրն անկախ փոփոխական է, դ) հակադարձ, եթե քոկոսադրույքն անկախ փոփոխական է
Դա ճիշտ է, եթե պահպանվում է «այլ հավասար պայմաններում» սկզբունքը:
5. Պարասխանը միանշանակ չէ, քանի որ պարաձառը և հեքեանքը կարող են փոխվել քեղերով:
6. ա) -ի դեպքում կախվածությունը հակադարձ է, քանի որ որքան բարձր է օղի ջերմաստիճանը, այնքան ցածր է մրսածության

հավանականությունը, եթե դուք չեք օգտագործում օղափոխիչ, որի հեքեանքով հիշյալ կախվածությունը կարող է փոխվել:
բ) -ի դեպքում կախվածությունն ուղիղ է, որքան շատ լինի մրսածությանը հիվանդությունների դեպքերը, այնքան /մյուս հավասար պայմաններում/ մեծ է պահանջարկն ասպիրինի նկարմամբ:

7. Պարասխանները միանշանակ չեն: Գոյություն ունեն կանխարեսվող օգուրների և ծախսերի արբեր արբերակներ: Օրինակ, ա) կեքի համար կանխարեսվող օգուրները՝ բնակչության առողջացում, աշխարանքի արքադրողականության բարձրացում, հանցագործությունների նվազեցում: Ծախսերը՝ եկամուրների կրճարման հաշվին՝ պեքական բյուջեի դեֆիցիտի աճ, սրվերային քնքեսության առաջացում այդ ոլորքում և այլն:
Մեկնարանք մյուս հարքերը:

8. գ) և դ) պարասխանների դեպքում: գ) -ի դեպքում խոսքը գնում է սահմանային օգտակարության մասին, որը բերում է չորրորդ կոսքյումը, իսկ դ) -ի դեպքում՝ դրամական միջոցների ներդրման սահմանային եկամարբերության մասին:
9. ա) ընդհանուր առմամբ երկրի ամբողջ քնքեսության համար հնարավոր է արժեգրկում, և որպես հեքեանք իրական եկամուրների նվազում,
բ) իրացման ճգնաժամ, այսինքն ընդհանուր առմամբ կիջնի վարձու աշխարողների գնողունակ պահանջարկը,
գ) պեքական բյուջեի եկամուրների խիստ կրճարում և սոցիալական ծրարերի, ազգային պաշտպանության, պեքական կառավարման և այլ ֆունկցիաների իրականացման անհնարինություն:

Թեմա 3 -ի պարասխանները

1. Այո, գոյություն ունեն: Յուրաքանչյուր հասարակության բնորոշ է և անհրաժեշտ հիմնական քնքեսական խնդիրների «ի՛նչ, ինչպե՛ս և ո՛ւմ համար» լուծումը:
2. ա) «Ռեսուրսների սահմանափակություն - անսահմանափակ պահանջմունքներ» հիմնահարցը միշտ էլ գոյություն է ունեցել, այդ պարաձառով «ի՛նչ արքադրել» հիմնախնդիրը բնորոշ է ոչ միայն մասնավոր բիզնեսի, այլ ամբողջ հասարակությանը,

բ) աշխատանքը հանդիսանում է գործոններից միայն մեկը, այդ պատճառով «ինչպե՞ս արտադրել» հիմնախնդիրը գոյություն ունի ավելի հասարակությունում,

գ) «ու՛մ համար արտադրել» հիմնախնդիրն արդիական է ցանկացած հասարակության համար, քանի որ յուրաքանչյուր հասարակությունում գոյություն ունի տեխնոլոգիական գիտելիքների և ռեսուրսների սահմանափակություն:

3. Արտադրության կարևորագույն գործոններ են՝ աշխատանքը, հողը, կապիտալը և ձեռներեցությունը:

Հասարակությունում արտադրության գործոնների առավելագույն օգտագործումը ավելի տեխնոլոգիական հիմքի պայմաններում բերում է զբաղվածության մակարդակի բարձրացմանը և բարիքների արտադրության ավելացմանը:

4. Ոչ մի տնտեսագիտական իմաստ չունի ազգային հարստության բաժանումը նյութական և ոչ նյութական արտադրության մասերի, քանի որ ազգային հարստություն է այն ամենը, ինչն արժեք է ներկայացնում սպառողի համար:

5. Այդ ենթադրությունը ճիշտ է: Խնդիրն այն է, որ մարդկանց պահանջմունքները գերազանցում են արտադրության ռեսուրսային հնարավորությունները, դրանով իսկ կանխորոշելով ռեսուրսների հարաբերական սակավությունը:

6. 1) A կետը ենթադրում է ներդրումային բարիքների արտադրության գերազանցում սպառողականի համեմատությամբ՝ եղած արտադրական հնարավորությունների և ռեսուրսների լրիվ օգտագործման պայմաններում:

B կետը ենթադրում է հակառակը, որը հիմնականում բնորոշ է ժամանակակից տնտեսություններին:

C կետը ենթադրում է ռեսուրսների թերի օգտագործում:

D կետին հնարավոր չէ հասնել եղած ռեսուրսների պայմաններում:

2) Տեղաշարժը A-ից B կետ նշանակում է ներդրումային բարիքների արտադրության կրճատում և սպառողական բարիքների արտադրության ավելացում: Այլ խոսքերով, այդ շարժումը նշանակում է անցում «այսօրվա» տնտեսությունից «վաղվա» տնտեսությանը:

Շարժումը կորի B կետից դեպի C կետ նշանակում է սպառողական բարիքների արտադրության նվազեցում ռեսուրսների թերի օգտագործման պատճառով:

Շարժումը C-ից A կետ ենթադրում է ռեսուրսների լրիվ օգտագործման հետևանքով ներդրումային բարիքների արտադրության ավելացում:

Շարժումը A կետից դեպի D կետ հնարավոր չէ եղած ռեսուրսների պայմաններում:

7. ա. Լրացուցիչ մեկ մեքենայի այլընտրանքային ծախսերը կազմում է 3, 4, 5, 6, 7 թնդանոթ:

բ. Լրացուցիչ մեկ թնդանոթի այլընտրանքային ծախսումները կազմում է 1/7, 1/6, 1/5, 1/4, 1/3 ավտոմեքենա:

8. Ամեն ինչ ունի իր գինը, այդ թվում նաև այնպիսի ռեսուրսը, ինչպիսին է ժամանակը: Անհմաստ անցկացված օրը կարելի էր օգտագործել, օրինակ, սպորտով զբաղվելու, տնտեսագիտության տեսություն ուսումնասիրելու, դրամ աշխատելու համար, որը ցույց է տալիս ժամանակ ռեսուրսի այլընտրանքային արժեքը:

9. Արտադրական հնարավորությունների կորի բացասական թեքումը բացատրվում է նրանով, որ ավելացնելով ներդրումային ապրանքները, հասարակությունը պետք է նվազեցնի սպառողական բարիքների արտադրությունը ռեսուրսների սահմանափակության պայմաններում:

Թեմա 4 –ի պարասխառնները

1. Վեճի 2 կողմերի մասնակիցներն էլ ճիշտ չեն: Շուկայական համակարգը, նույնիսկ այն դեպքում, երբ առավելագույնս մոտենում է կապարյալ մրցակցությանը, գործում է տրանսակցիոն ծախքերով: Վարչա-հրամայական համակարգը, ինչպես ցույց տվեց սոցիալիստական երկրների փորձը, նույնպես գործում է տրանսակցիոն ծախքերով, որը կապված է տնտեսության վարչական կառավարման անարդյունավետության հետ:

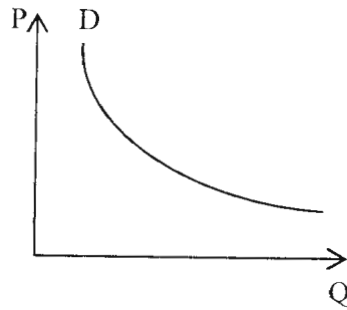
2. Այս արտահայտության մեջ ի նկատի ունեն կոմունիստական հասարակության իդեալական մոդելը: Այդպիսի համակարգում, որտեղ կենտրոնը լիարժեք տիրապետում է այն տեղեկատվությանը, թե ի՞նչ, ինչպե՞ս, և ու՛մ համար արտադրել, բացակայում են տրանսակցիոն ծախքերը /մասնավորապես, տեղեկատվության որոնման ծախքերը/:

Իրականում նման կոմունիստական հասարակություն բացարձակ ձևով ոչ մի երկրում գոյություն չի ունեցել:

3. ա) հիերարխիա: Սակայն որոշ մասնաճյուղերի փոխգործողությունը կարող է կազմակերպվել շուկայական սկզբունքներով
  - բ) հիերարխիա,
  - գ) շուկա,
  - դ) հիերարխիա
4. բ), գ), դ).
5. դ).
6. Շենքի շրջակայքում գտնվող հողի նկատմամբ սեփականության իրավունքն առանձնահատկություն չունի:
Ուլ է օգտագործում, տնօրինում, տիրապետում այդ հողը՝ գրված չէ օրենքում: Այսպեսից էլ կոնֆլիկտային իրավիճակը, և յուրաքանչյուր կողմի իրավասությունը կարող է դրվել կասկածի տակ:
7. դ).
8. գ).
9. Արտահայտված մտքում ընդգծվում է հասարակությունում ընդունված «խաղի կանոնների» առաջացման էվոյուցիոն բնույթը: Դրանով է, մասնավորապես, բացատրվում այն փաստը, որ անցումային տնտեսությունում, այդ թվում ՄՀ-ում, օրենքի ստեղծումը բխվում է բազմաթիվ բարդությունների հետ, իսկ օրենքին ենթարկվելու քաղաքացիների ցանկությունը դեռևս հեռու է իրականությունից. հաճախ բնակչությունը հեզմանքով է վերաբերվում գրված օրենքներին՝ ղեկավարվելով «սեփական» իրավունքի նորմերով:
10. Այո, ինստիտուտների գործունեությունը կապված է տրանսակցիոն ծախքերի հետ, սակայն դրանց բացակայության դեպքում տրանսակցիոն ծախքերը կամ Կ. Էրրոուի արտահայտությամբ, տնտեսական համակարգերի շահագործման ծախքերը, կլինեին ավելի մեծ:

Թեմա 5-ի պատասխաններ

1. Շուկայի առաջացման պայմաններ են հանդիսանում աշխատանքի հասարակական բաժանումը և ապրանքարտադրողների տնտեսական տարանջատվածությունը՝ հիմնված մասնավոր սեփականության վրա:
2. 1), 2), 4), 6) - բնատնտեսություն:
3. ա), դ), գ)-շուկայական գործունեություն, բ), գ), ե) - ոչ շուկայական գործունեություն:
4. գ), ե), գ).
5. Այդ ծախսերը վերաբերվում են տրանսակցիոն ծախքերին:
6. բ):
7. ա), է), ժ) - տնային տնտեսություն
բ), գ), ե), ը), թ) - բիզնես
դ), զ) - կառավարություն:
8. ա), բ), դ), ե) -ոչ տնտեսական բարիքներ,
գ), զ) - տնտեսական բարիքներ:
9. ա) - խնայողության ֆունկցիա,
բ), դ) - վճարման միջոց,
գ), ե) - շրջանառության միջոց,
զ) -արժեզավի ֆունկցիա:
10. դ):
11. Ձեր ունեցվածքն ավելի լիկվիդային է, սակայն ինֆլյացիայի պայմաններում իմաստ չունի ձեր ունեցվածքի զգալի մասը պահպանել լիկվիդային տեսքով:
12. դ):
13. Պահանջարկի օրենքն ցույց է տալիս գնի և պահանջարկի մեծության հակադարձ համեմատական կապը:

14. դ):

15. ք):

16. ա):

17. ա) Հավասարակշռված ծավալը՝ $Q_e = 25$ կգ., հավասարակշռության գինը $P_e = 5$ դոլար:

բ) Առաջանա մսի դեֆիցիտ 6 կգ - չափով:

18. ա). Գնի փոփոխության նկատմամբ պահանջարկի ռեակցիան:

բ) $EPD = -Q/Q : -P/P$, որտեղ. EPD - պահանջարկի ճկունության գործակիցն է գնից կախված,

գ) $EPD = 1$, $EPD > 1$, $EPD < 1$,

դ) 1: $EPD = 1$

2: $EPD < 1$

3: $EPD > 1$

19. ա) ցածր,

բ) ցածր,

գ) ցածր,

դ) բարձր,

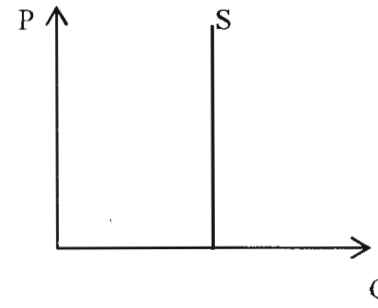
ե) ցածր,

զ) ցածր,

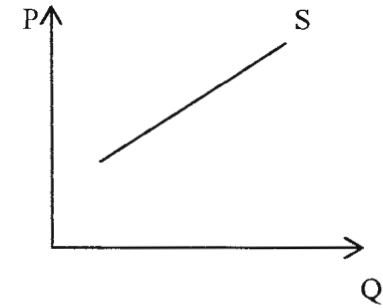
է) բարձր:

20. Չի ազդի:

21.

ա) կարճ ժամանակահատվածում

ա) երկար ժամանակահատվածում

Թեմա 6-ի պատասխաններ

1. գ):

2. ա):

3. գ):

4. ա) – ոչ, բ) – այո, գ) – այո, դ) – այո, ե) – ոչ, զ) – այո, է) – այո:

5. գ):

6. ա):

7. բ):

8. բ), դ), գ), ա), ե):

9. ա):

Թեմա 7-ի պատասխաններ

1. Ատարյալ մրցակցային շուկա:

2. Պահանջարկը ներկայացնում է բիզնեսը (ֆիրման), իսկ առաջարկը՝ տնային տնտեսությունը: Ատարյալ մրցակցության պայմաններում առաջարկի և պահանջարկի սուբյեկտները բազմաթիվ են և ազատ մրցակցում են: Ոչ կադարյալ մրցակցության դեպքում պահանջարկը կարող է լինել մոնոպսոն ֆիրմայի կողմից, իսկ առաջարկը՝ առաջարկը՝ ներկայացնում են հզոր արհմիությունները:

3. Սեփականաշնորհման և առևտրականացման գործընթացները կապված են բազմաթիվ նոր, այդ թվում նաև իրավաբանական հիմնախնդիրների հետ (մասնավոր սեփականության իրավունք, պայմանագրերի կնքում, հարկադրում և այլն):

Մարքեթինգային մասնագետների պահանջարկը կապված է ֆիրմայի կողմից շուկայի իրավիճակի ուսումնասիրման անհրաժեշտության հետ, այն դեպքում, երբ կարևոր հիմնախնդիր է դառնում արտադրանքի իրացումը (ոչ թե ռեսուրսների և պարաստի արտադրանքի պետական բաշխումը):

4. Տվյալ բացառության մեջ պետք է ընդգծել, որ սպառողները առավել գնահատում են այն ապրանքները, որոնք անհատական բարձրորակ աշխատանքի արդյունք են, ուստի ֆիրմաները հրավիրում են ձեռագործ գորգագործներին, փալով բարձր աշխատավարձ: Եթե այդ գորգերը դուրս գան նորաձևությունից, ապա համապատասխան աշխատանքի պահանջարկը կիջնի:

5. 1) W և L փոփոխականների միջև կա հակադարձ կախվածություն,

2) Աշխատավարձի մակարդակը՝ անկախ, աշխատանքի պահանջարկը՝ կախյալ,

3) W -ի իջեցումը 30-ից մինչև 10 պայմանական միավոր կմեծացնի աշխատանքի պահանջարկը (2-ից մինչև 6 միավոր):

6. ա) Ճյուղային շուկայական, քանի որ աշխատանքի անհատական առաջարկի աճը երբեմն կարող է ունենալ բացասական ցուցանիշներ:

բ) իրական աշխատավարձի մեծացումը՝ այլընտրանքային արժեքի աճն է (վարձու աշխատողների բաց թողած հնարավորությունների ծախսերն են): Աշխատավարձի աճը նպաստում է փոխալ ճյուղում առաջարկի ընդլայնմանը, քանի որ աշխատողները հրաժարվում են այլընտրանքային հնարավորություններից,

գ) աշխատավարձի աճը 10-ից մինչև 30 միավոր՝ խթանում է վարձու աշխատողներին մեծացնել աշխատանքի առաջարկը 6-ից մինչև 12 միավոր:

7. Ընտանիքի գլխավորի աշխատավարձի ավելացումը որոշակի մակարդակից բարձր բերում է նրան, որ կանայք սկսում են իրենց ազատ ժամանակը դիրքի, որպես եկամուտ, ուստի գործում է եկամտի էֆեկտը:

8. Յուրաքանչյուր առանձին մրցակցային ֆիրմայի համար, ռեսուրսի գների փոխալ մակարդակում, սահմանային ծախսերը (MRC)

հաստատվում են և հավասար են աշխատավարձին ($W=MRC$), որտեղ S -ը աշխատանքի առաջարկի գիծն է, իսկ $D=MRP$ ՝ աշխատանքի պահանջարկի կորն է: Ֆիրման առավելագույնի է հասցնում շահույթը՝ վարձելով աշխատողներ, մինչև այն ժամանակ, քանի դեռ նրանց աշխատավարձը չի հավասարվում նրա սահմանային եկամտին: Գծագրում ներկայացված են առանձին մրցակցային ֆիրմայի առաջարկն ու պահանջարկը:

9. ա) տեղաշարժը E_1 կետից E_2 ՝ մեծացնում է իրական աշխատավարձը ($W_2 > W_1$), աշխատանքի պահանջարկը, զբաղվածությունը ($L_2 > L_1$),

բ) աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը, փոխարինող ռեսուրսների գների բարձրացումը, ապրանքների պահանջարկի աճը (այն ապրանքների, որոնց արտադրության ժամանակ օգտագործվում է փոխալ աշխատանքը) և այլն:

10 ա) իրական աշխատավարձի բարձրացում ($W_2 > W_1$) և վարձվող աշխատանքի կրճատում ($L_1 > L_2$),

բ) մասնագիտությունների արտոնագրումը, աշխատաժամանակի կրճատումը, միգրացիայի սահմանափակումը և այլն:

11. ա) աշխատանքի առաջարկը հավասար է պահանջարկին, այսինքն շուկան գտնվում է հավասարակշռված վիճակում,

բ) $D_{L2}-S_{L2}$ հաբվածը բնորոշում է աշխատանքի պահանջարկի մեծությունը առաջարկի նկատմամբ՝ հավասարակշռությունից ցածր W_1 գնի դեպքում սղություն (դեֆիցիտ աշխատանքի շուկայում):

12. 15 հազար մարդ:

13. ճիշտ է բ) կետը:

14. Տարբերության հիմքում ընկած են հետևյալ գործոնները. ունակությունները, տեսական ու գործնական պարաստվածության մակարդակը, կատարվող աշխատանքի հեղինակությունը և այլն: Աշխատանքի շուկայում ոչ կատարյալ մրցակցության առանձնահատկությունները նույնպես կարող են ազդել աշխատավարձերի փոփոխական վրա:

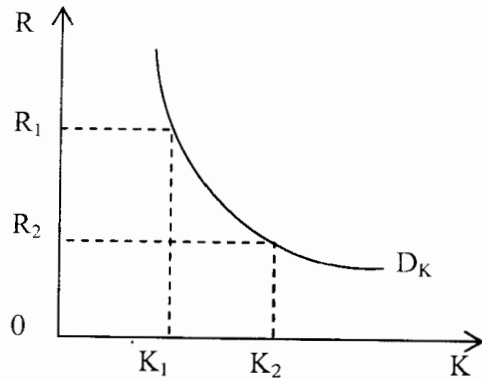
15. ա) դա պտբենցիալ է՝ կուտակված տեսական և պրակտիկ պատրաստվածության արդյունքում, որը հնարավորություն է տալիս կատարել բարձրորակ աշխատանք,
բ) դրանք ծախսումներ են կրթության, բժշկության և գործնական փորձի ձեռքբերման վրա, որոնք որպես արդյունք հետագայում կապահովեն եկամտի հոսք:

Թեմա 8-ի պատասխանները

1. Կապիտալն ընդհանրապես կապված չէ որևէ կոնկրետ բնաիրային ձևի հետ: Թվարկված բոլոր կետերը կարող են լինել կապիտալ, եթե այն համապատասխանում է կապիտալի կարևորագույն բնութագրերին. ունակությունը ապահովելու եկամուտների հոսքը:
2. Գործոնների շուկայում կապիտալի պահանջարկը՝ դա ուղղակի փողի նկատմամբ պահանջարկ չէ, այլ պահանջարկ ֆիզիկական կապիտալի (ինվեստիցիոն ռեսուրսի) նկատմամբ, որը ներկայացվում է դինամիկ տեսքով:
3. դ):
4. Քանի որ այն բերում է եկամուտ, կամ այլ խոսքով, քանի որ այն արտադրողական է:
5. գ):
6. Արտադրության ժամանակակից մեթոդները նշանակում են արտադրության մեթոդներ, որոնք կապված են ժամանակահատվածի (լազի) հետ: Մարդիկ հրաժարվում են անմիջական ընթացիկ սպառումից որոշակի ժամանակի համար, որպեսզի ստեղծեն կապիտալ բարիք: Դրանով իսկ ընդգծվում է ժամանակի գործոնի բացառիկ կարևորությունը կապիտալի բնորոշման համար, որպես արտադրության գործոնի:
7. Կապիտալի զուտ արտադրողականությունը կազմում է 80 ծուկ (2 օրվա հաշվարկով): Կապիտալ է հանդիսանում ցանցը:
8. Ֆիրմայի հիմնական կապիտալը կարժեզրկվի և կորուստները կկազմեն 2,4 մլն դոլար:

9. Ամորտիզացիայի նորման հավասար է 12,5%: Տարեկան ամորտիզացիոն հատկացումների չափը կազմում է 3 մլն դոլար: Արագացված ամորտիզացիայի քաղաքականության դեպքում ամորտիզացիայի նորման 25% է, իսկ տարեկան ամորտիզացիոն հատկացումների չափը կկազմի 6 մլն դոլար:
10. Բացասական թեքումը բացատրվում է կապիտալի նվազող սահմանային արտադրողականությամբ՝ այլ հավասար պայմաններում կապիտալի ծավալի ավելացմանը զուգընթաց:
11. Նաստոցների ավելացմանը զուգընթաց (փոփոխուն գործոն) սահմանային արտադրանքը կսկսի անընդհատ նվազել, քանի որ նույն քանակությամբ աշխատողները վատ և պակաս արդյունավետ կսպասարկեն ավելացող հաստոցները:
12. դ):
13. Կապիտալի առաջարկի կորի դրական թեքումը բացատրվում է փոխարկություն տրվող կապիտալի աճող սահմանային այլընտրանքային արժեքով (բաց թողնված հնարավորությունների ծախսերով – “opportunity cost”): Որքան ավելի շատ կապիտալ է առաջարկվում փոխարկության, այնքան մեծ է կապիտալ առաջարկող տնտեսավարող սուբյեկտի «բաց թողնված հնարավորությունների ծախսերը», քանի որ նրանք հրաժարվում են փողի անմիջական օգտագործումից՝ այդ հնարավորությունը տալով փոխառուին:
14. գ):
15. Նախապատվության ժամանակային նորման հավասար կլինի 1,5 կամ 50%, եթե այն արտահայտենք տոկոսային փոփոխությամբ:

16. գ)

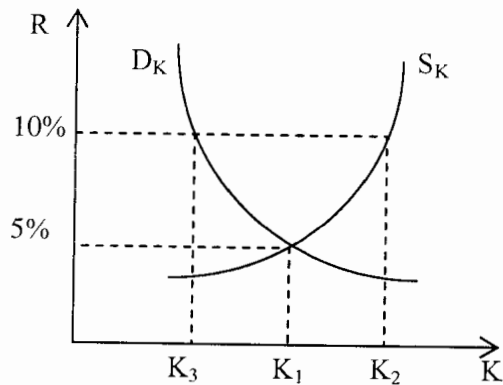
R - փոկոսադրույթ,

K - փոխառու կապիտալի ծավալը,

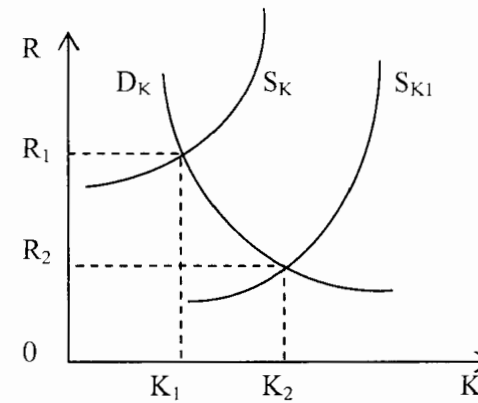
R_1 - նախասկզբնական փոկոսադրույթը,

R_2 փոկոսադրույթն իջեցումից հետո:

17. Փոխառվական կապիտալի առաջարկի մեծությունը կաճի մինչև K_2 մեծությունը, իսկ նրա նկատմամբ պահանջարկի մեծությունը կնվազի մինչև K_3 մեծությունը:

18. Հավասարակշռված փոկոսադրույթը կնվազի մինչև R_2 մակարդակ: Փոխառու կապիտալի պահանջարկի մեծությունը կաճի և կհասնի K_2 ծավալի, իսկ դրամական կապիտալի պահանջարկը կմնա անփոփոխ:

19. բ), ե):

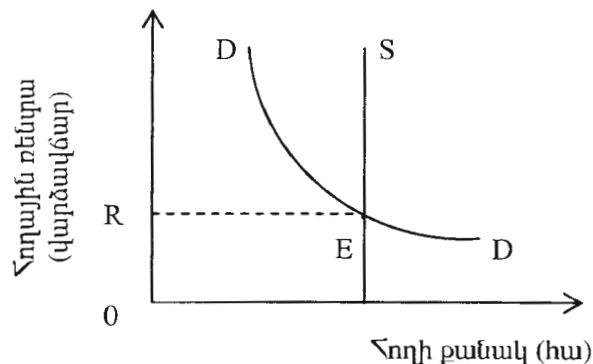
20. Այո հնարավոր է, եթե ինֆլյացիայի մակարդակը կլինի ավելի բարձր բանկային փոկոսադրույթից:

21. Ինֆլյացիայի մակարդակը հավասար է եղել բանկային անվանական փոկոսադրույթին:

22. գ):

Թեմա 9-ի պարասխանները

1. Նողային ռենդան՝ դա երկար ժամանակահատվածի ընթացքում գրոյական (կամ մոտ դրան) ճկունությամբ առաջարկ ունեցող արտադրության գործոնից ստացվող եկամուտն է: Քվազի ռենդան արդյունաբերությունում՝ եկամուտ է կարճ ժամանակահատվածի անցողիկ իրավիճակի ոչ ճկուն առաջարկից:
2. Երկրորդ կետը ճիշտ չէ: Նողային ռենդան չի կատարում խթանիչ ֆունկցիա՝ հողի շուկայական առաջարկի վրա ազդեցության բացակայությունից, քանի որ որքան էլ մեծացնենք հողային ռենդան, գյուղատնտեսական նշանակության հողափարածքների քանակն ավելացնելն անհնար է:
3. Նողի առաջարկի կորը կարգադրված ուղիով գծի տեսքով:

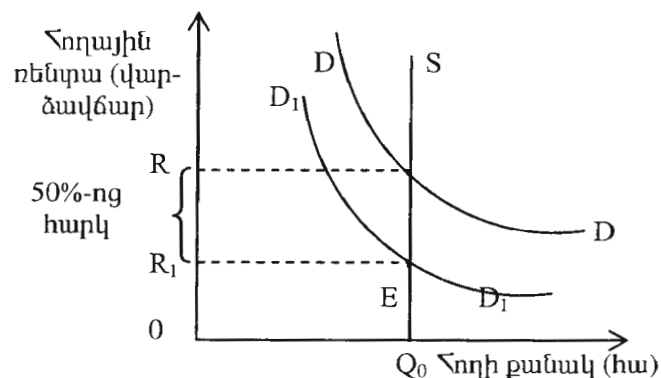

S – հողի առաջարկը,

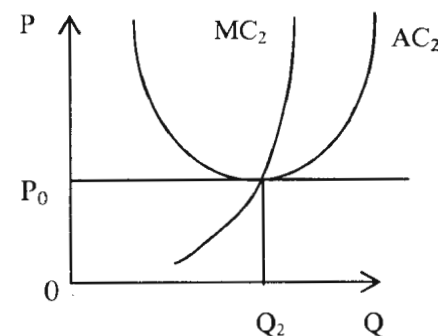
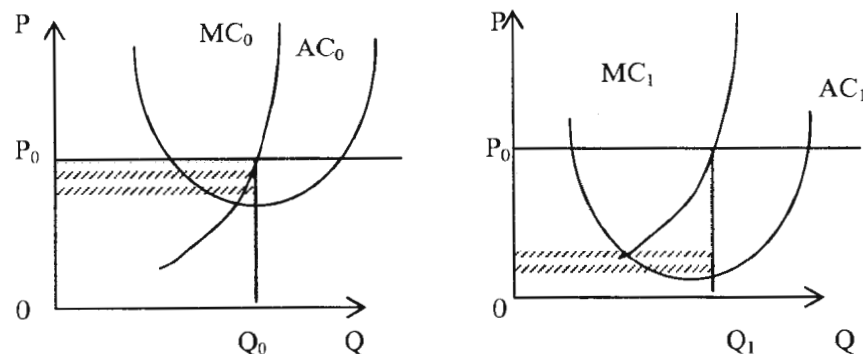
DD – վարձակալողների կողմից հողի պահանջարկը

R – հողի ծառայության հավասարակշռության գինը, այլ խոսքով վարձավճարը (հողային ռենտան):

4. Քանի որ հողի առաջարկը բացարձակ ոչ առաձգական է, ուստի նույնիսկ 50%-անոց հարկի գանձումը հողային ռենտայից չի փեղաշարժի S գիծը: DD կորը հողօգտագործողների մրցակցության արդյունքում չի փեղաշարժվի D_1D_1 դիրքը: Ներկայումս, R-ի մեծությունը վարձակալների համար կմնա նախկին մակարդակի վրա, իսկ հարկի ամբողջ ծանրությունը $R-R_1$ չափով կնկնի հողօգտագործողների վրա ($R - R_1$) հարկը կկրճատի հողասեփականատերերի հողային ռենտայի չափը մինչև OR_1 , այսինքն 50%-ով: Քանի որ այդ հարկն անհնար է որևէ մեկի վրա դնել, գյուղատնտեսական արտադրանքների գները կմնան անփոփոխ:

5.

- գների մակարդակը բոլոր հողասեփականատերերի համար նույն է, P_0 ,
- արտադրանքի քանակը փոքր է. $Q_0 > Q_1 > Q_2$,
- ամենացածր AC-ն (միջին ծախսերը) ավելի բերրի տարածքում է (ա), և բարձր է դիֆերենցիալ ռենտայի չափը: Փոքր է ռենտան բ) հողակտրորում, իսկ գ)-ում բացակայում է դիֆերենցիալ ռենտան:

6. Արդյունաբերական զարգացած երկրներում սննդամթերքի պահանջարկն ունի ցածր ճկունություն՝ կախված եկամտից: Դա ընդհանրապես օրինաչափ է բարձր ազգային եկամուտ ունեցող երկրներում, քանի որ ընտանեկան բյուջեի ավելի քիչ մասն է օգտագործվում սննդի վրա: Ընտանիքի եկամուտների աճին զուգընթաց ավելի շատ դրամ է օգտագործվում հանգստի, ճանապարհորդության, կրթության վրա: Թույլ զարգացած երկրներում, ըստ եկամտի, սննդամթերքի պահանջարկն ունի բարձր ճկունություն, որը բացատրվում է ամբողջությամբ վերցրած ցածր կենսամակարդակով: Գյուղատնտեսական արտադրանքների

պահանջարկի աճը (այլ հավասար պայմաններում) մեծացնում է հողային ռենտայի մեծությունը:

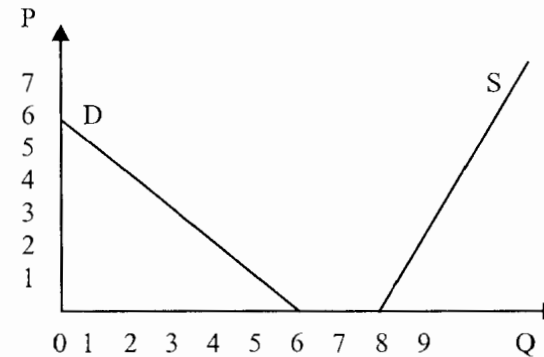
7. Լուծելով հավասարումը, դուք կստանաք 1 հա հողի հավասարակշված ռենտայի չափը 20 հազ. դրամ, իսկ օգտագործելով հողի գնի որոշման բանաձևը, կստանաք հողի գինը՝ 1հա-200 հազ. դրամ:
8. Այո, եթե վերանայվի վարձակալական պայմանագիրը: Մինչև 10 տարվա ժամկետի լրանալը՝ լրացուցիչ շահույթը կմնա վարձակալի տրամադրության փակ:
9. Կմնա անփոփոխ:
10. Տողակտորը կարելի է դիտարկել, որպես կապիտալ բարիք կամ ակտիվ, որն անսահմանափակ ժամանակահատվածի ընթացքում ապահովում է եկամուտների հոսք (հողային ռենտա): Այդ դեպքում պետք է համադրել հողի սեփականությունից ստացվող ապագա եկամուտները հողակտորի գնման ընթացիկ ծախսերի հետ: Այլ խոսքերով, հաշվել հողակտորի դիսկոնտային արժեքը.

$$\text{հողի գինը} = \frac{R}{r} \times 100\%,$$

որտեղ՝ R- հողային ռենտան է,
r- տոկոսադրույքը:

Թեմա 10-ի պատասխանները

1. (զ)
2. «Ազատ բարիքի» շուկայում - (զ)
«Ջարտադրվող բարիքի» շուկայում - (զ)
3. ա)

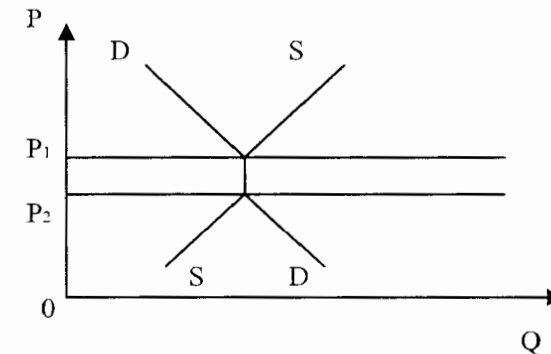
բ) հավասարակշիռ գինը և հավասարակշիռ ծավալը գոյություն չունի դրական կորորդինատային համակարգում:

գ) «Ազատ բարիքի» շուկայում սահմանագծային հավասարակշռության իրավիճակ:

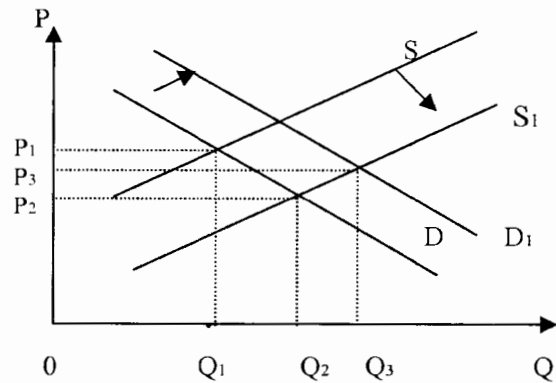
4, ա) այո, անգլիական աճուրդը

բ) հոլանդական աճուրդը կազմակերպված է գնի աստիճանաբար իջեցման սկզբունքով, իսկ անգլիականը՝ գնի աստիճանաբար բարձրացման,

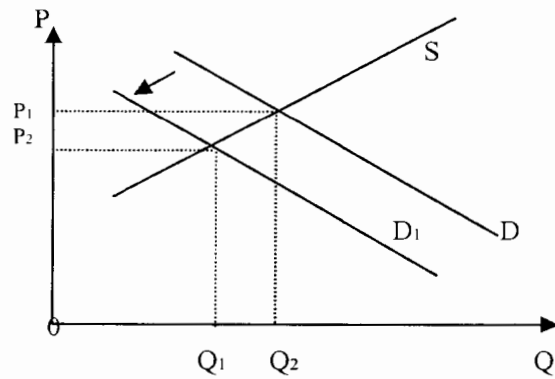
գ) գիծը գծգրի P_1

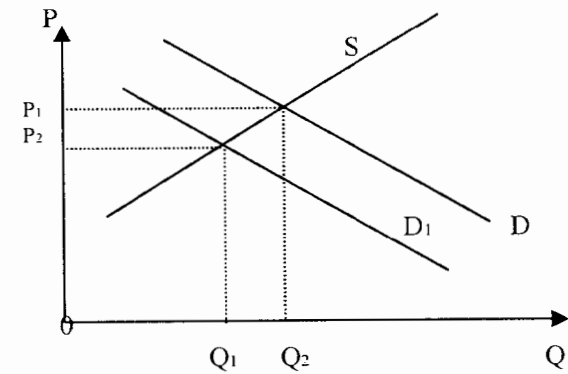
5.
1. Էլեկտրաէներգիայի շուկա

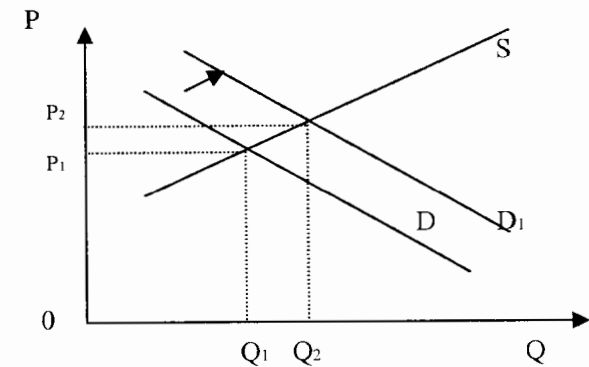
2. Էլեկտրասալիկների շուկա

3. Գազի շուկա / կենցաղային սպառում

4. Կենցաղային գազի բալոններ

6. Ոչ, չի կարող:

7. Մարշալինը դ): Վարասինը գ):

8. գ)

9. ա)

10. ա) Այո, հանդիսանում է:
բ) Այո:

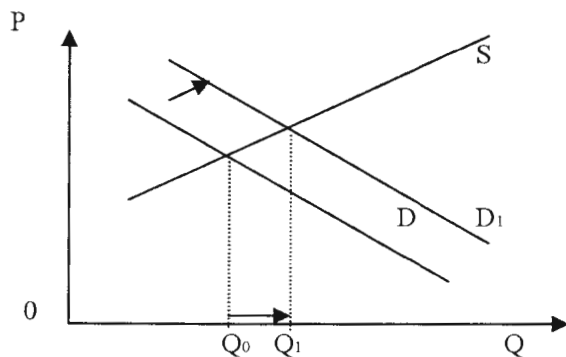
11. S կորը ցույց է տալիս ընդհանուր ծախսերը, իսկ S_1 -ը նվազեցված ծախսերը, չհաշված արտաքին էֆֆեկտները: Առավարությունը օրենսդրական ճանապարհով կամ հատուկ հարկերը օգտագործելով կարող է շարժել իրավիճակը:

12. Մոսկվայի հյուսիսային թաղամասերի բնակչությունը չէր ցանկանում լցման ծախսերի բեռը կրել ՋԷԿ-ի մոտիկ գտնվելու առաջացած վնասի հետևանքով (բնական միջավայրի վարթարացում, ազդեցություն առողջության վրա) այն ժամանակ, երբ ՋԷԿ-ի էներգիան օգտագործվում է հիմնականում միջբաղաժային գոտու ջնոցման համար:

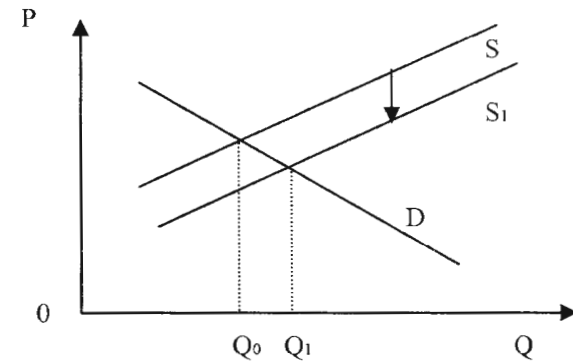
13. Անվճար կրթությունն ու բժշկությունը ընդհանրապես հասարակության զարգացման պայման են, քանի որ արտաքին էֆֆեկտների հետևանքով ոչ միայն առանձին անձիք են շահույթ ստանում, այլ նաև հասարակությունը: Նախկինում կարևոր է դա հաշվի առնել թերի զարգացած երկրների համար սոցիալ-տնտեսական ծրագրերի մշակման ժամանակ, որտեղ վերոհիշյալ ծառայությունների բացակայությունը կարող է էլ ավելի իջեցնել տնտեսական զարգացման մակարդակը, քանի որ հենց շահագրգիռ մարդիկ կարող են ի վիճակի չլինել դրանք վճարել:

14. Այդ ճյուղերի արտադրանքը ծառայում է ռոջ հասարակության շահերին:

15.

16.

17. Քաղաքային տրանսպորտի ներքին դրական աշխատանքները այնքան մեծ են, որ պետությանը՝ հանձինս քաղաքապետարանի, շահավետ է իրականացնել այդ դոմանաները:

18. Պատերազմը սահմանափակում է տվյալ գյուղատնտեսության օգտագործման հնարավորությունը: Նախատեսվում է գյուղատնտեսությունը չէր ստանա իր գյուղի լիով օգուտը՝ այլ ֆիրմաների վրա դրական արտաքին էֆֆեկտի տարածման պատճառով: Տվյալ օրինակը արտահայտում է այն իրավիճակը, երբ առաջանում է ոչ միայն բացասական այլ նաև դրական արտաքին էֆֆեկտների դեմ պայքարի անհրաժեշտություն:

19. Առևտրային օրենսդրությունը բնակչությանը պաշտպանում է հնարավոր բացասական ազդեցությունից (շենքը կարող է փակել գեղատեսիլ տեսարանը, սպիներ գցել ծաղկանոցի վրա և այլն):

20. ա), բ), դ) - պետական միջամտությունը անհրաժեշտ է գ), ե) - հնարավոր է կողմերի պայմանավորվածություն՝ առանց պետության մասնակցության:

21. Առուի թերեմն ենթադրում է գործարքային պահումների չնչինությունը, այսինքն՝ տեղեկատվության մատչելիություն, շահագրգիռ անձանց ռացիոնալ վարք, բոլոր տեսակի համաձայնությունների կատարում: Վերջին պայմանը, որպես կանոն, բացակայում է Նայաստանի տնտեսական կյանքի պայմաններում (իրավական հինիլիզմ):

Թեմա 11 -ի պատասխանները

1. Կրարձրանա 2,5 անգամ (ըստ բանաձևի):

2.

- ա) $\text{ՆԱ} = (200 \times 2) + (10 \times 4) = 440$ դոլար,
 բ) $\text{ԶՆԱ} = \text{ՆԱ} - \text{Ամոր} = 440 - (6 \times 4) = 440 - 24 = 416$,
 գ) $C = 400$ դոլ, $L = 40$,
 դ) $L_{\text{գույր}} = L$ համ - ամորփիզ. $= 40 - 24 = 16$ դոլ:

3. դ):

4.

- ա) անվանական ՆԱ- ընթացիկ գներով, իրական ՆԱ - անփոփոխ գներով, բազիսային փարվա գներով,
 բ) իրական ՆԱ = անվանական ՆԱ/դեֆլյատոր: Հաշվարկվում է, որպեսզի ցույց տալի մեկ փարվա ընթացքում արտադրված բարիքների ֆիզիկական ծավալը:
 գ) 1980 – 3400
 1983 – 3000
 1984 – 3200
 1986 – 4000

5.

- ա) $\text{ՆԱ}_1 = 480$ մլրդ դրամ /1,2 = 400 մլրդ դրամ
 $\text{ՆԱ}_2 = 600$ մլրդ դրամ /1,5 = 400 մլրդ դրամ

6.

- $\text{ՆԱ}_1 = 500$ մլրդ դրամ /1,25 = 400 մլրդ դրամ
 $\text{ՆԱ}_2 = 450$ մլրդ դրամ /1,0 = 450 մլրդ դրամ

7.

- ա) 1989
 բ) 1980
 1984 – 59
 1989 – 98
 գ) 1980 – դեֆլյացիա
 1984 – ինֆլյացիա

8. գ) Գործունային եկամուտները ներառվում են ՆԱ-ի հաշվում եկամուտներով, այլ ոչ թե ծախսերով:

9. ա)

միջանկյալ արտադրանքի արժեք	ավելացած արժեք
0	10
10	8
18	18
36	8

- բ) իրադրություն, երբ շափ ապրանքների փարերը հաշվարկվում են մի քանի անգամ:
 գ) միջանկյալ արտադրանք-ապրանքներ և ծառայություններ հեփազա վերամշակման կամ վաճառքի համար: Վերջնական արտադրանք-ապրանքներ և ծառայություններ վերջնական օգտագործման համար:
 դ) իմաստը կայանում է կրկնակի հաշվարկի բացառման մեջ:

10.

- 1) ՆԱ-ի ցուցանիշում չեն հաշվարկվում արտաշուկայական, այսինքն՝ բ) դ) կեփերը և անլեզալ, այսինքն՝ ե) գործունեության փեսակները:
 2) ա, բ, գ, դ կեփերը բարձրացնում են ՋՏԲ-ն, ե) կեփն իջեցնում է ՋՏԲ-ն:
 3) ՆԱ-ն չի հանդիսանում ճիշտ ցուցանիշ:
 Բարեկեցության հասկացության մեջ ներառվում են և՛ շրջապատող միջավայրի վիճակը, և՛ հանցագործության մակարդակը, ազատ ժամանակի քանակն ու որակը և այլն:

11. ա), բ), դ):

Թեմա 12-ի պատասխաններ

1. ա) Էլեկտրաէներգիայի վրա չի փարածվում փվյալ հասկացությունը:

2.

- 1) Հասարակության համար արտադրության օպտիմալ ծավալը.
 $MC_{\text{ընդ}} = MR_{\text{ընդ}}$, այսինքն՝ 3 նշանը
 2) ա) = 1

բ) Տվյալ դեպքում C խմբի համար 2-րդ նշանի արտադրությունը շահավետ է, քանի որ $150/3 > 20$: A և B-ն համաձայն են 2-րդ նշանի թողարկմանը, իսկ 3-րդը շահավետ է B-ի համար: Պատ.՝ 2 նշան, այսինքն՝ ավելի քիչ քան հասարակական անհրաժեշտ մեծությունն է:

գ)

Ծախքեր A B C 80% 10% 10%			Հասարակական սահմանային օգուտ	Անհատական առավելագույն օգուտ A B C		
				A	B	C
			200	66,6	66,6	66,6
			150	50	50	50
120	15	15	50	16,6	16,6	16,6
			50	16,6	16,6	16,6
			20	6,6	6,6	6,6

A խմբի համար 2-րդ նշանի արտադրությունը շահավետ է. $120 > 66,6$: Բայց B և C խմբերի համար շահավետ է մինչև 5-րդ միավորը ներառյալ: Պատ.՝ 5 նշաններ, այսինքն հասարակական անդամներից բարձր:

3. ա), բ), գ)–ը հասարակական բարիքներն անբաժանելի են, և չեն գտնվում անհատական օգտագործման մեջ:
4. գ), դ)–ն «մաքուր» հասարակական բարիքներ են, ա), բ)–ն՝ խառը հասարակական բարիքներ:
5. Նեղ է դառնում այն դեպքում երբ օգտագործողների թիվը հասնում է առավելագույնի, այսինքն՝ օգտագործողների թիվը կբարձրացնի մրցակցությունը: Խառը հասարակական բարիքն այն է, երբ հասարակական բարիքի երկու հիմնական տիպերից գոնե մեկը (մրցակցության բացակայությունը և բացառելու բացակայությունը) արտահայտված չէ բավարար մակարդակով:
6. Հասարակական բարիքների արտադրության դեպքում կարող է առաջանալ «տոմս չունեցողների» խնդիրը. տեղեկատվության հավաքագրման դեպքում, որը վերաբերում է հասարակական բարիքի հնարավոր արտադրությանը, անձը կարող է թաքցնել իր հետաքրքրությունը և չվճարել դրա համար, հետևաբար՝ բարիքն օգտագործում է անվճար:

7. Սկզբունքորեն հնարավոր է լուծել այդ հարցը, բայց, որպես կանոն, դա կապված կլինի բավականին բարձր տրանսակցիոն ծախսերով: Որոշ դեպքերում պրակտիկորեն հնարավոր չի հայտնաբերել «տոմս չունեցողին»:

8. Խոսքը գնում է դրական էքստերնալների մասին: Օգուտը ստանում են և՛ անհատ անձինք, և՛ հասարակությունն ամբողջությամբ վերցրած:

9. **Ներկայացուցչական ժողովրդավարություն.** Տրանսակցիոն ծախսերի տնտեսումը կապված է յուրաքանչյուր հասարակական նշանակության հարցի գծով համագալին քվեարկությունների և հանրաքվեների անհրաժեշտության բացակայության հետ: Տրանսակցիոն ծախքերի աճ, որը կապված է լոբբիստական խմբերի գործունեության հետ:

Ուղիղ ժողովրդավարություն. Տրանսակցիոն ծախսերի տնտեսումը կապված է անհրաժեշտության բացակայության հետ: Տրանսիֆիկացիոն ծախսերի աճ, որը կապված է համագալին հանրաքվեների անցկացման մեծ ծախքերի հետ:

10. Կառավարությունը կարող է ընդունել այդպիսի որոշումներ՝ հաշվի առնելով ինչպես սուբյեկտիվ (ցանկությունը ընտրվել ցանկացած գնով անձնական շահը), այնպես էլ օբյեկտիվ (ծախքերի և եկամուտների անհավասար բաշխումը, արդյունքում լոբբիականացում) պատճառները:

11. Անհատ դեմքը նպատակ է հետապնդում ստանալ առավելագույն շահույթ նվազագույն ծախսերով: Պետական պաշտոնյաները ոչ միայն ձգտում են մաքսիմալացնել հասարակության բարեկեցությունը, այլ նաև՝ մաքսիմալացնել սեփական օգուտը, ընդ որում այդ նպատակները կարող են չհամընկնել:

12. գ) դ)–ն հասարակական բարիքներ են: Մնացած կետերը՝ ոչ, քանի որ սպառումը միասնական չէ, իսկ սպառման մեջ բացառելու և մրցակցության բացակայության դեպքում բարիքը դառնում է հասարակական:

13. գ), ե)

14. գ)

15. բ), գ), դ)

16.

1) «Տնփեսական ռենտան» ձևափոխվում է «քաղաքականի»:

2) Շահույթի մաքսիմալացումը, վերընթերցվելու ձգվում + սեփական օգուտի հետապնդում

3) Ակտիվությունը, որը պայմանավորված է քաղաքական միջոցներով տնփեսական ռենտայի որոնումներով և պահպանմամբ:

Թեմա 13-ի պատասխանները

1. Այս մոտեցումը օրինաչափ չէ, քանի որ մենք գործ ունենք ամբողջական, այլ ոչ թե՛ անհատական պահանջարկի հետ: Երբ որևէ ապրանքի քիմը իջնում է, անհատ սպառողը գնում է ավելի մեծ քանակությամբ այդ ապրանքից, քանի որ այն համեմատաբար էժանացել է (այլ ապրանքների համեմատ): Բայց այդպես է գործում է փոխարինման էֆեկտը անհատական պահանջարկի ժամանակ, իսկ AD կորի «սահումը դեպի ներքև» զուգորդվում է բոլոր ապրանքների գների միջին մակարդակի իջեցմամբ: Եկամտի էֆեկտը AD կորի վերլուծության ժամանակ չի օգնի մեզ բացատրելու նրա ձևը, չէ որ գների մակարդակի բարձրացումը ոչ միշտ է նշանակում բոլոր տնփեսական գործակալների անվանական եկամտի նվազեցում, քանի որ գոյություն ունի եկամուտների և ծախսերի շրջապտույտ:

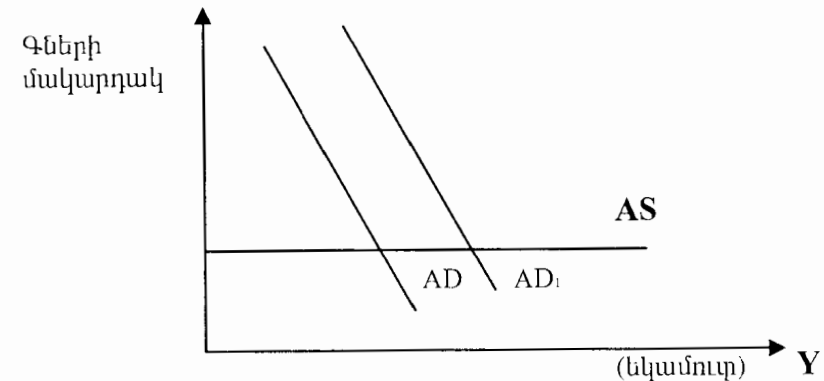
2. գ) պետական ծախսերը մտնում են ամբողջական պահանջարկի հավասարման մեջ:

3. դ) անհատական եկամտահարկերի աճը նվազեցնում է C փոփոխականի արժեքը, որը մտնում է ամբողջական պահանջարկի հավասարման մեջ:

4. Գների ընդհանուր մակարդակի բարձրացման ժամանակ իջնում է ֆինանսական ակտիվների իրական այլ ոչ թե անվանական (դրամ, պարտատուսեր, բաժնետոմսեր և այլն) արժեքը, որոնք գտնվում են բնակչության տրամադրության տակ: Իրականում տնային տնտեսությունները դառնում են ավելի աղքատ: Ներկաբար, կնվազի արտադրված արտադրանքի պահանջարկի իրական ծավալը (AD կորի բացասական շեղում):

5. Տվյալ արտահայտությունը ոչ միշտ է արդարացի: Դրա ճշմարտությունը կախված է նրանից, թե խոսքը ամբողջական առաջարկի կորի որ հատվածի մասին է. քեյնսյան հատվածում գների աճ առհասարակ չի նկատվի, դասականում՝ տեղի կունենա սղաճ, միջանկյալ հատվածում՝ գների աճ, որը միաժամանակ զուգորդվում է արտադրանքի իրական ծավալի աճի հետ:

6.

7. ա) հորիզոնական գծի վրա: Նրանց կարծիքով, ոչ լրիվ զբաղվածության պայմաններում արտադրանքի իրական ծավալի ընդլայնումը չի զուգորդվի գների ընդհանուր մակարդակի աճով (ի պատասխան ամբողջական պահանջարկի ըլայնմանը):

բ) ուղղահայաց գծի վրա: Նրանց կարծիքով, շուկայի ճկուն գնային մեխանիզմն ավտոմատ կերպով ապահովվում է լրիվ զբաղվածության (իրավիճակը եթե պետությունը չի խառնվում ինքնակարգավորվող շուկայական մեխանիզմին): Նման իրավիճակում, երբ արդեն բոլոր տնտեսությունները զբաղված են, արտադրանքի իրական ծավալը անհնար է ընդլայնել: Ներկաբար, ամբողջական պահանջարկի աճին կհետևի գների ընդհանուր մակարդակի բարձրացում:

8. Բոլոր պատճառները, որոնք նպաստում են արտադրանքի միավորի վրա կատարված ծախսերի նվազեցմանը (արտադրության գործոնների գների իջեցումը, հարկերի նվազեցումը և այլն):

9. Գների ոչնկունությունը՝ դեպի նվազեցման կողմը, որը կապված է կորպորացիաների կողմից գների վրա մոնոպոլային իշխանության արհմիությունների հզորացման հետ (աժխտարավարձի վրա վերահսկողություն). Ինչպես արգելանիվը կարող է պարզվել միայն մի ուղղությամբ, այնպես էլ գները և (և աշխտավարձը) ունեն բարձրացման կայուն միություն:

10. $Y=300$

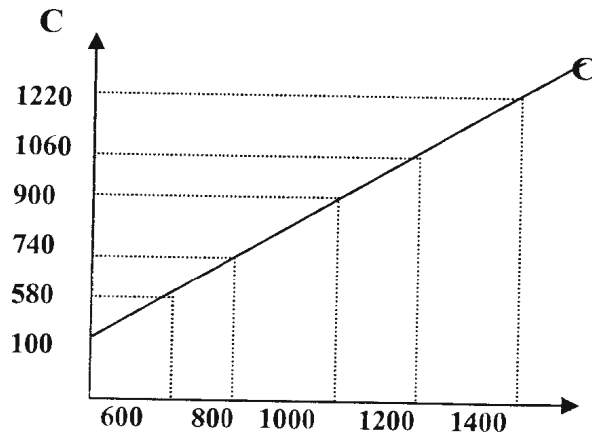
11. $Y=1550$

12.

ա)

Եկամուտ	Սպառում	Խնայողություն
600	580	20
800	740	60
1000	900	100
1200	1060	140
1400	1120	180

բ)

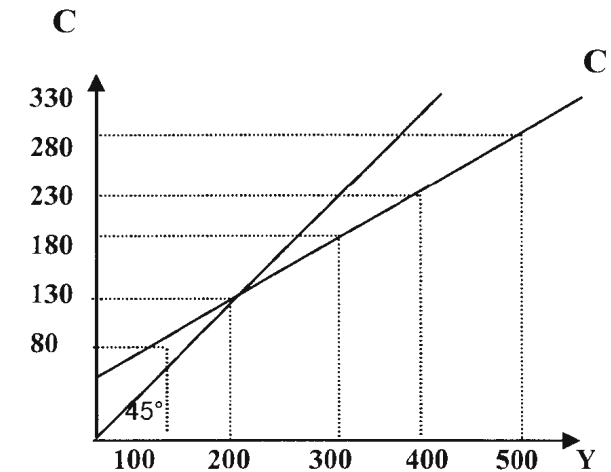

13.

ա)

Եկամուտ	Սպառում	Խնայողություն
0	80	-80
100	130	-30
200	180	20
300	230	70
400	280	120
500	330	170

բ)

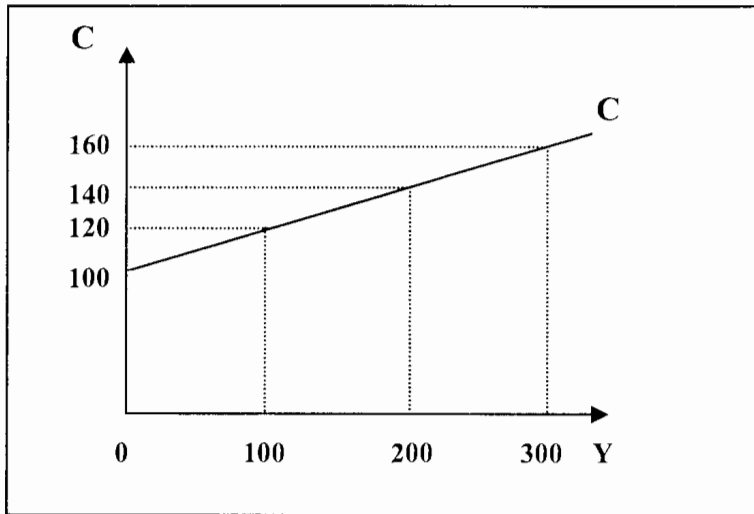

գ) Ննարավոր է որոշել գրաֆիկորեն, կամ հետևյալ բանաձևով՝ $C=Y$, այդ դեպքում $Y=80+0,5Y$, $Y=160$: $0<Y<160$ հատվածում սպառման ծավալը գերազանցում է եկամտին, 160-ից հետո՝ ցածր է փնտրինվող եկամտից:

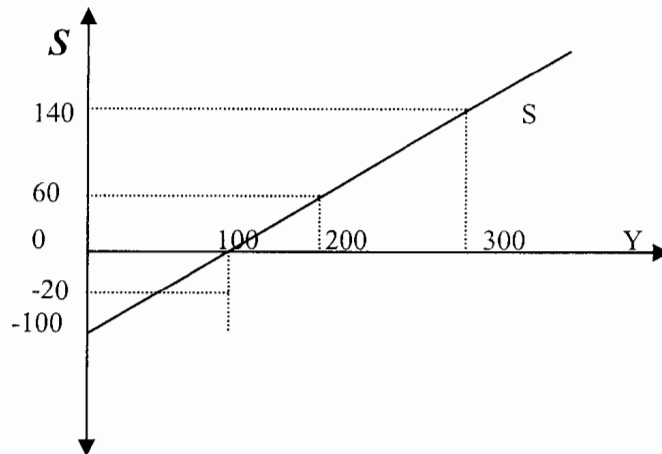
գ) $MPC = 0,8$; $MPS = 0,2$

դ) 5.

14.
ա)

բ)

գ) 125;
դ) 1,25;

15. Աբսցիսների առանցք՝ եկամուր կամ թողարկում, օրդինատների առանցք՝ համընդհանուր ծախսերը, կիսորդը՝ նշանակում է

կերերի այն երկրաչափական արեղը, որտեղ բնակչության ամբողջական ծախսերը ճիշտ համընկնում են եկամտին կամ թողարկմանը, կիսորդին հատող կորը նշանակում է արմատական գործակալների ստացած եկամուտների փաստացի ծախսում (սպառման գրաֆիկ):

Կիսորդը կարելի է դիտարկել իբրև հիպոթետիկ ամբողջական առաջարկ (քանի որ ազգային եկամուտը = ազգային արդյունքին); կիսորդին հատող կորը՝ իբրև ամբողջական պահանջարկ (դա հենց ամբողջական ծախսերն են):

16. Ամբողջական սպառողական ծախսերի կորի թեքությունը կախված է սպառման սահմանային հակվածությունից (MPC):

17. Խնայողության սահմանային հակվածությունից (MPS):

18. ա) S և C գրաֆիկները փոխկապված են, քանի որ $Y = C + S$: Որքան թեք է մեկ գրաֆիկի կորությունը, այնքան ավելի քիչ է հաջորդ գրաֆիկի թեքությունը:

բ) Քանի որ փնտրվող եկամուտը = սպառում + խնայողություն, կորերը կտեղաշարժվեն հակառակ ուղղություններով:

19. ա) OA - անկախ սպառում (այսինքն՝ եկամտի մեծությունից անկախ). Զրոյական եկամտի ժամանակ սպառումը կարող է իրականացվել, օրինակ, «պարփքով ապրելու» հաշվին:

բ) կարևոր գործոններն են՝ սպառողների սպասումները, հարստությունը (այդ թվում՝ ֆինանսական ակտիվները, որ գտնվում է բնակչության ձեռքերում), գների մակարդակը և արժույթը:

20. 1000 դրամ միավոր, 500 դրամ միավոր: $\Delta I = \Delta Y/k$, $k = 1/MPS$:

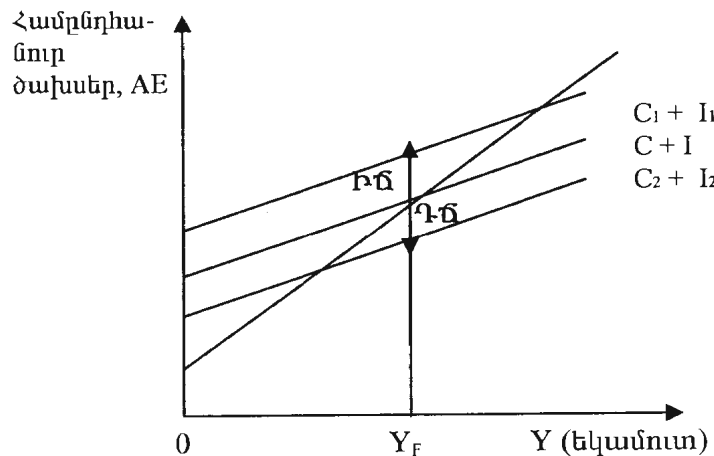
21. 50 մլրդ. դրամ:

22. Պլանավորված ներդրումներ (I գիծը), ինչպես երևում է իրենց անվանումից, համապատասխանում ձեռներեցների նախափորձերին, այսինքն՝ նրանց մտադրություններին գնելու ներդրումային ապրանքներ որոշակի գումարի սահմաններում:

Փաստացի ներդրումները փարբերվում են պլանավորված ներդրումներից ապրանքա-նյութական խնայողությունների չկանխարեսված ներդրումների մեծությամբ: Նկարում S և I միջև խզում էր Y_1 մակարդակում նշանակում է ապրանքա-նյութական

խնայողությունների չկանխադասված ներդրումների մեծություն¹: Ապրանքա-նյութական խնայողությունների նվազեցումը՝ ազդանշան է գործարարության համար արտադրության ընդլայնման, փոխադրությունը կսկսի գնալ դեպի հավասարակշռություն, Y_0 արտադրության ծավալի, որպեսզի $S = I$ E հավասարակշռության կերպով: Ընդհանուր կանոն է՝ փաստացի ներդրումներ - պլանավորված ներդրումներ = ապրանքա-նյութական խնայողություններ: փաստացի ներդրումները համընկնում են խնայողությունների մեծությունների (S) հետ:

23. Ոչ, ոչ միշտ: Ըստ Քեյնսի ոչ ճկուն գների և աշխատավարձի պայմաններում նախաձեռնողները կարծազանքեն համընդհանուր պահանջարկի կրճատմանը ոչ թե գների և աշխատավարձի իջեցմամբ, այլ արտադրության ծավալների կրճատմով և բանվորների աշխատանքից ազատմամբ: Այդպիսով, կվերականգնվի մակրոտնտեսական հավասարակշռությունը, բայց դրա հետ մեկտեղ գոյություն կունենան գործազուրկներ:
24. $C + I$ դեպի վերև կորի տեղաշարժի դեպքում կնկատվի ինֆլացիոն ճեղքվածք (ԻՃ), մինչև կորի տեղաշարժի դեպքում դեպի ներքև՝ դեֆլացիոն ճեղքվածք (ԴՃ):

¹ (-) նշանը նշանակում է փաստացի և պլանավորված ներդրումների միջև բացասական տարբերություն: (+) նշանը նշանակում է դրանց միջև դրական տարբերություն

25. Տարբերություններ կան: «Համընդհանուր պահանջարկ- համընդհանուր առաջարկ» մոդելը ցույց է տալիս արտադրության իրական ծավալի և գների մակարդակի միջև փոխկապվածություն, որը կարող է փոփոխվել: «Քեյնսյան խաչը»՝ դա անփոփոխ գների մակարդակում արտադրության իրական ծավալի և համընդհանուր ծախսերի միջև փոխկապվածությունն է:

26.
ա) (1), (4), (6):
բ) (2), (4), (5):
գ) (3)
27.
ա) (1):
բ) (2):
28. Եկամտի մակարդակից անկախ են: Դրա համար գծապատկերի վրա ավտոնոմ ներդրումները միշտ ունեն աբսցիսների առանցքին զուգահեռ ուղիղ գծի տեսք:
29. Մուտքի պլիկատորի էֆեկտը հանդես է գալիս ոչ միայն ոչ լրիվ զբաղվածության փոխանցման պայմաններում: Ամբողջական պահանջարկի մեծացումը լրիվ զբաղվածությանը մոտեցնող պայմաններում կնպաստի թողարկման ավելացմանը, բայց մինչև ժամանակ կրաճառանա նաև գների մակարդակը: Սկզբնական «հատվածը» ավտոնոմ ներդրումների տեսքով AS միջանկյալ հատվածի վրա մասամբ «կմարսվի» գների աճով, մասամբ՝ հանդես կգա արտադրության իրական ծավալի աճով: Վերջապես, ավտոնոմ ներդրումների ավելացումը, որը կտեղաշարժի AD կորը դեպի վերև AS կորի ուղղահայաց հատվածի վրա, կգուզորդվի միայն գների աճով և արտադրության ծավալի զրոյական հավելաճով:
30. Մինչև Y_f կետը կազմում է եկամտի իրական ծավալը, Y_f -ից հետո՝ եկամտի անվանական ծավալը:
31. Ինֆլացիոն ճեղքվածքի պայմաններում խնայողությունների ավելացումը կնպաստի համընդհանուր ծախսերի կորի տեղաշարժմանը դեպի ներքև, և հետևաբար՝ ինֆլացիայի ծավալների կրճատմանը: Տվյալ դեպքում խնայողությունների ավելացումը

կնպաստի փնտրության կայունացմանը և «կիանգցնի» ինֆլյացիան:

Թեմա 14-ի պատասխաններ

1. ա) 15%:

$$\text{Գործազրկության մակարդակը} = \frac{\text{գործազուրկների թիվը}}{\text{աշխատուժի թիվը}} \times 100$$

Աշխատուժը = զբաղվածներ + գործազուրկներ

$$ԳՄ = (15/100) \times 10\% = 15\%$$

բ) 84,5 մլն. մարդ, 14,5 մլն մարդ, 14,5%:

2. դ)

3. ա) Առաջին փարի՝ 1800 հազ. մարդ, 2,2%,

5-րդ փարի՝ 8300 հազ. մարդ, 8,7%:

բ) Աշխատուժի թիվը աճել է ավելի արագ քան զբաղվածությունը:

4. Ֆրիկցիոն գործազրկությունը պրոֆեսիոնալ (մասնագիտական), փարիքային և փարածաշրջանային տեղաշարժերի արդյունք է: Կառուցվածքային գործազրկությունը կապված է առանձին ճյուղերի և շրջանների զարգացման փոփոխությունների հետ: Պարբերաշրջանային գործազրկությունը կախված է փնտրության պարբերաշրջանի փուլերի հետ:

5. 75 մլրդ դրամ:

6. ա), գ), դ):

7. ա), գ) - ճգնաժամ, դ) - լճացում, բ) - աշխուժացում, ե) - վերելք:

8. Գերարտադրության ճգնաժամը ունի համընդհանուր բնույթ, դա երկրի ողջ փնտրության համակարգի խորը ցնցում է:

9. ա), գ) - ֆրիկցիոն, բ) - պարբերաշրջանային, դ) - կառուցվալթային:

10.

t	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Y	200	220	300	250	210	270	270	280	310
I			40	100	-100	-80	120	0	20

11. Ոչ, լրիվ զբաղվածությունը նշանակում է միայն պարբերաշրջանային գործազրկության բացակայություն:

12. Բնական գործազրկությունը ձևավորվում է ֆրիկցիոն և կառուցվածքային գործազրկություններից: Գործազրկության այս երկու ձևերը չեն կարող վերացվել և այդ առումով բնական են փնտրության կյանքի համար:

13. Կառուցվածքային ճգնաժամերը առանձին ճյուղերի և փնտրության ոլորտների անհամամասնական զարգացման հետևանք են: Պարբերաշրջանային ճգնաժամերն ունեն ծագման այլ պատճառներ (հիմնական կապիտալի նորացում, չափից մեծ ներդրումներ և այլն): Կառուցվածքային և պարբերաշրջանային ճգնաժամերը կարող են չհամընկնել ժամկետային կտրվածքով:

14. Տնտեսական պարբերաշրջանի համաչափությունը՝ պարբերակրներում և շրջաններում պարբերաշրջանային գործընթացների համընկնելն է:

15. գ) - անկման փուլում,
ա) բ) դ) - աճի փուլում:

Թեմա 15-ի պատասխաններ

1. Այդ իրավիճակում թղթադրամները և վարկային միջոցները չեն կատարում այլևս իրենց հիմնական ֆունկցիաները, ընկնում է սպառողների վստահությունը նման դրամական եղանակի նկատմամբ:

2. Պահասենյակ Դուք հանձնում եք որևէ իր, նկատի ունենալով հետ ստանալ հենց այդ իրը: Բանկային գործառնությունների դեպքում Դուք հետ եք ստանում միևնույն փողի գումարը (գումարած փոկոսները), որը դուք ներդրել եք Ձեր հաշվում: Դա է հենց ստեղծում բանկային գործունեությունը իրականացնելու սկզբունքային հնարավորությունը:

3. $M1 = (w) + (q) + (t)$
 $M2 = M1 + (p) + (n)$

$$4. \quad m = \frac{C + D}{C + R} = \frac{C/D + 1}{C/D + r} = \frac{Cr + 1}{Cr + r} = \frac{C/2C + 1}{C/2C + 1/4} = \frac{1/2 + 1}{1/2 + 1/4} = 1,5 / 0,75 = 2.$$

որտեղ,

C – կանխիկ փողի բանակն է,
D – դեպոզիտների ծավալը,
R – պահույթների ծավալ,
Cr – դեպոզիտների պահույթների գործակիցը,
r – պարբերական պահույթի միավորման նորման:

5. 2000 մլն. դոլար:

6. Նույնպես 4 անգամ: $B = C + R$, $M = C + D$: Քանի որ երկրում կա միայն կանխիկ դրամ ($B=C$, $M=C$), ապա ելակետային ցուցանիշ քառապատիկ մեծացման դեպքում համապատասխան քառապատիկվում է զանգվածը:

7. ա) միայն է, քանի որ իրավիճակում բանկի նոր փող ստեղծելու հնարավորությունը ավելի մեծ է. 800 դոլար,

բ) ընդհանրապես, որքան քիչ է կանխիկ դրամը՝ այնքան մեծ է նոր փող ստեղծելու բանկի հնարավորությունը (բանկային համակարգի միջոցների «արտահոսքը» քիչ է):

8. $m=1/r$ (պարբերական պահույթային նորմը ներկայացված է փաստորոշական կոորդատիկ տեսքով) $= 1/0,05=20$ մլն, $2 \times 20=40$ մլն. - դեպոզիտների հավելած:

9. Այդ կարողությունը կփոքրանա:

10. Փողի առաջարկը աճեց 1 մլն դոլարով՝ $1,5 - 0,5 = 1$

11. Առաջին դեպքում բանկային շահույթը կլինի շատ քիչ, և այդ բանկը կսկսի ավելի շատ նմանվել պահասենյակի: Երկրորդ դեպքում առկա է բանկի սնանկացման վտանգը, քանի որ մեծ թվով ավանդատերեր միաժամանակ կպահանջեն ստանալ բանկից իրենց գումարը:

12. Պարբերական պահույթային նորմից ավել ավելցուկային պահույթները նվազեցնում են բանկային եկամտի չափը: Պարբերական պահույթային նորմից ավել ավելցուկային պահույթների

առկայությունը նվազեցնում է բանկերի փող ստեղծելու ունակությունը, հետևապես, սղաճի պայմաններում Կենտրոնական Բանկն ավելացնում է պարբերական պահույթային նորմը:

3. Այդ հատկությունը նվազում է:

14. Տվյալ դեպքում տեղի է ունենում բանկային դեպոզիտների նվազման գործընթացը: Եթե $m = 1/r$, ապա $m = 1/0,02 = 50$; 2 մլն $\times 50 = 100$ մլն - դեպոզիտների նվազում:

15. ա) բանկային; բ) առևտրային:

16. ա) սպառողական վարկ,

բ) պետական վարկ,

գ) առևտրային վարկ,

դ) միջառնական վարկ,

(գ)-ի դեպքում վարկը տրամադրվում է ապրանքային տեսքով, (դ)՝ դրամական:

17. Առևտրային վարկը դա վարկ է ապրանքային տեսքով, և քանի որ դեպքում այն անհնար է օգտագործել: Եթե դրամը շտապ է անհրաժեշտ, Դուք հագիվ թե վերցնեք միջառնական վարկ, քանի որ արժեթղթերի թողարկումը և վաճառքը պահանջում են ժամանակ: Ամենայն հավանականությամբ Դուք կօգտվեք բանկային վարկից:

18. Բարձր հոսսափութունն ավանդների բացարձակ զաղտնիության և սղաճի ցածր մակարդակի (1,2-1,5% 1980-90 թթ.) շվեյցարական բանկային համակարգը աշխարհում գրավել է առաջին տեղը:

19. Այդ ինստիտուտները կուտակում են դրամային միջոցների մեծ մասը և դրանով իսկ իրենց վրա են վերցնում ֆինանսական միջոցների հիմնական մասի տեղաբաշխումը, դա էլ կայանում է վարկային համակարգի հիմնական ֆունկցիան:

20. ա) աղյուսակի վերջին սյունակը՝

430

450

470

490

510

530

550

բ) 10%,

գ) 9%, 13%:

21. ա) ուղիղ համեմատական,
բ) հակադարձ համեմատական:

22. բ) Կրթության պահանջարկը կախված է ՆԱ-ից, այդ պար-
ճառով փոքրանում է ՆԱ-ի կրճատմանը զուգընթաց: Փողի ընդ-
հանուր պայանջարկը նույնպես փոքրանում է, քանի որ
կրթության պահանջարկը նրա մի բաղադրիչն է:

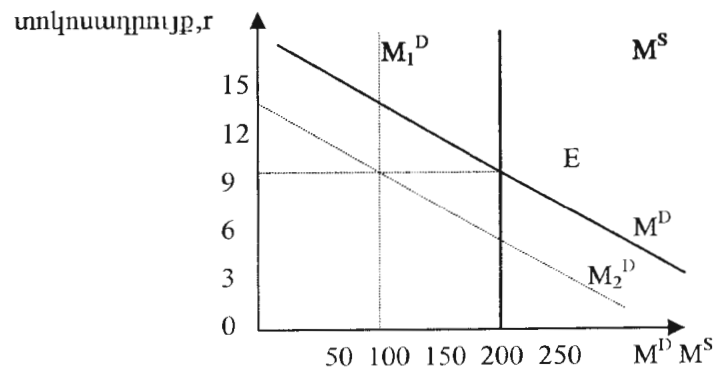
23. ա) 14%,
բ) 12%:

24. գ) հաշվի առնելով, որ սպեկուլյարիվ փողերը չեն մասնակցում
«եկամուր-ծախսեր» շրջապտույտին:

25. ա) ճիշտ է (ակտիվների կողմից փողի նկատմամբ պահանջարկի
գրաֆիկի բացառությունն է),
բ) սխալ է (ակտիվների կողմից փողի նկատմամբ պահանջարկը
կախված չէ ՆԱ-ի մեծությունից)

26. Մոնետարիստները ելնում են նրանից, որ փողի պահանջարկը
դրամական եկամտի մակարդակից ֆունկցիա է, այսինքն
դրամական եկամտի մակարդակը որոշում է կորի թեքությունը:
Եկամտի աճի հետ փողի պահանջարկի ճկունությունը աճում է:

27.

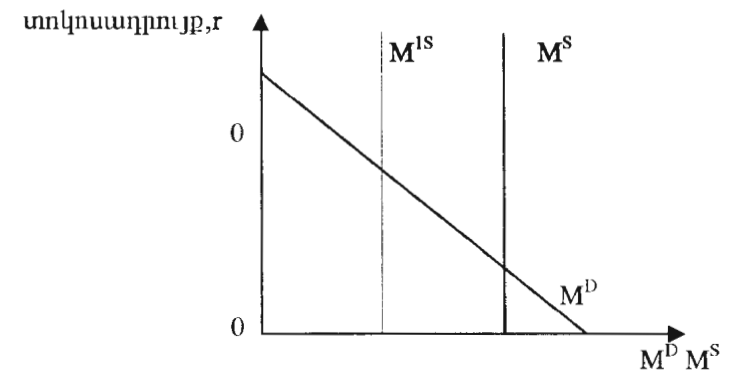
M_1^D - փողի սպեկուլյարիվ պահանջարկի կոր,

M_2^D - փողի փրանգակցիոն պահանջարկի կոր,

M^D - փողի ընդհանուր պահանջարկ,

E - փողի շուկայում հավասարակշռության կետ, երբ MS փողի
առաջարկը = 200 մլրդ. դոլար:

28.

Երբ նվազում է փողի առաջարկը, աճում է փողի տոկոսադրույքը և
հակառակը, այսինքն՝ կառավարությունը և Կենտրոնական բանկը
պետք է ընտրեն այդ երկու պարամետրերից մեկը դրամավարկային
քաղաքականություն անցկացնելու ժամանակ:

29. Զեյնսականները ուշադրություն են դարձնում փողի տոկոսադրույքի
մեծության վրա, որը կարելի է փոքրացնել՝ ավելացնելով փողի
առաջարկը: Տոկոսադրույքի իջեցումը բերում է ներդրումների
աճին, և համապատասխանաբար ՆԱ-ի աճին: Մոնետարիստ-
ները ուշադրություն են դարձնում շրջանառության մեջ եղած
դրամական զանգվածի վրա, որի չափազանց մեծ աճը կարող է
առաջացնել սղած, փողի տոկոսադրույքի աճ (և ոչ թե նվազեցում) և
ՆԱ-ի իջեցում:

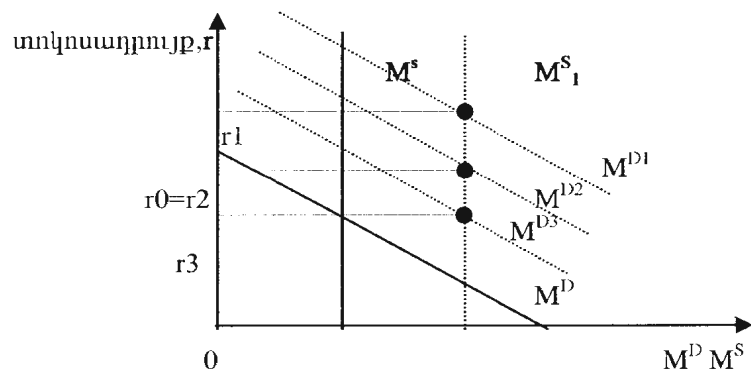
Նպատակների երկրնաբանքը կայանում է նրանում, որ անհնար է
միաժամանակ կարգավորել փողի տոկոսադրույքը և փողի առաջարկը:

30. ԿԲ-ը բաց շուկայում կիարականացնի արժեթղթերի վաճառք,
կբարձրացնի հաշվարկային փողի տոկոսադրույքը և պարտադիր
պահուսպային նորմը, քանի որ բոլոր այդ միջոցառումները բերում
են շրջանառության մեջ գտնվող դրամական զանգվածի փոք-
րացմանը: Նախընտրությունը այդ դեպքերում կորվի բաց շուկա-

յում գործառնություններին և հաշվարկային փոփոխություններին և հաշվարկային փոփոխություններին՝ որպես ազդեցության առավել ճկուն մեթոդների:

ՀՀ Կենտրոնական Բանկի գործունեության փարբերությունը կապված է նրա հետ, որ 1992-1995 թթ. գոյություն չունեի բաց շուկա, որպեսզի կարելի է իրականացնել պետական արժեթղթերի առք ու վաճառքը: Հետևաբար, ՀՀ ԿԲ-ն սփիւղված է ուշադրությունը կենտրոնացնել պարտադիր պահուստային նորմի և հաշվարկային փոփոխությունների (վերաֆինանսավորման փոփոխությունների) բարձրացման վրա:

31. Բաց շուկայում արժեթղթերի գնումը, պարտադիր պահուստային նորմի և հաշվարկային փոփոխությունների իջեցում:
- Հայաստանում բարձր սղաճի մակարդակի պայմաններում նման միջոցները ավելի արագացրին գների մակարդակի բարձրացման ընթացքը:
32. դ) Հնարավոր են մի քանի իրավիճակ

Փողի քանակը աճում է, իսկ փոփոխությունները կարող է փոփոխվել փարբեր ձևերով:

33. Առևտրային բանկը կբարձրացնի իր փոփոխությունները, որպեսզի փոխհատուցի հաշվարկային փոփոխությունների աճը: Եթե առևտրային բանկերի բոլոր փոփոխությունները վարվեն միևնույն կերպով, դա ի վերջո կբերի բանկային վարկի թանկացմանը և փոփոխության անկմանը:
- Ձեռնարկությունները, որպեսզի խուսափեն արտադրության կրճատումից, կարող են այդ ժամանակահատվածում օգտվել առևտրային և միջանկյալ փոփոխության վարկերից, ինչը որոշ չափով կհակազդի Կենտրոնական Բանկի ընդհանուր քաղաքականությանը:

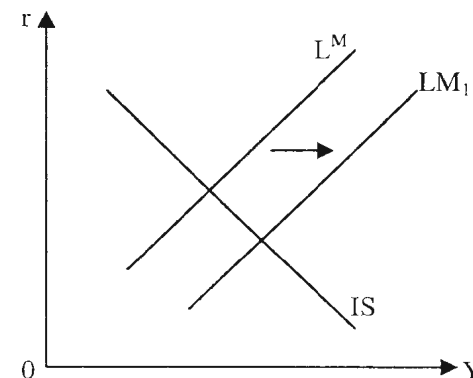
34. Տնտեսական սուբյեկտը, ակնկալելով փոփոխությունների իջեցում, ըստ երևույթին, հույս կդնի պարտավորումների փոխարժեքի՝ ապագայում բարձրացման վրա, այսինքն՝ կսկսի պարտավորումներ գնել: Եթե մեծամասնությունը վարվեն նույն կերպ՝ փողի նկատմամբ սպեկուլյատիվ պահանջարկը կնվազի:

35. Կախված արժեթղթերի փոխարժեքից և անհատական սպասումներից՝ փոփոխության սուբյեկտները, ձգտելով եկամուտ ստանալ, կամ իրենց փողերը արժեզրկումից փրկել, կպահեն իրենց փողերը ոչ միայն ինվիդիալ կերպով, այլև՝ արժեթղթերի շուկայի փոփոխություններին համապատասխան, սղաճի մակարդակին և սպասումներին, նրանք փոխում են իրենց ակտիվների պորտֆելի կառուցվածքը:

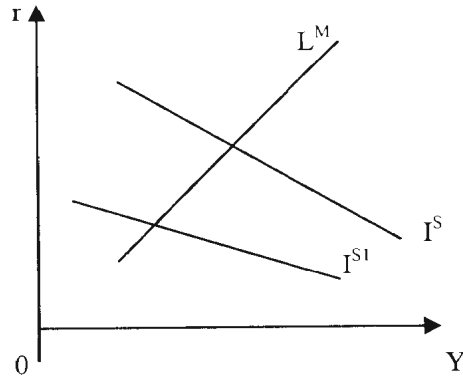
36. ա) ինֆլյացիոն գործընթացի զարգացում,
բ) արտադրության անկում:

38. «Լիկվիդայության ծուղակը» ի հայտ է գալիս փոփոխությունների շարք ցածր մեծությունների ժամանակ: Տնտեսական սուբյեկտները ակնկալում են փոփոխությունների աճ և կենդանացնեն սպեկուլյատիվ պահանջարկ փողի նկատմամբ: Համապատասխանաբար, փողի շուկայի միջոց կմնա հավասարակշռության վիճակում՝ չնայած փողի առաջարկի մեծացմանը և փոփոխություններ չի աճի: «Լիկվիդայության ծուղակից» ելքը ֆինանսականության մեթոդների կիրառման մեջ է:

39. գ)

40. գ)

Թեմա 16 - Պարասխիտաններ

1. Առաջնային շուկան չի կարող գոյություն ունենալ առանց երկրորդայինի, քանի որ ոչ ոք երբեք չի գնի արժեթղթեր, եթե չկարողանա այն ոչ մի պայմանով ապագայում վերավաճառել: Երկրորդային շուկան՝ առաջնային շուկայի գոյության պայմանն է և հետևանքը:
2. ա) $900\,000 - 50\,000 = 850\,000$ բաժնեգում:
բ) $1\,000\,000 - 850\,000 = 150\,000$ ՝ ընկերության փնթիքի մասնական փակ գումարով բաժնեգում:
 $150\,000 \times 4 \text{ դոլար} = 600\,000 \text{ դոլար}:$
3. Պարագրամսը չի փախ ձայնի իրավունք, դա արժեթուղթ է, որը թողարկվում է որոշակի ժամկետով, պարագրամսով, վճարվող եկամուտն իրենից ներկայացնում է ֆիքսված մեծություն:
4. Որքան բարձր է պարագրամսի էմիսիայի կարգավիճակը, այնքան ցածր է նրա սնանկացման ռիսկայնությունը: Ընդունված է, որ պետությունը չի կարող սնանկանալ, այդ իսկ պարագրամսով պետական պարագրամսերը՝ վստահելիության էքսպոնեն: Սակայն, որքան փոքր է ռիսկը, այնքան ավելի քիչ են արժեթղթերի դիմաց բարձր եկամուտ վճարելու հիմքերը: Որպես կանոն, հուսալիության և եկամտաբերության միջև կա հակադարձ հարաբերություն:

5. ա) բաժնեգումն զնոդը համասեփականապես է,
բ) պարագրամսն զնոդը՝ վարկաբաժնի:

6. $4\% + 5,5\% = 9,5\%:$

7. $(8 \text{ դոլար} / 4\%) \times 100\% = 200 \text{ դոլար}:$

8. Եկամտի բաշխման ժամանակ դրա մի մասը գնում է դիվիդենդների վճարմանը, իսկ մյուս մասը՝ արագորության զարգացմանը (չբաշխված շահույթ): Որքան ցածր են դիվիդենդները, այնքան ցածր է դիվիդենդի նորման, բայց ավելի շատ են դրանց ընդլայնման հնարավորությունները: Աճում է բաժնեգումների արժույթային արժեքը: Բաժնեգումների ամբողջական եկամտաբերությունը = դիվիդենդի նորմա + բաժնեգումների փոխարժեքի աճ (նվազում):

9. $PV = 100 / (1 + r) + 100 / (1 + r)^2 + \dots + 100 / (1 + r)^{10} + 1000 / (1 + r)^{10} = 1386 \text{ դոլար} (r = 5\%),$ կամ $749 \text{ դոլար} (r = 15\%):$ Ներկայացնում է 5%-ի դեպքում ձեռնարկը, 15%-ի դեպքում ոչ:

10. $15\% / 75\% = 0,2$, կամ 20%

11. $r = F/P - 1 \times (365/t)$, որտեղ r - եկամտաբերությունն է մինչև պարագրամսի մարումը, F - պարագրամսի անվանական արժեքը, P - պարագրամսի գինը, t - գնման պահից մինչև պարագրամսի մարման օրերի քանակը:
 $(100\% / 90\% - 1) \times 365 / 30 = 1,352$, կամ 135,2%

12. Դիվերն աշխատում է իր հաշվին, բոլորները՝ կոմիսիոն հիմունքներով:

13. ա) միջնորդում, բ) սպեկուլյացիա:

14. Ոչ:

15. ա) գ)

16. ա), դ):

Թեմա 17 –ի պատասխաններ

1. Կոորդինատների կետերը, որոնցով անցնում է Լորենցի կորը.

1. ընդհանրության 20% – 2% ազգային եկամուտ (ԱԵ)
2. ընդհանրության 40% – 10% (ԱԵ)
3. ընդհանրության 60% – 20% (ԱԵ)
4. ընդհանրության 80% – 35% (ԱԵ)
5. ընդհանրության 100% – 100% (ԱԵ)

Եկամուտների վերաբաշխման պետական քաղաքականությունն է՝ հարկադրման պրոգրեսիվ համակարգ, գործազրկության, ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստներ, փոխանցումներ (փրանսֆերտներ), որոնք մոտեցնում են Լորենցի կորը բացարձակ հավասարության գծին: Պետության միջամտության նվազումը՝ հարկադրման պրոգրեսիվ համակարգից հրաժարվելն է, փոխանցումային վճարումների փոքրացումը, հակամենաշնորհային կարգավորումից հրաժարումը, որոնք մոտեցնում են բացարձակ անհավասարության գծին:

2. ա) միջնագիծը նշանակում է, որ աշխատավարձը չի հարկվում ոչ մի հարկերով, և միևնույն ժամանակ, բացակայում են որևէ փոխանցումներ (փրանսֆերտներ): Այլ կերպ՝ աշխատավարձը ճիշդ համընկնում է անձնական եկամտին:

$$\mu) O\Delta = \Gamma - (K \cdot 3) + 3 = \Gamma + (1 - K) \cdot 3$$

գ) երբ աշխատավարձը հավասար է 16 000՝ եկամտահարկը հավասար է 0,

դ) այլ հավասար պայմաններում, նպաստի գործակցի իջեցումը մինչև 25%, բարձրացնում է աշխատանքի խթանները (եկամտահարկի դրույթաչափի նվազման նման) : Սակայն հարկավոր է նկատի ունենալ, որ փոխանցումներ անհատականությունների մոտ գոյություն ունի փոխանցումներ հարաբերակցություն փոխարինման էֆեկտի և եկամտի էֆեկտի միջև, այդ իսկ պարզապես, մասնավորապես, հարկային դրույթաչափի նվազումը բնակչության մեկ կապե-գործիչի համար գործում է որպես իրենց աշխատանքի առաջարկի աճի խթան (փոխարինման էֆեկտ), իսկ մյուսների համար՝ է որպես իրենց աշխատանքի առաջարկի նվազման խթան (եկամտի էֆեկտ):

3. Զինի գործակցի նվազումը վկայում է եկամուտների ավելի հավասարաչափ բաշխման մասին, բայց դա չի նշանակում, որ բացարձակ մրցակցության մեխանիզմը գործում է ավելի մեծ

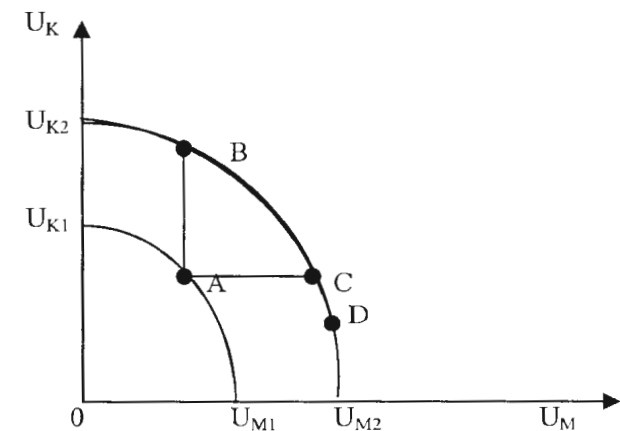
աստիճանով: Ընդհանրապես, հենց եկամուտների վերաբաշխման պետական քաղաքականությունը, ընդհանրապես եկամուտների ձևավորման ընթացքում պետության միջամտության ուժեղացումը, բերում է դրանց ավելի հավասարաչափ բաշխմանը:

4. Լորենցի կորը կսկսի ավելի շատ մոտենալ բացարձակ հավասարության գծին:

5. ա) նկարում պարկերված է հասարակական անվարձության ուրիլիլար կորը. Դա համապատասխանում է ուրիլիլարիզմի սկզբունքին՝ թույլատրվում է Կոնստանտինի համար օգտակարության նվազեցում, եթե միաժամանակ Միքայելը ստանում է հավասար չափով օգտակարության ավելացում: Տվյալ դեպքում այս անհատների օգտակարության անհատական ֆունկցիաները միևնույնն են:

Նկար բ)-ում պարկերված է հասարակական անվարձության ռոուլյան կորը: Եթե, ըստ Ռոուլսի հասարակության բարեկեցությունը կախված է միայն այն անհատի բարեկեցությունից, որը գտնվում է վարագույն իրավիճակում, ապա այն բարելավվում է միայն այն դեպքում, երբ բարձրանում է այդ աղքատ անհատի բարեկեցությունը: Տվյալ ենթադրության դեպքում, ինչպես երևում է գրաֆիկից, ավելի բարենպաստ վիճակում գտնվող անհատի բարեկեցության ցանկացած բարելավում չի փոխհատուցում ավելի քիչ բարենպաստ հասարակության իրավիճակի վատացումը:

6. և 7.

Ենթադրելով, ինչպես երևում է գրաֆիկից, որ հասարակությունը բաղկացած է երկու անհատներից՝ Կոնստանտինից և Միքայելից, մենք տեսնում ենք, որ հասանելի օգտակարության ավելի բարձր կորի տեղաշարժը A կետից կհամապատասխանի Պարեպոյի չափանիշին միայն BC հատվածում. այսպես երկու անհատներից յուրաքանչյուրի բարեկեցության բարձրացումը չի նվազեցնում մյուս անհատի բարեկեցությունը: Այլ խոսքերով, ABC հատվածը՝ դա հնարավոր Պարեպո-բարելավման հատվածն է: D կետը լիովին համապատասխանում է Կալդոր-Հիքսի չափանիշներով բարելավմանը, չէ որ հասարակությունը տեղափոխվել է հասանելի օգտակարության ավելի բարձր հատվածի վրա: Ներկայումս, A կետից D կետ տեղափոխվելու ժամանակ Միքայելը կկարողանար փոխհատուցել Կոնստանտինի կորուստները, քանի որ հասարակությունը ընդհանուր առմամբ կդառնար ավելի հարուստ:

8. Տնտեսական համակարգի վրա ԳՏԱ-ի ազդեցության արդյունքը նշանակում է ձևափոխման ավելի բարձր կորին տեղափոխում: Իսկ եթե կիրառել հասանելի օգտակարության կորերը, ապա կարելի է պնդել, որ այսպես նկատվում է տեղափոխում ավելի բարձր կորի վրա: Ներկայումս, մենք կկարողանայինք կիրառել Կալդոր-Հիքսի փոխհատուցման սկզբունքը, երբ ավելի հարուստ հասարակությունը սկզբունքորեն կարողանար հատուցել նրանց կորուստները, ում նյութական վիճակը ԳՏԱ-ի արդյունքում վատացավ, բարձրացնելով հասարակության տնտեսական հզորությունը, ընդլայնում է Պարեպո բարեփոխումների պոտենցիալ հնարավորությունները, (տեղաշարժ դեպի No 6 և No 7 խնդիրների Uk2, Um2 հնարավոր օգտակարության կորը):

9. Իսկապես, պետությունը, խաղի նոր կանոններ ներդնելով (հարկադրյալների փոփոխում, տարբեր նպաստներ ստանալու սկզբունքների մշակում, և այլն), **ներգործում է** տնտեսական սուբյեկտների **վարքագծի շարժառիթների վրա**.

Աշխատանքի մոտիվացիայի փոփոխության արդյունքում, մասնավորապես, կարող է առաջանալ եկամուտների բաշխման փոփոխություններ: Այդ խմաստով մենք օգտագործում ենք «եկամուտների վերաբաշխման պետական քաղաքականություն» արտահայտությունը:

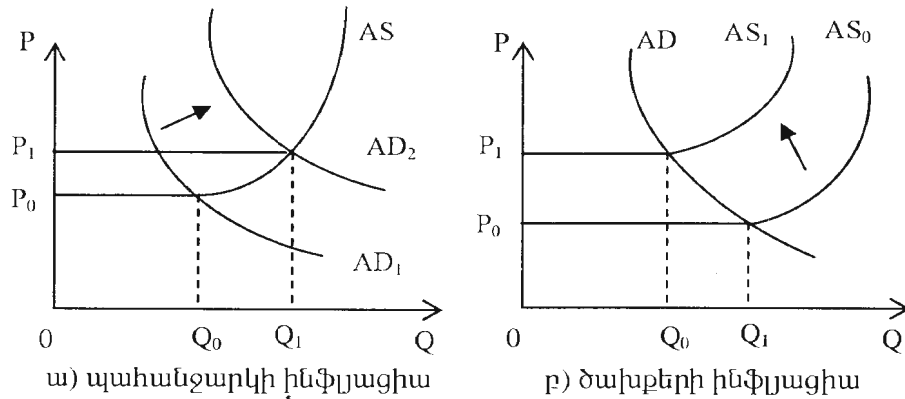
10. Այս պարադոքսալ արտահայտության իմաստը կայանում է հետևյալում. պետությունը տրամադրում է տրանսֆերտներ, որ-

պեսզի մարդիկ փոխեն իրենց տնտեսական վարքագիծը, իսկ մարդիկ փոխում են իրենց տնտեսական վարքագիծը միայն նրա համար, որ ստանան այդ անհատույց փոխանցումը (տրանսֆերտը). Սակայն եթե տրանսֆերտը տրամադրվում է հաշմանդամին, ապա նա դժվար թե փոխի իր տնտեսական վարքագիծը: Իսկ գործազրկության նպաստների, կամ, այսպես կոչված, ոչ լիարժեք ընդհանրություններին և այլն, նպաստները կարող են տրամադրվել այնպիսի ծավալներով և պայմաններով, որոնք չեն խթանում աշխատանքի ակտիվ փնտրումը, և միայն նպաստում են «աղքատության մաշակույթի» ամրապնդմանը: Այդ պարադոքսով ամերիկյան դասագրքերում երբեմն գրվում է, որ պետությունը, ձգտելով պայքարել աղքատության դեմ, հաճախ միայն նպաստում է նրա ընդլայնմանը:

Թեմա 18-ի պատասխանները

1. Պարբերաշրջանի աճի փուլում գների բարձրացում, գների աճ ոչ բարենպաստ տարում, տարերային աղետների դեպքում և այլն:
2. Արտահայտվում է հերթերում ապրանքների դեֆիցիտով, ապրանքների որակի վատացմամբ: Ինֆլյացիայի «ճնշում» նշանակում է, որ գները պահպանվում են մեծ դժվարությամբ, վարչական ուղիով, որպես կանոն, նույն ցածր մակարդակի վրա:
3. Գների աճի տեմպը հաշվարկելիս օգտագործվում է ոչ թե հասարակ, այլ բարդ տոկոսների մեթոդը:
4. Չափավոր՝ 1 տարում մինչև 10%, քառատրոփ՝ 10%-100%, իսկ դրանցից բարձր թվերը որպես կանոն նշանակվում է «գեր բարձր ինֆլյացիա»: Տիպիկ ինֆլյացիայի չափանիշն ըստ Գեյզենի մեկ ամսում 50% է: Ընդհանուր առմամբ, քառատրոփի և հիպերինֆլյացիաների միջև եղած սահմանը «շոշափել» շատ բարդ է:
5. Ոչ, չի գործում: Այդ էֆեկտը ենթադրաբար կարող է արտահայտվել միայն ինֆլյացիոն սպասումների բացակայության դեպքում: Նախառակ դեպքում բնակչության հույսը, որ տեղի կունենա գների ընդհանուր մակարդակի իջեցում, պրակտիկորեն կանհետանա՝ կուժեղանա ձգտումը հարստությունը վեր ածել ապրանքային ձևի, տեղի կունենա ապրանքային պահանջարկի ճնշում ապրանքային շուկայի վրա գների բարձրացման ուղղությամբ:

6.

7. ա) պահանջարկի ինֆլյացիայի դեպքում, բ) ծախսերի ինֆլյացիայի դեպքում:

8. Ավելի մեծ աճի դեպքում, բան M-ի հավելաճն է, դրամի շրջանառության արագացումն է, այսինքն V-ն:

9. Օգտագործվում է բանաձև.

$$M \text{ փոփոխականի } \% + V \text{ փոփոխականի } \% = P \text{ փոփոխականի } \% + Q \text{ փոփոխականի } \%$$

Ներկաբար, դրամի շրջանառության արագությունը փոփոխվել է 2%-ով:

10.բ) տարբերակը: Ինֆլյացիայի մակարդակի բարձրացումը բերում է իրական դրամարկային մնացորդների պահանջարկի նվազեցմանը, որը և արտացոլվում է մոնեթարիզացիայի գործակցի նվազմամբ:

11.բ) տարբերակը: Փողի՝ որպես ակտիվի պահպանման ծախսերն ավելանում են ինֆլյացիայի ժամանակ դրա արժեզրկման պատճառով:

12.ա) գների ընդհանուր մակարդակի և գործազրկության մակարդակի փոփոխությունը տարբեր ուղղություններով բերում է պահանջարկի ինֆլյացիային, իսկ եթե փոփոխությունը տեղ է ունենում միևնույն ուղղությամբ, ապա տեղի է ունենում ծախսերի ինֆլյացիա:

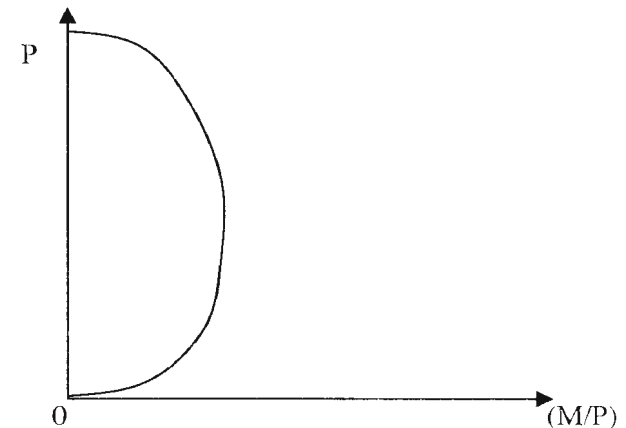
բ) միայն չափավոր ինֆլյացիայի դեպքում:

13.Թոշակառույն կբախվի իր իրական եմակրի նվազման հետ, եթե նրա թողակը չի ինդեքսացվում, նմանապիպ պատասխան կլինի նաև բանվորի համար, իսկ եթե պայմանագրի մեջ նշված է ինդեքսացման հնարավորություն, ապա նրա իրական աշխատավարձը կարող է արժեզրկվել ոչ այնքան ուժեղ, որքան թոշակառուին: Նման ձևով նաև ուսանողին: Խնդիրն այն է, որ այսպիսի խոսքը գնում է անսպասելի ինֆլյացիայի մասին, հետևաբար, ինդեքսացիայի հնարավորությունը չի կանխատեսվում: Ի տարբերություն վերը քննարկված տարբերակներից, բժիշկապատմնաբույժը կարող է բարձրացնել իր ծառայության գները, դրանով իսկ փոխհատուցելով իր իրական եկամուտների արժեզրկումը:

14.Պետք է օգտագործել ոչևե անվանական «խարիսխ»՝ տարադրամային, մոնեթար, կամ աշխատավարձային: Բոլոր այդ դեպքերում դրանք կլինեն իրական, եթե կառավարությունը վայելում է փնտեսական գործակալների վստահությունը:

15.Դրամական զանգվածը, որը հավասար է 4000 դրամական միավոր, կազմված է C+D, որը խնդրի պայմաններից ելնելով համապատասխանում է 1000+3000 (հաշվարկը արվում է հետևյալ բանաձևով՝ $IT = k \cdot C + D \cdot (k - i)$), որը կազմում է 260 դրամական միավոր:

16.

Որտեղ P-ն հարկային դրույքաչափն, իսկ (M / P) - հարկվող բազան, այսինքն՝ ինֆլյացիայի տեմպը հանդիս է գալիս որպես

հարկային դրույքաչափ, որով հարկվում է իրական դրամական պահուսպները:

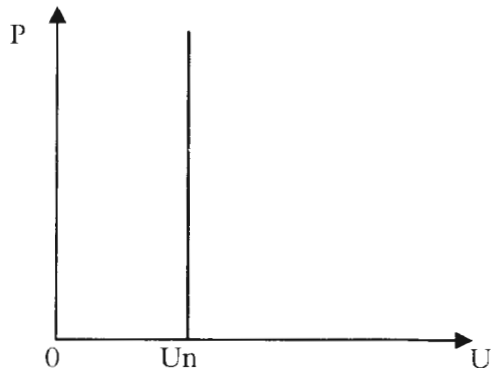
17.բ) և գ) կետերը:

18.Եթե տարեկան ինֆլյացիայի տեմպը չի գերազանցում մի քանի տոկոսը, ապա Տանգի-Օլիվերի էֆեկտի փոխհատուցումը կարող է իրականանալ դրույքաչափերի չնչին փոփոխության օգնությամբ:

19.Քանի որ բարձր ինֆլյացիայի պատճառը առաջին հերթին մոնե-տար է, և հանդես է գալիս որպես պահանջարկի ինֆլյացիա, ապա պայքարը նրա դեմ գների աճի և աշխատավարձի նկատմամբ հսկողության օգնությամբ անարդյունավետ է, և միայն նպաստում է տնտեսական փափանքի ուժեղացմանը: Իսկ ինֆլյացիայի չափավոր տեմպի դեպքում, եթե պատճառը հանդիսանում է ծախ-քերի ինդյացիան, ապա գների և աշխատավարձի նկատմամբ հսկողությունը կարող է արդյունավետ լինել, բայց դա կկրի ժամանակավոր (կարճաժամկետ) բնույթ:

20.Կարելի է վիճել, որ ինֆլյացիան առաջին հերթին ունի քաղաքա-կան արմատներ, բայց չի կարելի բացառել քաղաքական գործոնի հսկայական նշանակությունը ժամանակակից ինֆլյացիայի զարգացման գործում:

21.

22.Բոլոր դեպքերում այդ ժամկետները կրճատվում են:

23.Գինը այնքա չի հանդիսանում օբյեկտիվ ինֆորմացիոն ազդա-նշան, որը հնարավորություն է տալիս ռեսուրսները արդյունավետ բաշխել տնտեսության մեջ: Շրջակային ինֆլյացիան էլ ավելի է ուժե-ղացնում շուկայական անհամապետելիությունը:

24.Քանի որ հիպերինֆլյացիան բերում է պետության նկատմամբ անվստահությանը, ապա հիպերինֆլյացիոն վիճակից դուրս գալու անհրաժեշտությունն դառնում է ակնհայտ:

Թեմա 19-ի պատասխանները

1. Պետական բյուջեն հասարակական բնություն ունեցող հաս-տատված է, քանի որ նրա ծախսային մասի պարտավորու-թյունները և ծախսային մասից հատկացումները վերաբաշխվում են տարբեր խմբերի միջև, կախված նրանց ազդեցության և օրենսդիր ու գործադիր իշխանությունների վրա ճնշում գոր-ծադրելու աստիճանից: Պետական բյուջեն դա սեփականա-յւթերի և վարձու աշխատողների միջև փոխադիշում է հարկա-դրման հարցերում: Նույնը վերաբերում է տարբեր ճյուղերի, կենտրոնական և տեղական իշխանությունների մարմինների միջև փոխադիմումներին:

2. Գլխավորապես այն վերաբերվում է կրթության, առողջապահու-թյան, էկոլոգիայի (բնապահպանության) պետական ծախսերին, քանի որ հասարակությունը ամբողջությամբ վերցրած գում է դրանց կիրառման դրական արդյունքը:

3. Պատերազմի տարիներին պետության կողմից արտադրության կոշտ հսկողության և բաշխման անհրաժեշտության հետ կապ-ված, արտադրանքի թողարկման հիմնական մասը արտադրվում էր որպես պետապատվերներ, այսինքն՝ մեծանում էր պետական գնումների բաժինը: Որքան բարձր է իշխանության կենտրո-նացման աստիճանը, այնքան բարձր են, որպես կանոն, պետական ծախսերը:

4. Կենտրոնական իշխանության մարմինների ծախսերում հիմ-նական հոդվածներից մեկը պաշտպանության և պետական պարտքի դիմաց տոկոսների վճարման համար ծախսերն են:

Տեղական իշխանության մարմինների ծախսերում այդ հոդվածները բացակայում են: Այսպես գերակշռում են այն ծախսերը, որոնք կապված են բնակչության եկամուտների համահարթման, ավտոճանապարհների շինարարության, հասարակական անվտանգության ծախսերը և այլն:

5. ա), բ), գ), դ), ե) - վճարունակության սկզբունքը, քանի որ կամ գոյություն ունի ստացված բարիքների սկզբունքի իրացման սկզբունքային անհնարինությունը (օրինակ՝ բազմազավակներին կամ չբավորներին հնարավոր չէ օգնել՝ իրենց հաշվին), կամ անհնար է որոշել ծրագրերի իրականացումից յուրաքանչյուրի շահը (առողջապահություն, հակահրդեհային անվտանգություն):
6. Այդ դժվարությունները հիմնականում կապված են հարկադրման բաայի որոշման և հաշվարկման դժվարությունների հետ: Որքա՞ն պետք է վճարեն բնակչության առաջին խմբերը: Ինչպե՞ս որոշել հարկային բեռի բաժինը և այլն:
- բ), գ) ստացված բարիքների սկզբունքը, քանի որ փյալ դեպքում ակնհայտ է, թե ով կօգտվի դիտարկվող բարիքներից, և միանգամայն բանական է փյալ բարիքների ֆինանսավորումը դնել դրանց ստացմամբ շահագրգռված անձանց վրա:
7. ա), ե)-ուղղակի հարկեր (գանձվում են ուղիղ հարկադրման սուբյեկտից):
բ), գ), դ) անուղղակի հարկեր (փոխադրվում են սպառողի վրա):
8. Կարելի է այդ երևույթին փալ փարբեր բացափրություններ, բայց պարասխանելիս անհրաժեշտ է ելնել նորպահպանողականների րեսության եությունից, որն ընդհանուր առմամբ առաջարկում է շուկայական մեխանիզմներին փալ մեծ ազափություն՝ սահմանափակելով բոլոր ոլորտներում միջամտությանը: Բացի այդ, որպես կանոն, փյալ ազափական միջոցառումները ուղեկցվում են հարկադրման բազայի, այսինքն՝ հարկադրվող եկամտի ծավալի ընդլանումով, որը բացառում է պետական բյուջե մուտքերի կրճափումը:
9. Միջին հարկադրույքը, քանի որ դա է ողջ հարկը, որը բաժանվում է հարկադրվող եկամտահարկի մեծության վրա: Սահմանային հարկադրույքը դա հարկերի աճն է, որը բաժանվում է եկամտի աճի վրա: Այն մեծացնում է գանձվող հարկի չափը, քանի որ

բարձրացված դրույքաչափը կիրառվում է միայն այն եկամուտների նկատմամբ, որոնք գտնվում են հաջորդող հարկային խմբերի սահմաններում:

10.

(1) Եկամուտ	(2) Նարկ	(3) Միջին հարկադրույք = (2):(1),%	(4) Սահմանային հարկադրույք=Δ(2):(1),%
0	0	0	0
50	5	10	10
100	15	15	20
150	30	20	30
200	50	25	40
250	75	30	50

Դա պրոգրեսիվ հարկ է, քանի որ հարկային դրույքաչափը բարձրանում է եկամտի աճին զուգընթաց:

11. Երկարաժամկետ հաղվածում րնրեսական գործակալները սկսում են հարմարվել րեղի ունեցող րնրեսական գործողություններին, նրանք ավելի շուր են սկսում «շոշափել» հարկային լուծի ծանրությունը և դադարեցնում են արադրությունը:
12. ա) լավափեսական րամադրվածություն,
բ) հոռեսական րամադրվածություն:
13. Լաֆֆերի կորը չի կրում անմիջական գործնական բնույթ: Այն ցույց է փալիս ընդհանուր օրինաչափությունը, որը կապված է հարկադրույքի աճի սահմանի առկայության հետ և ունի րեսական նշանակություն:
- 14.1) արադրանքը կարող է դառնալ այնքան թանկ, որ սպառողը կինրի իր պահանջարկը բավարարելու փարբեր ուղիներ փոխարինողներ, սպառման կրճափում և այլն:
2) հնարավոր են պետության կողմից սանկցիաներ:
- 15.(բ) դեպքում ամբողջապես կամ մասնավորապես Դուք կարող եք գույքահարկի լուծը փոխադրել վարձակալի վրա՝ վարձավճարի ավելացման հաշվին, (ա) դեպքում սպառողը հաշվի կառնի

սեփականության հարկի վճարման անհրաժեշտությունը և կիջեցնի գինը, որը նա պատրաստ է վճարել հոդարածքի համար:

16. Լրիվ զբաղվածության պայմաններում մենք խոսում ենք կառուցվածքային բյուջեարային դեֆիցիտի մասին: Փաստացի բյուջեարային դեֆիցիտը = պարբերաշրջանային + կառուցվածքային:

17. Ոչ: Տնտեսական անկման ժամանակաշրջանում շատ երկրներ, ընդհակառակը, կիրառում են դեֆիցիտային ֆինանսավորում, այսինքն՝ բյուջեում նախօրոք դրվում է դեֆիցիտի որոշակի մեծություն: Պետական ծախսերի աճը և հարկերի իջեցումը խթանում են ձեռնարկատիրական ակտիվությունը:

18. Նոր փողերի թողարկումը կցուցաբերի ավելի խթանիչ ազդեցություն, քանի որ փոխառությունների ժամանակ տեղի է ունենում տոկոսային դրույքաչափի մակարդակի բարձրացում և համապատասխանաբար մասնավոր ինվեստիցիաների դուրս մղում:

19. Ավելի լավ է օգտագործել փոխառություններ բնակչությունից՝ պետական բաժնեպատմերի բաշխման ճանապարհով: Մակայն, այդ դեպքում իրեն զգացնել է փալիս դուրս մղման էֆեկտը:

20. Որքան բարձր է ընկալման աստիճանը, այնքան ուղղաձիգ է այդ գիծը: Դ՝ գիծը ցույց է տալիս առավել ամուր կայունություն:

21. Տվյալ հարցի պատասխանը կախված է նրանից, թե որ տնտեսագետների հայացքներն եք Դուք հակված կիսել: Զեյնսականները մեծ մասամբ հույս են դնում դիսկրետ քաղաքականության մեխանիզմի վրա, այսինքն՝ նրանք գտնում են, որ ամուր ստաբիլիզատորները միայն մեղմացնում են տատանումները, բայց մակրոտնտեսական խնդիրների ողջ համալիրի լուծման համար անհրաժեշտ է հենց դիսկրետ քաղաքականության անցկացում: Նորդասական դպրոցը կողմնորոշվում է հիմնականում կայունության վրա, չնայած և չի հերքում դիսկրետ քաղաքականության մեթոդների օգտագործումը:

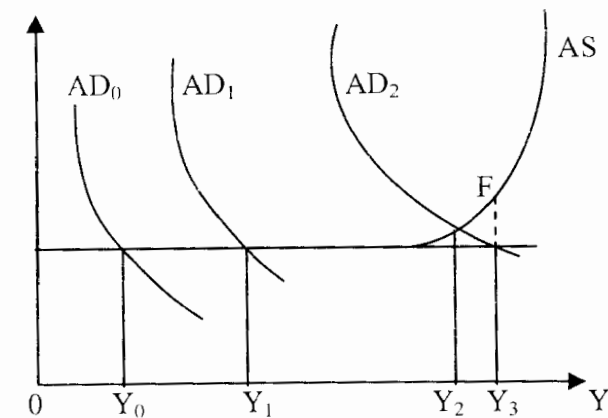
22. Տնտեսական անկման պայմաններում կիրառվում է խթանիչ հարկա-բյուջեարային քաղաքականություն՝ պետական ծախսերի ավելացում, հարկերի իջեցում: Ինֆլյացիայի պայմաններում անց

է կացվում զսպող հարկաբյուջեարային քաղաքականություն՝ հակադարձ միջոցառումներ:

23. ա) հարկերի ավելացում,
բ) պետական ծախսերի կրճատում:

24. Որքան տնտեսությունը մոտ է զբաղվածության վիճակին. (այսինքն՝ F կետին), այնքան պակաս արդյունավետ (էֆֆեկտիվ) է լինում այդ քաղաքականությունը, քանի որ ինֆլյացիոն գործընթացների պարզապես դրա ազդեցությունը կփոքրանա:

Գների մակարդակ

Նկ. 22.3

25. Զեյնսականները առաջարկում են կարգավորել ամբողջական պահանջարկը, այդ պարագայում էլ հարկերի կրճատման հետ մեկտեղ նրանք առաջ են քաշում պետական ծախսերի աճի անհրաժեշտության մասին դրույթը: Առաջարկի տնտեսական կողմնակիցները ենթադրում են, որ հենց հարկերն են, որոնց իջեցումը հարկերի վճարումից հետո, բերում է եկամտամասի ավելացման (անձնական եկամտահարկի իջեցում) և կապիտալի կուտակման չափերի ավելացման (կորպորացիայի եկամտահարկի իջեցում), նպաստելով տնտեսական աճին: Նրանք, ի տարբերություն քեյնսականների, գտնում են, որ հարկաչափերի կրճատումը երբեմն կարող է բերել հարկային մուտքերի աճ (Լաֆֆերի կոր) և դեֆիցիտի փոքրացում:

26. Պետական ծախսերի փոփոխության վրա ուժեղ ազդեցություն: Կառավարության ծախսերը ուղղակիորեն ազդում են ամբողջական ծախսերի վրա (և մտնում է քեյնսյան հիմնական հավասարության մեջ), իսկ հարկերի փոփոխությունը ցուցաբերում է անուղղակի ներգործություն:
27. Ֆունկցիոնալ ֆինանսների հայցակարգը դիտարկում է բյուջե-տային հավասարակշռվածության խնդիրը՝ որպես երկրորդային, առաջին պլան մղելով փոփոխության հավասարակշռվածությունը: Երկրորդ հարցի պատասխանը կախված է բանավեճի մասնակցի հայացքներից:
28. ա) Արտադրական հզորությունը չի փոխվի, կնվազի ընթացիկ սպառումը;
 բ) Արտադրական հզորությունը կկրճատվի, քանի որ փողի պահանջարկի մեծացումը ամբողջական պահանջարկի մեծացման հետևանքով կրերի փոկոսադրույքի աճին, այսինքն՝ դուրս կնղի արտադրական ինվեստիցիաները (դուրսմղման էֆեկտ):
 (1) և (2) դուրս մղման էֆեկտների պայմաններում (բ) դեպքում կարող է տրեղի չունենալ, կամ այն կլինի ավելի փոքր:

Թեմա 20 – Պատասխաններ

1. (զ)
2. (ա), (դ)
3. (բ)
4. Նաշվարկվում ենք $\Delta L_t / L_{t-1} = \sigma \times s$ բանաձևով:
 Խնայողության նորման, այսինքն s -ը կազմում է 20% կամ 0.2:
 Կապիտալահապույցը, այսինքն՝ կապիտալահապույցության հա-
 կառակ մեծությունը (σ), կկազմի 1/5, կամ 0.2: Նավասարակշռված
 աճն ապահովվում է այն դեպքում, եթե ներդրումների աճի տեմպը
 մեկ տարում կկազմի $0.2 \times 2 = 0.04$ կամ 4%:
5. Նաշվարկում ենք G_w , որը հավասար է $0.2/2$, այսինքն՝ տարեկան
 10%: Նաշվեկշռված աճի տեմպը t_1 ժամանակահատվածում կրերի
 Y -ի ավելացմանը մինչև 154 մլրդ դոլար ($140 + 14$): Ներդրումների
 պահանջարկը՝ $154 \times 0.2 = 30.8$ մլրդ դոլար t_1 ժամանակա-
 հատվածում:
6. $k=16$ -ի դեպքում հաշվարկը իրականացվում է հետևյալ բանաձևով՝
 $sf(k) = bk$

Խնդրի $y = k^{1/2}$ -ի պայմանի դեպքում կարելի է ներկայացնել և
 որպես $y = \sqrt{k}$:

7. (բ)
8. Դիֆերենցում և լոգարիթմում ենք արտադրական ֆունկցիայի
 բանաձևը, ստանում ենք հետևյալ բանաձևը, որը տալիս է
 համապատասխան արտահայտում տարեկան աճի տեմպերում.
 $y = a + \alpha k + \beta l$, հետևաբար $4 + (0.3 \times 3) + (0.7 \times 6) = 9.1\%$
9. Նախորդ խնդրի նման օգտագործում ենք բանաձևը, որն ար-
 տահայտում է տրված արտադրական ֆունկցիա տարեկան աճի
 տեմպերում.
 $Y = a + \alpha k + \beta l + r_i$, հետևաբար $3.87 - (0.25 \times 3 + 0.75 \times 1.5) = 2\%$
10. (բ), (զ):
11. Բնակչության աճի տեմպերը հաշվի առնելով, ստացվողնար
 վիճակը արտահայտվում է $(b+n)k = sf(k)$ բանաձևով: Տնտեսու-
 թյունը կձգտի նոր, ավելի ցածր կապիտալազինվածության
 կայուն մակարդակի:
12. (ա), (զ), (դ):
13. (բ):
14. $MPk = \sigma + n + g$ բանաձևով ստանում են 1.5%:

ՀԱՐՅԵՐ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ¹

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄ

1. «Կառավարությունը պետք է ապահովի հետևյալ բարիքները՝ առողջապահությունը, կրթությունը, ճանապարհաշինությունը, որպեսզի դրանք անվճար լինեն»: Ճիշտ է այս սահմանումը:

Բացատրե՛ք:

2. Միացյալ Նահանգների որոշ խմբեր խնդրել են ազատել բարձր եկամտահարկից ծնողներին՝ յուրաքանչյուր խնամվող երեխայի համար: Ինչու՞ այն՝ կազդի ծնելիության մակարդակի վրա, ըստ տնտեսագիտական հիմնադրությունների:

3. «Տնտեսագիտական մրավելակերպը շեշտում է, որ լավ մրադրությունները պանում են դեպի ճիշտ քաղաքականություն»: Այս սահմանումը ճիշտ է:

Բացատրե՛ք:

4. Կոնգրեսը և կառավարությունը հաճախ մշակում են սպառողների անվտանգությունն ու ապահովող օրենքները: Միացյալ Նահանգներում նոր մեքենաներ վաճառողներից պահանջվում է անվտանգության որոշակի նորմերի ապահովում: Այս կանոնները, իրոք, ապահովում են գնորդների լրացուցիչ անվտանգությունը, չնայած դա նաև ավելացնում է նոր մեքենայի ծախսը և գինը:

Կարո՞ղ եք նշել այդ օրենքների երկրորդական հետևանքը:

5. «Անհատները, ովքեր տնտեսում են, կորցնում են կյանքի կարևոր նպատակը: Փողն այնքան կարևոր չէ, որ դեկավարի մեր կյանքը»: Գնահատել այս արտահայտությունը:

6. «Պոզիտիվ տնտեսագիտությունը չի կարող թելադրել մեզ, թե որ գյուղատնտեսական քաղաքականությունն է ավելի լավ, այսպիսով, այն անօգուտ է քաղաքականություն վարողների համար»: *Գնահատել այս արտահայտությունը:*

¹ Տե՛ս Զեյնս Դ. Գոթթնի և ուրիշներ, Տնտեսագիտություն: Մասնավոր և հասարակական ընկերություն, Եր., «Տնտեսագետ», 1999:

ՏՆՏԵՍԱԳԵՏԻ ՈՐՈՇ ՄԵԹՈԴՆԵՐ

1. Տնտեսագետները հաճախ պնդում են, որ աշխատավարձի մակարդակն արտահայտում է արտադրողականությունը: Մակայն ներկարարների աշխատավարձն անել է զրեթե նույնքան, որքան ազգային միջին արդյունքը, նույնիսկ, երբ նրանք օգտագործում են 50 տարվա վաղեմություն ունեցող մեթոդներ:

Կարո՞ղ եք բացատրել, ինչու՞ արտադրողականության այսպան չնչին աճի դեպքում աշխատավարձն անել է այսպան շատ:

2. «Բիզնեսմեններն ապրում են սպառողների պահանջմունքները շահագործելու հաշվին: Օգուտ ստանում են՝ սպառողներին տառապանք պատճառելու հաշվին»:

Գնահատե՛ք հեռուստատեսային մեկնարանի այս կարծիքը:

3. Արդյո՞ք կարող է 60 տարեկան այգեպանը շահագրգռված լինել Դուգլաս տեսակի եղեվնու տնկման և խնամելու գործում, եթե այն մեծ ծառ կդառնա միայն 50 տարի անց:

4. Մրցակցության ինչպիսի՞ ձևեր է նախատեսում շուկայական ուղղվածություն ունեցող տնտեսությունը:

Ինչպիսի՞ ձևեր է այն արգելում:

5. Հողագործության համար բերրի հողը չպեպք է օգտագործվի բնակարանաշինության համար: Մնունդն առավել կարևոր է: *Գնահատե՛ք այս պնդումը:*

6. Երբ գործ ունենք մարդու կյանքին առնչվող հարցերի հետ, տնտեսական ծախսերը դառնում են անիմաստ:

Գնահատե՛ք կոնգրեսմենի այս կարծիքը:

ԱՌԱՋԱՐԿ, ՊԱՏԱՆՋԱՐԿ ԵՎ ՇՈՒԿԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅ

1. Ըստ Ձեզ, ինչ՞ը կրերի տավարի մսի պահանջարկի աճին՝
ա) խոզի մսի գնի աճը,
բ) սպառողների եկամուտների աճը,
գ) անասնակերի գնի աճը,
դ) ռեկորդային բերքի տարին,

ե) փափարի մսի գնի աճը:

2. 1988թ.-ի ամռանը երաշտի պարճառով արտադրվող հացահատիկի, սոյայի ու անասնակերի քանակը կտրուկ նվազեց: Ինչպե՞ս կարպահայրվեր երաշտը՝

ա) անասնակերի, հացահատիկի ու խոտի գների վրա՝ 1988-ի ամռանը;

բ) խոշոր եղջերավոր անասունների գների վրա՝ 1988-ի ամռանն ու ուշ աշնանը;

գ) խոշոր եղջերավոր անասունների գների վրա 1989-ի ամռանն ու աշնանը:

3. Գնի առաստաղն իմաստ ունի, երբ հաստատված է շուկայական գնից ցածր: Նախառնակը, գնի հատկեր իմաստ ունի, երբ հաստատված է շուկայական գնից բարձր: Առավելագույն գնի հաստատումն ինչպե՞ս կազդի ապրանքի փոխանակվող քանակության վրա:

Պատասխանը հիմնավորել:

4. «Չի կարելի բախտի քնահաճույթին թողնել մեր ապագա արդյունաբերական հզորությունը: Մեկը պիտի զարգացնի ձեռնարկությունների հաջողակ և անհաջողակ լինելու հասկացությունը»:

Ընշիր 1. արդյոք թերթի մեկնարանի այս պնդումը, ո՞վ է այդ մեկը:

5. «Արտադրությունը պետք է լինի ժողովրդի, այլ ոչ թե շահույթի համար»:

Պատասխանե՛ք այս ստույթին վերաբերող հետևյալ հարցերին՝

ա) արտադրության շահութաբեր լինելը ժողովրդի համար օգտակար է, թե՞ վնասակար: Պատասխանը հիմնավորել:

բ) ո՞րն է ժողովրդի համար ավելի օգտակար՝ արտադրության կուտարները, թե՞ շահույթ ունենալը:

գ) Արդյոք՝ ժողովրդի շահերի համար հակասական են ժողովրդի համար արտադրել ու շահույթի համար արտադրելը:

6. Ենթադրենք, երաշտի պարճառով Ֆրանսիայում ոչնչացել է հացահատիկի բերքի կեսը:

Ինչպե՞ս դա կարտահայտվի Ֆրանսիայում հացահատիկի շուկայական գների վրա:

7. Թող ապրանքի գինն ավելի ցածր լինի, քան դրա շուկայական հավասարակշռության գինը: Այս դեպքում հերթ կանգնելն ավելի մեծ դեր կստանա ապրանքի բաշխման մեջ, քան դրամական վճարումը: Ո՞րն է սպառողներին հերթ կանգնեցնելու հիմնական թերությունը՝ գների բարձրացման համեմատ:

(Յուրում. Ինչպե՞ս են այլընտրանքային մեթոդներն ազդում ապագա առաջարկի վրա):

ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԵՎ ՊԱՏՆՋԱՐԿԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱՏՎԱԾՈՒՄ

1. Եթե արտադրողները պետք է ապահովվեն ապրանքներ արտադրելու դրդապարճառով, ինչու՞ են կանխում չվճարող հաճախորդների կողմից ապրանքների ձեռք բերումը:

2. «Տնտեսագիտությունը պոզիտիվ գիտություն է: Պետությունն իր բնույթով՝ փիլիսոփայական գաղափարների ազդեցության տակ է: Ուստի, տնտեսագիտության լծակները չեն կարող մեզ շարժել քան ասել այն մասին, թե ինչպես է աշխատում պետական հարվածը»:

Դուք համաձայն եք այս ձևակերպման հետ: Ինչու՞:

3. Ստորև թվարկվածներից որո՞նք են հասարակական ապրանքներ՝

ա) Վաշինգտոնը շրջապատող հակահրթիռային համակարգը;

բ) հրշեջ ծառայությունը;

գ) թենիսի կորտերը;

դ) ազգային զբոսայգին;

ե) փարրական դպրոցը:

Տիմնավորե՛ք:

4. Ինչպե՞ս է որոշվում շուկայի գոծունեության արդյունավետությունը: Ինչպե՞ս կարող եք որոշել, արդյունավետ է, արդյոք, կառավարության գործունեությունը: Եթե բաղաբաղիների մեծամասնությունը նախընտրում է մի նախագիծ, արդյո՞ք դա նշանակում է, որ այն արտադրողական է:

5. Դեմոկրատական բաղաբաղի գործընթացն ընդունում է «անպեսանելի ձեռքի սկզբունքը»: Կարևոր է արդյոք դրա առկայությունը կամ բացակայությունը:

Ինչու՞:

6. «Սովորական անձն ավելի հավանական է, որ կնպարարի իրագեկրնություն, երբ նա գնում է անձնական համակարգիչ, քան երբ նա ընտրում է կոնգրեսմեն»:

Գնահատե՛ք այս ձևակերպումը:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԸ ԵՎ ՆԱՐԿԵՐԸ

1. Մարդիկ կարող են խուսափել տեղական հարկերից ավելի քիչ, քան նահանգային հարկերից՝ մի տեղից մյուսը տեղափոխվելով: Նամենաբերով ֆեդերալ կառավարության հետ, ինչպե՛ս կարող է այն անդրադառնալ կառավարման այս մակարդակում մարդկանց վճարած մեկ դոլար հարկի դիմաց ստացած փոխհատուցման վրա:

2. «Օգտվողներից գանձվող վճարումները կարելի է պարզապես ընդունել որպես հարկի մեկ այլ անվանում»: Տարբերություն կ'ա, արդյո՞ք, կառավարությունը տվյալ գործունեությունը ֆինանսավորում է հարկերի՞ց, թե՞ օգտվողներից գանձվող եկամուտներից:

Գնահատե՛ք այս տեսակետը:

3. «Կառավարության նախագիծը հարկերի հաշվին ֆինանսավորվում է միայն այն դեպքում, երբ նախագծի իրականացումից ստացվող արդյունքը որոշ չափով ավելի է, քան նախագծի ֆինանսավորման համար անհրաժեշտ ծախսը»:

Գնահատե՛ք այս տեսակետը:

4. Հարկերի սահմանային դրույքաչափերի իջեցման դեպքում ինչպիսի՞ վերաբերմունք կարող են ունենալ հարկատուները հարկումից ազատված ծախսերի նկատմամբ:

5. Բեռնափար ավտոմեքենայի վրա տեղադրված հայտարարության մեջ գրված է. «Այս մեքենան վճարում է 6.775 դոլար ճանապարհների օգտագործման փարեկան հարկ»:

Արդյո՞ք այս տեղումը ճիշտ է:

ԱԶԳԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԿԵՐԱԿԸ

1. Յույց տալ, թե հետևյալ գործողություններից յուրաքանչյուրն ինչպե՛ս կարող է ազդել այս փարվա ՆԱԿ-ի վրա.

- ա) տնտեսագիտության օգտագործված դասագրքի վաճառքը քոլեջի գրախանություն:
- բ) Մմիթի 500 դոլարանոց հաշիվը՝ իր փողայի կտրված թևի բուժման դիմաց
- գ) ընտանիքի այգեգործական ծառայությունները, որը կատարում է Մմիթի 16 - ամյա որդին:
- դ) Մմիթի՝ հարևանից գնված այգեգործական ծառայությունները, որոնք կատարում է Մմիթի հարևանի 16-ամյա որդին, որն ունի այգեգործական ընկերություն:
- ե) 5250 դոլարի արժողությամբ 100 բաժնեգումսեի գնումը՝ յուրաքանչյուրը 50 դոլար արժեքով, ավելացրած վաճառքի 250 դոլար կոմիսիոն արժեքը:
- զ) Օկլահոմայում բնական գազի հեփագոման բազմամիլիարդանոց ծախսերը:
- է) Ֆլորիդայի փոթորիկը, որը հարուցեց 10մլրդ դոլարի վնաս:
- ը) Անգլիայում դասավանդելու դիմաց ամերիկացի պրոֆեսորի 50000 դոլար եկամտային վաստակը:

2. Կահույքի մեծ խանութը տնային տնտեսություններին վաճառել է 100000 դոլարի կահույք՝ նախորդ փարում պարտաստված կահույքից: Ինչպե՛ս է այս վաճառքն ազդել ՆԱԿ-ի և նրա առանձին բաղադրիչների վրա:

3. Ինչպե՛ս կարող է պարահեղ, որ իրական ՆԱԿ-ն լինի 1990 և 1994թթ. ԱՄՆ-ում թողարկված արտադրանքի մոլորեցնող ինդեքս: Ներկայացրե՛ք ԱՄՆ-ում և Մեքսիկայում թողարկված արտադրանքի փարբերությունները:

4. 1982թ.-ին մասնավոր ոչ գյուղատնտեսական աշխատողների միջին շաբաթական եկամուտը կազմել է 267.26դոլար: 1995թ.-ին մասնավոր ոչ գյուղատնտեսական աշխատողների վաստակը աճել է մինչև 395.37 դոլար: 1995թ.-ին ՄԳԻ-ն կազմել է 152.4%՝ համեմատած 1982թ.-ին՝ 96.5% հետ: Որքա՞ն է կազմել մասնավոր ոչ գյուղատնտեսական աշխատողների իրական վաստակը՝ 1995թ.-ին՝ 1982թ.-ի գներով:

5. Ներկյալ ենթադրությունները ճիշտ են, թե՞ կեղծ՝
- ա) Ամբողջ տնտեսության համար գույքային ներդրումները երբեք չեն կարող բացասական լինել:
- բ) տնտեսության զուտ ներդրումները պետք է միշտ դրական լինեն:

գ) ՆԱ-ի աճը ցույց է տալիս, որ մարկանց կենսամակարդակը բարձրացել է:

6. Ինչպե՞ս են պետական վիճակախաղի հասույթներն ու ծախսերը ազդում ՆԱ-ի վրա:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱՏԱՆՈՒՄՆԵՐ, ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԻՆՖԼՅԱՑԻԱ

1. «Քանի դեռ շարունակվում է ինֆլացիան, և յուրաքանչյուր ամիս ավելանում են արժույթի իրական արժեքի տատանումները, պարտավորությունների ու պարտապարտությունների միջև բոլոր անընդհատ հարաբերությունները դառնում են այնքան անկանոն՝ գրեթե անիմաստ, որ բարեկեցության ձեռք բերումը վերածվում է վիճակախաղի»: Նամանիք ե՞ք, արդյոք, հայրնի փոխառության այս կարծիքին: Ինչու՞: Որքա՞ն պետք է բարձրանա ինֆլացիայի մակարդակը նման ձևով արտահայտվելու համար: Ինչպե՞ս է ինֆլացիայի մակարդակը, մասնավորապես՝ ինֆլացիայի բարձր մակարդակը ազդում շուկայական փոփոխության վրա: Զննարկել:

2. Սպորտն նշվածները ինչպե՞ս են կապված մեկը մյուսի հետ.

ա) գործազրկության փաստացի մակարդակ,

բ) գործազրկության բնական մակարդակ,

գ) ցիկլային գործազրկություն,

դ) պոպուլյար ՆԱ:

3. Մարդիկ համարվում են գործազուրկ եթե նրանք ներկայումս չեն աշխատում և աշխատանք գտնելու ջանքեր են գործադրել նախորդ չորս շաբաթների ընթացքում: Արդյո՞ք դա նշանակում է, որ չկա առկա աշխատանք: Արդյո՞ք դա նշանակում է, որ գոյություն չունի այնպիսի աշխատանք, որը համապատասխանի չգրադված աշխատողների որակավորմանը:

Ի՞նչ է այդ նշանակում:

4. Ինչպես կազդի սպորտն թվարկվածներից յուրաքանչյուրն աշխատանք որոնողների որոշման վրա՝ մերժել առաջարկված աշխատանքը և շարունակել որոնումները լավագույն ալյորտանքի համար:

ա) տեսակետ, որ շրջանի հիմնական ձեռնարկությունը կարող է հաջորդ ամսվա ընթացքում ավելացնել աշխատատեղերը:

բ) սննդի կտրոնների մաքսիմալությունը,

գ) տնտեսության ապագայի վերաբերյալ լավատեսությունը:

5. «Անցյալ տարի իմ դրամական աշխատավարձը ավելացավ վեց տոկոսով, սակայն, ինֆլացիան վերացրել է ամբողջ օգուտները: Ինչպե՞ս կարող է իմ վիճակը բարելավվել, երբ արժեզրկվում է նաև աշխատավարձի աճը»:

Ի՞նչն է սխալ այս մտածողության մեջ:

ՆԻՄՆԱԿԱՆ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՈՒԿԱՆԵՐԸ

1. Ենթադրենք գներն աճում են վերջին տարիներին տարեկան 2%-ով: Միությունը կնքում է 3 տարվա պայմանագիր՝ նշելով աշխատավարձի տարեկան 6% բարձրացում: Ինչ կլինի միության անդամների իրական աշխատավարձի հետ, եթե գների մակարդակը կայուն է հաջորդ 3 տարիներին: Եթե այլ միություններ կնքում են նմանափայ պայմանագրեր, ի՞նչ կպատահի գործազրկության հետ: Ինչու՞:

Պատասխանիր այս հարցին, եթե գների տարեկան մակարդակի աճը հաջորդ 3 տարիներին 8%:

2. Ի՞նչ կապ ունեն նշվածներն իրար հետ.

ա) Երկարաժամկետ հավասարակշռված արտադրանքը,

բ) տնտեսության պոպուլյար իրական ՆԱ-ն,

գ) փաստացի և բնական գործազրկության մակարդակները հավասարեցնող արտադրանքը:

3. Կարո՞ղ է իրական տոկոսադրույքը բացասական լինել: Կարո՞ղ եք բերել բացասական տոկոսադրույքի օրինակ: Եթե տոկոսադրույքը որոշվում է շուկայական ուժերով, բացասական իրական տոկոսադրույքը կարող է գոյություն ունենալ երկար ժամանակ:

Ինչու՞:

4. Եթե անժամկետ պարտավորումը վճարում է տարեկան 1000 դոլլար, ի՞նչ կլինի պարտավորմանի շուկայական գինը, երբ երկարաժամկետ տոկոսադրույքը 10 տոկոս է:

Ո՞րք կլինի 5 տոկոսի դեպքում:

5. Պարտավորմանի գներն ի՞նչպես են առնչվում տոկոսադրույքի հետ:

Ինչու՞ են առնչվում:

ՆԻՄՆԱԿԱՆ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ՄՈԴԵԼԸ

1. Բացառությամբ, թե ինչպե՞ս և ինչո՞ւ են ԱՄՆ-ում հետևյալ գործոններն ազդում ամբողջական պահանջարկի վրա.

- ա) անկման մեծ վտանգը,
- բ) ինֆլյացիայի մեծ վտանգը,
- գ) իրական եկամտի արագ աճ ճապոնիայում և Եվրոպայում,
- դ) գների բարձր մակարդակը:

2. Նշե՛ք, թե ինչպե՞ս կարճ ժամանակամիջոցում ստորև բերվող գործոնները կազդեն ԱՄՆ-ի ամբողջական առաջարկի վրա.

- ա) իրական աշխատավարձի աճը,
- բ) ուժեղ ցրտահարությունը, որը վնասել է Ֆլորիդայի նարնջի ծառերի կեսը,
- գ) ինֆլյացիայի սպասվող մակարդակի աճն ապագայում,
- դ) նավթի միջազգային գնի բարձրացումը,
- ե) առատ անձրևները:

3. Երբ ընթացիկ արտադրանքն ավելի ցածր է, քան լրիվ զբաղվածության կարողությունը, ինքնակարգավորվող մեխանիզմն արտադրանքն ինչպե՞ս կուղղի դեպի փոփոխության երկարաժամկետ պոտենցիալը: Կարո՞ղ ե՞ք բերել որևէ պարզաբան, բացառիչ իրադրություն, թե ինչո՞ւ այս մեխանիզմը չի գործի:

Քննարկե՛ք:

4. Ենթադրենք, որ արհմիության և պետության ներկայացուցիչները համաձայն են աշխատավարձերի բարձրացմանը, քանի որ նրանք ենթադրում են, որ գները մյուս տարվա ընթացքում կբարձրանան 10 տոկոսով:

Բացատրե՛ք, թե ինչո՞ւ գործազրկության մակարդակը կբարձրանա, եթե ինֆլյացիայի փոստացի մակարդակը մյուս տարի միայն 3 տոկոս է լինելու:

5. Արդյո՞ք իրական աշխատավարձերը կբարձրանան ավելի արագ, երբ գործազրկությունը բարձր է, կամ ցածր է:

Ինչո՞ւ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՔԵՅՆՍՅԱՆ ՆԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

1. Ինչպե՞ս կանրադառնան սպառման գրաֆիկի վրա հետևյալ գործոնները.

- ա) սպասումները, որ սպառողական գներն ապագայում ավելի արագ աճեն,
- բ) պեսիմիզմը՝ կապված ապագա զբաղվածության պայմանների հետ,
- գ) եկամտահարկի կրճատումը,
- դ) փոկոսադրույքի աճը,
- ե) արժեթղթերի գների անկումը,
- զ) եկամտի վերաբաշխումը տարեց աշխատողներից՝ երիտասարդներին,
- է) եկամտի վերաբաշխումը հարուստներից՝ աղքատներին:

2. Ի՞նչ է բազմապարկիչի սկզբունքը: Ինչպե՞ս է սահմանվում բազմապարկիչ մեծությունը: Բազմապարկիչի սկզբունքը ավելի հեշտացնո՞ւմ, թե՛ ավելի դժվարացնո՞ւմ է փոփոխության կայունությունը:

Բացատրե՛ք:

3. Եթե, ըստ Քեյնսյան AE մոդելի, մարդիկ սպառողական նպատակներով ծախսում են ավելի, քան նրանց ընթացիկ եկամուտն է, որտեղի՞ց են նրանք հայթհայթում այդ միջոցները:

Ըստ մոդելի, ի՞նչ են ներառում այդ աղբյուրները:

4. «Պարմականորեն փոկոսադրույքները սովորաբար ավելի բարձր են եղել փոփոխական վերելքի, քան անկման պայմաններում: Մացույց է տալիս, որ բարձր փոկոսադրույքները խթանում են լրացուցիչ ներդրումները»:

Գնահատե՛ք այս տեսակետը:

5. Քեյնսյան մոդելում ի՞նչ դեր կունենան իրական աշխատավարձերի և ռեսուրսների գների անկումը: Եթե արտադրության մակարդակը լրիվ զբաղվածությունից ցածր է, ի՞նչը կդադանի փոփոխությունը դեպի լրիվ զբաղվածություն Քեյնսյան մոդելում:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՅ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ, ՖԻՍԿԱԼ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ի՞նչ է դուրս մղման էֆեկտը: Ինչպե՞ս է այն փոխում հիմնական Քեյնսյան մոդելի դրույթները ֆիսկալ քաղաքականության վերաբերյալ: Ինչո՞վ է ֆիսկալ քաղաքականության մասին նոր դասականների տեսությունը փարբերվում դուրս մղման մոդելից:

2. Ի՞նչ են ավտոմատ կայունարարները:

Բացատրե՛ք դրանց հիմնական առավելությունները:

3. «Եթե մի կողմ թողնենք ֆիսկալ քաղաքականությունը որպես կայունացման գործիք, օգտագործելու մեր դժկամությունը, ապա միանգամայն հեշտ է սպահովել լրիվ գրադավաճություն և զների կայունություն: Երբ արտադրանքն ավելի պակաս է, քան լրիվ գրադավաճության մակարդակն է ապահովում, մենք ունենում ենք բյուջեի դեֆիցիտ: Եթե ինֆլացիայի աճն է պոռլեմը, ապա մենք ունենք բյուջեի ավելցուկ: Ֆիսկալ քաղաքականության արագ իրականացումը կկայունացնի՞ անփոփոխությունը»:

Գնահատե՛ք այս տեսակետը»:

4. Որոշ մարդիկ առարկում են, որ 1980թ. արտադրանքի աճը և գրադավաճությունը բյուջեի մեծ դեֆիցիտի արդյունք են: Ինչպես նշել է մի քաղաքական գործիչ. «Ամեն ոք կարող է բարգավաճում սպեղծել, եթե նա ամեն փարի 200 մլրդ. դոլլար չեկ է դուրս գրում »:

Գնահատական տվե՛ք այս տեսակետին:

5. Եթե հարկային եկամուտների վրա ազդեցությունը նույնն է, ապա ի՞նչ փարբերություն պետությունը հարկերը կկրճատի.

ա) սահմանային հարկադրույթների նվազեցման, թե՛

բ) անհատական եկամտի սահմանի բարձրացման միջոցով:

Բացատրե՛ք այդ փարբերությունը:

ՓՈՂԸ ԵՎ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՆԱՄԱԿԱՐԳԸ

1. Ի՞նչն է փողը դարձնում արժեքավոր: Արդյո՞ք փողն իրականացնում է անփոփոխական ծառայություն: Բացատրե՛ք: Կարո՞ղ է փողն իրականացնել իր ֆունկցիան, եթե կրկնակի շափ լինի:

Ինչո՞ն:

2. Ենթադրենք, դուք ձեր վճարագրային հաշվից դուրս եք գրել 100 դոլլար: Ինչպե՞ս է այս գործառնությունն ազդում՝

ա) փողի առաջարկի.

բ) ձեր բանկի պահուսպների,

գ) ձեր բանկի լրացուցիչ պահուսպների վրա:

3. Եթե ֆեդերալ պահուսպը չի ձեռնարկում հավասարակշռող որևէ գործողություն, ի՞նչ կարող է փողի ունենալ փողի առաջարկի հետ, եթե հասարակության մեծ մասը ցանկանա ավելացնել արժույթի իր կուրակումները և համապատասխան չափով նվազեցնի իր վճարագրային ավանդները:

4. Երբ Ֆեդը ցանկանում է ընդարձակել փողի առաջարկը, ինչո՞ւ է այն ավելի հակված դա անել պարտավորումների գնման, քան պարտադիր պահուսպի նորմայի նվազեցման միջոցով:

5. Ծի՞շար են, թե՛ սխալ հետևյալ պնդումները.

ա) դուք երբեք չափ փող չեք ունենա,

բ) երբ դուք առնորային բանկում իրրև ավանդ ներդնում եք արժույթ, կանխիկ դրամը դուրս է գալիս շրջանառությունից և փողի առաջարկը նվազում է.

գ) եթե Ֆեդը շափ փող ստեղծի, ամերիկացիների կենսամակարդակը կբարձրանա:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՅ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Սպորև թվարկվածներից յուրաքանչյուրն ինչպե՞ս կազդի փողի բանակի վրա, որը ցանկանում ենք պահել.

ա) վճարագրային ավանդների փոկոսադրույթի աճը,

բ) ինֆլացիայի փեմպի սպասվող աճը,

գ) եկամուտների աճը,

դ) վճարագրային ավանդների և դրամական շուկայի համարեղ միջոցների միջև փարբերակող փոկոսադրույթի աճը:

2. Որո՞նք են սպորև նշվածներից այլընտրանքային ծախսերը.

ա) 100 000 դոլլարանոց բնակարանի ձեռքբերումը,

բ) հաջորդ փարվա բնակարանի վարձը.

- գ) 1000 դոլլարի ստացումը,
դ) հաջորդ տարվա ընթացքում 1000 դոլլարի պահումը ձեր վճարագրային հաշվում:

3. «Պատմությունը ցույց է տալիս, որ երբ տոկոսադրույքները բարձր են, ինֆլյացիան բարձր է: Բարձր տոկոսադրույքներն ինֆլյացիայի հիմնական պարճառն են»:

Գնահատե՛ք այս տեսակետը:

4. Եթե փողի առաջարկը հաստատվում է, ինչպե՞ս կազդի փողի նկատմամբ պահանջարկի աճը ամբողջական պահանջարկի վրա:

5. Ենթադրենք, 1990-ականների ընթացքում ֆինանսական բնագավառում նորարարությունները հնարավորություն են տվել անհատներին և ֆիրմաներին գործառնությունների տրված ծավալը վարել չափազանց փոքր, միջին դրամական հաշվեկշռով: Արդյունքում, վերջին տասնամյակի ընթացքում M1 փողի առաջարկի պտույտի արագությունը աճել է տարեկան 3%-ով: Եթե դրամական իշխանությունները ցանկանում են կայուն պահել զները, փողի առաջարկի ինչպիսի՞ աճի տեմպ պետք է ընտրեն:

ՍՊԱՍՈՒՄՆԵՐ, ԻՆՖԼՅԱՑԻԱ ԵՎ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ինչպե՞ս է տարբերվում գործազրկության և տնտեսական աճի պրոբլեմների նկատմամբ մակրոտնտեսական մոտեցումը ավանդական դրամական և ֆիսկալ քաղաքականությունների մոտեցումից: Արդյո՞ք մակրոտնտեսական մոտեցումը փոխարինում է ավանդական դրամական և ֆիսկալ քաղաքականությանը:

Բացատրե՛ք ինչո՞ւ:

2. Մինչև 1970-ական թվականների կեսերը շատ տնտեսագետներ կարծում էին, որ գործազրկության ավելի բարձր մակարդակը կկրճատի ինֆլյացիայի մակարդակը: Ինչո՞ւ:

Ո՞րն է Ֆիլիպսի կորի ժամանակակից և նախորդ մոտեցման տարբերությունը:

3. Ժամանակակից վերլուծությունը ժխտում է այն տեսակետը, ըստ որի ինֆլյացիան բարձրացնող քաղաքականությունը կրճատում է գործազրկության մակարդակը երկար ժամանակահատվածում:

Ինչպե՞ս է այս տեսությունն ազդում մակրոտնտեսական քաղաքականության վրա:

Բացատրե՛ք:

4. Ենթադրենք, որ 10 շաբաթյա գործազրկության փոխհատուցումից հետո նպաստները պակասեցվում և 26 շաբաթից հետո դադարեցվում են: Ինչպե՞ս կարող է այս քաղաքականությունն ազդել գործազրկության բնական մակարդակի վրա:

Քննարկե՛ք այդպիսի քաղաքականության բոլոր դրական և բացասական կողմերը:

5. Մի քանի եվրոպական երկրներում գործազրկության նպաստներ են տրվում մարդկանց այնքան ժամանակ, քանի դեռ նրանք գործազուրկ են: Ի՞նչ եք մտածում այս քաղաքականության հետևանքով առաջացող պրոբլեմների մասին:

Ի՞նչ ազդեցություն կունենա այն գործազրկության մակարդակի վրա:

ԿԱՅՈՒՆԱՅՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԱՐՏԱԴՐԱՆՔ ԵՎ ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ինչպե՞ս է վերջին չորս տասնամյակների տնտեսական անկայունությունը համեմատվում մինչև երկրորդ համաշխարհային պատերազմն ընկած ժամանակաշրջանի անկայունության հետ: Կա՞րողյոք, ապացույց, որ կայունացման քաղաքականությունն ավելացրել կամ նվազեցրել է տնտեսական անկայունությունը երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո ընկած ժամանակաշրջանում:

2. Ինչո՞ւ է ոչ ակտիվիստների մեծ մասը հավանություն տալիս դրամական կանոնին՝ փողի առաջարկի հաստատվում աճի տեմպերով մեծացմանը: Նշե՛ք պատճառներից մի քանիսը: Ի՞նչ եք կարծում, կարելի՞ է ստեղծել որևէ դրամական կանոն՝ տնտեսական անկայունության նվազեցման նպատակով:

Ինչո՞ւ:

3. Ենթադրենք, Ֆեդը ձգտում է իրական տոկոսադրույքները շուկայական մակարդակից ցածր պահել: Ինչպե՞ս կարող է նա այդ իրագործել, ինչպիսին կլինեն այս քաղաքականության հետևանքները:

4. Ենթադրենք, ֆեդերալ ռեզերվային բանկը մի կառավարական գործակալություն է, որը գտնվում է կոնգրեսի անմիջական վերահսկողության ներքո: Այսպիսով, տոկոսադրույքները, բաց շուկայական քաղաքականությունը, փողի առաջարկի աճի տեմպը պետք է սահմանվեն կոնգրեսի կողմից:

Ձեր կարծիքով, ինչպե՞ս դա կազդի երկրի տնտեսական կայունության և ինֆլյացիայի մակարդակի վրա:

ԲՅՈՒՋԵՅԻ ԴԵՖԻՑԻՏԸ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏԺԸ

1. Արդյո՞ք պետական պարտքը պետք է մուծվի ապագայում ինչ-որ ժամանակի դրությամբ:

Ի՞նչ տեղի կունենա, եթե այն չվճարվի:

2. Երբ պետական պարտավորումները պահվում են օտարերկրացիների կողմից, ապա պարտավորումներից ստացվող տոկոսների եկամուտը ստանում են օտարերկրացի ներդնողները, և ոչ թե ամերիկացիները:

Արդյո՞ք ամերիկացիները կշահեն, եթե արգելվի պարտավորումների վաճառքն օտարերկրացիներին:

3. Երբ առկա է բյուջեի դեֆիցիտ, ինչ է պետք ունենում պետական անվանական պարտքի հետ: Կարող է իրական չվճարված պետական պարտքը նվազել, եթե նույնիսկ առկա է բյուջեի դեֆիցիտ:

4. Պետական պարտքի աճի հետևանքով, արդյո՞ք աճում է փողի առաջարկը (M1):

Կարող է փողի առաջարկն աճել, երբ ԱՄՆ գանձարանը բյուջեի ավելցուկ ունի:

5. Կարո՞ղ էք կանխատեսել, թե որ դեպքում պետական ծախսերն ավելի բարձր կամ ցածր կլինեն, եթե հարկերը և օգտագործման վարձերը բարձրացնելու անհրաժեշտություն կա՝ բոլոր ծախսերը ֆինանսավորելու համար: Ինչո՞ւ: Ձեր կարծիքով, կառավարությունն իր ծախսերը կբաշխեր ավելի՞, թե՞ պակաս արդյունավետորեն, եթե այն չկարողանար պարտավորումներ բաց թողնել:

Ինչո՞ւ:

ՊԱՏԱՆՋԱՐԿՆ ՈՒ ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՆՔԸ

1. 980-ականների կեսերի բենզինի գնի նվազումն ի՞նչ հետևանքներ կունենա հեփլայի վրա:

ա) մեծ մեքենաների պահանջարկի,

բ) փոքր մեքենաների պահանջարկի,

գ) էլեկտրական և բենզին չօգտագործող մեքենաների փորձարկման խթանի,

դ) բենզինի պահանջարկի,

ե) ավտոմեքենայով արձակուրդ գնալու պահանջարկի վրա:

2. Ի՞նչն է սխալ. «Տնտեսագիտությունը չի կարող բացատրել ապրանքի արժեքն ավելի հասկանելի: Կես լիպր ջուրն ավելի էժան է, քան կես լիպր նավթը: Մինչդեռ ջուրը կարևոր է և՛ կենդանական, և՛ բուսական կյանքի համար: Առանց ջրի մենք չենք կարող գոյարկել: Ինչպես կարող է նավթն ավելի արժեքավոր լինել, քան ջուրը, իսկ տնտեսագիտությունն այդպես է ասում»:

3. Հարուստները թվում է. թե ունեն ավելի շատ ազատ ժամանակ, քան աղքատները: Չնայած մենք ավելի հարուստ ենք այսօր, քան մեր պապերը 100 տարի առաջ, մենք ավելի լարված ենք ապրում և ավելի քիչ ազատ ժամանակ ունենք:

Ինչո՞ւ:

4. Ո՞րն է ճիշտ,

ա) գնի 10 տոկոս կրճատումը, որն առաջացնում է գնված ապրանքի քանակության 15 տոկոս աճ, վկայում է, որ գնային էլաստիկությունը մեկից մեծ է,

բ) գնի 10 տոկոս կրճատումը, որն առաջացնում է ընդհանուր ծախսերի 2 տոկոս աճ, վկայում է, որ գնային էլաստիկությունը մեկից մեծ է,

գ) երբ գնի տոկոսային փոփոխությունն ավելի փոքր է, քան պահանջարկի մեծության փոփոխությունը, ապա պահանջարկն էլաստիկ է:

5. «Եթե բոլոր ֆերմերները կրճատեն իրենց արտադրանքը մինչև ընթացիկ մակարդակի կեսը, նրանց եկամուտը կաճի, նրանց արտադրանքի ընդհանուր օգտակարությունը ևս կաճի, և հասարակությունը կբարգավաճի»:

ճիշտ է այս միտքը:

ԾԱԽՍԵՐՆ ՈՒ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

1. Ի՞նչ է Կոնվենցիայի շահույթը: Ինչպե՞ս պետք է այն փորձերել հաշվապահական շահույթից:

Բացառությամբ, թե ինչու ձեռնարկությունները, որոնք գրոյսական փոխանակման շահույթ են ունենում, չարունակում են իրենց գործունեությունը:

2. Տնայալ դրույթներից, ո՞րն է, ձեր կարծիքով արտահայտում առողջ փոխանակման մրավորություն.

ա) Այս փոխանակման դասընթացի համար ես վճարել եմ 200 դոլար: Ուստի, ես պարտավորվում եմ հաճախել այդ դասախոսություններին, նույնիսկ դրանք անօգուտ են և ձանձրալի,

բ) Քանի որ մենք ունենք ավելին, քան վարձակալության վճարն է, իսկ տան համար վճարված է, ապա տունը վարձով տալը մեզ համար նշանակություն չունի,

գ) Ես ունեմ 100 բաժնետոմս, որոնք չեմ կարող վաճառել, քանի դեռ դրանց գինը բավական ցածր է,

դ) Արժե մասնավոր կրթություն կազմակերպել. քանի որ հանրային կրթությունն ազատ է:

3. Բացառությամբ գործոնները, որոնք պարճառ են դառնում, որ կարճ ժամանակահատվածի ATC-ն նախապես իջնի, սակայն վերջնական արդյունքում բարձրանա, հենց որ արտադրանքի մակարդակն աճի:

4. Տամրնկնում է շահույթի ավելացումը կորպորացիայի սեփականատերերի շահերին: Արդյո՞ք այն համընկնում է կորպորացիայի կառավարիչների շահերին:

Կա՞ր արդյոք հակասություն սեփականատերերի և կառավարիչների շահերի միջև:

5. Ո՞րն է այլընտրանքային ծախսը՝

ա) փոխառու ֆոնդերից,

բ) հիմնական կապիտալից: Ներկայումս գործող հարկային օրենքով ձեռնարկությունները կարող են փոխհատուցել փոխառու ֆոնդերի այլընտրանքային ծախսը որպես ծախսեր, բայց ոչ հիմնական կապիտալից: Ինչպե՞ս կարող է ազդել հարկը ձեռնարկության պարտք-հիմնական կապիտալ հարաբերության վրա:

ԳԻՆ ՎԵՐՑՆՈՂՆԵՐԸ ԵՎ ՄՐՅԱԿՑԱՅԻՆ ՊՐՈՅԵՍԸ

1. Ֆերմերները հաճախ բողոքում են մեքենայացման, աշխատանքի, պարարտանյութի բարձր ծախսերից՝ նշելով, որ այս ծախսերն իջեցնում են իրենց շահույթի մակարդակը: Մյուս կողմից հեղինակն է. արդյոք, որ օրինակ, եթե պարարտանյութի գինն իջեցվի տասն փոխանակ, ապա ֆերման (բարձր մրցակցային արդյունաբերություն՝ ցածր մուտքի արգելքներով) կլինի ավելի շահութաբեր:

Բացառությամբ:

2. Եթե գին վերցնող շուկայում ֆիրմաները կարճ ժամանակահատվածի շահույթներ են ստանում, ապա ի՞նչ կպատահի շուկայական գներին երկար ժամանակահատվածում:

Բացառությամբ:

3. Գին վերցնող մոդելի շրջանակներում արտադրանքի պահանջարկի անկանխատեսելի աճը ինչպե՞ս կներգործի նշվածներից յուրաքանչյուրի վրա, եթե շուկան երկար ժամանակահատվածի հավասարակշռություն ունի.

ա) կարճ ժամանակահատվածի արտադրանքի շուկայական գնի վրա,

բ) կարճ ժամանակահատվածի արտադրանքի ծախսի վրա,

գ) կարճ ժամանակահատվածի շահութաբերության վրա,

դ) երկար ժամանակահատվածի շուկայական գնի վրա,

ե) արտադրանքի վրա երկար ժամանակահատվածում,

զ) շահութաբերության վրա երկար ժամանակահատվածում:

4. Ենթադրենք, որ հացահատիկի նոր չորադիմացկուն հիբրիդի ներմուծումը մեծացնում է մեկ հա միջին բերքավորությունը 50%-ով առանց ավելացնելու ֆերմերների ծախսերը, որոնք կիրառում են նոր փեխնոլոգիա: Եթե արտադրողները գին վերցնող են, ի՞նչ կպատահի՝

ա) հացահատիկի գին.

բ) նոր փեխնոլոգիա արագորեն ներդնող ֆերմերների շահութաբերությանը,

գ) նոր փեխնոլոգիա դանդաղ ներդնող ֆերմերների արդյունավետությանը,

դ) սոյայի գնին որպես հացահատիկի փոխարինող ապրանքի:

5. 1988թ. ամռան ընթացքում ԱՄՆ-ի մեծ մասում երաշտը և մյուս պայմաններն էականորեն նվազեցրին հացահատիկի, ցորենի և

սոյայի բերքը, որի պահանջարկը ոչ էլաստիկ է: Օգտագործիր զին վերցնող մոդելը և որոշիր, թե ինչպե՞ս է երաշտը ներգործում:
ա) սերմերի գների,
բ) փվյալ փեսակից ստացված հասույթի,
գ) շահութաբերության վրա:

ԳԻՆ ՈՐՈՇՈՂ ՀՈՒԿԱՆԵՐԸ ՄՈՒՏՔԻ ՑԱԾԻ ԽՈՉԸՆԴՈՏՆԵՐԻ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Ինչո՞վ են բացատրվում փարբեր արտադրանքների չափերի, ձևավորման և ոճի բազմազանությունը:
Ի՞նչ էք կարծում, ինչո՞ւ են լատամնախորիչներն ավելի քիչ բազմազան, քան թաշկինակները:
2. Ինչպե՞ս է ազդում նոր ավտոմեքենայի միավորի կայուն հարկը՝ 2000 դոլարը, ավտոմեքենաների միջին որակի վրա, եթե այդ հարկն օգտագործվում է պեղական վիճակախաղի թողարկման համար:
3. Ո՞րն է ձեռներեցի առաջին ֆունկցիան: Որոշ փնտեսագետներ գտնում են, որ հիմնական շուկայական կառուցվածքի մոդելի փնտեսագիտության փետությունից դուրս է ձեռներեցի ֆունկցիայի բնորոշումը: Ի՞նչ խմաստով է ճիշտ: Կարևոր է, արդյոք, ձեռներեցի ֆունկցիան:
Քննարկիր:
4. Ենթադրենք, ներդրողների խումբը ցանկանում է բիզնես սկսել հանրահայտ Յուրա Մքայ փարածքից դուրս, և խումբը որոշում է կամ նոր հյուրանոցի համալիրի շինարարություն, կամ այդ շուկայում նոր փեղական ավիաուղիների ծառայություն հիմնել: Յուրաքանչյուր նոր բիզնես կապահանջի նույն քանակությամբ կապիփայ և անձնակազմ: Խումբը համոզված է, որ կունենան նույն պոտենցիալ շահույթը: Ո՞րն է ավելի ապահով ներդրում (քիչ կապիփայ կորուստներով): Ինչո՞ւ է առաջանում այլ ներդրումների պահանջ:
5. «Երբ մրցակցությունն իրականում գործում է, միայն խոշոր ֆիրմաներն են գոյատևում: Փոքրերը շանս չունեն»:
ճիշտ է, թե՞ սխալ:

ԳԻՆ ՈՐՈՇՈՂ ՀՈՒԿԱՆԵՐԸ ՄՈՒՏՔԻ ԲԱՐՉԻ ԽՈՉԸՆԴՈՏՆԵՐԻ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. «Մուրքի արգելքները որոշիչ են երկարաժամկետ շահույթների գոյության համար, բայց նրանք չեն կարող երաշխավորել շահույթների առկայությունը»:
Գնահատե՛ք այս միտքը:
2. Ինչո՞ւ՝ օլիգոպոլիային գաղտնի համաձայնություն կայացնելն ավելի դժվար է, երբ արտադրանքը փարասեռ է, քան համասեռ արտադրանքի դեպքում:
3. Պարամության ընթացքում և ապրանքների, և մարդկանց փեղափոխման իրական փրանսպորտային ծախսերն էականորեն նվազել են: Ինչպիսի՞ ազդեցություն ունի փրանսպորտային ծախսերի նվազումն առանձին արտադրողների շուկայական ուժի վրա: Ձեր կարծիքով ԱՄՆ փնտեսությունն այսօրս ավելի շահ, թե՞ ավելի քիչ մրցունակ է 100 փարի առաջվա համեմատությամբ:
Բացատրե՛ք:
4. «Իմ քեռին գնել է Մամիս Մանուֆակչուրինգի 1000 բաժնեփուլ, որն ամենամեծ և ամենաշահութաբեր ընկերություններից մեկն է ԱՄՆ-ում: Ներկաբար, նա կշահի այս գնումից»: Գնահատե՛ք այս ձևակերպումը: Արդյո՞ք սա ճշմարիտ է:
Բացատրե՛ք:
5. Մոնոպոլիսպները սահմանում են ամենաբարձր գները, որով նրանք կարող են վաճառել իրենց արտադրանքը: Նրանք առավելագույնի հասցնո՞ւմ են միավորի վաճառքից իրենց շահույթը: Մոնոպոլիսպական ֆիրմաները մի՞շտ են շահութաբեր:
Ինչո՞ւ:

ԲԻԶՆԵՍԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ, ՆԱԿԱՏՐԵՍԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՎՈՐՈՒՄ

1. «Ցանկացած միաձուլում, որը նվազեցնում է մրցակցությունը, վնասում է սպառողներին, և պետք է պարզապես դադարեցվի»:
Զարգացրե՛ք այս միտքը:

2. Օրենսդրությունը, որը սահմանում է ավելի ամուր կողային և դռան միջնապարձ վարորդներին և ուղևորներին բախումներից ապահովելու համար, ամենայն հավանականությամբ, մեքենաները դարձնում է և ավելի ապահով, և ավելի թանկ: Նույնը կարելի է ասել նաև օդային բարձիկների մասին: Արդյո՞ք նմանաբան կանոնները անհրաժեշտ են երթևեկության ապահովության համար: Արդյո՞ք դրանք փրկում են կյանքերը և դարձնում երթևեկությունն ավելի ապահով:

Ինչու՞:

3. Արդյոք առողջապահության և անվտանգության օրենսդրությունը, որը հաստատում է աշխատատեղի և արտադրանքի անվտանգության սպանդարտները, նվազեցնում է կարգավորվող ֆիրմաների շահութաբերությունը: Ո՞վ է կատարում ծախսերը, և ո՞վ է շահում այսպիսի օրենսդրության օգուտներից:
4. Եթե արտասահմանյան ներմուծումների համար փարիֆային և քվոտային խոչընդոտները վերացվում են՝ մեծացնելով ներմուծումն, ապա սա ուժեղացնո՞ւմ, թե՞ թուլացնում է խիստ հակադրեսպային օրենսդրության ներգործությունը:
5. «Ղեկավար թե մարդիկ կարողանան իրենց սեփական անվտանգությունն ապահովող անհրաժեշտ որոշումներ կայացնել: Միայն փորձագետներն են տեղյակ դրա մասին և կարող են այսպիսի որոշումներ կայացնել»:

Զարգացրեք այս միտքը:

ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԵՎ ՊԱՏԱՆՋԱՐԿԸ

1. Արդյո՞ք արտադրողականության աճն ավելի բարձր աշխատավարձի հիմնական աղբյուրն է: Եթե՝ այո, ինչպե՞ս կարելի է հաշվել վարսավիրների իրական աշխատավարձը (չմոռանաք այլընտրանքային ծախսը և առաջարկը):
2. Մրցակցային շուկայում դերձակը ծախսում է աշխատանք և կապիտալ (կարի մեքենաներ) զգեստներ կարելու համար: Ենթադրենք, վարձու աշխատանքի վերջին միավորի ծախսը կազմում է ամսական 1000 դոլար և ավելացնում է արտադրանքը 100 զգեստով: Կապիտալի սահմանային միավորը՝ ամսական 500

դոլար, ավելացնում է արտադրանքը 80 զգեստով: Դերձակը նվազեցրե՞լ է իր ծախսը: Եթե՝ ոչ, ինչպիսի՞ փոփոխություններ է անհրաժեշտ կատարել:

3. «Ինժեներների, բժիշկների, իրավաբանների աշխատավարձը բարձր է, որովհետև այդ ոլորտներում աշխատելու համար անհրաժեշտ է երկարապարկ կրթություն ստանալ»:

Զարգացրեք այս դրույթը:

4. Օգտագործելով նկար 23-4-ի տվյալները՝ հաշվեք.

- ա) Քանի՞ աշխատող (օպերատոր) պետք է վարձի Նաշվոդական կենտրոնը շաբաթական 250 դոլար աշխատավարձով, եթե նախատեսվում է ավելացնել շահույթները:
- բ) Որքա՞ն կլինի ֆիրմայի առավելագույն շահույթը, եթե նրա հաստատուն ծախսերը եղել են շաբաթական 1500 դոլար:
- գ) Ենթադրենք, թե հաշվապահական ծառայության պահանջարկը նվազել է՝ իջեցնելով շուկայական գինը մինչև 150 դոլար: Պահանջարկի այս մակարդակում քանի՞ աշխատող պետք է վարձի Նաշվոդական կենտրոնը՝ շաբաթական 250 դոլար աշխատավարձով կարճ ժամանակահատվածում: Կկարողանա՞ Նաշվոդական կենտրոնը մնալ ըիզնեսում՝ ավելի ցածր շուկայական գնով:

Բացատրեք:

5. Տեսլայալ աղյուսակն ինֆորմացիա է տալիս մի ֆիրմայի մասին, որն աշխատանք է վարձում և վաճառում իր արտադրանքը մրցակցային շուկայում.

Աշխատանքի միավորները	Ընդհանուր արդյունք	Սահմանային արտադրանք	Արտադրանքի գինը	Ընդհանուր հասույթ	MRP
1.	14	-	\$5	-	-
2.	26	-	\$5	-	-
3.	37	-	\$5	-	-
4.	46	-	\$5	-	-
5.	53	-	\$5	-	-
6.	58	-	\$5	-	-
7.	62	-	\$5	-	-

ա) Լրացրեք բաց թողնված սյունակները:

բ) Աշնաուանքի քանի՞ միավոր գրադված կլինի, եթե շուկայական աշխատավարձի մակարդակը 40 դոլար է:

Ինչո՞ւ:

գ) Ի՞նչ կպատահի գրադվածությանը, եթե աշնաուարձի մակարդակը հասնի 50 դոլարի:

Բացատրե՛ք:

ԱՇՆԱՍԱՎԱՐԶԸ, ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՇՆԱՍԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱՆ

1. Մարդիկ, ովքեր մարդկային կապիտալի մեջ մեծ ներդրումներ ունեն (օրինակ իրավաբանները, բժիշկները և նույնիսկ բուհի պրոֆեսորները) հիմնականում ունեն բարձր աշխատավարձ, բայց նրանք աշխատում են ավելի երկար աշխատօր, քան մնացած աշխատողները:

Ինչո՞ւ:

2. Վերլուծիր նվազագույն աշխատավարձի ընթացիկ մակարդակից մինչև /դոլար/ժամ աճի ազդեցությունը: Ինչպե՞ս կփոխվեն.

ա) նախկինում միավոր ժամում յոթ դոլարից ցածր վաստակողների գրադվածությունը,

բ) անչափահասների գործազրկության մակարդակը,

գ) ցածրորակ աշխատողների աշխատանքային ուսուցման հնարավորությունը,

դ) բարձրորակ աշխատողների գրադվածության մակարդակը, ովքեր ապահովում են լավ փոխարինող ցածրորակ աշխատողներին՝ ընդունելով, որ ցածրորակ աշխատողներին վճարում են բարձր աշխատավարձ՝ կապված նվազագույն աշխատավարձի աճի հետ:

3. «Եթե անհատներն ունեն նմանապիպ կարողություններ և հնարավորություններ, նրանց վաստակը կլինի հավասար»:

Միտ՞ի է:

4. Մնացած այլ հավասար պայմաններում, ինչպե՞ս նշված գործոնները կազդեն ժամավճարի վրա.

ա) աշխատողը պետք է աշխատի գիշեր-ցերեկ,

բ) աշխատանքը պետք է ներառի ընդմիջումներ (երեք աշխատանքային ժամ, երկու ժամ ընդմիջում, երեք լրացուցիչ աշխատանքային ժամ և այլն),

գ) գործատուն ապահովում է երեխայի խնամքի ծառայությունը,

դ) աշխատելը պարվի հարց է.

ե) աշխատանքը աշխատողներից պահանջում է գնալ քաղաքից քաղաք,

զ) աշխատանքը պահանջում է քաղաքից դուրս ուղևորություններ:

5. Դրամական աշխատավարձից բացի, որոշ գործատուներ աշխատողներին ապահովում են առողջապահության, անաշխատունակության նպաստով, արձակուրդով, իրավաբանական, երեխաների խնամքի ծառայությամբ և գործազրկության նպաստով լուծարման դեպքում.

ա) ինչպե՞ս են ազդում այս նպաստները գործատուի աշխատանքի ծախսի վրա: Ի՞նչ էք կարծում, նպաստ առաջարկող գործատուն կուզենա՞ վճարել ավելի բարձր աշխատավարձ, եթե նպաստ չառաջարկվի,

բ) կուզենայի՞ք աշխատել գործատուի մոտ, որը չի առաջարկում այս նպաստները, երբ դրամական աշխատավարձը բավականին բարձր է,

գ) այս նպաստները գործատուի կողմից «նվե՞ր են»:

Ո՞ր է իրականում վճարում նպաստների հաւմար:

ԻՆՎԵՍՏԻՑԻԱՆ, ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՇՈՒԿԱՆ ԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՆԱՐՏԱՌԹՅՈՒՆԸ

1. Վարկատուն ասում է վարկառուին հետևյալը. «Դու փոխ ես վերցնում 1000 դոլար, որը պետք է վերադարձվի 12 ամիս հետո: Յուրաքանչյուրը 100 դոլար ներդրումով: Ձեր ընդհանուր փոկոսավճարը 200 դոլար է, որը նշանակում է, որ փոկոսադրույքը 20% է»: Իրո՞ք, վարկի արդյունավետ փոկոսադրույքը 20%:

Բացատրե՛ք:

2. Ցածր ռիսկով պետական պարտատոմսի անվանական փոկոսադրույքը 10% է իսկ վերջին փաթիլներին ինֆլացիայի կայուն մակարդակը՝ 4%, ո՞րն է գնահատված իրական փոկոսադրույքի մակարդակը:

3. Այլսայի կյանքի փիլիսոփայությունն է. «Խնայված մեկ պենսը վաստակած մեկ պենսն է»: Նա պլանավորում է խնայել նաև ապագայում: Եվ հակառակը, Մայքի փեսակերն է. «Կյանքն

անորոշ է, սկզբից պետք է սպառել», Մայքը ցանկանում է այժմ և հնարավորին չափ շափ:

ա) Ո՞վ ունի ժամանակի նախընտրության բարձր մակարդակ:

բ) Ալիսայի նմաններն օգու՞տ են քաղում Մայքի նմաններից:

գ) Մայքի նմաններն օգու՞տ են քաղում Ալիսայի նմաններից:

Բացատրեք:

4. Մեկ շնչին բնկնող ցածր եկամուտ ունեցող որոշ երկրներ չեն կարող խնայել շափ: Այդ երկրների մարդիկ վնասվո՞ւմ, թե՞ օգտվո՞ւմ են բարձր խնայողությունների և բարձր եկամուտ ունեցող երկրների մարդկանց համեմատ:

5. Ենթադրենք, դուք ունեք ընտրության հնարավորություն՝ համակարգի ուսուցման ամառային կուրսեր՝ \$2500 ուսման վարձով, որի համար դուք պետք է գոհեք ձեր ամառային վաստակի 1500 դոլարը: Դուք մտածում եք, որ կուրսերից հետո կունենաք վաստակի աճ՝ \$500 փարեկան, հաջորդ փաստը փարվա համար: Բացի այդ, դա չի կրճատում ձեր եկամուտը: Կուրսին մասնակցելու համար դուք պետք է փող պարտք վերցնեք 8%-ով: Խիստ դրամական փեսանկյունից, արժե՞ մասնակցել այս կուրսերին:

ԱՐՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԿՈՒԵԿՏԻՎ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐ

1. Ենթադրենք, որ Ֆլորիդա գաղթած աշխատողներն ընդգրկված են արհմիության մեջ: Ինչպե՞ս կարպացովի արհմիության անդամակցությունը Ֆլորիդայի.

ա) նարնջի գնի վրա,

բ) Ֆլորիդայի այգեգործների կարճաժամկետ և երկարաժամկետ շահույթի վրա,

գ) բերքահավաքը մեքենայացնելու վրա,

դ) գաղթած աշխատողների գրադավածության վրա:

2. Նյուսիսի արհմիություններն ինքենսիվորեն ընդգրկվել էին հարավի ցածր աշխատավարձ սուսցող աշխատողների օգնության պրոցեսին: Արհմիության լիդերները հաճախ հայտնում էին իրենց կարեկցանքը հարավի ցածր աշխատավարձ սպառող աշխատողների հանդեպ: Կարո՞ղ եք դուք այլ պարճառ նշել կարեկցանքից բացի, հյուսիսի արհմիության լիդերների՝ հարավում

արհմիության անդամակցության բարձրացման շահագրգռվածության համար:

Բացատրեք:

3. Եթե արհմիություններն ի վիճակի չեն գրավել հիմնական ֆիրմաները, անհիմն է սպասել, որ նրանք մեծ ներդրում կունենան արհմիության անդամների աշխատավարձի վրա:

Նախաձեռնե՞ք, թե՞ ոչ:

4. Եթե արդյունաբերության արհմիությունների անդամակցությունը մեծ է, ապա արդյունաբերության շահութաբերությունը կնվազի աշխատանքի բարձր ծախսի հետևանքով: Արհմիության աշխատողները կօգտվեն կապիտալիստների հաշվին:

ճիշտ է այս պնդումը, թե՞ սխալ:

5. Արհմիություններն աշխատող կանանց և փղամարդկանց միակ պաշտպանն են: Առանց արհմիության գործադուներն աշխատողներին կվճարեն այնքան, որքան կկամենան:

ճիշտ է այս պնդումը, թե՞ սխալ:

ԵԿԱՄՏԻ ԱՆՆԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՂՔԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Տնտեսական կարգավիճակը գնահատելու լավ չափանիշ է արդյոք, փարեկան դրամական եկամուտը: Արդյո՞ք 50 հազար դոլար փարեկան եկամուտ ունեցող ընտանիքը կարող է գնել կրկնակի շափ ապրանք և ծառայություններ, քան 25 հազար դոլար փարեկան եկամուտ ունեցողը: Արդյո՞ք առաջին ընտանիքի կենսամակարդակը երկու անգամ բարձր է երկրորդ ընտանիքի կենսամակարդակից:

Քննարկեք:

2. Պարկերացրեք մի աղյուսակ, որպեսզի շարքերով, ըստ նվազման, խմբավորված են ծնողների եկամուտները, իսկ սյունակներով՝ նրանց զավակներին: Եթե փվյալ երկրում միջսերնդային շարժունություն չլիներ, ինչպիսի՞ օրինաչափություն կարելի է կլիներ հայտնաբերել այդ աղյուսակում: Եթե այդ երկրում հնարավորությունների կապարյալ հավասարություն լիներ, ինչպիսի՞ն կլինեին փվյալներն այդ դեպքում:

Բացատրեք:

3. Եթե հաշվի առնենք այն փաստը, որ աղքատներին փրկող նպաստները, որպես կանոն, բարձրացնում են նրանց իսկ կողմից մոծվող հարկի սահմանային դրույքաչափերը, հազար դոլարի լրացուցիչ փրանսֆերտը կավելացնի՞, արդյոք, նպաստ ստացողի եկամուտը հազար դոլարով:

Ինչո՞ւ:

4. Մյուզանը երկու երեխաներով միայնակ մայր է: Նա կարող է ստանալ 800 դոլար ամսավճարով (ժամը՝ 5 դոլար) աշխատանք: Ներկայումս նա ստանում է 300 դոլար դրամական նպաստ, 100 դոլարի սննդի կտրոններ, ինչպես նաև 80 դոլարի սահմաններում բուժապասարկում: Եթե նա ընդունի աշխատանքի առաջարկությունը, ապա ստիպված կլինի ամսական 56 դոլար հարկեր վճարել և, բացի այդ, գրկվել բոլոր նպաստներից:

Նաշվեք Մյուզանի հմուտ և անհամարժեք դրույքաչափի աշխատանքն ընդունելու դեպքում:

5. Աղքատներին հարկացվող փրանսֆերտները կազմում են կառավարության ընդհանուր եկամտային փրանսֆերտների միայն փոքր մասը: Հիմնական մասը, ամենախիստ խրճետալից փրանսֆերտների, ստանում են փոքրերը, ֆերմերները և գործազուրկները:

Ձեր կարծիքով ո՞րն է սրա պատճառը: Արդյո՞ք հարկերի վերաբաշխմանն ուղղված գործողություններն ավելացնելով կարելի՞ է կրճատել և կամուրանների փրանսֆերտները:

ԱՆՑՄԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Երբ փրանսֆերտները կենտրոնացված պլանային է, իրենց ծախսերից ցածր գներով վաճառող ձեռնարկություններին վճարվող սուբսիդիաները կարող են գերազանցել ծախսերից բարձր գնով վաճառող ձեռնարկությունների կառավարությանը փրկված եկամուտներին: Ինչու է սա հանգեցնում ինֆլյացիայի: Որո՞նք են նման ռազմավարության կողմնակի երկու ազդեցությունները: 2. Սոցիալիստները հաճախ պնդում են, որ կապիտալիզմի ժամանակ ռեսուրսները վաճառվում են հարուստների համար շքեղ ապրանքներ արտադրելու վրա:

Մեկնաբանե՛ք սրա նշանակությունը:

2. «Կապիտալիզմը լավ է բարիքների արտադրության փեսանկյունից, իսկ սոցիալիզմը՝ արդարացի բաշխման»:

Մեկնաբանե՛ք այս փեսանկյունը:

ՆԱԲՅԵՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄՈՏԵՅՈՒՄ

1. Մակավ ապրանքների արտադրությունը միշտ ներառում է ծախս: Չկա անվճար նախաճաշ: Երբ կառավարությունն անվճար ապրանքներ է առաջարկում սպառողներին, մյուս քաղաքացիները «հարկ վճարողները» կրում են այդ ապրանքի ծախսերը: Այսպիսով, կառավարության կողմից առաջարկը ցույց է փալիս, թե ինչպես պետք է ծախսերը փոխհատուցվեն, այլ ոչ թե՝ ինչպես են կատարվել:
2. Շատ հարկատուների համար փոփոխությունը կնվազեցնի երեխաների թվի հետ կապված հարկված ծախսերը: Այլ հավասար պայմաններում, կարելի է կանխատեսել ծնելիության մակարդակի աճ:
3. Միայն է: Միտումները չեն փոխում քաղաքականության ներգործությունը: Եթե քաղաքականությունը փոխում է հակառակ փոփոխության, դա կհասցնի հակաարտադրողական արտադրանքի, նույնիսկ եթե դա քաղաքականության միտումը չէ: Հիմար քաղաքականությունները հաճախ մարդկանց կողմից ընդունվում են որպես լավ դիսպոզիցիոն:
4. Անվտանգության միջոցներով զինված նոր ավտոմեքենաների գների բարձրացումը, որոնք չեն ձեռք բերվի, եթե ընտրության հնարավորություն չկան, կհիջեցնի նոր մեքենաների վաճառքի մակարդակը: Այսպիսով, ավելի հին, ավելի նվազ ապահով ավտոմեքենաներն ավելի երկար կօգտագործվեն, թեև զիջում են նոր մեքենաներին իրենց պահպանությունն ապահովող առավելություններով: Միևնույն ժամանակ, վարորդները փարբեր ձևով են վարում. նրանք կարող են ավելի շատ ռիսկի դիմել, երբ համոզված են, որ անվտանգությանն անհրաժեշտ պահպանակներն անկանխատեսելի դեպքերում կապահովեն իրենց պաշտպանությունը: Փաստորեն փրանսֆերտ Գորդոն Թալլոքը գրում է, որ ապահովման ամենամեծ պահպանակը կլինեի ուղիղ վարորդի կրծքավանդակին ուղղված մի մեծ դաշտայն՝ փեղադրված ղեկանիվի կենտրոնում:
5. Դրանք ոչինչ չունի անելու, եթե անհատը խնայող է: Ամեն անգամ, երբ անհատը ընտրություն է կատարում՝ նպատակին հասնելու համար, նա գործում է խնայողաբար:

6. Պոզիտիվ տնտեսագետները կարող են օգնել ավելի լավ հասկանալու այլընտրանքային քաղաքականության նման ազդեցությունները: Մա կօգնի այն տարբերակն ընտրել, որն ավելի քիչ հավանական է, որ անսպասելի արդյունքների հասցնի:

ՏՆՏԵՍԱԳԵՏԻ ՈՐՈՇ ՄԵԹՈԴՆԵՐ

1. Մա այլընտրանքային ծախսի հարց է: Չնայած ներկարարի արտադրողականությունը փոխվել է աննշան կերպով, մյուս ոլորտներում՝ աճող արտադրողականությունը հասցրել է աշխատաքի դիմաց ավելի բարձր աշխատավարձերի, դրանով իսկ բարձրացնելով ներկարարների այլընտրանքային ծախսը: Քանի որ մարդիկ չեն առաջարկի ներկարարի ծառայություն՝ իրենց այլընտրանքային ծախսերից ցածր, ապա անհրաժեշտ կլինի ավելի բարձր աշխատավարձեր սահմանել ներկարարներին մրցակիցներից գրավելու համար:
2. Դրույթն արտահայտում է «փոխանակումը զրոյական խաղազույժն է» տեսակետը: Այս տեսակետը սխալ է: Մասնավոր բիզնեսը չի կարող ստիպել, որ սպառողները գնում կատարեն: Ոչ ել սպառողը կարող է ստիպել, որ բիզնեսը վաճառի: Քանի դեռ և գնորդը, և վաճառողը համոզված չեն, որ փոխանակությունը ելնում է իրենց շահերից, նրանք չեն կատարի այն: Փոխադարձ օգույթը հիմք է ստեղծում կամավոր փոխանակության համար:
3. Այո: Այս հարցն ընդգծում է անհատների շահագրգռվածությունը պահելու ապագայի համար, երբ նրանք ունեն մասնավոր սեփականության իրավունքներ: Նոդի շուկայական արժեքը կբարձրանա՝ կանխատեսելով ապագա բերքը, քանի որ ծառերն աճում են և ակնկալվող բերքահավաքի օրը մոտենում է: Այսպիսով, փոխանցելի մասնավոր սեփականության պայմաններում, ֆերմերը ի վիճակի կլինի ավելացված արժեք ստանալ՝ մի քանի տարի շարունակ, իր ծառատնկումներով և ծառեր խնամելով, նույնիսկ, եթե իրական բերքը չի լինի այնքան բարձր նրա մահից հետո:
4. Նիսնականում այն հաստատում է մրցակցային բոլոր ձևերը, բացառությամբ բռնության գործադրումից, գոյությունից ու խաբեբայությունից:
5. Եթե ներկայումս և ապագայում հողից ստացվող մթերքն ավելին արժե, քան նույն հողի վրա տնային տնտեսությունների ծառայություններինը, ապա մշակողները չեն կարողանա դուրս մղել ֆերմերների այդ հողից: Այնուամենայնիվ, մրցակցության

առավելությունը որոշում է ռեսուրսի արդյունավետ օգտագործումը: Այսպիսով, նույնիսկ ամենալավ հողատարածքը, եթե հարմար տեղադրություն ունի, կարող է շատ ավելի արժեքավոր լինել շինությունների համար: Մի ուրիշ, ավելի աղքատ հողակտոր միշտ կարելի է ավելի արդյունավետ օգտագործել, կիրառելով ավելի ծախսատար տեխնիկա, ոռոգում, պարարտանյութեր և նման այլ բաներ: Միայն ֆիզիկական բնութագրիչները չեն կարող որոշել արժեքը կամ ռեսուրսի առավել արժեքավոր օգտագործումը:

6. Մեծ թվով մարդիկ են զգում, որ ապահովվածությունն անգին է, որ ոչ մի գին չի կարելի բարձր համարել, եթե այն փրկում է կյանքը: Այնուամենայնիվ, այս տեսակետը հարց է առաջացնում: Այն հաշվի չի առնում այլընտրանքային ծախսերը: Եթե մենք ցանկանում ենք ավելի շատ ապահովվածություն, մենք պետք է զոհողություններ կատարենք: Երբեմն լրացուցիչ ապահովվածության այլընտրանքային ծախսը կգերազանցի նրա արժեքը: Քննարկենք ճանապարհի անվտանգությունը: Մենք կարող ենք կյանքը փրկել, եթե կիսով չափ կրճատենք արագության սահմանները, կրկնապատկենք բոլոր ճանապարհների լայնությունները: Բայց մենք ստիպված կլինենք զոհողություններ կատարել, որոնք ավելի բարձր են գնահատվում, քան փրկված կյանքերը: Դուք կարող էիք նվազեցնել ձեր հավանական մահը վթարից, հրաժարվելով ճամփորդել ավտոմոբիլով, գնացքով և ինքնաթիռով: Այնուամենայնիվ, մարդկանց մեծամասնությունն այս ճանապարհը չի ընտրում, որովհետև նրանք ավելի բարձր են գնահատում ճամփորդությունը, քան թե լրացուցիչ ապահովվածությունը: Նիշեք, տնտեսությունն այլընտրանքների և ոչ թե բացարձակի վերաբերյալ է:

ԱՌԱՋԱՐԿ, ՊԵՏԱՆԶԱՐԿ ԵՎ ՇՈՒԿԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅ

1. ա) և բ) ընտրանքները կարող են մեծացնել տավարի մսի պահանջարկը,
2. ա) հատիկավոր կերի և խոտի առաջարկի նվազումը շեշտակիորեն ավելի է բարձրացնում գները, բ) հատիկավոր կերի և խոտի ավելի բարձր գները բարձրացնում են անասունների պահպանման ծախսերը և հետևաբար, պարճառ են դառնում, որ շատ արտադրողներ վաճառեն (եղած առաջարկի աճ), իջեցնելով անասունի գները 1988 թ. գ) անասնահոտի չափերի նվազումը

հեղափոխում կհասցնի առաջարկի նվազման և անասունի ավելի բարձր գների 1989 թ. :

3. Փոխանակման համար անհրաժեշտ են և՛ գնորդի, և՛ վաճառողի համաձայնությունը: Գնի վերին սահմանը հավասարակշռված մակարդակից ներքև է իջեցնում գները և դրանով նվազեցնում վաճառողների թիվը, որոնք ցանկանում են առաջարկել: Գների սպորին սահմանը գները հավասարակշռության մակարդակից վերև է մղում, դրանով իսկ նվազեցնելով սպառողների թվաքանակը, որոնք ցանկանում են գնել: Երկուսն էլ նվազեցնում են շուկայում փաստացի վաճառող քանակությունը:
4. Ճիշտ է: «Ինչ-որ մեկը» պետք է որոշի, թե ովքեր են շահում բիզնեսում կամ կորցնում: Ոչ շուկաները, ոչ էլ քաղաքական ընթացակարգը չեն թողնում ընտրել շահողներին կամ վնաս կրողներին: Շուկայի կողմից կազմակերպվող բիզնեսում շահողներն ու վնաս կրողները սահմանվում են միլիոնավոր սպառողների ապակենսարոնացված ընտրությամբ, որոնք օգտագործում են իրենց դոլլարները վարձաբերելու համար այն ընկերություններին, որոնք տրամադրում են նախընտրելի ապրանքներ ցածր գներով և պարփում նրանց, ովքեր չեն բավարարում իրենց պահանջները: Քաղաքական որոշումների ներքո շահողները և վնաս կրողները տարբերակվում են այն քաղաքական ֆունկցիոնալ կառավարիչների կողմից, որոնք կիրառում են հարկեր, լրավճարներ, կարգավորումներ և հարկադրանքներ՝ որոշակի գործարարությունների աջակցման համար և մնացածի հանդեպ տուգանքների կիրառում:
5. ա) Շահութաբեր արտադրությունն ավելացնում է ժողովրդի ունեցվածք հանդիսացող ռեսուրսների արժեքը և նպաստում ռեսուրս օգտագործողների, մատակարարների, սպառողների և միջնորդների շահերի միասնական աճի:
բ) Վնասները նվազեցնում են ռեսուրսների արժեքը, որն իր հերթին նվազեցնում է գոնե (նվազագույնը) որոշակի մարդկանց բարեկեցությունը:
գ) Ոչ:
6. Ֆրանսիայում առևտրային սահմանափակումների բացակայության պայմաններում, գների համեստ բարձրացումները որոշակի այլ մարզերից կներգրավեն եզիպագորեն՝ նվազեցնելով երաշխի տեղանքների արդյունավետությունը և որոշակիորեն բարձրացնելով համաշխարհային գինը:
7. Ապրանքների գնային նորմավորումը խթանում է ապագա թողարկումը: Ինչպես բարձր գինը, այնպես էլ հերթ կանգնելը նոր-

մավորում է ընթացիկ առաջարկը, մեծացնելով սպառողների այլընտրանքային ծախսերը: Սակայն, սպառողների հերթ կանգնելու ծախսը վարձում է այն ոչինչ չի ստեղծում առաջարկողների համար: Եվ հակառակը, չնայած բարձր գները նույնպես մեծացնում են սպառողների այլընտրանքային ծախսերը, այս ծախսը փոխանցում է ռեսուրսն առաջարկողին, մեծացնում է նրանց հստակությունը և դրանով խթանում ապրանքների ապագա ընդլայնումը:

ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԵՎ ՊԱՏԱՆՋԱՐԿԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱՏՎԱԾՈՒՄ

1. Երբ ծառայության դիմաց վճար չի պահանջվում, պոտենցիալ գնորդները խիստ շահագրգռված են լինելու «վճարից խուսափողներ»: Սակայն, երբ չվճարող գնորդների թիվը մեծանում է, ապա վաճառողների հասույթը նվազում է և նաև սպառողների ապրանքն առաջարկելու շահագրգռվածությունը:
2. Նամաձայն չեմ: Ինչքան երկար է անհատական ծախսերի և օգուտների փոփոխություններն ազդում կանխատեսելի ընտրություններին, և՛ շուկայական, և՛ պետական գործողությունների փոփոխությունները կզարգացվեն և կփորձակվեն իրական կյանքում: Տեսության կառուցումը և փորձարկումը պոզիտիվ գիտության հիմնական բաղադրիչներն են:
3. Նակահրթիռային համակարգը Վաշինգտոնի բնակիչների համար հասարակական ապրանք է:
4. Ե՛լ շուկաները, և՛ պետությունը փոխադարձաբար համաձայն են միայն այն դեպքում, եթե գործողություններն արտադրողական են: Ծրագիրն ընդունվում է մեծամասնության կողմից, և պարտադիր չէ արտադրողական լինի, քանի որ համաձայնեցված փոքրամասնության համար ծախսերը գերազանցում են գույք օգուտները:
5. Անպետանելի ձեռքի սկզբունքը գործում է, երբ անհատների անհատական շահերը համապեղելի են հիմնական բարեկեցությանը: Ե՛լ հարուկ շահերի ազդեցությունը, և՛ անհետանկարային արդյունքը վկայում են, որ սա միշտ չի տեղի ունենում, նույնիսկ եթե քաղաքական ընտրությունները դեմոկրատ ձևով են կատարվել:
6. Ճիշտ է: Քանի որ անհատական համակարգի գնորդները իրենք են ընտրում, թե ինչ գնել և պարասխանաբար են իրենց սխալի համար, ապա շահագրգռված են ավելի շատ ինֆորմացիա ունենալ, որը կօգնի ճիշտ ընտրություն կատարել: Ի տարբերություն դրա, քվեարկողները գիտեն, որ իրենց ընտրությունը, նույնիսկ սխալ,

որոշիչ չէ: Այսպիսով, նրանք քիչ են շահագրգռված փնտրելու տեղեկություն և կապարելու ճիշտ ընտրություն:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԾԱՆՍԵՐԸ ԵՎ ՆԱՐԿԵՐԸ

1. Տեղական և նահանգային կառավարությունները գործում են ավելի մրցակցային եղանակով, քան ֆեդերալ: Նարկարները, որոնք գտնվում են, որ վճարում են ավելի բարձր հարկեր և ստանում են ավելի քիչ հափույց, կարող են տեղափոխվել այլ տեղ կամ նահանգ, որտեղ իրենց հարկային դրույքների արժեքն ավելի բարձր է: Այլընտրանքների գոյությունը, այսինքն՝ մրցակցությունը տեղական և նահանգային կառավարությունների միջև կրճատում է նրանց կարողությունը՝ շահագործելու քաղաքացիներին:
2. Օգտագործման վճարները տարբերվում են հիմնական հարկա-գանձումից նրանով, որ դրանք ծախս են առաջացնում պետական գործունեությունից օգտվողների վրա՝ համապատասխան ապրանքների նրանց սպառմանը: Եթե դու ապրանքը չես օգտագործել, չես վճարում: Նարկերը, որոնք ուղղված են ֆինանսավորելու որոշակի գործունեություն, կարող են մոտավոր դարձնել օգտագործողների վճարները, բայց հիմնական հարկադրումը չի կարող: Պետական գործունեությանը ֆինանսավորման համար հիմնական հարկերի օգտագործումը կարող է կապը սպառման և վճարման միջև, և դրանով ոչ օգտագործողներին սպիտակ է վճարել ուրիշների օգտագործածի դիմաց: Ինչպես շուկայական գինը, օգտագործողի վճարներն արժեքավոր ինֆորմացիա են տալիս ծախսերի նկատմամբ արժեքի մասին: Եթե օգտագործողի վճարներից հասույթը բավարար է ծածկելու այլընտրանքային ծախսը, դա վկայում է, որ սպառողներն ապրանքը գնահատում են ավելի շատ, քան գոհաբերված այլընտրանքներն են: Եվ հակառակը, եթե օգտագործողի վճարները չեն ծածկում ծախսը, ապա դա վկայում է, որ սպառողներն ավելի բարձր են գնահատում այն, ինչը չի արտադրվել:
3. Ճիշտ է: Բացի ծրագրի ծախսից, հարկերի հավաքման ծախսերը և մեռյալ բեռի կորուստն առաջացրած հարկերից նշանակում է, որ ծրագիրը պետք է փոխհատուցվի: Եթե ծրագիրն ուղղված է փոփոխական բարեկեցությանը:
4. Մահմանային բարձր հարկադրույթն արտոնյալ հարկով ապրանքների ձեռքբերումը դարձնում է էժան գնորդների համար, բայց ոչ հասարակության համար: Մահմանային հարկադրույթի

կրճատումը կմեծացնի գնորդների արտոնյալ հարկերով ծախսերի մեծությունը, քանի որ ցածր դրույթը կրճատում է հարկերի խնայողությունը, որոնք ուղեկցում են արտոնյալ հարկերին: Այսպիսով, ցածր սահմանային դրույքները կկրճատեն արտոնյալ հարկերով ապրանքների գնման ծախսերը և հարկերից խուսափելու հավանականությունը:

5. Միայն է, քանի որ գործադրությունը չեն վճարում հարկերը: Միայն սպառողներն են վճարում հարկերը: Այս դեպքում, հարկերի հեփ կապված ծախսերի աճը տանում է բարձր փոխադրավճարների: Այս ծախսերը կվճարվեն սպառողների կողմից բարձր գների տեսքով, բեռնափար ունեցողների ցածր շահույթի տեսքով և բեռնափարի վաճառողների կողմից ցածր աշխատավարձի տեսքով:

ԱԶԳԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶԱՐԿԵՐԱԿԸ

1. Ա-ն, գ-ն, է-ն ու ր-ն ոչ մի ազդեցություն չեն թողնի ՆԱ-ի վրա, ր-ն, դ-ն կմեծացնեն ՆԱ-ն՝ ծախսերին համարժեք, ե-ն կմեծացնի ՆԱ-ն %250-ով՝ գործարքի համար վճարը:
2. Զանի որ կահույքն արտադրված է նախորդ տարում, ապա նրա վաճառքը չի կարող ազդել այս տարվա ՆԱ-ի վրա: Այն կրճատում է շրջանառու միջոցների ներդրումները %100.000-ով և սպառումը մեծացնում է նույն չափով՝ ՆԱ-ն թողնելով անփոփոխ:
3. ՆԱ-ի համեմատությունը ժամանակի երկար հապվածների համար ունի որոշակի թերություններ. քանի որ ազատ ժամանակը ու մարդկային ծախսերը կարող են փոփոխվել 2 տարում և այդ 2 տարում սպառման համար ապրանքների տեսակները կարող են լինել տարբեր: Ուրեմն ՆԱ-ն չի կարող լինել արտադրանքի տարբերությունների լավ ցուցանիշ երկրների միջև: Բացի այդ, էական տարբերություններ կան երկրների միջև կապված ա. փոփոխական «վաճի» բ. տնային տնտեսությունների հափվածում ապրանքների և գ. սովորային տնտեսության արտադրության հեփ:
4. 250.35
5. ա) Միայն է: Շրջանառու միջոցներում ներդրումները նշում են, թե՛ չվաճառված ապրանքների պաշարները մեծացել են, թե՛ նվազել: Շրջանառու միջոցների մեջ բացասական ներդրումները (դիսինվենտիցիա) նշանակում են այդ պաշարները նվազել են: Բ. սխալ է. երբ համախառն ներդրումները ավելի քիչ են, քան կապիտալ ապրանքների ամորտիզացիան, ապա գույք ներդրումները

բացասական են: գ.Պարպաղիր չէ: Դա ավելի շուտ արդյունք է գների, բնակչության կամ աշխատած ժամերի աճի:

6. Ոչ սրացածները և ոչ էլ ծախսերը վճարների վրա չեն հաշվարկվում ՆԱԱ-ի մեջ, քանի որ դրանք փրանսֆերտներ են և չեն ներառում արտադրությունը: Սակայն, գործադիրների ղեկավարման պետականորեն ապահովող ապրանքների ծախսերն ավելացնում են ՆԱԱ-ին:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱՏԱՆՈՒՄՆԵՐ, ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԻՆՖԼՅԱՅԻԱ

1. Ինֆլյացիայի ամենացավալի ազդեցություններից է անորոշությունը՝ կապված պայմանագրերի ժամանակի հետ: Ինչպես նշում է այդ դրույթը, այն միտում ունի նվազեցնելու շուկաների կարողությունն՝ ապրանք/ռեսուրսները բաշխել նրանց, ովքեր ավելի բարձր են գնահատում: Ներկաբար, այն ավելի շուտ խթանում է սպեկուլյացիան, քան արտադրությունը: Այս հարցերին անդրադարձել է հայրնի փնտսագետ Զոն Մեյնարդ Քեյնսը:
2. Երբ փաստացի գործազրկության մակարդակը հավասար է գործազրկության բնական մակարդակին, ապա ցիկլիկ գործազրկությունը բացակայում է և պոտենցիալ ՆԱԱ-ն իր հաստատուն մակարդակին է: Երբ փաստացի գործազրկության մակարդակն ավելի մեծ է փոքր է, քան բնականը, ապա ցիկլիկը՝ դրական է ժխտական է և պոտենցիալ ՆԱԱ-ի ավելի քիչ ավելի մեծ է, քան իր հաստատունը:
3. Ոչ: Դա նշանակում է, որ գործազուրկ համարվող պոտենցիալ աշխատողների համար ընդունելի աշխատավարձի մակարդակով աշխատանք չկա, հետևաբար նրանք շարունակում են փնտրել ավելի գրավիչ հնարավորություններ:
4. Յուրաքանչյուրն ավելի շատ կփնտրի:
5. Մարդկանց աշխատավարձը նույնպես գին է աշխատանքի գին և ինչպես մնացած գները, սովորաբար աճում է, երբ գների ընդհանուր մակարդակն աճում է: Այս դրույթն անսխալ է այս գործոնը: Այն ենթադրում է, որ դրամական աշխատավարձը չի փոփոխվում ինֆլյացիայից, այսինքն՝ նրանք աճում են նույն մեծությամբ, նույնիսկ եթե գները կայուն են: Իրականում սա չի կարող պետի ունենալ:

ՆԻՄՆԱԿԱՆ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՆԵՐԸ

1. Եթե ինֆլյացիայի մակարդակը անսպասելիորեն 3-ից իջնում է 0, ապա արհմիության անդամների իրական աշխատավարձը կբարձրանա: Եթե մնացած արհմիություններն ունեն նմանափայ պայմանագրեր, գործազրկության մակարդակը կաճի, քանի որ զբաղվածության ծախսերը կաճեն արտադրանքի գների համեմատ: Շահութաբերության սահմանները կկրճատվեն, արտադրողները դրան կպատասխանեն արտադրանքի կրճատմամբ և աշխատողներին ազատելով: Եվ հակառակը, եթե ինֆլյացիայի մակարդակն աճում է 8-ով, շահութաբերությունը կմեծանա, արտադրողները կընդլայնեն արտադրանքը, և գործազրկության մակարդակը կնվազի:
2. Բոլորը հավասար են:
3. Բացասական իրական փոկոսադրույթը կլինի, այն դեպքում, երբ անվանական փոկոսադրույթը ավելի քիչ է, քան ինֆլյացիայի մակարդակը: Սա պետի է ունենում, երբ որոշում ընդունողները մասնավորապես վարկատուները թերագնահատում են ինֆլյացիայի ապագա մակարդակը և հետևաբար, համաձայն են որոշակի ինֆլյացիոն վճարի, որը բավարար չէ ինֆլյացիայի ազդեցությունները փոխհատուցելու համար: Սա պետի ունեցավ ԱՄՆ-ում 70-ականների կեսերին, ինֆլյացիայի կտրուկ արագացման դեպքում: Բացասական իրական փոկոսադրույթը հավանական է, որ վարկատուները կորցնելով իրական փոկոսներ, կփոխեն իրենց ինֆլյացիոն սպասումները և հետևաբար կպահանջեն ավելի մեծ ինֆլյացիոն վճար:
4. 10000 դոլար, 20000 դոլար:
5. Ճիշտ հակառակը, փոկոսադրույթի աճը նույնն է, ինչ պարտավորմանի գնի նվազումը:

ՆԻՄՆԱԿԱՆ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՊԱՇԱՆՋԱՐԿԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ՄՈՂԵԼԸ

1. Ընտրությունը կնվազեցնի ա, և բ-ն:
2. Ա), բ), գ), կկրճատվի:
3. Երբ փնտսուսությունը գործում է լրիվ զբաղվածությունից ցածր, ապա ռեսուրսի շուկայում թույլ պահանջարկը կկրճատի՝ ա. իրական փոկոսադրույթը, և բ. ռեսուրսի գներն արտադրանքի գների համեմատությամբ կկրճատվեն, դրանով կվերականգնվի

- նորմալ շահույթի մակարդակը և ֆիրմաների շահագրգռվածությունն՝ արտադրելու երկարաժամկետ արտադրանքի մակարդակը: Երբ ռեսուրսի գները և իրական փոկոսադրույքը ճկուն չէ, ինքնակարգավորման մեխանիզմը չի աշխատում:
4. Ավելի ցածր, քան սպասվող ինֆլացիայի դեպքում, իրական աշխատավարձը կմեծացնի արտադրանքի գների հարաբերությամբ: Դա կիջեցնի շահութաբերությունը և կկրճատի արտադրանքը և զրադավածությունը՝ պատճառ դառնալով գործազրկության մակարդակի բարձրացման:
  5. Իրական աշխատավարձն ավելի արագ կմեծանա, երբ գործազրկության մակարդակը ցածր է, և խիստ պահանջարկ ունեցող աշխատանքի շուկան վեր կբարձրացնի աշխատավարձը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՔԵՅՆՍՅԱՆ ՆԻՄԱՎՈՐՈՒՄԸ

1. ա) Ընթացիկ սպառման աճը, քանի որ ապագա գների բարձրացման սպասումները խթանում են սպառողներին՝ գնելու ընթացիկ ժամանակաշրջանում:
- բ) Ընթացիկ սպառման նվազումը, քանի որ մարդիկ ավելի հակված են շարժվել խնայելու՝ դժվար ժամանակների համար:
2. Սա այն դրույթն է, ըստ որի ամբողջական պահանջարկի մի բաղադրիչի՝ ինվեստիցիայի փոփոխությունը կրանի եկամտի հավասարակշռված մակարդակում մեծ փոփոխության: Քանի որ բազմապարկիչը հավասար է 1/1 MPS, դրանց չափը որոշված է սպառման սահմանային հակումով: Բազմապարկիչը փոփոխության կայունացումը դարձնում է ավելի դժվար, քանի որ ամբողջական պահանջարկի մեջ հարաբերական փոքր փոփոխությունն ավելի մեծ ազդեցություն ունի հավասարակշռված եկամտի վրա:
3. Լրացուցիչ ծախսի համար ֆոնդերն առաջանում են կամ խնայողության նվազումից, կամ փոխառության աճից: Մոդելը ենթադրում է ա. խնայողության և փոխառության մեջ փոփոխությունները ոչ մի ազդեցություն չեն թողնում իրական փոկոսադրույքի վրա, Բ. ընթացիկ ինվեստիցիաների մակարդակը, սպառումը և պեղական ծախսերը զգալուն չեն իրական փոկոսադրույքի փոփոխությունների վրա: Ըստ էության, մոդելն. անդրեսում է ապրանք/ծառայությունների և փոխառու ֆոնդերի շուկայի միջև փոխազդեցությունները:

4. Այս դրույթը չի ընդունում, որ զգացողությունը չի նշանակում պատճառ: Ինվեստիցիայի պահանջարկի պայմանները փարբերվում են վերելքի և անկման դեպքում: Վերելքի դեպքում այն ուժեղ է, և դա իր հերթին փոկոսադրույքը բարձրացնում է վեր և ոչ թե հակառակը: Նույն ձևով, անկման դեպքում, ինվեստիցիայի թույլ պահանջարկի մեջ փափանքումներով է բացարձակում փոփոխական ցիկլի դեպքում փոկոսադրույքի նշանակությունը:
5. Ոչ: Քեյնսյան մոդելը ենթադրում է, որ աշխատավարձերը և գները ճկուն չեն: Լրիվ զրադավածության վերականգնման համար կրանի ամբողջական ծախսերի մեծացմանը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՖԻՍԿԱԼ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Դուրս մղման էֆեկտ, ըստ որի բյուջեի դեֆիցիտը կրանի իրական փոկոսադրույքի բարձրացմանը, որն արգելում է մասնավոր ծախսերը: Դուրս մղման էֆեկտը նշանակում է, որ ֆիսկալ քաղաքականությունը չի կարող այնքան արդյունավետ լինել, ինչպես վկայում է քեյնսյան պարզ մոդելը: Նոր դասական տեսությունը նշում է, որ ապագա բարձր հարկերի ակնկալումը քան բարձր փոկոսադրույքների դուրս կմղի մասնավոր ծախսերը, երբ պեղական ծախսերը ֆինանսավորված են պարպրի հաշվին:
2. Ավտոմատ կայունարարները՝ գործազրկության փոխհարուցումը, կորպորացիայի շահութահարկը, պրոգրեսիվ եկամտահարկն ուղղված են ավտոմատ կերպով խթանելու բյուջեի դեֆիցիտը՝ անկման, և բյուջեի ավելցուկը կամ փոքր դեֆիցիտը՝ ինֆլացիոն վերելքի ընթացքում: Ավտոմատ կայունարարները կարևոր են, քանի որ ապահովում են պահանջվող սահմանափակումները կամ խթաներն՝ առանց կառավարական հաստատման:
3. Այս միջոցը հաստատում է երեք տասնամյակ առաջ եղած շարժվող սահմանափակումների փոփոխությունները: Այսօր շարժվող սահմանափակումներ դա համարում են բնական: Ապագա փոփոխական պայմանների ճշգրիտ կանխատեսման, ֆիսկալ քաղաքականության սահմանափակ ժամկետի վորոշման խնդիրներն այժմ ավելի դժվար են, քան նախկինում կարծում էին: Քաղաքական փոփոխությունով, հիշի՛ր, պետությունը սոցիալական կազմակերպության այլ-ընտանրանքային ձև է և ոչ թե ճշգրտման ֆունկցիայի իրականացնող, ըստ որի նվազում է այն մոտեցումը, որ ֆիսկալ քաղաքականությունը կօգտագործվի որպես կայունացման միջոց:

Տոկոսադրույթի և մասնավոր ծախսերի փոփոխությունները կարող են չեզոքացնել ֆիսկալ գործողությունները, դրանով նվազեցնելով ֆիսկալ քաղաքականության ներուժը: Նաշվի առած բոլոր գործոնները, պարզ է, որ արտադրության կայունության համար օգտագործվող ֆիսկալ քաղաքականությունը ն' դժվար է, ն' բարդ:

4. Այս տեսակետը մի հիմնական թերություն ունի: Երբ բյուջեի դեֆիցիտը խթանում է պահանջարկը և դրանով հանդերձ արտադրանքը և գրադվածությունը, ապա մենք պետք է սպասենք ինֆլյացիայի մակարդակի բարձրացում: Սա այն դեպքը չէ, փաստորեն ինֆլյացիայի մակարդակը նվազում է: 80-ական թվականների ընդլայնման ընթացքում ինֆլյացիայի արժեքի աճի արագացման ձախողումը հուշեց, որ բացի պահանջարկի խթանումից, այլ գործոններ են նա գործում:
5. Այո, միայն ցածր արժեքները կխթանեն սահմանային եկամուտը և հեղուկարար, ևս ամբողջական առաջարկը:

ՓՈՂԸ ԵՎ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՆԱԽԱԿԱՐԳԸ

1. Փողն արժեքավոր է, քանի որ դրա սակավությունը հարարերական է ապրանք-ծառայությունների նկատմամբ: Փողի օգտագործումը կարգավորում է կրճատում է ծախսերը գործարքների փոխանակումը: Փողը նաև ապահովում է արժեքի կուտակումը և հաշվարկման միավորը: Փողի առաջարկի կրկնապատկումը, պարզապես, պարզապես է դառնում դրա գնողունակության անկմանը: Փաստորեն, փողի առաջարկի մեջ տարանջատները կարող են ստեղծել անորոշություն, կապված դրա ապագա արժեքի հետ և կրճատել նրա կարողությունը որպես արժեկուտակման, հաշվարկային միավորի և փոխանակման միջոցի:
2. ա) Փոփոխություն չկա, հասարակության կողմից արժեքի նվազումը փողը մեծանում է, բայց չեկային ավանդները հավասար մեծության են:
- բ) Բանկային ռեզերվները նվազում են 100 դոլլարով:
- գ) Ռեզերվի ավելցուկը նվազում է՝ 100 դոլլարով՝ բազմապատկված պարպաղի ռեզերվային գործակցով:
3. Քանի որ ավանդների փոխարինումը կանխիկով ուղղակիորեն չի ազդում փողի առաջարկի վրա այն կկրճատի բանկերի ռեզերվի ավելցուկը: Այդ ավելցուկի կրճատումը կստիպի բանկերին նվազեցնելու վարկային միջոցները, հեղուկարար ևս փողի առա-

ջարկը: Այսպիսով, ավանդների համեմատ կանխիկ փողի աճը կնվազեցնի փողի առաջարկը:

4. Այսպես երկու պարզապես կա: Առաջինը՝ փողի առաջարկը կարող է փոխվել համաձայն բաց շուկայում գործառնությունների, մինչդեռ ռեզերվային պահանջի փոփոխությունը կախված է Ֆեդի քաղաքականությունից: Երկրորդ՝ բաց շուկայի գործառնությունները ներդաշնակ մեղուց են, մինչդեռ ռեզերվային պահանջի փոփոխությունը կոչվի միջոց է: Տիմնականում Ֆեդը կախվածություն է սահմանադրույթների փոփոխություն, որոնք հավանաբար կքայքայեն շուկան:
5. ա) Միայն է, այս փոխի հիմնադրույթներում հաճախ է օգտագործվում փող փերմիեր, երբ իրականում խոսվում է հարստության մասին:
- բ) Միայն է, չեկային ավանդները նույնպես հաշվարկվում են որպես փող: Բացի այդ, ավանդները բաժնեգրվում են ստացող բանկի ռեզերվները և հնարավորություն են տալիս վարկերի լրացուցիչ ընդլայնմանը, որը մեծացնում է փողի առաջարկը:
- գ) Միայն է, մարդկանց կողմից գնահատվող ապրանք-ծառայությունների առկայությունը մեծացումը բարելավում է մեր կենսամակարդակը: Առանց լրացուցիչ ապրանք-ծառայությունների, փողի աճը, պարզապես, կդառնա գնեթի բարձրացմանը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԱԿՐՈՏԵՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ա-ն ընտրությունը կմեծացնի փողը որպես ավանդ պահելու, Բ-ն կկրճատի այն պահելու ձևը շահագրգռվածությունը:
2. Ա) Կրուն ձեռք բերելու ծախսը 100000 դոլլար է, բայց ծախսը կազմում է այդ գումարից ստացվելիք փողոսի գոհարերումը:
- բ) 100000 դոլլարի ձեռք բերման ծախսն այն ապրանքների քանակությունն է, որը պետք է գոհարերվի այդ 1000 ստանալու համար: Օրինակ, եթե շաքարի փունյոր 50 ցենտ է, շաքարի փեսքով 1000 դոլլարի ձեռք բերումը կլինի 2000 փունյոր: Ինչպես բնակարանի դեպքում, 1000 դոլլարի պահպանման ծախսը գոհարերված փողոսն է:
3. Անոցիացիայի զգացումը չի բացահայտում պարզապես: Որոշում կայացնողները ներառյալ վարկատուներին և վարկառուներին, վերջնականորեն կկանխադեսեն ինֆլյացիայի բարձր մակարդակ և դրան համապատասխան կկատարեն իրենց ընտրությունները:

Քանի որ ինֆլյացիայի սպասվող մակարդակն աճում է, վարկառու ֆոնդերի պահանջարկը նույնպես կաճի, իսկ առաջարկը կնվազի: Դա կտանի անվանական տոկոսադրույքի բարձրացմանը:

4. Ամբողջական պահանջարկը կնվազի, երբ անհատները և գործարարները կրճատում են իրենց ծախսերը՝ իրենց փողի հաշվեկշռի վերակառուցման նպատակով (կապահանջի ավելի շարժում):
5. Փողի առաջարկի փոփոխությունն (M) ավելացրած արագության փոփոխությունը (V), պետք է հավասար լինի արդյունքի փոփոխությանը՝ (Y), ավելացրած գների մակարդակի փոփոխությունը: Պատմականորեն իրական արտադրանքի աճի տեմպը՝ (Y), ԱՄՆ-ում միջինը կազմում էր 3 տոկոս: Նախորդ տասնամյակում, երբ իրական արդյունքը և արտադրությունը աճեցին 3 տոկոս, փողի առաջարկը մնաց հաստատուն՝ գների կայունության պահպանման համար:

ՍՊԱՍՈՒՄՆԵՐ, ԻՆՖԼՅԱՅԻԱ ԵՎ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ավանդականորեն դրամական և ֆիսկալ քաղաքականություններն ուղղված են պահպանելու ամբողջական պահանջարկի բարձր մակարդակը կարճ ժամանակահատվածում գործազրկության դեմ պայքարելու նպատակով: Մյուս կողմից տեսանկյունով դա այնքան էլ արագ գործող սպրապեգիա չէ: Տնտեսության միկրոկառուցվածքի և քաղաքականության հետևանքով այն առաջացնում է միայն հարաբերական գների փոփոխություններ: Եթե դրամական և ֆիսկալ քաղաքականությունները չեն կարող մշտական կրճատել գործազրկության բնական մակարդակը երկար ժամկետում, ապա միկրոտնտեսումն ընդունելի փոխարինող է ավանդական միկրոքաղաքականության համար:
2. 70-ական թթ. տնտեսագետների կարծիքով ինֆլյացիան պետք է կրճատի գործազրկության մակարդակը, նրանք չէին կարող ընդունել, որ որոշում կայացնողները վերջնականորեն պետք է կանխապես են ինֆլյացիան: Ֆիլիպսի կորի ժամանակակից մեկնաբանումը ներառում է նաև սպասումները:
3. Ի տարբերություն Ֆիլիպսի կորի մեկնաբանման, ժամանակակից տեսությունը վկայում է, որ ինֆլյացիոն քաղաքականությունը քիչ նախընտրելի է: Այս մոտեցման ընդունումը քաղաքականություն մշակողների կողմից հավանաբար կնվազեցնի ինֆլյացիա առաջացնող քաղաքականությունը:

4. Գործազրկության ցածր նպաստները կմեծացնեն աշխատանքի փնտրման շարունակման այլընտրանքային ծախսը: Ներհարար մարդիկ հավանաբար է ընդունեն առկա աշխատանքը կամ շարունակեն փնտրել դրանից լավը: Այսպիսով, նպաստների իջեցումը մի քանի ամիս աշխատանք փնտրելուց հետո կկրճատի գրադավաճության և գործազրկության բնական մակարդակի վրա նպաստների ոչ խթանող հետևանքները:
5. Այն կկրճատի շահագրգռվածությունը՝ ընդունել առկա աշխատանքը: Գործազրկության դեպքում նպաստը փոխարինում է աշխատանքին, հապաղապես՝ ցածր աշխատավարձով աշխատանքին: Շափ դժվար է տարբերակել գործազուրկ և աշխատանքից դուրս եկած աշխատողներին: Վճարները խթանում են անհատներին՝ հեռու մնալ աշխատանքից՝ նպաստներ ստանալու նպատակով: Այն մեծացնում է գործազրկությունը:

ԿԱՅՈՒՆԱՅՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԱՐՏԱԴՐԱՆՔ ԵՎ ԶԲԱՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. ԱՄՆ-ը վերջին 4 տասնամյակներում ավելի քիչ է տնտեսական անկայունություն ունեցել, քան վաղ շրջանում: Պատճառ կա հավաքալու, որ առավել կայուն դրամական քաղաքականությունը նպաստել է կայունության աճին:
2. Ոչ ակտիվիստական մրաժողությամբ դրամական կանոնները դրամական տեսակետից նվազ անկայունության պատճառ կլինեն: Փողի բնույթի փոփոխությունը կրճատում է դրամական կանոնի կարգավորիչ նշանակությունը:
3. Անցումն առավել ընդարձակ դրամական քաղաքականության, ժամանակավորապես կկրճատի իրական տոկոսադրույքը: Սակայն, ընդարձակվող քաղաքականության օգտագործումն իրական տոկոսադրույքի շուկայականից ցածր մակարդակ ձեռք բերելու նպատակով կառաջացնի ինֆլյացիա (անվանական բարձր տոկոսադրույք): Եթե որոշում կայացողները կանխապես են ինֆլյացիայի աճ, ապա նույնիսկ ինֆլյացիայի բարձր մակարդակը չի կարող կրճատել իրական տոկոսադրույքը:
4. Այս հարցի պատասխանը կազդի այն բանի վրա, թե կոնգրեսի ներկայացուցիչը քաղաքական ճնշման տակ առավել կամ քիչ հավանական է ընդունի հակաինֆլյացիոն քաղաքականություն, քան կենտրոնական բանկի հարաբերականորեն անանուն քաղաքականություն վարողը: Նայրնի է. որ քաղաքագետներն ավելի

հակված են ընդունելու ինֆլացիա առաջացնող քաղաքականություն: Շատ երկրների կենտրոնական բանկերը, մասնավորապես Նարավային Ամերիկայում, քաղաքական հեղինակությունների ուղղակի վերահսկման փակ են: Ինֆլացիայի մակարդակը սովորաբար բարձր է:

ԲՅՈՒՋԵՅԻ ԴԵՖԻՅԻՏԸ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔԸ

1. Ոչ: Եվ մասնավոր ընկերությունները, և՛ պետությունները հաճախ են ունենում շարունակվող պարտք: Պարտք վերցնողները շարունակում են ֆինանսավորել և վերաֆինանսավորել պարտքը, քանի դեռ պարտք գրվողները հավատում են նրանց վճարունակությունը: Սա այն դեպքում է, երբ փոկոսի պարտավորությունը եկամտի հարաբերությամբ փոխվել է:
2. Ոչ: Նիշեք, փոխանակումը շահույթ բերող խաղ է: Պարտապտմները վաճառվում են արտասահմանցիներին, քանի որ նրանք առաջարկում են բարձր գին, քան գոյություն ունի այլ փեղերում: Արտասահմանցիներին պարտապտմների վաճառքի արգելումը կրանի իրական տոկոսադրույքը բարձրացմանը և ինվեստիցիայի նվազման, որոնք երկուսն էլ բացասաբար կազդեն ամերիկացիների վրա: Ապագա հարկերի կանխադեսման ձախողումը պարտքի ուղեկցությամբ նշանակում է պետության իսկական ծախսի թերագնահատում: Քանի որ քաղաքագետները ցանկանում են մեծացնել օգուտները և թաքցնել իրենց գործողությունների ծախսերը, ապա պարտք վերցնելու կարողությունը, թաքցնում է պետության իսկական ծախսերը՝ քվեներ հեփապնդող քաղաքագետների կողմից: Ֆեղերալ կառավարությունը նախքան իր պարտավորությունների կապարումը կարող է ունենալ պարտքի վճարման պարտավորություն ֆեղին: Ըստ էության, սա նշանակում է, որ պետությունն իր պարտքերը վճարում է փող փախելով: Դա փանում է ինֆլացիայի:
3. Դա աճում է: Այո, ինֆլացիան կրճատում է ավելի շատ իրական պետական պարտքը, քան բյուջեյի դեֆիցիտը:
4. Ոչ: Այո:
5. Ցածր, քվեարկողները չեն սիրում հարկեր վճարել, հեփա կաբար քվեարկողների անբավարարվածությունը սահմանափակում է հարկերի բարձրացումը, որը կարող է սահմանափակել նաև ծախսերը, եթե բյուջեն փորձեն հավասարակշռել: Առավել

արդյունավետ հարկերի բարձրացման սահմանափակումը կմեծացնի բյուջեյի դեֆիցիտը և այլընտրանքային ծախսի իրողությունն ակնհայտ կլինի և՛ քվեարկողների, և՛ քաղաքագետների համար:

ՊԱՏԱՆՋԱՐԿՆ ՈՒ ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱՆՔԸ

1. ա) Պահանջարկի աճ, բ) պահանջարկի նվազում, գ) ոչ բենզինով աշխատող մեքենաների օգտագործման նվազում, դ) պահանջարկը թողնելով անփոփոխ, պահանջարկի մեծությունն աճում է, ե) պահանջարկի աճ:
2. Ջուրն ավելի էժան է, քան նավթը, քանի որ ընթացիկ սպառման մակարդակով դրա սահմանային օգտակարությունն ավելի քիչ է, քան նավթինը: Քանի որ ջուրը նավթի համեմատ ավելի առափ է, ապա լրացուցիչ միավոր սպառված օգուտն ավելի քիչ է, քան նավթինը, նույնիսկ այն դեպքում, երբ ջրի ընդհանուր օգտակարությունը շատ է գերազանցում նավթինը: Նեփ կաբար, արտադրանքի գինն արագացում է ոչ թե ընդհանուր, այլ սահմանային օգտակարություն:
3. Եվ եկամուտը, և՛ ժամանակը սահմանափակում են մեր սպառելու ունակությունները: Քանի որ բարեկեցիկ հասարակություններում ժամանակը դառնում է ավելի պակաս, իսկ եկամուտը՝ քիչ պակաս, ժամանակի խնայման գործողությունները սովորական են դառնում այդ հասարակարգերում: Քանի որ մենք ձեռնարկում ենք ժամանակ խնայող գործողություններ (կենցաղային ավտոմատ սարքեր, արագ սննդի կետեր, օդային ուղևորություններ), մեր կյանքը դառնում է ավելի լարված:
4. Այս երեք դրույթներն էլ ճիշդ են:
5. Միայն է: Քանի որ գյուղատնտեսական մթերքների պահանջարկը սովորաբար ոչ էլաստիկ է, ապա ֆերմերների եկամուտներն աճում են: Այդ արտադրանքի ընդհանուր օգտակարությունը ոչ միայն արագացվում է վաճառքի հասույթով, այլ նաև սպառողական ավելցուկով: Միավորի հաշվով օգտակարությունը չի փոխվում, քանի որ սպառողների սպառողական ավելցուկի կորուստը չեզոքանում է ֆերմերների բարձր վճարներով: Մակայն և ֆերմերների վճարումները, և՛ սպառողական ավելցուկը չարտադրված միավորների համար կորուստ են, հեփա կաբար արտադրության նվազումը կրճատում է գյուղատնտեսական ար-

տաղրանքի ընդհանուր օգտակարությունը, և բարեկեցությունը նվազում է:

ԾԱՆՍԵՐՆ ՈՒ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

1. Ֆիրմայի տնտեսական շահույթն ընդհանուր հասույթ է՝ հանած արտադրության մեջ օգտագործվող բոլոր ռեսուրսների ընդհանուր ծախսը: Նաշվապահական շահույթը բացառում է որոշակի ռեսուրսների՝ ֆիրմայի սեփական կապիտալի և սեփականաբերող աշխատանքի այլընտրանքային ծախսը: Զրոյական տնտեսական շահույթը նշանակում է, որ ֆիրմայի կողմից տնտեսական ռեսուրսները փոխհատուցվում են իրենց այլընտրանքային ծախսով:
2. ա) Անցած ծախսերը էական չեն, բ) բնակարանի այլընտրանքային ծախս գոյություն ունի, գ) անցած ծախսերը չեն ազդում ընթացիկ որոշման վրա, դ) պետական կրթության այլընտրանքային ծախսն առկա է, նույնիսկ եթե այն ձրի է:
3. ա և բ՝ կարճ ժամկետում էական է ոչ թե միջին ընդհանուր ծախսը, այլ սահմանային ծախսը: Ֆիրման կապելացնի շահույթը արտադրելով լրացուցիչ միավորներ, քանի դեռ վաճառքից ստացված լրացուցիչ հասույթը գերազանցում է MC: գ) նախքան բիզնես սկսելը, սպասվող ATC շար կար երեք: Եթե ձեռներեցը չի կարող ծածկել ATC-ն, ծրագիրը չի կարող իրականանալ:
4. Քանի դեռ սեփականաբերները շահույթ են ստանում, շահույթն առավելագույնի հասցնելն իրենց նպատակակետն է: Մենեջերները, քանի որ սեփականաբեր չեն, ուղղակիորեն շահագրգռված չեն շահույթի մեծացման համար: Բայց քանի որ բարձր շահութաբերությունը մեծացնում է մենեջերների շուկայական արդյունքը (աշխատավարձը), ապա նրանք լսնուղղակիորեն խթանում են շահույթի ստացումը: Սակայն մենեջերը կարող է շահագրգռված լինել պաշտոնի, գեղեցիկ գրասենյակի, իր ընկերների վարձելու և շահութաբերությանը հակասող այլ գործունեության մեջ: Ներառելով սեփականաբերների և մենեջերների շահերի պոտենցիալ հակասությունը միշտ էլ կա:
5. ա) տոկոսավճարներ, բ) տոկոսային եկամույթը գոհաբերվում է: Նարկային կառուցվածքը խթանում է ավելի շուրջ պարբերի, քան սերական կապիտալի ֆինանսավորումը, քանի որ ֆիրմայի հարկային պարտավորությունը հակադարձ համեմատական է նրա պարտքսեփական կապիտալ գործակցին:

ԳԻՆ ՎԵՐՑՆՈՂՆԵՐԸ ՈՒ ՄՐՅԱԿՑԱՅԻՆ ՊՐՈՑԵՍԸ

1. Բարձր մրցակցային ճյուղերում, ինչպիսին է գյուղատնտեսությունը, ռեսուրսի ցածր գինը կարող է բարձրացնել շահութաբերության մակարդակը կարճ ժամանակահատվածում, բայց ոչ թե երկար ժամանակահատվածում մրցակցությունը գները կնվազեցնի, մինչ և որ տնտեսական շահույթը վերանա: Այսպիսով, ռեսուրսի ցածր գներն այդպիսի ճյուղերում քիչ կմեծացնեն երկարաժամկետային շահութաբերությունը:
2. Նոր ֆիրմաները մուտք կգործեն արտադրություն, և գոյություն ունեցող ֆիրմաները կընդլայնեն արտադրանքը, շուկայական առաջարկը կընդլայնվի՝ առաջացնելով շուկայական գների անկում, մինչ և որ տնտեսական շահույթը կվերացվի:
3. ա) կաճի, բ) կաճի, գ) կաճի: Ֆիրման կստանա տնտեսական շահույթ: դ) Բարձրացում աճող ծախսով արտադրությունների համար, բայց վերադարձ դեպի նախկին գինը՝ հաստատվում ծախսով արտադրությունների համար: ե) Ավելի մեծ չափով աճ, քան կար կարճ ժամկետում, գ) տնտեսական շահույթը կվերադառնա գոյական մակարդակի:
4. ա) կնվազի, բ) կաճի, գ) կնվազի, դ) կնվազի:
5. ա) առաջարկի կրճատումը կտանի գների բարձրացում, բ) քանի որ պահանջարկը ոչ էլաստիկ է, վաճառքից ընդհանուր հասույթը կաճի, գ) ամեն դեպքում, գյուղատնտեսության շահութաբերությունը կաճի, չնայած որոշ արտադրողներ արտադրանքի նվազման հետ կապված կորուստներ են ունեցել:

ԳԻՆ ՈՐՈՇՈՂ ՇՈՒԿԱՆԵՐԸ ՄՈՒՏՔԻ ՑԱԾԻ ԽՈՉԸՆԴՈՏՆԵՐԻ ԴԵՊՐՈՒՄ

1. Բազմազանության աստիճանը որոշվում է սպառողների բազմազանության դիմաց վճարելու ցանկությամբ՝ դրանց ապահովման ծախսի համեմատ: Երբ սպառողները բազմազանությունը գնահատում են բարձր և փարբեր ոճի նախագծի և մեծության արտադրության ավելացված ծախսը փոքր է, ապա բազմազանությունը մեծ կլինի: Այլընտրանքաբար, եթե սպառողները ցանկանում են նմանաբան արտադրանքը, կամ եթե բազմազանությունը կարող է արտադրվել բարձր ծախսով, ապա քիչ բազմազանություն կլինի: Ակնհայտորեն սպառողներն ավելի մեծ արժեք են փախս սրբիչների, քան աստիճանի բազմազանությանը:

2. Հարկը կմեծացնի ցածրորակ ավտոմեքենայի գինն ավելի մեծ փոկոսային հարաբերակցությամբ, քան բարձրորակինը: Սպառողները կփոխարինեն ցածրորակ ավտոմեքենաները, քանի որ դրանց հարաբերական գները կաճեն: Այս փոխարինումը կմեծացնի վաճառված ավտոմեքենաների միջին որակը: Քանի որ հարկային ֆոնդերը վերադառնում են քաղաքացիներին, վիճակախաղի միջոցով կարելի է սպասել, որ այս փոխարինման էֆեկտը կգերակշռի որ և է հնարավոր եկամտի էֆեկտին:
3. Ոչ: Ֆիրման, որը մեծացնում է ընդհանուր հասույթը, կընդլայնի արտադրանքն այնքան ժամանակ, քանի դեռ սահմանային հասույթը դրական է: Երբ սահմանային ծախսերը դրական են, հասույթը մեծացնող գինը կլինի ցածր, և արտադրանքը՝ մեծ, քան շահույթը մեծացնող գինը:
4. Նոր հանգստյան փան կառուցումն առավել ռիսկային է (և քիչ գրավիչ), քանի որ եթե շուկայական վերլուծությունը ճիշտ չէ, և պահանջարկն անբավարար է, ապա դժվար կլինի այցելուներ ճարել: Եթե օդային ուղին անշահութաբեր է, ապա կապիտալը (ինքնաթիռները) կլինեն ծայրահեղ շարժուն: Մակայն հանգստյան փուլը կունենա մեկ չեզոքացնող առավելություն, եթե պահանջարկն ավելի մեծ է, քան սպասվում է, և շահույթն ավելի մեծ է, այն կարող է մրցակիցներին երկար ժամանակ չթողնել մուրք գործի շուկա (և կառուցել նոր շենք), և նրանք ավելի հակված կլինեն մշտական ինվեստիցիա կատարել:
5. Մրցակցային պայմաններում մայն մեծ ֆիրմաները կգոյապ նեն, եթե մասշտաբից փնտեսումը կար նոր է: Երբ մասշտաբից փնտեսումը կար նոր չէ, փոքր ֆիրմաները կկարողանան մրցել արդյունավետ:

ԳԻՆ ՈՐՈՇՈՂ ՇՈՒԿԱՆԵՐԸ ՄՈՒՏՔԻ ԲԱՐՁՐ ԽՈՉԸՆԴՈՏՆԵՐԻ ԴԵՊՔՈՒՄ

1. Շահույթը երկար ժամկետում չի կարող գոյություն ունենալ առանց մուրքի արգելքների, քանի որ նոր մուրք գործողները կմեծացնեն առաջարկը, որը կիջեցնեց գինը և կվերացնեց շահույթը: Բայց ինչպես ցույց է տալիս գլոխը, արգելքները շահույթի համար երաշխիք չեն: Բավարար պահանջարկը նույնպես անհրաժեշտ պայման է:
2. Արտադրանքի բազմազանությունն օլիգոպոլիայի դեպքում փոխում է խարելու հավանականությունը: Այս բարձրացնում է

ծախսը և օգնում է հաղթելու օլիգոպոլիստական խմբում: Բայց երբ զաղարնի համաձայնության արդյունքում գները բարձրանում են սահմանային ծախսից բարձր, մեծ շահագրգռվածություն է առաջանում ֆիրմաների համար մրցակցելու և ավելի շատ սպառողներ գրավելու:

3. Փոխադրումների ծախսի կրճատումը հիմնականում մեծացնում է մրցակցությունը, քանի որ այն ստիպում է ֆիրմաներին մրցել մրցակիցների հետ և թույլ տալ սպառողներին ընտրել մի շարք առաջարկողներից: Դրա հետևանքով, ԱՄՆ, փնտեսությունն այսօր ավելի մրցակցային է, քան 100 տարի առաջ:
4. Երբ քեռին գնել է արժեթուղթ, վերջինիս գնի մեջ անկասկած արտացոլվել է հայրնի մամուլի շահույթը: Արժեթղթի նախկին տերերն այն ցածր գնով չէին վաճառի, ինչը կծախողեր նրանց ապագա դիվիդենդները: Տեքստիլ լեզվով քեռին «առաջին ծիծեռնակը» չէ: Քիչ հավանական է, որ նա շահույթ կունենա այդ գնումից:
5. Ոչ, ոչ, ոչ:

ԲԻԶՆԵՍԻ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ, ՆԱԿԱՏՐԵՍԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՎՈՐՈՒՄ

1. Սպառողների համար մրցակցության կրճատումը պտտենցիալ վրանգ է: Բայց երբ մերձեցումը ֆիրմային դարձնում է առավել արդյունավետ և ավելի ունակ կրճատելու մնացած մրցակիցների գները, ապա այն կարող է մեծացնել մրցակցության ասփիճանը, նույնիսկ, եթե ֆիրման մեծացնում է իր շուկայական բաժինը:
2. Մեքենաներն ավելի անվտանգ դարձնելը լավ բան է, բայց երբ ծախսն առաջվա նման սպառողներին պահում է անվտանգության չափանիշների գնահատումներից, ապա հնարավոր է, որ դրանք ոչ մի արժեք չունենան շատ սպառողների համար: Այնպիսի թանկ մեքենաներ, ինչպիսիք են Մերսեդես Բենցը, ունի օդափոխիչ, երբ դրա պահանջը չկա, բայց Ֆոլկսվագենը չունի: Միայն թանկ ավտոմեքենաները կարող են վաճառվել: Եթե՝ այո, ապա որոշ մարդիկ հավանական է կվարեն հին, նուրիսկ ոչ անվտանգ մեքենաներ:
3. Շահութաբերությունը հակադարձ կլինի կարճ ժամկետում, բայց երկար ժամկետում գներն այնքան կբարձրանան, որ կծածկեն արտադրության այլընտրանքային ծախսը: Սպառողները հոգ են

տանում աղյուսի օրենսդրության ծախսերի մասին և ստանում են մեծ կամ փոքր օգուպների զգացողություն:

4. Քանի որ սա կարող է մեծացնել մրցակցությունը, դրսից այս էֆեկտը կկրճատի ներքին ֆիրմաների շուկայական ուժը: Նախարարության գործողությունների պահանջը կկրճատվի:
5. Փորձագետները հաճախ ավելի քիչ գիտեն ընտրության փուլի լայնի մասին, քան սպառողները, չնայած սպառողները կարող են դիմել փորձագետների խորհրդին: Առաջարկողներն անվտանգ արտադրանքի համար նույնպես գովազդում են փորձագետների կարծիքը: Այնուհանդերձ, փորձագետները սովորաբար լավ են հասկանում փոխնորոգիաները: Մյուս կողմից փորձագետները չգիտեն, թե ինչպես պետք է արտադրանքն օգտագործեն: Սպառողները կարող են նախընտրել բարձր անվտանգության մեքենա, որն ամբողջ ընթացիկին բարձր արագությամբ կտեղափոխի երկար հեռավորություններ, և ավելի էժան, պակաս անվտանգ մեքենա՝ քանից մոտ փարածքներում վարելու համար: Այսպիսի ընտրությունները դժվար է թույլատրել, երբ բոլոր մեքենաները խստորեն կարգավորված են ըստ անվտանգության: Որոշում ընդունող գիտելիքները որոշ դեպքերում օգտակար են սպառողական ընտրանքի համար, քան առանց դրան:

ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԱՌՄՋԱՐԿԸ ԵՎ ԴԱՏԱՆՋԱՐԿԸ

1. Այո: Աշխատանքի արտադրողականության բարձրացումը կբարձրացնի աշխատավարձը: Բարձր աշխատավարձը կմեծացնի վարսավիրության այլընտրանքային ծախսը և վարսավիրների առաջարկը կկրճատի: Վարսավիրների առաջարկի կրճատումը կկրճատի վարսավիրների աշխատավարձը, նույնիսկ եթե փոխնորոգիական փոփոխությունները և արտադրողականությունը շատ քիչ են փոխվել:
2. Ոչ: Դերձակը պահանջ ունի օգտագործելու ավելի շատ կապիտալ և ավելի քիչ աշխատանք, քանի որ նախկին սահմանային դոլարային ծախսերը ներկայումս մեծացել են, արտադրանքն ավելի շատ է, քան նախկինում էր:
3. Մնացած այլ հավասար պայմաններում երկարաժամկետ և ուսուցման պահանջը որ և է մասնագիտության համար կրճատում է առաջարկը և վեր է բարձրացնում վաստակի մակարդակը: Սակայն

ռեսուրսի գները, ներառյալ աշխատանքին, սահմանված են առաջարկով և պահանջարկով: Երբ պահանջարկը թույլ է, վաստակը կլինի ցածր, նույնիսկ, եթե համապատասխան կրթական մակարդակը կա: Օրինակ, անգլիական գրականության և համաշխարհային պարսության մասնագետների վաստակները ցածր են, նույնիսկ, եթե այս մարդիկ շատ լավ մասնագետ են:

4. ա) 5, բ) 350 դոլար, գ) 4: Ֆիրման կգործի կարճ ժամկետում, բայց բիզնեսից դուրս կմնա երկար ժամկետում, չնայած շուկայական գները կբարձրանան:
5. բ) 4, գ) գրադավանությունը կնվազի մինչև և 3:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԸ, ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԸ ԵՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒԿԱՆ

1. Բարձր աշխատավարձով աշխատողների ազատ ժամանակի այլընտրանքային ծախսն ավելի մեծ է, քան ցածր աշխատավարձով աշխատողներին:
2. ա) Կնվազի, բ) կաճի, գ) կնվազի, դ) կաճի:
3. Միայն է: Առանձին լարացուցիչ գործոններ, ներառյալ նախասիրությունների, աշխատանքի մեջ փարբերությունները և աշխատանքի ոչ կարարյալ շարժունությունը պարզապես կլինեն եկամուտների փարբերակվածության համար:
4. ա) բ) ե) գ) հիմնականում ժամավճարը կաճի, գ) և դ) հիմնականում ժամավճարը կիջնի:
5. ա) կաճի, գրադավանության ծախսը: Այո: բ) իրոք բարձր աշխատավարձերը բավարարում են արտոնավճարների պակասը փոխհատուցելու համար: գ) Ոչ: Աշխատողները վճարում են ցածր աշխատավարձով, քան կարող էին վաստակել առանց արտոնավճարների աշխատանքների դիմաց:

ԻՆՎԵՍՏԻՑԻԱՆ, ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՇՈՒԿԱՆ ԵՎ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՆԱՐԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ոչ: Տարվա ընթացքում միջին հաշվեկշիռը միայն 1000 դոլարի կեսն է: Նեյր Լաբար, 200 դոլար փոկոսավճարն արտահայտում է փարեկան 40 փոկոս փոկոսադրույքով:
2. 6 փոկոս:
3. ա) Մայք, բ) այո, այն մարդիկ, ովքեր շատ են խնայել, ի վիճակի են ստանալ բարձր փոկոսադրույք իրենց խնայողության դիմաց:

քանի որ մարդիկ ունեն ժամանակի դրական նախընտրելիություն: Գ) Այո, մարդիկ, ովքեր ցանկանում են շափ փող փոխառել, այդպես էլ կանեն ցածր փողոսադրույթով, եթե խնայող շափ մարդիկ կան:

4. Օգնում է: Այս հարցը շափ նման է նախկին հարցին: Առ կարից պոտենցիալ օգուտներն սեղա են: Եթե արգելքները չեն սահմանափակում առ կարողը, ցածր եկամուտ ունեցող երկրներն ընդունակ կլինեն գրավելու խնայողություններ ցածր փողոսադրույթով, քան կարող է լինել առ կարի ռացակայության դեպքում: Նույն ձևով բարձր եկամուտ ունեցող երկրներում մարդիկ ավելի ընդունակ են վաստակել բարձր հատույց, քան այլ կերպ հնարավոր կլինե: Երկուսն էլ կարող են օգուտ ստանալ մյուսների գոյության դեպքում:
5. Ոչ: Նախորդ 10 փարիներին աշխատավարձի մակարդակին 500 դոլար փարեկան լրացումների ներկա արժեքն ավելի քիչ է, քան ուսումնառության ծախսը:

ԱՐՏՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԿՈՒԵԿՏԻՎ ԳՈՐԾԱՐՔՆԵՐ

1. Եթե արհմիությունը կարող է բարձրացնել գյուղատնտեսական աշխատողների աշխատավարձը, ապա ա) Ֆլորիդայի նարինջների ծախսը կաճի՝ պատճառելով առաջարկի նվազում և գների բարձրացում երկար ժամկետում, բ) Ֆլորիդայի նարինջից շահույթը կնվազի կարճ ժամկետում, բայց երկար ժամկետում կվերադառնա նորմալ մակարդակի, գ) մեքենայացումը կխրախուսվի, դ) Միքսո հավաքողների աշխատանքը կնվազի, մասնավորապես երկար ժամկետով:
2. Նարավում բարձր աշխատավարձը կմեծացնի հարավային ֆիրմաների ծախսերը, դրանով նրանց դարձնելով քիչ մրցունակ հյուսիսայինների համեմատությամբ:
3. Եթե արդյունաբերության մի մասն է արհմիութենացված, ապա ոչ արհմիութենացված ֆիրմաների ծախսերն ավելի ցածր կլինեն, քան թե արհմիութենացվածները: Եթե վերջիններս ունեն բարձր աշխատավարձ: Այս դեպքում արհմիութենացված ֆիրմաներն ընդունակ չեն հաջողությամբ մրցելու:
4. Այս կլինի ճիշդ կարճ ժամկետում, բայց ոչ երկար ժամկետում: Ներդրողները կապիտալ չեն առաջարկի: Եթե բարձր արհմիութենացված արտադրությունում սպասվող շահութաբերությունը ցածր է, ապա ինվեստիցիոն ֆոնդերը կհոսեն այլ տեղեր:

Արհմիութենական աշխատավարձի չկանխադասված աճը կկրճատի շահութաբերությունը կարճ ժամկետում, բայց ոչ երկար ժամկետում: Բարձր աշխատավարձի առաջին հետևանքը կլինի գների բարձրացումը: Ավելի շուտ սպառողները, քան ներդրողները կմտահոգվեն արհմիությունների աշխատավարձերի նախնական ծախսերով:

5. Միայն է: Մրցակցությունը սահմանափակում է և գործատուներին, և՛ աշխատողներին: Գործատուները կմրցակցեն այլ գործատուների հետ աշխատանքի համար: Աշխատողի աշխատանքից օգուտ ստանալու համար գործատուն պետք է առաջարկի ամենաբարձր փոխհատուցման փաթեթը, որն աշխատողը կարող էր գտնել այլ տեղերում: Նախառակ դեպքում, աշխատողը կգնա մրցակից գործատուի մոտ: Նույն ձևով աշխատողները մրցակցում են իրար հետ: Ներկա աշխատավարձի պահանջարկը նույնպես սահմանափակ է: Այսպիսով մրցակցությունը կանխում է և գործատուների կողմից ցածր աշխատավարձի վճարումը, և՛ աշխատողների կողմից բարձր աշխատավարձի պահանջը:

ԵԿԱՄՏԻ ԱՆՏԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԱՂՔԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ընդհանրից չափի պոտենցիալ աշխատողների տարիքի, ոչ դրամական եկամտի և կյանքի արժեքի տարբերություններն ըստ տարածքների կրճատում է տարեկան դրամական եկամտի արդյունավետությունը, որպես փոխհատուցման կարգավիճակի չափանիշ: Հիմնականում բարձր եկամտով ընդհանրներն ավելի մեծ են և ավելի մեծ տարիքով աշխատողի կողմից են գլխավորվում, քիչ դրամական եկամուտ ունեն, վճարում են շափ հարկեր: Այսպիսով բարձր և ցածր եկամտով խմբերի միջև դրամական եկամտի համեմատությունը հաճախ գերազանցապես է առաջինների փոխհատուցման կարգավիճակը՝ վերջիններիս համեմատ:
2. Եթե բացակայում է ներսերնդային շարժունությունը, ապա անկյունային անդամները կլինեն 100 փողոս: Եթե գոյություն ունի հնարավորության և արդյունքի ստացման ամբողջական հավասարություն, ապա յուրաքանչյուր սյունյակի մեծությունը կլինի 20 փողոս:

3. Ոչ: Սահմանային հարկադրույքի աճը կրճատում է աղքատների եկամուտը վաստակելու շահագրգռվածությունը: Ներ նախարարն անց եկամուտը կաճի 1000 դոլարով՝ հանած անձնական վաստակների կրճատումը՝ կապված սահմանային հարկադրույքի ոչ խթանիչ արդյունքի հետ:

4. 67 տոկոս

5. Այսպես, ինչպես այլ ոլորտներում, կարևոր է հիշել, որ պետությունն ավելի շուտ սոցիալական կազմակերպության այլընտրանքային ձև է, քան ճշգրտման միջոց: Տրանսֆերտ եկամտի կառուցվածքն արտացոլում է քաղաքական ընտրարշավը, մեծահասակները, ֆերմերները և բիզնեսով աշխատանքային շահերը հեշտությամբ որոշելի քաղաքական պոպուլիստ շահերով խմբեր են: Եվ հակառակը, աղքատներն ունեն փոքր ձայնի մասնակցությամբ մակարդակ և առաջարկում են փոքր ֆինանսական օժանդակություն քաղաքագետներին: Այս գործոնների դեպքում գարմանալի չէ, որ եկամտի տրանսֆերտների մեծ բաժինը գնում է դեպի ոչ աղքատներին:

համար: Ներքին ֆորդի և Ներքին Ռոյսի փորձը հաստատում է այս փաստը: Ֆորդը միլիարդավոր է դարձել ցածր ծախսով ավտոմեքենաները ներկայացնելով զանգվածային սպառողներին:

3. Այս հարցերը կօգնեն քո պատասխանին: Նախությունն ո՞ր տեսակն է արտադրվում այս երկու համակարգում: Առավել անվտանգ էր արդյոք սոցիալիզմի օրոք: Նախությունը ստացվում է արտադրությունից և փոխանակումից՝ ներառյալ բռնությունը, գողությունը:

ԱՆՅՄԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Պլանավորողների համար ապրանքների գները ֆիքսված են: Այսպիսով, փողի առաջարկի աճը չի կարող օգտագործվել գների բարձրացման նպատակով: Երկու հիմնական կողմնակի ազդեցություններ են հնարավոր (քանի որ գները հավասարակշռվածից ցածր են), և դրամական պահուստները կմեծանան, քանի որ շատ քիչ ապրանք կա գնելու:

2. Կապիտալիզմի դեպքում, զանգվածային արտադրությունը և շուկայի զարգացումը տանում է հարստության: Բայց դու չես կարող ունենալ լայնամաշվույթ արտադրություն առանց ապրանքների գնավորման, որը պետք է մարչելի լինի զանգվածային սպառողական շուկայի համար: Այսպիսով, շուկայական համակարգը պարզ ևստիքում է այն արտադրողներին, որոնք գլխի են ընկնում, թե ինչպես արտադրել արտադրանքը, որը մարչելի կլինի ավելի շատ սպառողների, և ոչ թե միայն հարուստների

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմա 1. Տնտեսագիտության տեսության առարկան	3
Թեմա 2. Տնտեսագիտության տեսության մեթոդը	7
Թեմա 3. Նաստրակության տնտեսական զարգացման հիմնական օրինաչափությունները	10
Թեմա 4. Ընտրության կոորդինացումը տնտեսվարման պարբեր համակարգերում	13
Թեմա 5. Շուկայական տնտեսության ընդհանուր բնութագիրը	16
Թեմա 6. Մրցակցություն և մենաշնորհ	21
Թեմա 7. Աշխատանքի շուկա և աշխատավարձ	23
Թեմա 8. Կապիտալի շուկա և տոկոս	28
Թեմա 9. Հողային ռեսուրսների շուկան և հողային ռենտան	32
Թեմա 10. Շուկայական մեխանիզմի առավելություններն ու թերությունները	34
Թեմա 11. Հիմնական մակրոտնտեսական ցուցանիշները և ազգային հաշիվների համակարգը	41
Թեմա 12. Պետության դերը շուկայական տնտեսության մեջ	45
Թեմա 13. Մակրոտնտեսական հավասարակշռություն. բազային մոդելներ	49
Թեմա 14. Մակրոտնտեսական անկայունություն. շուկայական էկոնոմիկայի զարգացման պարբերականությունը	57
Թեմա 15. Դրամավարկային համակարգը և դրամավարկային քաղաքականությունը	60
Թեմա 16. Արժեթղթերի շուկա	69
Թեմա 17. Պետության սոցիալական քաղաքականությունը	72
Թեմա 18. Ինֆլյացիոն և հակաինֆլյացիոն քաղաքականությունը ..	76
Թեմա 19. Նարկարյուջերային համակարգ և հարկարյուջերային քաղաքականություն	80
Թեմա 20. Տնտեսական աճ	86
Թեմա 1-ի հարցերի պատասխանները	89
Թեմա 2-ի հարցերի պատասխանները	90
Թեմա 3-ի հարցերի պատասխանները	91
Թեմա 4-ի հարցերի պատասխանները	93
Թեմա 5-ի հարցերի պատասխանները	95
Թեմա 6-ի հարցերի պատասխանները	97
Թեմա 7-ի հարցերի պատասխանները	97
Թեմա 8-ի հարցերի պատասխանները	100
Թեմա 9-ի հարցերի պատասխանները	103

Թեմա 10-ի հարցերի պատասխանները	107
Թեմա 11-ի հարցերի պատասխանները	112
Թեմա 12-ի հարցերի պատասխանները	113
Թեմա 13-ի հարցերի պատասխանները	116
Թեմա 14-ի հարցերի պատասխանները	124
Թեմա 15-ի հարցերի պատասխանները	125
Թեմա 16-ի հարցերի պատասխանները	132
Թեմա 17-ի հարցերի պատասխանները	134
Թեմա 18-ի հարցերի պատասխանները	137
Թեմա 19-ի հարցերի պատասխանները	141
Թեմա 20-ի հարցերի պատասխանները	146
Հարցեր վերլուծության համար	148
Վերլուծության հարցերի պատասխանները	175

Ստորագրված է տպագրության 03.10.05թ. Թղթի չափսը 60x84 $\frac{1}{16}$
տպ. մանուլ 12,6, հրատ. մամ. 10,1 Պատվեր 271 Տպաքանակ 300

ՀՊԱԳ-ի տպարան   Տերյան 74